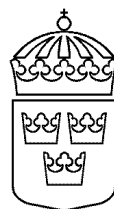

Riksdagens protokoll 1996/97:45

Fredagen den 13 december

Protokoll
1996/97:45

Kl. 9.00 – 19.45

1 § Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att på grund av uppkomna vakanser hade Socialdemokraternas riksdagsgrupp till den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i organisationen för säkerhet och samarbete i Europa anmält Viola Furubjelke som ledamot efter Kristina Svensson och Sören Lekberg som suppleant efter Susanne Eberstein samt Nils T Svensson som suppleant i utrikesnämnden efter Kristina Svensson.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

Viola Furubjelke (s)

suppleant i den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

Sören Lekberg (s)

suppleant i utrikesnämnden

Nils T Svensson (s)

2 § Meddelande om middagsuppehåll

Talmannen meddelade att arbetsplenum skulle pågå utan middagsuppehåll under tiden *den 13–20 december*.

3 § Meddelande om ändringar i ärendeplanen

Talmannen meddelade att utrikesutskottets betänkanden 1996/97:UU5 och UU1 skulle debatteras *måndagen den 16 december* och avgöras *tisdagen den 17 december* samt att skatteutskottets betänkanden 1996/97:SkU13 och SkU14 skulle debatteras och avgöras *fredagen den 20 december*.

4 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1996/97:48 Kartavgift i ärenden om EU-finansierat stöd inom jordbrukssektorn till jordbruksutskottet
1996/97:59 Ändring i lagen (1973:1199) om ersättning från den internationella oljeskadefonden till lagutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner med hänsyn till juluppehållet skulle förlängas till *den 22 januari 1997*.

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Trafikutskottets betänkande 1996/97:TU1
Jordbruksutskottets betänkande 1996/97:JoU1

Sveriges försvarspolitik mot sekelskiftet

6 § Sveriges försvarspolitik mot sekelskiftet

Föredrogs
Försvarsutskottets betänkande 1996/97:FöU1
Sveriges försvarspolitik mot sekelskiftet (prop. 1996/97:1 delvis, 1996/97:4 delvis och skr. 1995/96:199)

Anf. 1 ARNE ANDERSSON (m):

Fru talman! Den säkerhetspolitiska grund som ett försvarsbeslut naturligtvis skall vila på debatterades för någon vecka sedan här i kammaren. Av den anledningen kommer vi nu inte att göra det. De frågorna förbereds av det sammansatta utskottet. Det är förklaringen till att de inte finns med vid samma debattillfälle. Det finns då naturligtvis ingen anledning att ta upp debatt kring det.

Samtidigt är det ändå lika viktigt att hålla i minnet hur allvarliga fel det kan bli i försvarspolitik om man i den säkerhetspolitiska beskrivningen hänger sig åt glädjetolkningar av omvärldsläget.

Exempel på detta framförs av de tre kvarvarande borgerliga partierna i den gemensamma reservation som är fogad till det sammansatta utskottets betänkande, där vi till skillnad från regeringen och Centern oroas över förändringarna i CFE-avtalet – förändringar som inte hade förutsetts i december 1995 och som för den skull nu borde ha tagits mer på allvar.

Fru talman! Det framgår lätt att vi anser att den proposition vi nu tar ställning till är en synnerligen dålig produkt. Den är dålig därför att motiveringarna för det man föreslår är synnerligen svaga. De är enkla och utgör i många fall nästintill ingen förklaring för dem som nu känner sig förfördelade i organisationsfrågan.

Att propositionen därutöver är slarvig sänker ytterligare dess värde. Som exempel på slarvet vill jag peka på att propositionen anger att statsministern den 12 september vid regeringssammanträdet hette Carlsson. Mera korrekt är naturligtvis att försvarsminister Peterson var föredragande. Med hänsyn till slarvet i departementet ser vi det som inte överraskande men glädjande att han är här. Vi hälsar försvarsministern välkommen.

Försvarskommitténs betänkande nr 1, betitlat *Sveriges försvarspolitik mot sekelskiftet*, som vi nu, kanske som ett dåligt omen fredagen den 13 december, skall ta ställning till, är måhända för oss alla, men dock i olika avseenden, en dystur läsning – så ock för försvarsministern och hans partivänner.

Annorlunda kan man inte tolka det förhållandet att så många som 390 anteckningar om avvikande mening har gjorts i alla de motioner som har väckts. Av dem är inte mindre än 92 stycken gjorda av socialdemokrater, som har haft mer eller mindre avvikande mening.

Det har väckts långt över 100 motioner och uppemot 300 yrkanden. Det framgår naturligt nog att många har satt sitt namn på motioner flera gånger. Men det är 193 av kammarens ledamöter som har en annan mening – i högre eller lägre grad – än försvarsministern. Av dem, försvarsministern, är 67 stycken socialdemokrater.

När så många ledamöter vill ha ändring i en proposition går det att leka litet med talen. Det går att tänka sig att de som har ändringsförslag avseende FO-staberna och grundorganisationen – t.ex. i Skåne, i västra Sverige, i Östergötland, i Stockholms län i fråga om Ing 1, i Gävleborg och i Västerbotten – till äventyrs gör gemensam sak, försvarsministern. Då skulle vi få nya majoriteter avseende en betydande del av eller kanske nästan hela grundorganisationsförslaget. Jag har undersökt det här, och jag har funnit att det finns intresse för det.

Nu tillåter tydligen inte den socialdemokratiska riksdagsgruppen att deras motionärer får framgång i riksdagen, men väl att de står på hemma. Det tycker jag att de har gjort bra. Men att bromsen slås till så effektivt här, kan man absolut inte säga är bra. Det blir alltså ni socialdemokrater som nitas fast vid detta, att de förändringar som era ledamöter föreslår inte kommer till stånd – det står ni för.

Jag tycker att det mot denna bakgrund hade varit en klok politik att utgå från oförändrad ekonomi. Inte heller det hade löst alla problem, och det hade ändå fått göras ändringar i grundorganisationen. Men det hade skapats förutsättningar för att vi här i riksdagen hade fattat ett försvarsbeslut till landets fromma med ett betydligt bredare underlag. I det beslutet hade också vi moderater deltagit. Vi hade tagit ansvar för de nedläggningar som faktiskt ändå med den politiken hade varit nödvändiga. Jag beklagar att så inte skedde.

Det har redan framgått av mitt anförande att jag inte är så särskilt nöjd med det förslag som nu ligger på bordet. Det finns egentligen bara förloppare i den här bataljen. Jag tror säkert att det är en del som finns kvar på organisationskartan som ändå tycker att man har kommit ur eländet med äran någorlunda i behåll.

Jag har försökt syna om det finns någon vinnare. Jag tror att det finns en vinnare, och det är landets statsminister. Han var finansminister vid den tiden när han för ett och ett halvt år sedan satte sig på försvarsmi-

nistern, möjligen med en eller annan centerpartist till hands, och bestämde hur den ekonomiska ramen skulle se ut.

Vi fattar alltså ett beslut på så dålig grund att det är en godtyckligt vald ekonomisk ram som har fått formulera både säkerhetspolitik och krigsorganisation. Mera omöjligt kan det inte bli.

Det tvådelade försvarsbeslutet skiljer sig från tidigare beslut. Med facit i hand är det svårt att hitta någon fördel med detta förfarande. Beslutet från den 6 december i fjol hade tre bitar, nämligen en ekonomisk ram, ett säkerhetspolitiskt avsnitt och ett allmänt inriktningsbeslut för försvarspolitiken.

Som vi alla känner till, skulle säkerhetspolitiken på våren, såsom också skedde i år, följas upp med en säkerhetspolitisk kontrollstation. Det allmänna inriktningsbeslutet skulle ännu mer, naturligt nog, ges innehåll i det fortsatta beredningsarbetet, självfallet stött på ÖB:s försvarsmaktsplan.

Av detta följer att det enda som egentligen ligger fast från fjolårsbeslutet är att s och c lade fast en ekonomisk ram. Tydligare kan det inte sägas till svenska folket, att vi har ställt kuttingen upp och ned. Vi har alltså inte börjat, i den klassiska ordningen, med att klara ut hur omvärlden ser ut och vilken krigsorganisation vi behöver för att lösa de problem som kan riktas mot oss, för att därefter se om vi har råd med det. Vi började tvärtom.

Jag trodde i det längsta, försvarsministern, att det tvådelade beslutet var en taktisk finess. Jag tyckte rent av att det var skickligt. Det byggde på att, när man hade lagt den ekonomiska ramen hade det rent av varit smart att lämna till Överbefälhavaren att göra en organisationsbeskrivning och ta den. Man hade inför alla obehag kunnat säga att det var tråkigt men att detta är ÖB:s bord.

Fru talman! Varje tanke om att regeringen är smart rinner ut som smör i solsken. Man var inte smart. Man tog inte ens det förslaget. Nej, försvarsministern var ivrig att visa vem som bestämde, och såväl Överbefälhavaren som svenska folket skulle få besked: Det är vi som bestämmer. Man rörde om ordentligt i grytan. Man lade ett nästan helt nytt grundorganisationsförslag, för att riktigt tala om hur det skulle vara.

Fru talman! Det förhållandet att vi nu närmar oss slutet på en lång demokratisk process har sin speciella anledning.

I samband med att regeringen i september lämnade sin proposition till riksdagen hörde jag, låt vara i andra hand, att nog så framträdande företrädare för Försvarsmakten gav uttryck för två saker. Det var dels att den demokratiska processen var avslutad, dels att det inte längre var försvarsmaktsplanen som gällde, utan propositionen. Jag frågar mig: Vad är detta för företrädare, som kommer med dylikt struntprat?

För det första är det i dag som den demokratiska processen avslutas. För det andra har försvarsmaktsplanen giltighet fram till i dag. Det finns ledamöter i alla partier som stöder sina uppfattningar på Överbefälhavarens försvarsmaktsplan.

Hur skall alla vi som stöder försvarsmaktsplanen ställa oss när planen närstående personer vajar som ett rö i lätt vind? Den totala avsaknad av respekt för riksdagen som ligger i detta är inte enbart oskicklig utan också illavarslande. Den är illavarslande därför att den vittnar om synnerligen dåligt omdöme. Det har vi inte råd med i Försvarsmakten.

Andra moderater kommer efter mig att långt mer gå till botten med det som vi betraktar som allvarliga felbedömningar i betänkandet.

Jag vill dock peka på några obegripligheter, enligt min mening, sedda i perspektivet av en minskad kostnadsram. Den ekonomiska ramen borde naturligt ha gjort att krigsorganisationen prioriterats högt. Så är nu inte fallet. I stället har knivarna tagits fram för att skära i såväl freds- som krigsorganisation, till förmån för något som kallas civila beredskapsstyrkor. Det har nämnts som ett exempel.

Det är styrkor som ingen har bett om, som ingen vet vad de skall användas till och som det ännu inte har anmälts någon huvudmannaorganisation för.

Civila katastrofer kan inträffa. Jag tror däremot inte att de kommer att inträffa mera högfrekvent än de har gjort hitintills i Sverige. Jag är fullkomligt övertygad om, försvarsministern, att den militära organisation vi har, som alltid har stått både myndigheter och det civila samhället bi, alltså kommer att lösa problemen när någonting händer. Civila insatsstyrkor är trams.

Detta är en obegriplig och onödig åtgärd, och den sker på bekostnad av det reguljära försvaret.

Låt mig bara nämna en annan obegriplighet, och det är det ensidiga tillbakadragandet av minor, utan minsta tanke på ekonomisk eller materiell återanskaffning. Det är ansvarslost.

Jag kan inte, fru talman, i detta anförande undvika att beröra en grundorganisatorisk fråga, mest därför att den också är ett lysande exempel på obegripligheter i argumentationen eller av mannamån präglade ställningstaganden.

För försvaret av västra Sverige, dvs. i första hand området Landvetter-Göteborg och Götaälvdalen, har Överbefälhavaren pekat med hela handen mot Borås, enbart därför att i förhållande till försvarsobjektet utbildas den brigaden på exakt rätt ställe. Den finns grupperad för sin uppgift i den terräng där den är absolut bäst. När en brigad för en gångs skull ligger rätt i förhållande till sin uppgift skall den inte fråntas den uppgift som den nu har med mer eller mindre grumliga argument – just i det här fallet nättupp inga.

Uppgiften skall enligt betänkandet läggas på IB 16. Detta avses att tillgodoses, men vi vet inte till vilken kostnad och vilka förutsättningar man har. Halmstad har redan en driftskostnad som per soldat och dag överstiger kostnaden i Borås med 139 kr. Till detta skall läggas kostnaden för nytt närövningsområde och dessutom ytterligare fördyring genom ett antal årliga flyttningar de tolv milen upp till övningsområdet. Det är en dålig politik, försvarsministern.

Jag har – litet originellt, på gränsen till felaktigt, anser en del – lagt en särskild reservation just på denna punkt. Men jag har velat lägga i dagen att det finns en helt annan bild av problematiken i västra Sverige än den som s och c nu avser att rösta igenom. Jag har velat att den skulle ligga där, därför att i en nära framtid kommer ändå svar att ges på de här frågorna: Vilka var kostnaderna? Vilka var förutsättningarna för fortsatt rationell utbildning på de olika platserna? Jag vill att det skall finnas kvar ett tag till.

Fru talman! Med normal umgängessituation i utskottet, dvs. att vi kan ge och ta, hade det varit naturligt att detta betänkande återförvisades till

utskottet. Det är icke en färdig produkt för riksdagen. Nu anser jag dock inte detta vara meningsfullt.

(Applåder)

Anf. 2 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! När kammaren för ett par veckor sedan debatterade Sveriges säkerhetspolitik konstaterade jag att vi i dag kan föra en säkerhetspolitisk debatt i en för vårt land osedvanligt gynnsam situation. Med kommunismens sammanbrott och med Sovjetväldets upplösning har förutsättningar skapats för att förverkliga en demokratiernas gemensamma säkerhet i Europa.

Sveriges säkerhetspolitiska läge, som alltsedan Birger Jarls dagar i hög grad bestäms av utvecklingen i Ryssland, har inte varit så stabilt och fördelaktigt på mycket länge. Knappast något är mer avgörande för vår fred och stabilitet än förhållandena i Östersjöns sydöstra strandstater. Med de tre baltiska staternas återkomst som fria självständiga stater och med ett demokratiskt Polen på dess sydöstra stränder har Östersjön blivit fredens hav.

Några regelrätta invasionsföretag över Östersjön mot svenskt territorium i södra eller mellersta Sverige är inte längre att räkna med inom överskådlig tid. Baltikums sak är således vår av rent egenintresse – även om den politiska utvecklingen i Ryssland fortfarande är instabil och oförutsägbar.

Jag konstaterade också att vi nu kan föra en debatt utifrån vad som kallas ett vidgat säkerhetspolitiskt begrepp. När det kalla krigets ständigt överhängande militära konfrontation numera hör historien till, har vi tid och råd att ta itu med de väl så viktiga icke-militära hoten mot vår säkerhet och vår överlevnad, även om de i flera fall är långt ifrån nya. Successivt måste vi omfördela resurser till att kunna möta de nya hoten. De flesta av oss har väl t.ex. ännu inte riktigt fattat hur sårbart det moderna IT-samhället kan vara.

Fru talman! När den nya regeringen hösten 1994 valde att tidigare lägga kommande försvarsbeslut var det helt klart att tidsplanen inte medgav några som helst förseningar. Hanteringen förutsatte ett smidigt och samarbetsinriktat handlag från regeringens sida. Den inledande hanteringen av den parlamentariska försvarsberedningen visade härvidlag på allvarliga brister.

Redan innan beredningen påbörjat någon som helst sakbehandling förklarade försvarsministern att det kommande försvarsbeslutet skulle formas av Socialdemokraterna och Centern. Därför behandlar vi i dag en produkt av Socialdemokraternas och Centerns kohandel. Därför ligger det fulla ansvaret för konsekvenserna av dagens beslut på dessa två partier. Varje försök att skylla på ÖB faller på att dessa två partier, när starka lokala skäl förelegat, gått ifrån ÖB:s förslag. Att följa ÖB i andra förslag är ett eget politiskt beslut, som man inte kan skylla ifrån sig.

Med hänsyn till det allvarliga statsfinansiella läget var det angeläget med ett försvarsbeslut som tog rejäla tag och anpassade det framtida försvaret till såväl de säkerhetspolitiska förutsättningarna som statens knappa ekonomiska resurser. Det borde därför omfatta alla väsentliga områden av totalförsvaret. Regeringens proposition är långt ifrån fullgången i detta hänseende.

Viktiga områden rörande försvarets skolverksamhet, dimensioneringen av pliktfrågorna, försvarsmaterielfrågorna samt lednings- och styrsystem skjuts framåt till den kontrollstation 1998 som från början var helt inriktad på den säkerhetspolitiska utvecklingen i vår omvärld. Här är det verkligen fråga om försvarsministerns ofullbordade. Men det är i sanning ingen ljuv musik utan fullständig disharmoni!

Processen sedan det preliminära rikttningsbeslutet i december förra året har således varit föga lyckosam. Turena kring först ÖB:s försvarsmaktsplan och därefter den proposition som förhandlats fram mellan försvarsministern och centerpartiledaren har skapat stor förvirring och förbittring. Den har lett till onödigt allvarliga påfrestningar för dem som berörs av det kommande försvarsbeslutet. Det som förevarit riskerar allvarligt att påverka tilltron till beslutet också hos dem som i fortsättningen har förmånen att få verka inom vårt svenska försvar.

Landets försvarsminister förefaller det gångna året ha varit fullt sysselsatt som budgetpolitiker, som näringspolitiker, som arbetsmarknadspolitiker, som regionalpolitiker, som partistrateg och som koalitionsförhandlare. Om han ändå haft tid att också agera försvarspolitiker!

Fru talman! Behovet av fortsatt sanering av landets statsfinanser medger, med hänsyn tagen till det säkerhetspolitiska läget, inte att försvaret nu kan erhålla en omfattning som i framtiden helt kan möta de hot som då skulle kunna utvecklas. Det gör det nödvändigt att fortsätta bygga på att försvarets krigsduglighet med särskilda insatser skall kunna höjas under en ettårsperiod och att en långsiktig tillväxt skall kunna äga rum under förutsättning av erforderliga beslut.

Rådande säkerhetspolitiska läge gör det enligt Folkpartiets mening möjligt att anpassa det svenska försvaret inom den av regeringen föreslagna ekonomiska ramen. Inom den ramen föreslår vi dock en omfördelning så att ytterligare sammanlagt 118 miljoner kronor kommande år förs över till Försvarsmakten.

En anpassning, i det här fallet en kraftig reduktion, av försvaret måste då ta hänsyn till att den säkerhetspolitiska utvecklingen på längre sikt ändå kan ta en negativ riktning. Försvaret måste ges maximala förutsättningar för tillväxt, om det trots allt skulle bli nödvändigt. Då får inte försvarsbeslutet primärt användas för att förbättra budgetsaldon, hantera ungdomsarbetslösheten, bevara gårdagens dogmer om folkförsvaret eller rädda lokala partipolitiska intressen. Försvaret är till för att kunna försvara vårt land, om det ändå skulle bli allvar.

Det är då en central uppgift för riksdag och regering att återkommande pröva försvarets förutsättningar och behov för att klara uppgifterna återtagning och långsiktig tillväxt. Materielförsörjning och därmed svensk försvarsindustris utveckling blir i detta sammanhang av strategisk betydelse för möjligheterna för försvaret att genomföra olika nivåer av anpassning. Dessa frågor behöver därför särskilt ses över, och ytterligare medel bör anslås för anpassningsinriktade tekniksatsningar för att bättre kunna förverkliga kraven på kvalitativ förnyelse i linje med 1992 års försvarsbeslut.

Fru talman! Enligt Folkpartiets uppfattning bör försvaret därför, till skillnad från vad regeringen föreslår och i linje med 1992 års beslut, förändras ytterligare i "smalare men vassare" riktning. Vi föreslår en inriktning av armén med åtta allsidigt användbara brigader med förmåga

att sättas in var som helst i landet. De skall dessutom utformas så att på kort sikt ytterligare fyra och i allvarigaste fall ytterligare åtta brigader kan utbildas. Vidare bör två brigadliknande förband skräddarsys för direkt försvar av Storstockholm och Gotland.

Genom att minska arméns storlek skapar man utrymme för fortsatt modernisering, vilket bör användas för att bygga upp t.ex. luftburet kavalleri med attackhelikoptrar och anskaffning av artilleri med längre räckvidd, såsom raketartilleri. Därigenom ökar försvarets rörlighet och slagkraft.

Det är viktigt att försvarets krigsorganisation ges en sådan utformning att antalet förband vid behov kan utökas. Därför bör befälskåren dimensioneras så att den räcker för att bemanna en större krigsorganisation. Likaså bör materieförsörjningen ordnas för att kunna utrusta en större krigsorganisation.

För sjö- och kustförsvarsstridskrafter liksom för flygstridskrafter i övrigt sammanfaller vår bedömning så här långt med regeringens när det gäller dimensionering. Men även här bör avveckling och nyanskaffning i högre grad anpassas så att erforderlig tillväxt snabbt kan förverkligas.

Vad avser dimensionering och anskaffande av JAS 39 Gripen delserie 3 sammanfaller också här vår uppfattning så här långt med regeringens. Vi förutsätter emellertid, liksom utskottet, att regeringen återkommer i ärendet så att vi ges möjlighet att närmare påverka inriktningen av delserie 3.

Fru talman! Med den uppläggning som förberedelserna för 1996 års försvarsbeslut haft har Försvarsmakten inte lämnat underlag för bedömning av de alternativ som i väsentlig utsträckning skiljer sig från riksdagsmajoritetens inriktning i december förra året. Att peka ut vilka brigadförband som skulle läggas ned t.ex. i vårt förslag låter sig därför inte göras på tillfredsställande grunder. Skulle riksdagen besluta i enlighet med vårt förslag bör således Försvarsmakten ges i uppdrag att snarast återkomma med underlag för beslut om de förändringar i organisationen som detta skulle föranleda.

Vi ifrågasätter emellertid starkt grunderna för regeringens nu föreslagna förändringar beträffande grundorganisation och lokalisering. Det är vår uppfattning att ytterligare neddragningar i arméorganisationen kommer att visa sig vara nödvändiga även med regeringens förslag – med det bristfälliga beslutsunderlag som nu föreligger kanske i värsta fall redan före nästa försvarsbeslut. Kommande utgifter för drift och investeringar vid förband som då kommer att läggas ned har i så fall varit bortkastade.

Det borde vid detta försvarsbeslut vara angeläget att inte göra nedläggningar av förband som vid kommande neddragningar kan visa sig ha varit felaktiga val, val som skapar för stora vita fläckar på kartan. Det kan gälla såväl frågan om utbildningsplattformens egna förutsättningar som belägenheten i närheten av stora upptagningsområden av värnpliktiga eller viktig samhällelig infrastruktur.

Av dessa skäl borde de hastigt påkomna nedläggningarna i Umeå och Linköping ha övervägts ytterligare. I fallet Linköping understryks det ytterligare av den nationella kompetens som försvinner med nedläggningen av T 1 och den hittillsvarande samverkan med Regionsjukhuset kring katastrofmedicin.

Det är mot en sådan prövning i ett mer långsiktigt perspektiv således inte alls givet att de nedläggningar som regeringen föreslår är de riktiga. Folkpartiet avvisar således underlaget för dagens beslut om förändringar i försvarets grundorganisation.

Fru talman! Förändringarna inom flygvapnet ställer spelet bakom försvarspropositionen i mest tydlig belysning. Vi ställer oss bakom en neddragning av antalet skarpa flygflottiljer till sex. Naturligt vore då en fördelning med två flottiljer per militärområde. Det kan inte från försvarssynpunkt vara rimligt med en så kraftig uttunning av luftförsvaret av Mellansverige och särskilt Mälardalen, som regeringens förslag då kommer att innebära.

Det mest bekymmersamma är flygbassystemet, särskilt i inledande krigsskeden, då det gäller att kunna reagera mycket snabbt. Med regeringens förslag skulle södra Sverige få tre gånger starkare luftförsvär än Mellansverige, vars basbataljoner i annat fall skulle behöva utbildas i Sydsverige. Vi avvisar således propositionens förslag om nedläggning av F 15 i Söderhamn.

I propositionen föreslås att försvarets grundläggande flygutbildning på F 5 i Ljungbyhed flyttas till Ängelholm. Att lägga samman ”skarp” flygverksamhet med grundläggande flygutbildning vid samma flottilj med korsande start- och landningsbanor kan inte vara optimalt från flygsäkerhetssynpunkt.

I Ljungbyhed finns parallella banor, som lämpar sig sällsynt väl för den grundläggande flygutbildningen. Regeringens val beträffande flygvapnet innebär att det mest konkurrensutsatta luftrummet i Sverige – ett av de mest utsatta i Europa – väljs, trots att det saknas luftförvarsskäl, och det när det dessutom finns bättre alternativ. Starka skäl talar för att den grundläggande flygutbildningen och då även annan skolverksamhet bör ligga kvar i Ljungbyhed.

Regeringen har nu tillsatt en särskild utredare för att se över försvarets skolverksamhet. Det vore sakligt rimligt att den grundläggande flygutbildningen ingick i denna översyn. Beslut om Ljungbyhed bör åtminstone avvakta översynen av skolverksamheten. Men det röd-gröna laggspillet tillåter inte att en enda pusselbit tas ur till förnyad prövning. Så stark – eller snarare svag – är sammanhållningen i Socialdemokraternas och Centerpartiets paket.

”Något utrymme för omprövning i våra partier tycks det inte finnas, trots tidigare försäkringar om motsatsen. Inte minst våra ledande företrädare i försvarsutskottet Britt Bohlin och Anders Svärd har gått i god för omprövningsmöjligheten om starka argument tas fram. Vi menar att så skett och med råge. Men omprövningen lyser med sin frånvaro. Behandlingen i försvarsutskottet förefaller i allt väsentligt bara ha varit en transportsträcka. Vi har mycket svårt att förklara de sakliga grunderna för våra partiers ställningstaganden i riksdagen.”

”Förtroendet för politikernas förmåga i allmänhet att fatta kloka beslut i stora frågor urholkas när det visar sig att fakta och argument får ge vika för styrka, makt, veton och osynliga argument uttalade bakom kulisser och stängda dörrar. Centerpartiet och socialdemokraterna tar på sig ett kolossalt stort ansvar när beslut tillåts fattas och genomföras på så bräcklig grund.”

Prot. 1996/97:45

13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Det är denna maktlöshet, ja vanmakt, som väldigt många runt om i landet upplever inför det försvarsbeslut som riksdagen fattar här i kväll. De citerade orden är inte mina. Orden skrevs i går av ordförandena i Socialdemokraternas och Centerpartiets partidistrikt i Gävleborgs län.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag peka på ytterligare några av de oförklarliga klåfingrigheter som Socialdemokraterna och Centern gör sig skyldiga till. Man slår sönder en väl fungerande försvarsområdesindelning, som logiskt och väl binder samman det civila och militära försvarets regionala organisation. Erforderliga besparingar skulle mycket väl kunna läggas ut inom befintlig organisation. Antalet framtida försvarsområden bör anpassas till kommande länsindelnings- och regionreformer. Även fortsättningsvis bör vi behålla principen om ett län–ett försvarsområde.

Regeringen föreslår också en sammanslagning av Militärhögskolan och Försvarshögskolan. Förslaget har inte föregåtts av någon som helst saklig beredning. Av regeringskansliets interna underlag, som mest är att betrakta som en simpel argumentkatalog, framgår att förslaget inte bygger på några verksamhetsmässiga grunder utan har baserats på en rent ideologisk vilja att manifestera riksdagens totalförsvarsbeslut. Genom förslaget kommer med stor sannolikhet den särskilda och mycket värdefulla karaktären på den nuvarande verksamheten vid Försvarshögskolan att gå förlorad.

Fru talman! Folkpartiet står givetvis bakom samtliga sina reservationer till betänkandet, men jag begränsar mig nu till att yrka bifall till reservation 6, mom. 17, reservation 17, mom. 41, och reservation 2, mom. 46.

Anf. 3 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! De tidigare talarna, bl.a. Arne Andersson, har talat om försvarsbeslutets karaktär och sättet att ta fram beslutet. Till en del förstår jag den kritik och de synpunkter som har förts fram. Det här är inga lätta beslut. Vore det så skulle vi naturligtvis ha hanterat det här på ett helt annat sätt.

Det här beslutet skall fattas i två etapper. Riksdagen sade för ett år sedan att det här skall totalförsvaret klara av under den kommande femårsperioden, och ungefär så här mycket pengar kan samhället avvara för uppgiften. Debatten och energin har koncentrerats helt på totalförsvarets militära del. Det är i och för sig inget konstigt. Det är lätt att vara överens om den civila delens uppgifter och inse att den politiskt sett inte är särskilt brännbar. När dessutom ingrepp i Försvarsmakten får konsekvenser för industrin, för människors arbete, m.m. på ett helt annat sätt än ingrepp i totalförsvarets civila del är det inte konstigt att den militära delen upptar en huvuddel av debattenergin.

Låt oss då titta på försvarsbeslutets uppläggning. Efter riksdagsbeslutet för ett år sedan fick totalförsvarsmyndigheterna följande uppgift: Med de restriktioner riksdagen har angett, var god redovisa förslag på hur myndigheten önskar organisera verksamheten utan sidoblickar på andra verksamheter än myndighetens egen! Detta gjorde ÖB – för att nu ta Försvarsmakten som exempel, eftersom det är det jag kommer att hålla mig till i mitt anförande.

Självfallet har regering och riksdag synpunkter på andra samhällseffekter än just Försvarsmaktens. Det är alltså inte konstigt att ett riksdagsbeslut kommer att avvika från myndighetens egna förslag. Tvärtom –

motsatsen vore ju märklig. Det är inte riksdagens uppgift att effektuera myndigheternas önskemål. Det är myndigheternas uppgift att verkställa riksdagsbesluten. Jag är, fru talman, medveten om att det här är en våldsam förenkling, men i princip förhåller det sig på det viset.

Om vi tittar på hur mitt parti och jag ställer mig i den här frågan är det mycket enkelt att konstatera – det är bara att läsa i partiets handlingar – att partiet står för en radikal nedrustning. Jag står i talarstolen för att, så långt det är möjligt, få genomslag för mitt partis politik. Nu kan vi konstatera att man mera sällan lyckas övertyga meningsmotståndare och få en ändring till stånd i de förslag som ligger på riksdagens bord genom anföranden i kammaren, men det är en annan sak.

Vad innebär då denna politik, en politik för en radikal nedrustning, för min del? Historiskt har det inneburit att vi har lagt oss något under majoritetens förslag vad gäller ekonomin och att vi har haft vissa synpunkter på organisationen i övrigt – fast detta, fru talman, var mer en partiintern elakhet. I övrigt har det funnits förslag som vi varit tämligen säkra på inte skulle gå igenom, men det är en annan sak.

Vad har då blivit följden av majoritetens förslag i dag? Ja, vi kan inte konstatera annat än att detta faktiskt är majoritetens uppfattning, även om jag har förståelse för synpunkten att det finns stelheter i denna konstruktion som gör det svårt att byta ut delar av systemet – även om det inte direkt faller samman skulle det möjligen fungera på ett mindre rationellt sätt.

Det här tror jag att vi får acceptera. Jag har synpunkter på detta, men jag accepterar att den demokratiska beslutsprocessen inte är en metod för att få fram det så att säga i rationell mening optimala beslutet. Den demokratiska beslutsprocessen får till resultat att majoriteten är någorlunda nöjd. Det här är en effekt som vi i enskildheter och vid olika tidpunkter kan konstatera har vissa nackdelar, men jag tror ingen av oss är beredd att byta ut de långsiktiga effekterna. Vi får acceptera att beslut medför smärtsamma konsekvenser, och vi får acceptera att svåra problem kanske inte får en alldeles särskilt rationell lösning just vid en viss tidpunkt. Debatten har koncentrerats kring grundorganisationsfrågorna, och det är heller inte konstigt.

Jag kommer från en ort som har drabbats av svåra beslut, dock icke framkomna på demokratisk grund. Inom loppet av ett år på 1980-talet drabbades min hemort, Söråker, av att företagsledningen fann att det nog skulle bli mer lönsamt att lägga all tillverkning i Skåne. 800 man fick gå. Samtidigt rationaliserade SCA i Timrå kommun. Under ett år hade Timrå kommun, som då hade runt 18 500 invånare, att hantera att antalet arbetstillfällen minskade med 1 300. Det var inte helt lätt. Det var inte lättare att bära därför att beslutet inte hade tillkommit enligt en demokratisk beslutsordning.

Jag har alltså, med förståelse för de människor som drabbas, litet svårt att hänga med i resonemanget när man säger: Ja, vi förstår att det är klokt med en minskning av försvarsmakten. Det är dock icke klokt att göra det på min ort, och det är, om så vore fallet, icke klokt att göra det just nu. En sådan argumentering kan man naturligtvis driva på appellmöten, men det är svårt att få in den i en seriös analys inför en beslutsprocess. Vi måste acceptera att om man gör i sig önskvärda ingrepp så kan de få icke önskvärda konsekvenser, som man får hantera på annat sätt.

Prot. 1996/97:45
13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Det här är svåra problem. Svåra problem är dock inget argument för att inte ta itu med de lätta. Nu skall jag nämna två sådana.

Arne Andersson, värderade ordförande i utskottet, käre vän m.m.! Vi har haft mycket motsättningar i det politiska, men vi har också haft ett utbyte på det personliga planet, som jag har funnit trevligt och berikande. Jag säger, i andras närvaro, att Arne Andersson icke saknar förmåga såväl till att ändra tidigare ståndpunkter som till att ta till sig nya. Det är alltså inte bara en ström utåt, utan det är också ett inflöde.

Arne Andersson, skulle vi inte kunna vara överens om helgersättning-en till totalförsvarspliktiga för mat?

Det är så – som upplysning till övriga åhörare i kammaren – att värn-pliktiga får mat gratis på sitt förband. Är man borta av någon anledning på en vardag får man 95 kr per dag i matersättning, men är man borta på en helg får man 25 kr per dag. Detta system var rationellt och förståeligt när den värnpliktige åkte hem till mamma och fick maten gratis. En stor del av de värnpliktiga gör det fortfarande, men en ökande del gör det faktiskt inte, och då räcker inte 25 kr.

Utskottet säger då att det möjligen ligger något i detta men att det blir för dyrt. Ja, men det är väl lika dyrt på fredagar, torsdagar eller måndagar? Om det är så att totalsumman för värnpliktigas matersättning är för hög, ja, låt oss då sänka den rakt av, men låt de värnpliktiga få en ersättning som någorlunda täcker även matkostnaden på lördagar och söndagar.

Det här är ett resonemang som Arne Andersson i andra sammanhang skulle ha mycket lätt att anta, och vi skulle göra gemensam sak i detta. Vi skulle nå framgång.

Britt Bohlin! Vi är överens om att vapenfri tjänst inte är något som man beviljas av en motsträvig byråkrati. Det är något som vi i grunden tycker är rätt i ett demokratiskt samhälle. Man skall kunna säga: Ja, jag förstår att det finns våld i världen, men jag vill inte utbilda mig för att delta i det våldet. Detta skall det vara en rättighet att säga. Samhället skall erbjuda möjligheter att på annat vis delta i totalförsvaret.

I praktiken finns den här rättigheten. Det finns dock en liten rest. Om man bestämmer sig för det här sex månader efter det att man har börjat sin tjänstgöring utsätts man fortfarande för ett symboliskt prövningsförfarande. Detta är inte motiverat ur någon synpunkt.

Nu har vi två lätta beslut här, mitt uppe i alla de svåra, som vi kan anta utan att rubba balansen eller ens störa systemet i kanten det minsta, men som är symbolfrågor ur något slags demokratisk synpunkt. Det handlar ju om den lilla ekonomiska ersättningen och den lilla symboliska resten av ett tidigare auktoritärt system. Det saknar inte betydelse att rensa i sådant gammalt.

Om vi då tittar på konsekvenserna av Vänsterpartiets politik för det här beslutet menar vi vänsterpartister naturligtvis att den säkerhetspoli-tiska situationen, så långt vi kan bedöma, i dag medger ytterligare ingrepp i Försvarsmaktens organisation. Vad som är gränssättande finns det olika möjligheter att ta ställning till, men jag accepterar naturligtvis att det finns gränser för hur långt man kan gå och hur snabbt man kan göra det om man vill ha kvar systemet på sikt och om man vill att det skall fungera under tiden. Detta begriper alla. Jag tror att vi kunde ha gått snabbare och djupare fram än vad försvarsbeslutet i dag kommer att innebära.

När det gäller krigsorganisationen för markstridskrafterna kunde vi ha gått ned till tio brigader snabbare. De 13 som nu föreslås av majoriteten kommer vi i nästa beslut åter att behöva ta ställning till. Jag tror att det hade varit bra om vi hade gjort det nu.

Liknande resonemang för vi i Vänsterpartiet vad gäller marinen: avveckla de system i dag som vi inte tror att vi skall använda i framtiden. Om vi tror att det behövs ett mindre antal ubåtar om tio år skall vi naturligtvis inte lägga några i malpåse i dag i tron att de kommer att behövas i närtid, eftersom vår analys visar att det behovet inte finns. Vi skall skrota system som vi inte skall använda i framtiden. Vi skall inte försöka underhålla dem för den händelse att de skulle behövas i närtid, om vi inte tror att de skall göra det.

Man kan naturligtvis föra motsvarande resonemang när det gäller flygstridskrafterna, och då är man raskt inne på JAS-systemet. Stoppa JAS – nu är vi tillbaka i appellmötesargumenten. Mitt parti var emot JAS-systemet när det började diskuteras och när det beslutades och har varit det alltsedan dess. Argumenten ändrar naturligtvis karaktär allteftersom ett projekt fortskrider och man förstår att möjligheterna att ändra tidigare beslut inte längre finns. Däremot är det min bestämda uppfattning att vi inte behöver ytterligare tillskott till JAS-systemet. Jag accepterar att det som är beslutat hittills måste stå fast av skilda skäl, men det är en annan sak. Vi skall alltså inte beställa delserie 3.

Jag menar också att den organisation som vi har i dag naturligtvis kommer att utsättas för ingrepp framöver, och då måste vi, precis som Lennart Rohdin sade, konstatera vilka ställen i grundorganisationen som vi skall ge oss på. Det finns några som synes ha sämre möjligheter än andra i ett framtida samhälle, t.ex. F 16 i Uppsala. Miljöskäl och samhällets övriga krav gör det ytterst olyckligt med en flygflottilj mitt i staden.

Jag använder samma argument när det gäller Malmen i Linköping. Miljöolägenheterna är väl kartlagda, och möjligheterna att åtgärda dem vid nuvarande verksamhet är små. Det rationella är att ta bort verksamheten.

Vår politik innebär också, som ni kanske anar av det föregående, att vi i stort sett godtar de neddragningar som majoriteten föreslår. Vi föreslår ytterligare några, och på en punkt har vi en annan uppfattning. Det gäller F 15 Söderhamn. Det jag sade tidigare om möjligheterna att finnas på ett ställe även i framtiden talar klart till F 15:s förmån. Vi skapar det kortsiktiga utrymmet för att behålla F 15 genom den tidigare nämnda nedläggningen av F 16.

Fru talman! Internationella kommandot, än så länge SWEDINT, bedriver ett mycket bra arbete. Vi vill satsa ytterligare på det när det gäller forskning och utveckling. Utskottsmajoriteten menar att det som sker i dag är bra och att något uttalande från riksdagen inte behövs. Jag har en annan uppfattning.

Riksdagen har fattat beslut om att vi deltar i ett internationellt förbud mot antipersonella minor genom att också avstå själva. Genom den säkerhetspolitiska situationen har vi tid att analysera och skapa oss andra förutsättningar genom den verkan som upphör med minsystemets borttagande. Tidpunkten är väl vald, och beslutet är klokt.

Men det finns en del saker i detta som vi borde ha sett på. Stridsvagnsminor kan ha samma effekt på detta som antipersonella minor. Vi har erfarenheter av det från Bosnien. De delar av svenska stridsvagnsminor som inte är detekterbara med någorlunda praktiska metoder borde göras det eller också tas bort.

Vi bör också redovisa det svenska innehavet av antipersonella minor. Det skulle ha stor betydelse för det pågående internationella arbetet med att få bort dem.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation. Jag står givetvis bakom den i alla moment, men jag yrkar bifall till den under mom. 11, 26 och 54, som gäller ekonomin, JAS och antipersonella minor.

I detta anförande instämde Johan Lönnroth (v).

Anf. 4 ARNE ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Efter den långa raden av superlativer om min person och med tanke på de stora visionerna i Jan Jennehags anförande hade jag kanske trott att hans fråga till mig skulle gälla någonting annat än just matersättningen. Det är svårt att ha någon avgörande invändning mot Jennehags argumentation för att det bör råda vardagsstandard även på lördagen och söndagen. Vi skulle då, Jan Jennehag, återigen kunna slå våra kloka huvuden ihop och försöka lösa det problemet. Att vi skulle kunna rubba Britt Bohlin och Anders Svärd tror jag inte på – de pratar ju inte med oss. Men vi två kanske kan driva den frågan.

Anf. 5 ANNIKA NORDGREN (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 i mom. 11 som gäller ekonomisk ram, 2 som gäller beställningsbemyndigande av material, 22 som gäller ytstridsfartyg och ubåtar och 54 som gäller minor.

Det är ju nu länge sedan processen inför försvarsbeslutet började. Det började med att Försvarsberedningen diskuterade säkerhetspolitiken. Jag har drygt en meter informationsmaterial, som ligger på mitt rum, från olika regementen, kommuner och enskilda personer. Jag har också en stor hög personliga brev, en stor mängd vykort och en hel mängd med e-brev till min dator. Jag har inte minst fått en hel del telefonsamtal och gjort många förbandsbesök. Efter allt detta är vi nu framme vid att fatta försvarsbeslutet. Nu har jag 15 minuter på mig att redogöra för de här årens arbete och Miljöpartiets politik och de avvägningar som vi har gjort. Det är inte lätt. Det är då mycket som förblir osagt. Jag skall koncentrera mig på det övergripande och hoppas kunna återkomma till vår politik i dess olika delar i repliker under den långa dag vi har framför oss.

Det är mycket som har förvånat mig under vägen. Framför allt har jag många gånger funderat över vad det beror på att så många lokala tidningar på nyhetsplats har ställt upp för att rädda sitt regemente. Många människor, t.o.m. kyrkliga företrädare, har engagerat sig i kampen för sitt lokala regemente. Jag är inte förvånad över att människor kämpar för att ha kvar det arbete man har – jag hoppas att jag inte blir missförstådd på den punkten. Inte alls! Men jag kan inte låta bli att jämföra med vad som

händer inom andra delar av den offentliga sektorn, nämligen inom vården och omsorgen.

Inom vården och omsorgen är det 50 000 personer som har förlorat sina arbeten sedan 1990, och man räknar med att 40 000 ytterligare kommer att förlora sina jobb inom vård och omsorg fram till sekelskiftet. Men det är inte mansjobb det rör – det är kvinnojobb. Då undrar jag: Var är demonstrationerna för de jobben? Var är de e-breven, breven och personliga vykortet? Det rör ju så många fler. Vad beror det på att det är sådan skillnad i engagemanget?

Jag tror inte att vi skall underskatta betydelsen av de manliga nätverk som byggs upp. Dessutom är det traditionellt så att militarismen sitter väldigt djupt i såväl högerstyrda som vänsterstyrda stater. De staterna styrs fortfarande ofta av män. Därigenom genomsyras ideologi och praktisk handling av militarism. Det är någonting man kämpar för, bevarar och understöder.

Något annat som förvånar mig är att demonstrationerna eller engagemanget inte mer handlar om de pengar vi faktiskt lägger på den militära delen av den offentliga sektorn. De som ropar högst är ju de som vill bevara de lokala regementena, investera mer pengar i försvaret, ha mer ubåtar, pansarvagnar och allt vad det är man vill anskaffa. I detta försvinner de stora summor med pengar som vi beslutar om i dag.

Hur många känner till att vi i dag i riksdagen kommer att besluta att medge regeringen att beställa materiel och utvecklingsarbete för Försvarsmakten inom en kostnadsram av högst 66,7 miljarder för tiden efter budgetåret 1997? Försvarsministern sade i riksdagen i september: ”I den här situationen förser vi flygvapnet med ett eget flygplan för flera tiotals miljarder. Den svenska kustflottan har inte varit bättre utrustad än vad den är i dag. I morgon tar vi emot den tredje nya ubåten i Gotlandsklassen. Vi beställer nya ytstridsfartyg i miljardklassen. Armén förses med nya stridsvagnar, hemvärnet skall moderniseras, och mycket mer.”

Vad är då ”I den här situationen”? Jo, det är en situation där en enig riksdag har sagt att det inte föreligger något som helst militärt hot mot Sverige. Vad får då detta obefintliga militära hot för konsekvenser? Jo, bl.a. att det satsas miljarder på fler JAS-plan. Miljöpartiet har krävt stopp för JAS ända sedan projektet började diskuteras. Vi har inte ändrat åsikt i den frågan. JAS är en felprioritering. Hittills har det beslutats om JAS-plan till åtta stridsflygdivisioner, delserie 1 och 2, alltså. Nu är JAS-ramen uppe i ca 73 miljarder kronor. Det är sanna mina ord hög tid att sätta stopp nu.

Fru talman! Jag vill faktiskt påstå att Miljöpartiet är det enda försvarsvänliga partiet i den här kammaren. Nu ser jag ansiktena skrynkla ihop sig på mina kolleger. De undrar säkert vad det är jag påstår. Man brukar som argument när man diskuterar med Miljöpartiet säga: Miljöpartiet vill ju inte ens köpa JAS, Miljöpartiet vill lägga ned fler förband, Miljöpartiet vill t.o.m. på sikt ställa om från militärt till civilt försvar – är det över huvud taget någon idé att diskutera försvarsfrågor med Miljöpartiet? Här står då jag och säger att Miljöpartiet är det enda försvarsvänliga partiet. Vad menar jag med det?

Jo, om man ser till de hot vi står inför, de reella hot som vi måste se till att möta, menar jag att det krävs omprioriteringar i Miljöpartiets anda, alltså överföringar från det militära försvaret till det civila försvaret. Vi

måste även se till att förebygga så att inte hot uppkommer. Det är bra investeringar i säkerhetspolitik och försvar.

Moderaterna och Kristdemokraterna är inte måna om ett starkt försvar, enligt min mening. Med ett försvar menar nu en enig riksdag försvar mot en vidgad hotbild, inte bara mot militära hot. Moderaterna och Kristdemokraterna är inte försvarsvänner, utan de är organisationsivrare, som åker runt till de lokala regementena och försöker bevara så mycket som möjligt och dessutom investera i mer militär materiel.

Miljöpartiet vill ha ett starkt försvar mot det som hotar oss reellt. Frågan är om det verkligen är den säkerhetspolitiska situationen som styr det militära försvarets utformning och omfattning eller om det mer är gamla traditioner, t.ex. uppdelningen mellan de olika vapenslagen och osäkerhet om hur man vill och skall möta de hot som man står inför. Det är inte lika lätt att räkna på de hot som i många fall är subtila, som det är att t.ex. räkna stridsvagnar på andra sidan gränsen. Det gäller t.ex. kemisk krigsföring, som pågår varje dag mot våra celler. Det handlar om ökade klyftor i samhället, som vi till viss del kan möta, men som man enligt min mening inte möter med samma engagemang här i kammaren som när det handlar om att dessa manliga strukturer rubbas, alltså det militära försvaret.

Återigen: Riksdagen har enhälligt fattat beslut om att vidga det säkerhetspolitiska begreppet från att gälla enbart militära hot till att omfatta icke-militära hot som, vilket jag tidigare sade, miljöförstöring, vatten- och livsmedelsbrist, ökade sociala och ekonomiska klyftor.

Ett annat stort hot är det sårbara samhälle som vi i dag lever i. Det märks inte minst när det gäller lednings- och informationskrigföring. Detta borde i högre grad än i dag påverka totalförsvarets utformning och organisation, tillsammans med den vidgade hotbilden. Det här är viktigt att komma ihåg, inte minst med tanke på kommande försvarsbeslut. Dessa frågor torde få stor inverkan på det militära försvaret, vad gäller både omfattning och organisation, i alla fall om de traditionella ur påtryckningssynpunkt väldigt starka organisationsivrarna får härja fritt. Just det senare är säkert ett skäl till att frågorna om ledningsinformationskrigföring inte har tillåtits påverka utformningen av det militära försvaret.

Miljöpartiet vill spara mer pengar på det militära försvaret än riksdagsmajoriteten vill. Besparingen görs av säkerhetspolitiska och ideologiska skäl. Det innebär naturligtvis att vi förordar en mindre krigsorganisation än riksdagsmajoriteten gör. I första hand vill vi att riksdagen skall besluta om en lägre ekonomisk ram än vad riksdagen kommer att göra i dag. Vi vill med den ekonomiska ramen och med vissa inriktningar ge tillbaka uppdrag till Försvarsmakten för att den skall komma tillbaka med ett förslag som vi skulle kunna ta ställning till, liksom regeringen och Centerpartiet har gjort när de enats om den ekonomiska ramen, med stöd från några andra partier.

Vår inriktning, som vi skulle vilja skicka med den här ekonomiska ramen, är sex brigader och fyra flottiljer, med två divisioner på varje flottilj. Det är delserie 1 och 2 i de redan beställda JAS-systemen. Vi har tagit ställning till grundorganisationen i tre fall. Det övriga kommer vi att avstå från att ta ställning till i och med att vi har en sådan helt annorlunda inriktning. Det gäller F 10, F 16 och F 15, tre flottiljer. Vi tycker att man skall lägga ned F 10 och F 16 på grund av brist på långsiktighet när det gäller att bevara dessa flottiljer och i stället av långsiktiga skäl ha kvar

F 15 i en krympande försvarsmakt. Vid nästa försvarsbeslut, om fem år, kommer vi att få göra om hela den här proceduren. Jag menar att det finns betydligt större långsiktighet i och inte minst miljöskäl för att behålla F 15. Det kommer Thomas Julin från Miljöpartiet också att ta upp senare i dag.

Vi kommer att fatta ett glädjande och viktigt beslut i denna kammare i dag. Det gäller minorna i det svenska försvaret. Vi har tidigare diskuterat det många gånger, och i dag kommer vi äntligen till avgörande i denna fråga. Det hälsar jag med glädje. Men jag tycker att det är viktigt att påpeka att vi inte skall ersätta minorna med något annat vapenslag. Det vill både Moderaterna och Kristdemokraterna. Då menar jag att man tar flera steg tillbaka. Då har man över huvud taget inte någon inställning till att vi på sikt skall dra ned det militära försvaret, dra ned investeringarna i vapen, om man hela tiden menar att varje sak man tar bort ur organisationen måste ersättas med någonting annat. Det tycker jag är ett förlegat och föråldrat tänkande.

Jag tycker också att vi skall skriva in förbudet mot trampminor i lag. Vi förutsätter givetvis från Miljöpartiets sida att regeringen också fortsättningsvis i internationella forum är starkt pådrivande i fråga om internationellt förbud mot antipersonella minor.

Det finns några delar i Miljöpartiets politik som jag snabbt vill beröra. Det gäller miljövärnsregementen. Vi föreslår att I 13, som enligt regeringens och Centerns förslag skall finnas kvar efter försvarsbeslutet, skall ställas om till miljövärnsregemente. Det gäller också FMB, Fårösund på Gotland. Vi ser också stora utvecklingsmöjligheter där.

När det gäller totalförsvarsplikten förordar Miljöpartiet en frivillig värntjänst i stället för den plikt som försvaret bygger på i dag. Den grundar sig på motivation och meriter, inte minst med tanke på att man utbildar till att möta de hot vi står inför i dag. Det gäller rasism och främlingsfientlighet inom Försvarsmakten, som tack och lov är ett mycket begränsat problem. Det är inte alls så att jag vill framställa Försvarsmakten som speciellt rasistisk eller främlingsfientlig, absolut inte. Men det finns enskilda fall, och det är ett speciellt problem för Försvarsmakten i och med att vi inte vill behöva försvara oss mot försvaret eller utbilda antidemokrater, rasister och nazister att använda vapen. Det är väldigt viktigt. Vi har tidigare tagit upp detta i Miljöpartiet och fått hela utskottet med oss när det gäller att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag om hur man skall möta detta problem. Tyvärr går man inte framåt tillräckligt. Vi hade hoppats att regeringen skulle komma med konkreta förslag på hur lagstiftningen skall ändras, så att det blir lättare för Försvarsmakten att lyfta ut dessa oönskade personer som inte skall utbildas inom Försvarsmakten. Jag hoppas att vi kan fortsätta att arbeta med detta, så att vi kan komma till ett avgörande i denna fråga och ge verktyg till Försvarsmakten så att den kan bli av med de här personerna.

Inför nästa försvarsbeslut – det känns litet avlägset, om fem år, men fem år går fort – gäller det att inplantera vissa idéer som jag hoppas att försvarsministern, i den händelse försvarsministern sitter kvar då, skall kunna ha med sig. De säkerhetspolitiska kontrollstationerna är ett bra förslag, som Miljöpartiet stöder. Det är bra att man återkommer med kontrollstationer i säkerhetspolitiken. Enligt Försvarsberedningens rapport skall man i de kommande kontrollstationerna uppmärksamma de hot

och risker, s.k. lågnivåhot, som kan följa t.ex. av sociala och ekonomiska klyftor, inomstatliga konflikter, miljöförstöring och brist på naturresurser samt det moderna komplexa samhällets sårbarhet.

Miljöpartiet vill i det sammanhanget uppmärksamma vikten av att man får in olika sorters kompetenser i förberedelserna för nästa försvarsbeslut – ÖCB och Försvarsmakten samt experter på t.ex. ökande klyftor i samhället när det gäller sociala effekter, miljöfrågor osv. En bra idé vore t.ex. att köra krigsspel i Försvarsmaktens krigsspelscentrum, inte bara sådana scenarion som Försvarsmakten har kommit på utan gemensamt med de civila myndigheterna, exempelvis ÖCB, ser till att utforma organisationen i enlighet med det totalförsvarskoncept som vi vill få till stånd. Jag saknar fortfarande den integrerade synen på försvaret, som gör att det så småningom blir ett totalförsvar.

Miljökriterier måste få väga tungt i lokaliseringsfrågor med tanke på både miljön i dagsläget och att totalförsvaret är speciellt ansvarigt i och med att vi säger att miljön utgör ett långsiktigt hot och ett hot som är reellt i dag.

Slutligen: Man hade önskat att man hade en hel dag på sig att förklara de procedurer som har lett fram till detta förslag. Jag har försökt att ganska övergripande redovisa Miljöpartiets ståndpunkt. Vi tar ett litet steg på vägen i dag. Jag har tidigare sagt att jag önskar försvarsministern lycka till ute i landet när han skall förklara att det gäller att försöka lyfta sig litet över den lokala regementesnivån för att se vilka investeringar vi skall göra för allas vårt bästa. Det är inte investeringar i militära vapen, strukturer och organisationer som är det vi skall satsa på.

I detta anförande instämde Gunnar Goude, Birger Schlaug, Barbro Johansson, Per Lager, Ragnhild Pohanka och Thomas Julin (samtliga mp).

Anf. 6 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Jag begärde inte ordet för att polemisera mot Annika Nordgrens anförande utan snarare för att poängtera två saker. Som Annika Nordgren väl vet, hade vi från Folkpartiet gärna medverkat till att hitta ytterligare möjligheter att minska försvarskostnaderna utan att det går ut över försvarseffekten. Nu har inget av våra partier haft någon reell möjlighet att påverka vare sig beslutsunderlaget eller det kommande beslutet. Däremot betyder inte minskade försvarskostnader nödvändigtvis att de skall överföras till civilförsvaret, utan de ökade resurser som neddragningar av försvarskostnaderna innebär skall användas för att generellt stärka det civila samhället mot ökad icke-militär sårbarhet. Det behöver inte nödvändigtvis ske inom civilförsvarets ram.

Jag vill också instämma i vad Annika Nordgren sade om andra neddragningar av arbeten som vi har varit med om under 90-talet. Det är ett helt riktigt konstaterande. Samtidigt är det inte alldeles rätt att hävda att neddragningarna inom det militära inte drabbar kvinnor. Bland militär personal finns det ganska få kvinnor, så det är inte så påtagligt. Men bland den civila personalen är inslaget av kvinnor betydligt större. Det är kanske inte i första hand den militära personalen det är synd om, men det drabbar även kvinnor. Men vi får aldrig glömma att även om det rör sig om en individ bland 4 000 inom försvaret eller en individ av 50 000 inom

offentlig sektor som förlorar jobbet, så är det fortfarande en individ som är lika viktig som någon annan som drabbas.

Prot. 1996/97:45
13 december

Anf. 7 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Fru talman! Folkpartiet har många gånger deklarerat att man är beredd att dra ned på kostnaderna för det militära försvaret och omprioritera för att uppnå en lika stor eller högre försvarseffekt. Där skiljer vi oss åt. Vi tycker att man snabbt och radikalt kan minska kostnaderna och investeringarna, men försvarseffekten har vi litet olika syn på. Den största och bästa försvarseffekt vi kan få är att investera i att förebygga att hot uppkommer, inte i att köpa t.ex. attackhelikoptrar. Jag tror inte att attackhelikoptrarna påverkar så väldigt mycket de långsiktiga överlevnadshot vi står inför. Där har vi olika uppfattningar.

Jag vill ta tillfället i akt och klargöra att det inte handlar om att direkt överföra medel till det civila försvaret, utan det gäller givetvis att investera där pengarna kan användas bäst för att förebygga att hoten uppkommer. Det är inte alltid inom det civila försvarets ram, utan det handlar t.ex. om att minska sociala och ekonomiska klyftor. Det handlar inte om civilförsvaret så som det ser ut just i dag.

Naturligtvis drabbar det individen lika mycket oavsett vad man sysslar med och oavsett vem det är som förlorar jobbet. Men vi måste se på den totala samhällsstrukturen, vilket samhälle vi vill ha framöver, vilken utveckling i världen vi försöker få till stånd. Det måste man föra ned på nationell nivå och ta ställning till i de prioriteringar man gör inom statsbudgeten med tanke på den påse pengar som man har att fördela.

Anf. 8 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Jag tror inte att vi egentligen är så oense i fördelningsfrågorna. Det finns ingen anledning – i det statsfinansiella läget och med hänsyn till utvecklingen av samhällets sårbarhet i övrigt vare sig det gäller vård, omsorg eller det av IT-teknik alltmer beroende samhället – att satsa mer resurser på det militära försvaret än vad som är nödvändigt. Där våra uppfattningar skiljer sig åt är att det försvar som inte skall kosta mer än vad som är absolut nödvändigt skall vara utformat så att det har störst möjlighet att, om det ändå blir allvar, med ökade resurser möta sina uppgifter. Vi hoppas ju alla att det läget inte skall behöva inträffa där vi behöver avdela de nya resurserna. Men måste man göra det skall försvaret ha bästa möjligheter att möta även den uppgiften. Det är detta det militära försvaret ytterst är till för.

Anf. 9 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Fru talman! Det är just precis det: om det ändå blir allvar. Därför skall vi investera i JAS, och ha fler ubåtar än vad Försvarsberedningen kom fram till var säkerhetspolitiskt motiverat. Därför vill man ha fler stridsvagnar och allt annat. Det är precis det tänkandet jag hoppas att vi någon gång skall komma ifrån. Det tänkandet innebär att vi aldrig kommer ifrån militarismen när synen hela tiden är att det som försvarar oss är det militära försvaret. Att vi aldrig lyckas komma ifrån det synsättet och komma litet närmare, om det nu kallas så, skulle vara naivt! Då vill jag gärna vara naiv och tro att vi når längre med att sluta undergräva den synen. Det

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

handlar om en väldigt avlägsen framtid. Vi kan inte riktigt se det hotet just nu. Men vi skall steg för steg försöka komma dit. Annars får vi ha de små önskedrömmar som vi alla odlar om en fredlig värld. Det gäller att nu ta stegen.

Det som försvarar oss bäst är långsiktiga prioriteringar för att se till att hot inte uppkommer. Det handlar inte om investeringar i det militära försvaret utan om investeringar för en utveckling som undanröjer hoten mot människor och andra levande på denna planet. Det handlar om överlevnadsfrågor.

Anf. 10 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Miljöpartiet och Vänsterpartiet har i många stycken en överensstämmande syn på försvarspolitik. Det finns delar där den inte gör det. Det är närmast därför som jag vill ha klarlägganden från Annika Nordgren. Där det ändå finns möjligheter att förstå varandra i det politiska samtalet bör man klarlägga vad det är man inte förstår.

Vapenverkan av minförbudet skall inte kompenseras. Finns det andra delar i Försvarsmaktens system som lämpligen bör tas bort för att minska Försvarsmaktens effekt? Det är klart att Försvarsmakten måste organiseras så att den på ett gott sätt kan lösa de uppgifter som samhället anser att den skall klara av. Om man minskar effekten av ett system kommer Försvarsmakten att se till att man kompenserar detta på ett eller annat sätt. En omorganisation, en ombeväpning eller ett nytt sätt att arbeta blir följden alldeles oberoende av politiska beslut, och det skall så vara. Ett beslut av riksdagen om att man inte skall kompensera för borttagandet av antipersonella minor strider mot sättet att arbeta.

I det dokument som ligger på bordet finner vi att Miljöpartiet nästa år vill spara 2,5 miljarder mer än regeringen, och för försvarsbeslutsperioden har man kommit ned till 186 miljarder. Man kan vara trygg i förvisningen att ens förslag går igenom, men hederligheten bjuder att fråga: Hur skall det gå till?

Anf. 11 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Fru talman! När det gäller Vänsterns försvarspolitik saknar jag ibland det som står i partiprogrammet och det som Jan Jennehag här talade om, nämligen den radikala nedrustningens politik. Var finns den? Vänsterpartiet anser inte att den takt som Miljöpartiet föreslår är trovärdig. Det går alldeles utmärkt att genomföra neddragningar i den takten. Miljöpartiet och Vänsterpartiet borde verkligen kunna vara överens om det.

När det gäller t.ex. beställningsbemyndigandet på 66,7 miljarder kronor ställer inte Vänsterpartiet upp på Miljöpartiets reservation om att man inte skall bemyndiga regeringen detta. Att i riksdagen slå fast att man inte skall kompensera för minförbudet innebär ett symbolvärde som inte är att förakta. Det bidrar till att man får bort synen att borttagande av det ena måste kompenseras genom anskaffning av något annat för att kunna upprätthålla den allmänna uppfattningen om det som skall kunna försvara oss bäst mot ett hot som inte alls möts militärt.

Det gör mig litet bekymrad att det brister litet grand mellan teori och praktik när det gäller Vänsterpartiet. Även om vi har helt olika syn på vad man i stället skall investera i tycker jag att vi kunde vara överens om ett

avvisande av beställningsbemyndigandet och om att sträva mot en radikal nedrustning, eller omrustning, som jag vill kalla det för.

Prot. 1996/97:45
13 december

Anf. 12 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Hur genomdriver vi beslutet att inte kompensera för borttagandet av minor? Vilka instrument har vi för att kontrollera och se till att ett sådant borttagande blir effektivt? Det strider mot hela vårt sätt att se på Försvarsmakten i övrigt. Självfallet skall man vara så effektiv som möjligt inom ramen för de uppgifter som man har tilldelats och inom ramen för ekonomin. Jag har inte fått svar på min fråga.

Min radikala nedrustning innebär kraftiga ingrepp i förhållande till majoritetens förslag. Genom dessa ingrepp får jag ihop 0,5 miljarder för nästa år. Miljöpartiet får ihop 2,5 miljarder. Hur går det till? Vilka utbildningsställen blir kvar? Vilket system har vi i slutet av femårsperioden? Det går inte bara att tala om radikal nedrustning. Man måste också ha en föreställning om hur det praktiskt skall gå till och om hur systemet ser ut när ens förslag är genomförda. Man måste också leva i föreställningen att ens förslag kan bli verklighet. Man kan faktiskt stå inför ett sådant läge, även om jag instämmer i att det är föga troligt, åtminstone i dag.

Anf. 13 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Fru talman! Jag hoppas verkligen att Miljöpartiets förslag kommer att bli verklighet. Det är det som håller en uppe i arbetet, att det som man talar om en dag skall bli verklighet.

Jan Jennehag undrade hur vi vill genomdriva beslutet. Vilka instrument skall vi använda oss av för att se till att borttagandet av minor inte kompenseras? Jag tyckte precis att jag hörde Jan Jennehag själv stå i talarstolen och säga att myndigheternas uppgift är att genomföra det som riksdagen beslutar att de skall göra. Om riksdagen klart uttalar att borttagandet inte skall kompenseras av någon annan anskaffning av materiel – som Kristdemokraterna och Moderaterna talar om – skall myndigheterna följa det. Men jag har kanske större tilltro till myndigheterna än vad Jan Jennehag har.

När det gäller hur kraftiga ingrepp skall gå till ger man ju uppdrag åt Försvarsmakten och den ekonomiska ram som man anser är möjlig att genomföra för att nå det mål som är uppsatt. Det handlar t.ex. om vissa inriktningar för antalet brigader och flygflottiljer – vi anser att det skall finnas sex brigader. Inte minst måste man se till att det inte kommer till stånd investeringar i militära materiel genom att inte medge ett beställningsbemyndigande. Det är sådana instrument som man har, och det vet också Jan Jennehag väldigt väl. Det är ju så det går till. Majoriteten beslutade tidigare – innan uppdraget gavs till Försvarsmakten – att återkomma med ett förslag som kunde rymmas inom den ekonomiska ram som majoriteten var överens om. Visst går det att spara på Försvarsmakten i betydligt högre grad än vad Vänsterpartiet anser.

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Anf. 14 ÅKE CARNERÖ (kd):

Fru talman! Kristdemokraterna anser att säkerhetspolitiken måste präglas av klarhet och långsiktighet, och därför är det viktigt att Försvarsbeslut 96 skapar trovärdighet åt vår säkerhetspolitik.

Vi vill att Sverige skall upprätthålla ett betryggande och effektivt totalförsvar, som skyddar vårt territorium från kränkningar i fredstid och som förhindrar invasion eller frihetskränkande påtryckningar från främmande makt. Totalförsvaret är vår försäkring mot ofred, och när vi minskar försäkringspremien ökar vi självrisken. Kristdemokraterna anser att regeringen och Centern har dragit fel slutsats av den mycket svårförutsägbara omvärldsbilden. Risktagningen blir alltför hög genom detta försvarsbeslut.

Fru talman! Eftersom totalförsvarsförmågan inte bara handlar om brigader vill jag beröra det civila försvaret först. Under ett framtida krig kommer bl.a. viktiga samhällsfunktioner såsom elförsörjning, telekommunikationer och informationsförmedling att vara av särskilt stort intresse för en angripare. Detta medför att civilbefolkningen kan drabbas hårt av ett krig om en fiende försöker utnyttja sårbarheter i vårt moderna svenska samhälle.

Det vidgade säkerhetsbegreppet med icke-militära hot och risker medför ett ökat engagemang och deltagande från civila totalförsvarsmyndigheter. De resurser och den förmåga som byggs upp inom det civila försvaret är en tillgång under kriser och krig, vid svåra internationella påfrestningar samt vid fredsfrämjande insatser utomlands.

Kristdemokraterna har pekat på att länsstyrelserna utgör en viktig länk i ledningskedjan, och deras kapacitet och kompetens avgör hur beredskapen för fred och krig utformas. Utskottet kommer nog att följa utvecklingen avseende den grundläggande beredskapsplaneringen, eftersom det är viktigt att länsstyrelsernas resurser inte försämras så att sambandet mellan län och försvarsområdet bryts på ett sådant sätt att beredskapen för fred och krig eftersätts och medborgarnas säkerhet försämras.

Vi kristdemokrater vill därför att principen ett försvarsområde—ett län alltså skall gälla. Den reducering av antalet försvarsområden som nu föreslås innebär att det inte kommer att finnas en kvalificerad militär ledning i varje län. Detta kommer att direkt beröra hemvärnet och övrig frivilligverksamhet samt den samverkan som äger rum med länets civila försvar. Det engagemang som finns i vårt land att frivilligt få göra en insats inom totalförsvaret måste tillvaratas.

Totalförsvarets nya uppgifter kräver ökad samverkan mellan det civila och det militära försvaret. Denna samordning i fred/kris/krig kräver kunskap, planläggning och kontinuerlig samverkan i fred, vilket medför att försvarsområdesstabernas betydelse som totalförsvarscentrum ökar. Vi vill därför inte slå sönder en väl fungerande FO-organisation över landet som stärker den folkliga förankringen och som blir särskilt viktig i händelse av beslut om höjning av krigsdugligheten.

Fru talman! Kristdemokraterna har ställt sig bakom förslaget om utbildning av civila beredskapsstyrkor. Det civila försvaret kan på sikt få en värdefull resurs, som kan utnyttjas flexibelt i olika situationer. Vi får en grupp människor som genom ökat säkerhetsmedvetande kan bidra till att minska sårbarheten i samhället. Utbildningen måste dock leda till krigs-

placering i det civila försvaret utifrån kommunernas och länsstyrelsernas behov.

Vi har i vår försvarspolitiska motion också behandlat den svenska sjukvårdens situation i krig. Alla sjukvårdsresurser i krig ingår i totalförsvaret och skall kunna utnyttjas för såväl civilt som militärt skadade. Behovet av akut kirurgi ökar dramatiskt, vilket kan medföra stora förändringar av den geografiska fördelningen av patientunderlaget för verksamheten. Utskottet delar därför vår syn, att man måste göra en totalavvägning av hur resurserna skall utformas och planeras i krig för att åstadkomma bästa möjliga förutsättningar för civilbefolkning och militär personal under krigsförhållanden.

Fru talman! En grundläggande förutsättning för vår försvarsförmåga är att vi inte blir överraskade så att angriparen får tidigt luftherravälde och snabb tillgång till infallsportar och säkra transportvägar. För att totalförsvaret i dess helhet skall kunna möta en sådan situation måste det finnas kvalificerade och allsidigt användbara förband med god operativ rörlighet, bra skydd och god anfallsförmåga samt ett bra säkerhetsskydd kring de skyddsobjekt som är vitala för att infrastrukturen i vårt samhälle inte skall kollapsa.

Att gå man ur huse för att försvara sin hembygd blir ett minne blott, eftersom territorialförsvaret nu reduceras från 165 000 till 90 000 personer. Har vi inte ett starkt territoriellt försvar som ger uthållighet över ytan, klarar vi inte att vara först på plats och hålla knutpunkter. Tyvärr har inte Kristdemokraternas förslag, att behålla fler territorialförsvarsförband till dess att hemvärnet nått slutmålet 125 000 personer, vunnit utskottets gehör.

Hemvärnsförbanden finns över hela landet dygnet om, året runt och utgör en betydande del av territorialförsvaret, som med kort mobiliseringstid skall ytövervaka, skydda mot sabotage och trygga vår mobilisering. Kristdemokraterna liksom utskottet betonar vikten av att hemvärnets organisation utökas mot det angivna målet.

Att hindra en angripare att få herravälde i luften är av avgörande betydelse vid inledningen av ett modernt krig. För att kunna utveckla god initialeffekt och nå en rimlig uthållighet i syfte att hindra en angripare att få luftherravälde behövs, enligt vår mening, 14 stridsflygdivisioner. Skyddet av arméstridskrafternas mobilisering och uppmarsch måste tryggas liksom skyddet av civilbefolkning och vitala samhällsfunktioner. Därför har vi reserverat oss mot utskottsmajoritetens förslag.

Fru talman! I händelse av konflikter kan Östersjön och dess utlopp tidigt bli berörda. En effektiv övervakning längs våra kuster kräver många ytstridsfartyg, eftersom skyddet av svenskt territorium och svenska intressen snabbt måste kunna förstärkas.

För att det inte skall bli luckor i övervaknings- eller insatssystemen och med hänsyn till Sveriges ökade engagemang i Östersjöområdet bör antalet ytstridsfartyg vara 24. Av säkerhetspolitiska skäl bör vi därför inte nu besluta om ytterligare reduceringar av antalet ytstridsfartyg.

Eftersom ubåtar har högt omedelbart stridsvärde och regeringen betonar fortsatt inhemsk kompetens inom ubåtsområdet, bör samtliga nio ubåtar fortsatt vara operativa för att man i händelse av en kris- eller krigssituation skall kunna lösa ålagda uppgifter på ett fullvärdigt sätt. Ju fler

operativa ubåtar som finns, desto större är möjligheterna till framskjuten övervakning och spaning, vilket blir nog så viktigt i ett anpassningsskede.

Fru talman! Regeringen och Centern har när det gäller grundorganisationen i väsentliga delar frångått ÖB:s förslag. Kristdemokraternas utgångspunkt är att vid utformningen av grundorganisationen ta stor hänsyn till säkerhetspolitiska aspekter. Vår uppfattning är att regeringen, som nu har frångått ÖB:s bedömningar, har gjort det utifrån helt andra principer än de militäroperativa och säkerhetspolitiska. Vi avvisar därför i huvudsak regeringens förslag i denna del till förmån för Försvarsmaktens förslag.

Jag yrkar bifall till reservation 5 under hemställanspunkt 45.

Riksdagsbeslutet 1995, som bl.a. innebär att Försvarsmakten måste ha förmåga både att skydda våra mest vitala områden och att där anfälla en angripare när denne är som känsligast, borde ha lett till att utskottet hade låtit Älvsborgsbrigaden utgöra kärnan i Västsveriges markförsvar.

Det befolkningstäta Göteborgsområdet med Nordens största hamn, två stora flygplatser och viktig industri är utan tvekan ett av Sveriges mest vitala områden och dessutom beläget vid den kommunikationsled som utgör inloppet till Östersjön. Ett försvar mot strategiska styrkor kräver förband på plats men också mycket snabbt tillförda förband. Vi skall inte medvetet sänka garden och öppna blottor i vitala områden!

Av sjöoperativa skäl behöver man långsiktigt även ha marin tyngdpunkt i Göteborg med ytstridsfartyg och amfibiebataljonsutbildning. Behovet av en välutrustad helikopterorganisation måste tillgodoses i det mycket sjötrafikerade Västerhavet och i Östersjöutloppen. Sjöoperativa krav kopplade till sjöfartsstaden Göteborg och Västerhavets trafikbild kräver en omedelbart tillgänglig marint anpassad helikopterverksamhet.

Liksom utskottet anser vi att Lv 4 i Ystad har de bästa produktionsförutsättningarna att utbilda luftvärnsförband. Vi menar därför att detta tillsammans med en unik kompetens på luftrobotsystemet RBS77 talar för att Ystad borde förbli utbildningsplattform för luftvärnsförband i södra militärområdet.

Av bl.a. starka militäroperativa skäl borde Livgrenadjärbrigaden i Linköping och Lapplandsbrigaden i Umeå ha bevarats. Den breda folkliga uppslutningen kring Sveriges försvar kan urholkas om försvaret förlorar den fredstida kontakten med de stora städerna.

Kristdemokraterna menar att även Krigsflygskolan, F 5, i Ljungbyhed bör innefattas i den föreslagna översynen av skolverksamheten för att flygsäkerhetsfrågorna i samband med den grundläggande flygutbildningen skall bli belysta. Vore det inte bättre att avvakta skolöversynen innan flygvapnet omstruktureras?

Jag yrkar bifall till reservation 9.

Fru talman! Försvarsutskottet hyste 1995 farhågor om det risktagande som det innebär att ha ett totalförsvar som behöver både betydande tid och omfattande resurser för att nå full duglighet att möta ett angreppshot mot vårt land. Det är värt att notera att enligt Försvarsmaktsplan 97 har Försvarsmakten efter ett års återtagning godtagbar förmåga att möta ett begränsat angrepp med iståndsatta styrkor. Förmågan att hejda motståndaren är begränsad, och förmågan att slå är otillräcklig.

Liten tid upptas av svagheterna med anpassningsproblematiken. Den grundläggande frågan är om vår demokrati är kapabel att i tid och i till-

räcklig omfattning fatta nödvändiga beslut om höjning av krigsduglighet och tillväxt. För sent, för litet och i otakt med den säkerhetspolitiska utvecklingen har nog snarare varit regel än undantag. Vilka kriterier skall gälla för att höja krigsdugligheten? Den svagaste länken är nog vår förmåga att se och tolka vad som verkligen sker i det som synes ske i vår omvärld.

Försvarets förmåga till anpassning är en avgörande och central fråga för svensk försvarspolitik. Låg omedelbar försvarsförmåga och svårigheter att förutsäga omvärldsutvecklingen ställer stora krav på anpassningsförmåga. Utskottet anser liksom Kristdemokraterna att riksdagen årligen måste beredas tillfälle att ta del av aktuellt läge i denna för Sveriges säkerhet så vitala fråga.

Ett beslut om höjning av krigsdugligheten kommer troligen att fattas, då det säkerhetspolitiska läget i vår omvärld är spänt. Att då återgå till en högre försvarsnivå låter sig inte göras i en handvändning. Strategiska insatsvaror och militärt materiel som behöver importeras blir ofta föremål för exportförbud när behoven är som störst. Vår anpassningsstrategi är därför trovärdig endast så länge som vi har en levande inhemsk försvarsindustri. Sveriges kompetens inom försvarsmaterielområdet utgör därför en säkerhetspolitisk och högteknologisk tillgång som vi måste värna. Vi måste ha en långsiktigt stabil politisk syn på försvarsindustrins förutsättningar.

Fru talman! När SWEDINT omorganiseras till Försvarsmaktens internationella kommando och det skapas en snabbinsatsstyrka får vi möjlighet att bättre samordna och effektivisera vår internationella säkerhetspolitik.

Utskottet delar Kristdemokraternas syn på etisk utbildning, som vi har beskrivit i vår motion. Eftersom vi eftersträvar ett brett utländskt deltagande i utbildning för internationell verksamhet, är etikfrågorna viktiga för att underlätta och klara av svåra ställningstaganden i fredsfrämjande operationer. Liksom i den svenska skolan kan den kristna etiken genomsyra även den svenska internationella utbildningen. Forskning och erfarenhetsutbyte mellan Sverige och andra länder inom etikområdet kan också ge ett värdefullt bidrag till uppbyggandet av demokratiska försvarsmakter.

Den mänskliga aspekten tenderar att komma bort i detta försvarsbeslut. Förändringar innebär att många familjer får bryta upp från sin trygghet. Stor omsorg måste visas om dessa. Utan de kompetenta och lojala människor som tjänstgör i totalförsvaret skulle Sveriges säkerhet inte vara mycket värd.

Fru talman! Kristdemokraterna ställer sig till vissa delar bakom den inriktning av totalförsvaret som beslutades i etapp ett. Satsningar på det civila försvaret som motverkar det moderna samhällets sårbarhet är viktiga. Sveriges förmåga och förutsättningar att delta i fredsfrämjande insatser förbättras, och det breda nyttjandet av pliktpersonal stärker engagemanget och trovärdigheten för vår säkerhetspolitik.

Fred innebär en ordning präglad av respekt för människovärdet, sanning, rättvisa, frihet och gemenskap. Fred kan bara byggas genom aktiva ansträngningar, och ett effektivt totalförsvar är ett av flera bidrag till stabilitet i vårt närområde. Det är en förutsättning för att vår strävan att hålla oss utanför kriser och krig skall kunna bli respekterad och för att

skapa respekt för vår vilja och förmåga att försvara oss om vi blir angripna.

Omvärlden värderar vår säkerhetspolitik bl.a. med utgångspunkt från de säkerhetspolitiska signaler vi sänder ut inför ett nytt försvarsbeslut. Våra säkerhetspolitiska mål och vårt aktiva deltagande i byggandet av en alleuropeisk säkerhetsordning måste stödjas av en trovärdig försvarsförmåga.

Osäkerheten i omvärlden kräver både en god förmåga att höja beredskapen i krigsorganisationen och ett stabilt grundskydd för anpassning av totalförsvarets resurser vid långsiktiga förändringar. Den beslutade besparingen på 2 000 miljoner kronor under perioden 1999–2001 bör därför inte verkställas. Den påbörjade utvecklingen och moderniseringen enligt Försvarsbeslut 92 är hotad. Detta försvarsbeslut kommer att påverka försvaret långt in i nästa sekel.

Jag yrkar bifall till reservation 5 i denna del under hemställanspunkt 11.

Fru talman! Kustbevakningen ligger också under Försvarsdepartementet. Utvecklingen i vårt närområde har för Kustbevakningens del inneburit ett väsentligt ökat övervakningsbehov till sjöss. Det gäller den civila gränskontrollen, fiskekontrollverksamheten och säkerhetsarbetet inklusive miljö- och sjöräddningstjänsten. Vi kristdemokrater har föreslagit att Kustbevakningen tillförs ytterligare resurser för att lösa uppgifterna.

Under utskottets behandling har det framkommit att regeringen uppdragit åt Kustbevakningen att analysera konsekvenserna av vårt EU-medlemskap på Kustbevakningens område. I ett särskilt yttrande säger vi därför att vi avvaktar ett beslutsunderlag från regeringen.

I detta anförande instämde Alf Svensson, Chatrine Pålsson, Dan Ericsson och Rose-Marie Frebran (alla kd).

Anf. 15 BRITT BOHLIN (s):

Fru talman! Det är en omvälvande tid vi lever i. I säkerhetspolitiken krävs prövning och ställningstaganden till många och komplicerade förlopp, dessutom ofta i snabb takt. Försvarspolitik har på några få år fått helt andra förutsättningar än de som tidigare gällde. Efter att under hela efterkrigstiden ha inriktat oss på ett relativt stort invasionsförsvar, ställer vi nu om inriktningen till ett försvar anpassat för den nya säkerhetspolitiska miljö vi lever i och till ett totalförsvar med förmåga att möta framtida påfrestningar av skiftande slag.

Vår försvarsmakt är en komplex och omfattande organisation, som till sin karaktär alltid måste vara dynamisk och anpassningsbar. Det karaktärsdraget har under de senaste åren sannerligen prövats. Omställningen har nu pågått under några år, och jag skulle vilja beskriva den i två faser.

I den första fasen, som vi nu är i slutskedet av, har omställningen bestått av förändringar och en minskning av "hårdvalutan", om man får uttrycka det så. Vi har reducerat antalet krigsförband och grundorganisationen. Vi har skurit bort de delar som har haft den sämsta rörligheten och slagkraften, och vi har satsat betydande resurser på en materiell kvalitetsförbättring inom alla vapenslag.

I den andra fasen av omställningen kommer helt andra faktorer att behöva utvecklas. Nyckelorden för den processen är kommunikation, information och samverkan. Här är det "mjukvaran" vi skall arbeta med. Den absolut viktigaste faktorn i denna fas är människorna i Försvarsmakten. Det är deras kunskande, kompetens och engagemang som avgör hur framgångsrikt resultatet blir.

Det försvarsbeslutet vi nu står inför att fatta, lägger den grund som behövs för att successivt gå in i fas två. Jag är medveten om att dessa två skeenden inte har en klar och tydlig skiljelinje, men jag tror att man med fog kan säga att dagens beslut utgör ett ordentligt avstamp för fas två.

Vad innebär då detta i konkreta termer? Först och främst kan vi göra tydligt vilken målbild vi har. I militära termer kan man tala om en doktrinutveckling. Vad avser riksdagens roll i det arbetet, kan vi konstatera att med de fyra huvuduppgifter, varav två nya, som riksdagen beslutade om förra hösten, lades grunden. Nu förfinar vi och utvecklar mer i detalj hur dessa skall genomföras och vilka förutsättningarna är för det arbetet.

Vi har haft att välja mellan två huvudinriktningar. Den ena består i att ständigt, oberoende av omvärldsförändringar, satsa alla våra resurser i en relativt stor organisation. Den inriktningen får stora negativa konsekvenser. Vår möjlighet att vidmakthålla en hög materiell standard utesluts. Inte minst oroande är att en stor fast struktur innebär förändringsobenägenhet. Att bibehålla blir viktigare än att utveckla. Den inriktningen valde vi bort.

Vi har i stället valt att ta det första viktiga steget mot en mycket utmanande uppgift; att skapa förutsättningar för att möta en framtida miljö varom man på många punkter kan konstatera att osäkerheten är betydande. Det finns de som oroas och tvivlar, men har vi egentligen något val? Måste vi inte sluta att ständigt dra paralleller med hur det var under det andra världskriget eller rent av det första?

Det finns bara en sak historien lära oss om krigsplanering, och det är att det nästan aldrig går enligt generalstabens i förhand uppgjorda planer – i alla fall inte om det är försvarskrig vi talar om, och det är ju det enda som är relevant för Sverige.

Att våga ta steget att planera för framtidens hot, inte gårdagens, är vad utmaningen består av. Att ha en krigsorganisation som kan anpassas till en förändrad omvärldsbild är på inget sätt nytt, men nu blir det ett centralt begrepp i försvarspolitik.

Ju längre fram i tiden ett militärt angrepp mot Sverige skall förutses, desto svårare blir det att förstå och förutse *hur* det kan gestalta sig. Därmed ställs större krav på operativ handlingsfrihet. En sådan mer förutsättningslös planering får, med några få undantag, inte syfta till att vi i detalj beskriver en viss målbild och en därtill definierad militär organisation. En sådan strategi skulle motverka vår målsättning genom att den skulle få en starkt styrande verkan och hämma flexibelt tänkande och handlande.

Planeringen bör i stället inriktas på att skapa en överblick och en handlingsfrihet när det gäller vilka anpassningsmöjligheter som står oss till buds, vilka tidskrav som gäller, vilka resursbehov olika åtgärder kräver samt, inte minst, att få en klar bild av när olika handlingsmöjligheter inte längre är realistiska. En sådan planering kräver att vi successivt följer, utvärderar och reviderar.

Om jag får återknyta till vad jag tidigare kallade fas två i Försvarsmaktens omställning, innebär anpassningsförmågan att, utöver den självklara betydelse grundorganisationen har, verksamhet i form av kvalificerad utbildning med stöd av simulatorer och annan utrustning blir centralare för vår förmåga till anpassning än förläggningar och administrationsbyggnader.

Kompetensutveckling i olika former är en nödvändighet. Detta pågår redan i dag och måste intensifieras ytterligare. Den föreslagna skolutredningens uppdrag skall ses som ett instrument för att öka kompetensen genom att kraftsamla goda resurser i ett totalförsvarsperspektiv.

En i hög grad kompetenshöjande faktor är vår medverkan i olika former av internationella insatser. Den effekten är dock på intet sätt någon huvudorsak till att denna uppgift nu spelar en allt viktigare roll i totalförsvarets dagliga verksamhet. Det handlar naturligtvis om att totalförsvarets personal och resurser är ett så utomordentligt viktigt säkerhetspolitiskt instrument.

Ytterst handlar det ju ändå om att vår egen säkerhet tryggas bäst utanför landets gränser. Svensk personal i FN:s blå baskrar har bidragit till att förebygga väpnade konflikter så länge uppgiften har funnits. Nu har vi både möjlighet och ansvar för att utöka den traditionen till att omfatta många olika former av internationella fredsfrämjande insatser.

Det är för övrigt en mycket märklig prioritering Moderaterna väljer att göra när de vill tona ned Försvarsmaktens roll som säkerhetspolitiskt instrument.

Det värde som ligger i att Försvarsmaktens personal tillsammans med människor från andra länder förebygger konflikter eller övervakar ömtåliga fredsavtal, till hjälp för människor i stor nöd och under ofta ytterst svåra förhållanden, kan inte överskattas.

Fru talman! Den debatt vi för här i dag har föregåtts av en intensiv debatt om de delar av försvarspolitikerna som avser nedläggning av förband. Jag skall inte kommentera detta nämnvärt, då Sven Lundberg i ett senare anförande återkommer till det. Med mitt inlägg i debatten försökte jag ge en, visserligen mycket summarisk, bild av hur vi vill forma försvarspolitikerna på lång sikt.

Om man lyssnat till debatten har man nog fått intrycket att alla är emot de nedläggningar som vi föreslår. En del debattörer, även i denna kammare, får försvarsbeslutet att likna domedagen. Det är beklagligt, och det är med viss sorg i hjärtat som jag konstaterar att några försvarspolitiker till slut ändå valde att vara regionalpolitiker. Omsorgen om förbandet hemma gick före försvarspolitikens bästa.

Det är dock med stolthet och glädje som jag kan konstatera att det inte gäller företrädarna för vare sig det parti som jag tillhör eller för Centerpartiet. Att ta ansvar för en helhet innebär ibland att enskilda frågor får stå tillbaka – en börda som inte alltid är så lätt, men hedervärd för den som orkar bära den. Det ansvaret för ett bra svenskt försvar har socialdemokratin burit i mer än 60 år, så det är kanske inte så konstigt att företrädare för andra partier visar sin frustration över både allvaret och svårigheterna.

Arne Andersson! Den märkliga sifferexercisen kan väl ändå bara förvåna denna kammare. Men kan det verkligen vara en skamlig handling att man företräder sitt partis politik, Arne Andersson? Ibland är man i mino-

ritet, och det är tråkigt. Men i en demokrati finns det klara spelregler för detta.

Lennart Rohdin! Varför alla dessa stora dramatiska nedskärningar nu? Ni hade ju så goda möjligheter då ni medverkade i regeringen för bara litet drygt två år sedan. Kan Lennart Rohdin ge ett enda exempel på ett beslut där den förra regeringen under ledning av Anders Björck ändrade sin politik på grundval av ett socialdemokratiskt förslag efter det att fyra partier, med ett vinglande stöd från Ny demokrati, hade kommit fram till en helhetsbild? Ge mig ett enda exempel på ett sådant förslag, Lennart Rohdin!

Vad vi däremot mera sällan talar om och granskar i debatten är den försvarspolitik som Vänsterpartiet och Miljöpartiet representerar. Det föranleder mig att lyfta fram några frågeställningar.

Vänsterpartiet vill nästa år anslå 560 miljoner kronor mindre än vi, dvs. 98,5 % av vårt anslag. Under hela perioden blir minskningen något större, 92 %. Är det, Jan Jennehag, vad Vänsterpartiet kallar för en radikal nedrustning?

Vänsterpartiet vill också ha 10 i stället för 13 brigader. Då väljer man att plocka bort de bäst utrustade och de anfallskraftigaste förbanden. Mekbrigaden 7, Pansarbrigaden 9 och Norrlandsbrigaden 13 skall tas bort.

Vad är det för klokskap som ligger bakom att man vill lägga ned de förband som är farligast för fienden och som ger våra svenska soldater den största möjligheten att överleva?

Man vill ha 8 flygdivisioner JAS – alltså ingen fortsatt satsning på ett bra luftförsvar. Man tycker däremot att det är helt okej med 20 ytstridsfartyg och 7 ubåtar, dvs. i huvudsak som majoriteten föreslår i betänkandet. Men varför, Jan Jennehag, denna relativa satsning på marinen jämfört med armén och flygvapnet? Tror Vänsterpartiet, som i så fall är det enda partiet som gör det, att hotbilden utgörs av en kustinvasion? Vilka operativa funderingar styr Vänsterpartiets politik, och vilka militära hot anser Vänsterpartiet ligger till grund för Försvarsmaktens långsiktiga utveckling?

Resultatet blir nämligen mycket märkligt. Man är beredd att betala ut mycket pengar, men effekten blir väldigt klen. Till detta skall kanske läggas att Vänsterpartiet har som målsättning att helt avveckla den svenska försvarsindustrin under de kommande fem åren. Vi skall heller inte köpa några vapen alls.

Min fråga till Jan Jennehag är väldigt enkel: Vad i all världen skall ni ha alla pengarna till?

Jan Jennehag ställde en fråga till mig om totalförsvarsplikten. Den frågan överlämnar jag till Karin Wegestål, som senare i dag skall tala om pliktfrågor.

När man hör olika företrädare för Miljöpartiet får man intrycket att inte en enda krona borde satsas på militärt försvar. Det är då förvånande att konstatera att Miljöpartiet för nästa år ändå har anslagit ca 2,3 miljarder kronor mindre än vi. Är det de 2,3 miljarder kronorna som skall lösa hela sjukvårdens problem, räcka till en biståndsram som når oanade höjder samt finansiera energiomställningar m.m.? Allt detta brukar Miljöpartiet anföra som argument i debatten om försvarets ekonomiska ram.

Prot. 1996/97:45
13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

På längre sikt säger man att ramen skall vara 29 miljarder kronor. Är det verkligen rimligt, frågar jag er i Miljöpartiet, att satsa 29 miljarder kronor på en verksamhet som inte har någon som helst reell chans att klara sin uppgift? I och för sig skall två regementen göras om till miljövärnsregement. Det är en hedervärd uppgift, men den militära uppgiften styrks inte av detta.

Det kommer i olika sammanhang uttalanden från olika ledande företrädare för Miljöpartiet. Ett sådant uttalande går ut på, enligt vad Miljöpartiet egentligen anser, att det militära försvaret skall avvecklas och att man omedelbart skall starta med en tioårig avvecklingsplan. Av vilket skäl, Annika Nordgren, skulle vi behöva ha säkerhetspolitiska kontrollstationer om vi redan i dag kunde bestämma att vi om tio år inte behöver något militärt försvar? Att Miljöpartiet – för all del via omvägar och omskrivningar, men ändå – vill införa en yrkesarmé gör inte saken bättre. Vilka operativa grunder är det som styr Miljöpartiets politik?

Även om Miljöpartiet har ett förslag till en amputerad krigsorganisation är det väl, i och med beskedet från Annika Nordgren om att Miljöpartiet inte vill köpa några som helst vapen från någon, ett spel för galleriet. Utan materiel självdör organisationen. Vill man inte köpa några vapen, då behövs väl heller inga beställningsbemyndiganden. Det är i och för sig logiskt, men jag skulle vilja fråga Annika Nordgren: Vilken utrustning skall våra soldater som ingår i SFOR eller i FN-operationer ha med sig från Sverige? Ingen alls?

Det finns många ytterligare delar av försvarsbeslutet att tala om, men det kommer andra ledamöter senare i debatten att göra. Jag hoppas därför, fru talman, att vi sedan det här beslutet är fattat kan satsa våra krafter på ett bra svenskt totalförsvar, i en dialog med medborgarna, med Försvarsmaktens personal och med alla som har ett engagemang och en positiv vilja till utveckling.

Grunden är nu lagd. Avslutningsvis citerar jag vår Överbefälhavare: "Även framtiden innebär ett kvalitativt bra försvar." Det är allas vårt ansvar att konstruktivt bidra till detta!

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 16 ARNE ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! I den högräddande och allvarliga delen av Britt Bohlins anförande fick vi oss till dels att de prioriteringar som gjorts är de mest ekonomiska och slagkraftiga som kan uppnås. Det är tråkigt för Överbefälhavaren att höra. Han hade ju fått förutsättningarna och de ekonomiska ramarna. I mitt huvudanförande sade jag att det hade varit en klok politik att följa honom. Då hade man inte behövt utstå smälek för de nedläggningar och förändringar som ändå måste ske. Men nu är det sagt, Överbefälhavaren. Du missade på alla punkter.

Jag fick också mig till dels att vi går mot en modernare utbildning. Vi går mot simulatorverksamhet och kommer inte att behöva, förstod jag detta, så mycket mark och byggnader omkring oss. Men är det inte litet dumt att då gå och köpa 700 hektar mark på ett visst ställe i landet? Just nu flyttar vi ju från förbandsorter. Vi har mycket mark till färbeten, som det nu är planerat på något ställe.

I den mera lättsamma delen av sitt anförande tog Britt Bohlin upp det siffermaterial som jag hade. Jag påvisade ju, att om vi som opponerar finge hjälpas åt skulle vi vinna. Britt Bohlin säger: Det kan inte vara en skamlig handling att driva sitt partis politik. Där fick ni, goda socialdemokrater, besked från gruppledningen. Till Arne Kjörnsberg, min gamle vän, och till många andra socialdemokrater från norr till söder vill jag säga: Ni driver inte partiets politik. Den bestäms här i denna stad. Kom ihåg det i fortsättningen!

Britt Bohlin säger att vi tonar ned synen på den internationella verksamheten. Det gör vi inte alls. Men vi vill inte som regeringen, dvs. göra internationella insatser till ett huvudändamål. Det är en produkt av vårt försvar som kan stå till internationellt förfogande, precis som tidigare. Det är det som vi har sagt.

Anf. 17 BRITT BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag vill först göra ett viktigt klarläggande för Arne Andersson när det gäller hur den socialdemokratiska riksdagsgruppen utformar sin politik och sina förslag. Det sker en öppen och fri diskussion och debatt. Så småningom leder den fram till ett beslut som vi så gott vi förmår försöker förverkliga i våra olika roller och uppgifter i riksdagens olika organ.

När det gäller försvarsbeslutet vet vi att många kamrater i den socialdemokratiska riksdagsgruppen har en bestämd åsikt om det regemente som finns i deras eget län eller i deras egen valkrets. För vårt vidkommande gäller inte några hårda partipiskor. Det är upp till varje partivän att ha den medkänslan med sitt eget förband. Jag känner mig inte bekymrad över detta, Arne Andersson. Men jag förstår att Moderaterna har stora problem med denna fråga – vad partipiskan kan tillåta eller inte.

Jag vill fråga Arne Andersson: Hur kommer Moderaterna från Halmstad att rösta i eftermiddag eller i kväll?

När det gäller utbildningsfilosofin i framtiden är det bara tråkigt att konstatera att Moderaterna fäster så liten vikt vid den mycket dynamiska process som just nu pågår inom Försvarsmakten och som jag bestämt anser att vi måste vidareutveckla och stödja så gott vi kan. Att vi använder modern utbildningsutrustning innebär ju inte att vi kan avstå från vare sig övningsområden eller skjutfält. Det har jag heller aldrig påstått. Men det är dumt, Arne Andersson, att inte våga se vad framtiden bär i sitt sköte. För socialdemokratins del vill vi hellre anamma den utvecklingen och stödja den så gott vi någonsin kan.

Anf. 18 ARNE ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag kan inte se att det som framtiden bär i sitt sköte är något stort behov av mer övningsmark. Försvarsmakten har ganska mycket av det. Men jag tycker att Försvarsmakten skall vara mån om den mark som man har därför att samhället i övrigt också är mån om sina markresurser. Därför är det svårt att utvidga. Vi skall vara måna om det som vi har. Nog om detta.

Jo, Britt Bohlin, partidemokrati kan fungera rasande olika. Det är inget problem för halmstadsborna att rösta mot regeringens förslag avseende alla dessa områden. Vi vänder oss inte emot det. Vi tycker att vi

skall ha en något bättre organisation, som tillgodoser både det ena och det andra. För den skull blir det ändå inte så, vilket jag sade i mitt huvud-anförande, att alla förband ens med moderat politik kan finnas kvar. Om vi vinner voteringen i eftermiddag, tänker vi faktiskt gå tillbaka till hög-kvarteret och be dem som finns där att organisationsbestämma och klara ut vilket som är den bästa organisation som vi kan få med oförändrad ekonomi. Det tänker vi inte överlåta åt regeringen att sitta och köpslå om, inte ens ihop med Centerpartiet.

Anf. 19 BRITT BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag kan instämma med Arne Andersson om att vi visst skall vara måna om de övningsbetingelser och de förutsättningar som vi har. Utskottet har också klart uttalat att vi noga skall pröva vad vi behöver för framtiden och inte med automatik kasta ut barnet med badvattnet när det gäller övningsområden. Det är nog en viktig slutsats att dra.

Jag måste ändå ställa en fråga till Arne Andersson: Finns det över huvud taget en samlad moderat försvarspolitik? Mitt intryck efter att ha hört både Arne Andersson här i kammaren i dag och andra moderata företrädare ute i den allmänna debatten är att det inte längre finns någon samlad moderat försvarspolitik. Det finns en demonstrationspolitik, men det är något helt annat. Jag är litet förvånad över Moderaternas sätt att hantera försvarspolitiken, eftersom Moderaterna har en viss tradition på detta område, och vi är vana vid att Moderaterna brukar hysa stor omsorg om vad försvarspolitiken får för resultat. Men nu är det tydligen bara demonstrationspolitik som gäller.

Anf. 20 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Britt Bohlin undrade över det förra försvarsbeslutet. Jag var inte med då, men det är möjligt att den dåvarande regeringsmajoriteten inte tog hänsyn till Socialdemokraternas förslag. Däremot tror jag, Britt Bohlin, inte att tillsättandet av den försvarsberedning som då tillsattes, tillsättandet av den maritima utredningen, var regeringspartiernas förslag från början. Men framför allt var Britt Bohlins fråga ett mycket tydligt svar på tystnaden under transportsträckan i försvarsutskottet – en uppgörelse mellan två majoritetspartier behöver inte diskuteras med övriga partier. Nu fick vi svaret.

Britt Bohlin! Måste man vara utlandssvensk för att i denna kammare få diskutera regeringens förslag till grundorganisation? När regeringen lägger fram ett förslag som bygger på ÖB:s personalpolitiska bekymmer och på centerledarens och försvarsministerns lokala bekymmer och inte ser till försvarets förmåga, då finns det inte någon helhetssyn att ta ansvar för, för de partier som kördes ut ur förberedelsearbetet inför detta försvarsbeslut.

Britt Bohlin! Vi är överens om att det säkerhetspolitiska läget och statsfinanserna kräver och medger ekonomiska neddragningar också inom försvaret. Vi är överens om att den säkerhetspolitiska utvecklingen på längre sikt ändå är oförutsägbar. Varför lägger regeringen då in så mycket i det här försvarsbeslutet som inte behövs för försvarets huvuduppgift? Vi ser från Folkpartiet gärna att vi kan göra de ytterligare besparingar som

inte får oförsvarliga konsekvenser för försvaret men som ger det försvaret maximala tillväxtförutsättningar om det en dag ändå blir allvar.

Prot. 1996/97:45
13 december

Anf. 21 BRITT BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Min fråga till Lennart Rohdin var i högsta grad logisk. Lennart Rohdins parti medverkade för litet drygt två år sedan till att bygga upp en organisation som bestod av 16 armébrigader. Nu går vi ned till 13, och Lennart Rohdin skäller våldeliga på oss och säger: Varför går ni inte ned ännu mer? Jag tycker att man väl kunde ha startat det arbetet för litet drygt två år sedan, Lennart Rohdin, om detta hade varit så angeläget, då man hade den majoritet som behövdes för att klara detta.

Jag vill till Lennart Rohdin ändå säga att den debatt som han för om att vi inte har diskuterat försvarspolitiken är mig totalt främmande. Under hela förra året sammanträdde försvarsutskottet sammanlagt 53 timmar. I höst har försvarsutskottet sammanträtt 57 timmar. Vad har vi gjort under dessa 57 timmar om inte diskuterat, debatterat, fått föredragningar och gått igenom underlag och bearbetat dem? Men vilka förslag är det som Lennart Rohdin har tagit fram vid utskottets sammanträden som har vägrats debatt? Det tror jag är en svår fråga för Lennart Rohdin att svara på. Däremot tror jag att det är så att Lennart Rohdin är mycket besviken över att hans vilja att bibehålla t.ex. F 15 inte fick gehör av en majoritet. Det har jag förståelse för. Men säg inte att vi inte har debatterat och diskuterat, för det har vi gjort, närmare bestämt i 57 timmar protokollförd sammanträdestid och dessutom vid andra tillfällen.

Anf. 22 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Om det är så, som Britt Bohlin framhåller här, att ert problem med det förra försvarsbeslutet var att ni var beroende av era samarbetspartner, vilket gjorde att ni inte kunde gå längre, får jag väl tolka det som ett svar, i och för sig tacknämligt, från Britt Bohlin, att om ni inte varit bundna av samarbetet med Centerpartiet hade ni på sakliga grunder kunnat gå Folkpartiet betydligt mer till mötes. Det är ju ett erkännande som åtminstone lovar en del för framtiden, även om så mycket av förutsättningar för framtidens försvar förstörs med dagens försvarsbeslut.

Det förslag som vi har att diskutera kom från regeringen i början av oktober, Britt Bohlin. Det har ingenting att göra med den debatt som fördes förra året. Som bekant har inte Försvarsmakten och Försvarsberedningen, vare sig den förra eller den nuvarande, tagit fram något annat underlag än det som ligger till grund för regeringens förslag.

Britt Bohlin hänvisar till dessa 57 timmar. Man skall visserligen inte återge vad som sker i internt utskottsarbete, men Britt Bohlin vet ju att av dessa 57 timmar är det inte ens i ett tiotal som vi har behandlat och diskuterat förslagen. Det mesta av tiden har gått åt till uppvaktningar som har kritiserat det totalt undermåliga beslutsunderlag som har förelegat.

Sedan var det detta med diskussion och debatt. Snälla Britt Bohlin, vad har vi fått för motargument annat än att lagt förslag ligger?

Anf. 23 BRITT BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag har aldrig sagt att Folkpartiet var ett problem i den förra regeringen, Lennart Rohdin. Därom vet jag inget. Jag vet att hela regeringen var ett problem, men jag känner inte till om Folkpartiet var specifikt.

Jag vill fråga Lennart Rohdin: Anser Folkpartiet att det förra försvarsbeslutet var bättre än det här? Det är en fråga som kräver sitt svar. Det var bättre att ha 16 brigader för två år sedan än vad det är att ha 13 brigader i dag. Det är en märklig beräkning, men jag förstår att det finns någon folkpartistisk logik i detta.

Jag skulle vilja fråga Lennart Rohdin ytterligare en sak. Det är sista gången jag gör det nu. Vilka förslag har Lennart Rohdin lyft fram i utskottsarbetet som han har förvägrats att diskutera eller som inte har behandlats och bearbetats i utskottet? Jag skulle bra gärna vilja veta vilka förslag det kan vara. Jag önskar att vi kunde vara konkreta. Jag är trött på att bli beskylld för diffusa konstigheter, som inte har fog för sig.

Anf. 24 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Varje partis försvarspolitik innehåller såväl dagskrav som långsiktig inriktning samt delar som är under debatt och förändring. Det hoppas jag gäller för alla.

Britt Bohlin undrar vad det är som gör att vi har ett förslag i vår lösning till krigsorganisation som enligt Britt Bohlin innehåller tveksamma inslag. Jag är beredd att när som helst diskutera dessa. Om vi gemensamt kan hitta en bättre lösning, är jag definitivt inte emot det. Däremot är det Vänsterpartiets uppgift att inför ett sådant här beslut ta ansvar för den säkerhetspolitiska synen och vilka förändringar den medger i Försvarsmaktens organisation. Att dessa förändringar sedan kan ifrågasättas av andra i det politiska livet är en naturlig del i det politiska samtalet.

Vårt förslag ger inte mycket pengar i närtid. Det är detta som är problemet. Detta är ett förhållande som det finns en viss automatik i. Därför finns det ingen anledning att raljera över att vår försvarspolitik, som har inriktningen på en radikal nedrustning, inte ger så mycket pengar i dagsläget, Britt Bohlin. Det är inga problem att förklara den delen här i kamraren eller inom partiet.

Anf. 25 BRITT BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Det var inte min avsikt att raljera med Vänsterpartiets politik, inte alls. Det var mera ett ifrågasättande av dess innebörd och uppgift.

Jag har en fråga som Jan Jennehag nog ändå borde klargöra för kamraren, mot bakgrund av att vi är överens om att internationella insatser är en huvuduppgift för totalförsvaret. Är det fortfarande Vänsterpartiets uppfattning att det är så? Är Partnerskap för fred att betrakta som en internationell uppgift som skall ingå i detta som en huvuddel? Det är det ena.

Det andra är att när vi nu tar ställning till den långsiktiga inriktningen för Försvarsmakten är det intressant att veta vilka avvägningar som ligger bakom att ert parti så ensidigt lyfter fram de marina sjöstridskrafternas roll och tonar ned arméns, luftförsvarets och flygvapnets resurser över huvud taget. Det är intressant att veta vilka tankegångar som ligger bakom detta. Jag känner inte igen att vi vid något tillfälle har diskuterat just den frågan tidigare.

Anf. 26 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Jag tror att vi har en stor samsyn mellan Vänsterpartiet och majoriteten när det gäller de internationella insatserna. Det finns – det tillstår jag livligt – vissa inkonsistenser i mitt eget partis debatt. Men jag tänker inte använda talarstolen i riksdagen för att driva debatten inom partiet. Jag står för att Sverige bör delta i det nuvarande samarbetet inom ramen för PFF, om det fanns någon tveksamhet vad gäller min inställning.

Marinen lämnas relativt orörd i vårt förslag, säger Britt Bohlin. Det finns gränser för hur stora ingrepp man kan göra i en organisation under en begränsad tidsrymd. Så är det. Jag anser att marina krafter har en stor betydelse för Sveriges möjligheter att uppfylla ett av målen, nämligen att hävda den nationella integriteten. Den delen kan vi ha olika uppfattningar om. Jag välkomnar en debatt i det stycket, men detta är den ståndpunkt som vi har intagit inför det här försvarsbeslutet.

Anf. 27 BRITT BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag är ledsen att behöva konstatera att Jan Jennehags svar inte gjorde mig så värst mycket klokare. Jag förstår inte riktigt varför det skulle vara svårare att reducera antalet ytstridsfartyg än att göra reduktioner av flygdivisioner och armébrigader, som ju ändå har en helt annan organisatorisk struktur, som man måste beakta när man gör nedläggningar.

Anf. 28 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Det känns faktiskt litet märkligt att bli angripen för att spara för litet på försvaret, speciellt av ett parti som tycker att det är rimligt med ett beställningsbemyndigande på 66,7 miljarder och anser att det är rimligt med en JAS-ram på 70 miljarder osv.

Men det hela beror på att vi är seriösa i vår målsättning med vår försvarspolitik. Därigenom är vi också seriösa när det gäller hur vi skall vandra vägen fram till målet. Mycket av Försvarsmaktens pengar är uppbundna i kontrakt på långsiktiga beställningar och investeringar som man inte bryter hur som helst. Då kan man hamna i den situationen att det blir kontraproduktivt, dvs. att det kostar mer pengar att bryta kontrakt än att låta dem löpa vidare. Det är därför som vi bl.a. säger nej till beställningsbemyndigandet för att ge riksdagen ökad makt över vilka beställningar vi skall göra. Därigenom kommer vi också in på hur vi formar krigsorganisationen i framtiden och vad som skall ingå i den.

Jag är positiv till säkerhetspolitiska kontrollstationer, även om målsättningen på lång sikt är att rusta om försvaret till ett civilt försvar. Det är jag därför att säkerhetspolitik inte längre är att räkna stridsvagnar och att göra motsvarande investeringar i militärt material på den militära sidan. Säkerhetspolitik är så mycket mer, och det tror jag att jag har redogjort för i mina tidigare repliker och anföranden.

Vi i Miljöpartiet säger nej till en yrkesarmé. Vi vill ha en frivillig värtjänst och inte anställd personal. Det skall bli en merit att ha genomfört värtjänsten. Man genomför den därför att man utbildas mot ett reellt hot. Sedan finns det mycket annat att tillägga. Jag hoppas att jag kan återkomma i nästa replikskifte.

Anf. 29 BRITT BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag har inte angripit Annika Nordgren för att spara för litet, men jag tycker fortfarande att det är mycket märkligt att man är beredd att kasta bort 29 miljarder kronor varje år av skattebetalarnas surt förvärvade kronor om man inte vill ha ett militärt försvar. Det tycker jag är konstigt.

När vi går in på området kontraproduktivitet måste jag säga en sak. Om man bestämmer sig för att man vill ha åtta JAS-divisioner i det svenska flygvapnet och samtidigt säger att man inte vill köpa en enda detalj som kan kallas krigsmateriel från någon och att den svenska försvarsindustrin skall vara borta inom fem år, hur länge tror Miljöpartiet att dessa åtta flygdivisioner kommer att vara i luften? Eller skall de stå där som museala föremål, som man från Miljöpartiet kan peka på och säga: Så där var det en gång i tiden, när vi hade en försvarsmakt.

Vad gäller yrkesarmén: Vad är det som skall ersätta vårt pliktsystem? Vad är det som skall få alla de tusentals unga männen och kvinnorna att vilja dra på sig grönkläderna – oavsett om det är för en miljövarnstjänst eller en militär tjänstgöring – och dra i väg till Gotland, Boden och vad det kan vara och avstå från sina utbildningar, sina jobb och sina löner? Tror Miljöpartiet verkligen på den här idén?

Anf. 30 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Vad gäller de 29 miljarderna per år vill vi inte lägga ut mer pengar för att dra ned på en snabbare takt. Man måste därvidlag hitta en avvägning. Jag håller med om att det är många avvägningar som måste göras. Tyvärr har jag inte till mitt förfogande vare sig ett regeringskansli eller ett högkvarter som kan göra beräkningar bara åt mig om detta. Men insikten är klar: Vi får inte komma i den situationen att det kostar mer att lägga ned snabbare än att fasa ut i en takt som är rimlig och trovärdig.

Beträffande de åtta JAS-divisionerna: Planen står där eller är i varje fall på väg till de aktuella divisionerna. De är redan beställda. Vi säger nej till delserie 3. Detta skall ses som en helhet i Miljöpartiets politik. Man kan inte ta bort vissa delar av den och säga: Det där håller inte. Man måste se vår politik som en helhet. Vår långsiktiga målsättning är klar, och den känner Britt Bohlin till. Den är att ställa om från ett starkt militärt försvar till ett starkt civilt försvar.

I frågan om varför ungdomar skulle vilja göra Miljöpartiets värntjänst är jag helt övertygad om att det inte är med tvång som man får ungdomar att ställa upp. Jag tycker att det är en förlegad syn på dessa utbildningsfrågor. Det handlar om att man skall få meriter, civil dokumentation på vad man lär sig. Det handlar om tilläggspoäng till högskolestudier. Det handlar, som jag ser det, framför allt om att man känner att man utbildas för att möta en hotbild som man tycker är verklig.

För många ungdomar i dag, även för många kvinnor – det vill jag speciellt påpeka – är det de icke-militära hoten som känns relevanta. Jag tror att det hos de svenska ungdomarna, kvinnor och män, faktiskt finns en stor vilja att investera sin tid och sin kraft på att möta hot som man anser är reella i dag.

Prot. 1996/97:45

13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Anf. 31 BRITT BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag trodde faktiskt att Annika Nordgren vid sina många förbandsbesök hade fått samma intryck som jag av hur de allra flesta värnpliktiga uppfattar sin grundutbildning. Jag har den bestämda synen att de har en mycket positiv inställning till att den militära grundutbildningen fungerar väl. Det är så för de allra flesta.

Jag kan hålla med om att det vore bra om vi kunde hitta någon sorts dokumentation som visar att de grundutbildade gör en värdefull insats och att de kan ha nytta av den senare i livet. Men jag vill ändå påstå att vi aldrig skulle kunna få så många människor som krävs att frivilligt avstå ett år av sitt liv för en uppgift som kanske dessutom är något diffus.

Jag frågade tidigare Annika Nordgren om det i Miljöpartiet finns intentioner att göra en avvecklingsplan om tio år för det militära försvaret. Det finns personer som har sagt det. En sådan avveckling måste ställas mot den metod som vi andra väljer, nämligen att följa hur säkerhetspolitiken utvecklas och på den grunden bestämma hur totalförsvaret skall se ut. Jag tycker nog att det är en litet klokare väg att gå. Jag vill gärna få ett besked om detta från Annika Nordgren.

Anf. 32 ANDERS SVÄRD (c):

Herr talman! Centerpartiet har samarbetat med regeringen om såväl etapp 1 som etapp 2 av försvarsbeslutet. Det har varit en lång process och många möten med människor runt om i landet. Vi har tagit tid på oss. Alla som hört av sig har fått tillfälle att framföra sina synpunkter. Vi har lyssnat och efter bästa förmåga prövat argumenten.

Utgångspunkten för Centerpartiet och regeringen är att skapa ett modernt totalförsvar byggt på en grundlig säkerhetspolitisk analys. Det är nödvändigt att våga genomföra förändringar. Etapp 2 av försvarsbeslutet kännetecknas av detta. Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Sveriges militära alliansfrihet förutsätter en egen betryggande försvarsförmåga. Föreliggande förslag innebär att detta krav uppfylls. Men osäkerheten om den framtida utvecklingen i vår omvärld finns där. Därför är de säkerhetspolitiska kontrollstationerna av avgörande betydelse – inte minst för att vi skall kunna tillämpa anpassningsfilosofin.

Det vidgade säkerhetspolitiska synsättet skall vara styrande för totalförsvaret. En helhetssyn skall prägla samhällets hantering av hot och risker i fred och i krig. På kort sikt bestäms kraven av behovet att hävda den territoriella integriteten, men också av behovet att förebygga och möta svåra påfrestningar och risker i fred. Det vidgade säkerhetsbegreppet motiverar satsningen på civila beredskapsstyrkor, Arne Andersson.

Den långsiktigt dimensionerande uppgiften förblir att möta ett väpnat angrepp. Denna uppgift har det avgörande inflytandet på uppbyggnaden av resurser för totalförsvaret. Försvarets förmåga att återta sin krigsduglighet säkerställs samtidigt som mer långsiktiga förändringar av krigsorganisationen planeras. Detta är anpassningsfilosofin.

För att säkerställa den långsiktiga anpassningen krävs ytterligare planeringsarbete. På några nyckelområden avsätts resurser för en bättre tillväxtförmåga. Exempelvis skall Försvarsmakten ha kvar ca 300 officerare utöver vad som krävs för nuvarande krigsorganisation och materiel ställas i förråd för att användas vid tillväxt. Ett ökat samarbete i Europa

på försvarsmaterielområdet förbättrar också våra möjligheter till tillväxt om hotbilden mörknar i framtiden. Därtill kommer satsningen på materiell förnyelse. Exempelvis beställs delserie 3 av JAS 39 Gripen.

Under överskådlig tid behövs internationella fredsfrämjande och humanitära insatser. Sveriges aktiva deltagande i detta arbete får också tydligt genomslag i försvarsbeslutet. Vi vill vidareutveckla Partnerskap för fred och förbättra förmågan att samverka med trupp från andra länder. Ett internationellt kommando bildas och en snabbinsatsstyrka organiseras.

Det säkerhetspolitiska läget medger en sänkning av försvarsutgifterna med 10 %. Sänkningen genomförs stegvis och skall vara uppnådd till utgången av år 2001. Riksdagens beslut från förra hösten behöver inte ändras. Centerpartiet fullföljer sitt saneringsansvar men också sin långsiktiga försvarspolitik. Vi deklarerade redan före valet 1994 att en besparing om 4 miljarder borde göras inom försvarsanslaget, om det säkerhetspolitiska läget tillåter detta. Vi i Centerpartiet har inför valjarna redovisat denna inriktning, och vi fullföljer vår politik.

Debatten med anledning av propositionen har innehållit en hel del märkliga inslag. Bl.a. har det påståtts att regeringen och Centerpartiet kört över Överbefälhavaren. Detta är en grov vrånbild. Förändringarna gäller huvudsakligen lokaliseringen av olika fredsförband. Sådant väcker stort intresse i debatten men har begränsad betydelse för försvarets förmåga i form av värmkraft.

Det centrala – nämligen den framtida krigsorganisationen – avviker inte från ÖB:s förslag. Syftet med krigsorganisationen är att hela Sverige skall försvaras. 13 armébrigader och lika många stridsflygsdivisioner är i enlighet med ÖB:s förslag. Materieprioriteringarna överensstämmer, antalet ytstridsfartyg och ubåtar likaså. Regeringen och Centerpartiet fullföljer också ÖB:s förslag i syfte att säkerställa förmågan till anpassning av krigsorganisationen.

Det är fullt normalt att regering och riksdag i vissa avseenden förändrar ÖB:s förslag. Det har skett också vid tidigare försvarsbeslut. Följande har varit styrande vid förändringar av ÖB:s förslag:

1. Det är viktigt att Sveriges roll i Östersjöområdet understöds av en tydlig militär närvaro på Gotland, på grund av dess operativa betydelse.
2. De garnisoner som behålls måste ha goda utvecklingsmöjligheter. De skall kunna expandera i utbildningsvolym och övningsområden och medge förändringar i taktik och stridsteknik.
3. Nyinvesteringar till följd av omlokaliseringar bör undvikas. Flyttningar av förband är en ekonomiskt osäker åtgärd och något som dessutom kan skapa låsningar för framtiden.
4. ÖB:s önskemål om fler vinterutbildade brigader tillgodoses.
5. Slutligen har behovet av den folkliga förankringen givits större genomslag.

Självfallet har de försvarspolitiska aspekterna haft den avgörande betydelsen.

Genom regeringens och Centerpartiets förslag sparas ca 100 miljoner kronor årligen jämfört med ÖB:s förslag till grundorganisation. Dessa pengar används bättre genom en ytterligare satsning på utveckling av

försvarsmateriel. Totalt satsas 550 miljoner kronor årligen för detta ändamål.

Försvarsutskottets studier av olika lokaliseringsalternativ visar att propositionens överväganden är riktiga. Alternativet Halmstad framför IB 15 i Borås och Lv 4 i Ystad uppvisar en bättre totalekonomi. Därom är utskottsmajoriteten, regeringen och ÖB överens. ÖB konstaterade också att utbildningsförutsättningarna för mekaniserade förband är bättre i Halmstad än i Borås. Slutligen är Halmstad en god utgångsgruppering för att operativt kunna verka i såväl Göteborgs- som Malmöområdet. Också detta markerade ÖB i sin försvarsmaktsplan.

Ett ytterligare skäl till att kalkylen talade för att behålla Halmstads garnison är beslutet att inte genomföra flytten av K 3 från Karlsborg till Borås, som ÖB förespråkade.

Herr talman! Jag vill särskilt understryka att jag utgår från att verksamheten i Karlsborg kommer att ha den omfattning som det skapas förutsättningar för i propositionen. Om verksamheten tunnas ut ytterligare där försämras givetvis kostnads effektiviteten.

ÖB ville flytta IB 4 i Linköping till Kvarn i Borensberg. Han föreslog vidare avveckling av NB 13 i Falun och NB 5 i Östersund. Socialdemokraterna och Centerpartiet förespråkar en annan lösning. Flyttningen av IB 4 ut till Kvarn kräver omfattande investeringar. Dessutom behöver Försvarsmakten, enligt ÖB, en ökad andel vinterutbildade förband. Detta avgjorde i valet mellan Linköping och Falun.

Valet att behålla Fältjägarbrigaden i Östersund framför NB 20 i Umeå gjordes med hänsyn till möjligheterna att skapa en rationell garnison med flyg- och arméförband.

Gotlands läge som ett naturligt centrum i Östersjöregionen är av strategisk betydelse. Om detta är alla överens. Gotland är en naturlig bas varifrån Sverige kan värna sin territoriella integritet i fred. Allt talar för att Gotland bör behålla sina multifunktionella utbildningsförband. Dagens ställningstagande innebär att luftvärns- och kustförsvarsförband även fortsättningsvis utbildas vid Gotlands luftvärnsskår och Fårösunds marinbrigad.

I Göteborg kommer militär grundutbildning att bedrivas även framgent. Vid Göteborgs marinbrigad skall amfibieförband utbildas. Detta följer av Göteborgsområdets betydelse. Göteborg, västkusten och inloppet till Östersjön behöver – i fred och kris – ett marint fredsförband med värnpliktsutbildning. Jag vill markera att detta är ett långsiktigt åtagande.

När det gäller Västsverige finns vidare anledning att beröra helikopterdivisionen på Säve. Inrättandet av en gemensam helikopterflottilj på Malmen i Linköping innebär inte något ställningstagande i fråga om basering av de samlade helikopterresurserna i övrigt. Regeringen skall återkomma till riksdagen i denna fråga. I utskottsbetänkandet ges en tydlig fingervisning åt regeringen, vars förslag skall vara en helhetslösning som beaktar uppgifterna i såväl krig som fred. Utskottet skriver, att härvid bör samhällets möjligheter att utnyttja de militära helikopterresurserna i fred inte försämrats.

Herr talman! Nedläggningsbeslut är aldrig enkla. Jag medger för egen del att vissa av de nedläggningsbeslut som vi i dag fattar är svårare än andra. Det gäller framför allt valet mellan att lägga ned F 10 i Ängelholm

eller F 15 i Söderhamn samt flyttningen av den grundläggande flygutbildningen från F 5 i Ljungbyhed till Ängelholm.

Flygvapenchefen initierade under hösten 1995 en alternativgranskning, där han ställde F 10 i Ängelholm mot F 15 i Söderhamn. Med stöd av denna granskning förespråkade sedan Överbefälhavaren att flottiljen i Ängelholm bör behållas framför den i Söderhamn. ÖB har i sin avvägning vad avser den grundläggande flygutbildningen också haft att beakta de frågeställningar som en flyttning från F 5 till F 10 innebär. Utskottet har inte klarat att motbevisa ÖB:s förslag beträffande F 15, F 10 och F 5.

Det är nu viktigt att flygvapenledningen, berörda flottiljchefer och flyglärarkåren gemensamt finner lösningar som skapar goda övningsbetingelser för den grundläggande flygutbildningen i Ängelholm.

Den civila trafikflyghögskolan skall inte längre drivas i militär regi. Någon annan än Försvarsmakten bör vara huvudman för verksamheten. Det är emellertid viktigt att den civila pilotutbildningen kan leva vidare.

Lennart Rohdin faller in i kören som påstår att regeringen och Centern inte på allvar lyssnat på argument trots löften om detta. Jag har nu redovisat Centerns skäl på några viktiga punkter till att vi står bakom betänkandet i dess helhet. Lennart Rohdin är kritisk, men redovisar inte sitt partis alternativ utom på några få punkter. På det sättet kostar det inte särskilt mycket att vara kritisk, Lennart Rohdin.

Totalförsvaret är ett lands yttersta värn av frihet och oberoende. Som sådant förlorar det mycket av sin trovärdighet om verksamheten samtidigt medverkar till att förstöra livsbetingelserna i det land som skall försvaras. Det systematiska miljöarbete som Försvarsmakten inlett är därför av stor betydelse. Det ekologiskt uthålliga försvaret är målet. När Försvarsmakten lämnar anläggningar skall dessa saneras. Utsläppen av fossila bränslen och andra miljöskadliga ämnen skall begränsas ytterligare. Principerna om kretslopp, om substitution och om försiktighet skall beaktas. Utredningen om dumpad ammunition skall slutföras.

Försvarsutskottet har där det fanns oklarheter i skrivningarna i propositionen förtydligat dessa.

Det gäller för det första enheten för krigsmedicin i Linköping. I propositionen berördes inte denna fråga. Utskottet gör klart att denna verksamhet skall ges förutsättningar att fortsätta trots att T 1 avvecklas.

Det gäller för det andra frågan om hur övningsområden och skjutfält skall användas när förband knutna till dessa avvecklas. Här är det viktigt att besinna sig. Alla känner talesättet om barnet och badvattnet. Utskottet uppmanar regeringen att överväga om det är kostnadseffektivt eller från andra utgångspunkter lämpligt att behålla och utnyttja vissa anläggningar och övningsområden.

För det tredje och slutligen gäller det frågan om försvarsområden och staber inom dessa.

Propositionen är i och för sig inte otydlig i fråga om kopplingen mellan försvarets folkliga förankring och Försvarsmaktens geografiska spridning. Vikten av att anpassa försvarsområdesstaberna till skiftande förutsättningar markeras också. Däremot finns otydligheten kvar i de fall då de nya försvarsområdena kommer att omfatta flera län. I propositionen framhålls endast korthugget att varje län skall innefatta minst en militär organisationsenhet. Detta resonemang har utskottet konkretiserat i ett tillkännagivande.

Prot. 1996/97:45
13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Inom oförändrad ekonomisk ram skall regeringen överväga att organisera ett antal staber, utöver försvarsområdesstaben, i respektive försvarsområde. Skälen för detta är behovet av samverkan med civila myndigheter och frivilligorganisationernas behov av närhet till en militär stab. Exempelvis bör en sådan lösning med understaber kunna tillämpas inom det sammanhållna "Smålands försvarsområde".

Herr talman! De militära cheferna på olika nivåer inom Försvarsmakten har ett svårt arbete framför sig – ett arbete präglat av stort ansvar. Besvikelse och frustration behöver omvandlas till förnyelsekraft och nytänkande. Därför är det viktigt

- att Försvarsmaktens anställda känner att vi har förtroende för deras insatser
- att se möjligheterna i det utökade ansvarsområde som ett vidgat säkerhetsbegrepp skapar
- att finna motivation i det fördjupade internationella samarbetet i fredens tjänst.

För att Försvarsmakten skall kunna svara upp mot de krävande uppgifterna behöver högt kvalificerade unga män och kvinnor kunna lockas att beträda officersbanan.

Dagens försvarsbeslut kräver eftervård och omsorg – här i riksdagen och inom regering och försvarsmakt.

Herr talman! Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet har redan behandlat arbetet med att få till stånd ett internationellt förbud mot anti-personella minor. På centerinitiativ beslöt riksdagen våren 1994 att Sverige skulle verka för ett internationellt förbud. Sverige var det första land som initierade denna fråga vid FN:s konferens om översyn av konventionen om särskilt inhumana vapen. Tyvärr resulterade konferensen inte i något totalförbud. Ett antal mindre förbättringar uppnåddes dock under det svenska ordförandeskapet.

Det som fört processen framåt under konferensen och efteråt är att fler och fler länder valt att själva gå före. Precis som i kampen för en bättre miljö krävs att vissa länder agerar som internationella föredömen. Den tidigare oviljan hos en majoritet i Sveriges riksdag att avskaffa de anti-personella minorna har skadat vår trovärdighet. Detta har jag framfört vid upprepade tillfällen. Politiskt arbete lönar sig. När regeringen och Centerpartiet nu gemensamt föreslår ett ensidigt svenskt förbud skapas möjligheter för Sverige att med ökad trovärdighet agera för ett internationellt totalförbud. Kampen går vidare! Inrättandet av ett internationellt minröjningscentrum är ett viktigt inslag i den kampen.

Anf. 33 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Anders Svärd säger att jag faller in i kören när det gäller de som hävdar att Centern och Socialdemokraterna inte lyssnat i försvarsutskottet. Vad jag gjorde var att jag citerade vad ordförandena i Centerns och Socialdemokraternas partidistrikt skrev i går.

Anders Svärd gråter krokodiltårar över att Folkpartiet inte har underlag för att precisera alla de neddragningar som vår politik skulle innebära. Varför det, Anders Svärd? Det är ju centerpolitik att köra ut övriga partier i alla sammanhang för att ensamma kunna göra upp med regeringen. Ni har varit framgångsrika, och jag gratulerar! Men gråt inte över framgången!

När det gäller föreliggande försvarsbeslut har jag inga fler frågor till Anders Svärd och Centerpartiet. Detta försvarsbeslut är på varje punkt utan undantag totalbingo för centerledaren och hans försvarspolitik. Jag kan bara gratulera!

Prot. 1996/97:45
13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Anf. 34 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Lennart Rohdin talar om krokodiltårar. Han efterlyser material för att kunna ta ställning och komma med alternativa förslag. Det är i detta skede, efter två års diskussioner, med förlov sagt ett ganska enfaldigt påstående.

Försvarsmaktsplanen presenterades av Överbefälhavaren i mars i år. Det materialet har alla partier haft till förfogande. Det har varit en offentlig debatt som vi alla har haft möjlighet att delta i. Att någon nu den 13 december kan komma och säga att det inte har funnits något underlag är för mig en fullständig gåta.

Vilket underlag skall man ha annat än försvarsmaktsplanen? Är det inte ändå riksdagen, Lennart Rohdin, som sist och slutligen skall fastställa vilket försvar vi skall ha? Det trodde jag var en grundläggande demokratisk utgångspunkt, som vi inte ens behövde diskutera.

Anf. 35 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Jag blir här ändå litet överraskad av Anders Svärd. Visst finns försvarsmaktsplanen. Men det är ingen hemlighet vilka turer som föregick ÖB:s slutliga förslag. Där liksom i turerna kring det förslag som regeringen lade på riksdagens bord har Anders Svärds parti haft ett mycket stort inflytande, stort ansvar och stor framgång.

Underlaget för denna påverkan från Centerns sida i de olika etapperna, som har lett till att Centern har fått igenom sin politik på alla punkter, har vi på varenda punkt som riksdagen i dag tar ställning till inte haft insyn i.

Anf. 36 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Jag tror inte att någon mer än Lennart Rohdin ens har tänkt tanken att Centerpartiet har fått igenom varje punkt av sina tankar i detta försvarsbeslut. Det hör också till de utopiska påståendena att den lilla parten i en samverkan skulle få igenom allt. För vad skulle det ske?

Sedan till turerna innan försvarsmaktsplanen kom fram. Det var också ett led i den demokratiska process där hela Försvarsmakten var inblandad och skapade ett underlag på regementsnivå via försvarsgrenschefer, och där man i försvarsledningen så småningom tillsammans med ÖB lade fram ett förslag.

Att det sedan i ett öppet samhälle läcker ut uppgifter i de olika leden är alldeles naturligt och bara bra. Så skall det vara. Men det är inte det samma som att ÖB har tagit ställning förrän han har fått in alla förslagen. Det är heller inte obekant att det fanns oenighet mellan militärområdesbefälhavare och andra chefer.

Jag vill påstå att ÖB har gjort ett sammanvägt förslag utifrån de förutsättningar som vi hade gett honom. Sedan har vi ändrat på vissa förutsättningar. Jag har redovisat dem i fem punkter. Där har vi på några få punkter korrigerat i grundorganisationen, men krigsorganisationen ligger fast.

Anf. 37 ARNE ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill bemärka ett par små punkter i Anders Svärds anförande, eftersom Anders Svärd berörde umgängesformen i utskottet, möjligen i en tankeverksamhet ihop med Lennart Rohdin. Visst har vi haft dessa 57 sammanträden. Men skulle någon kunna upplysa om på hur många ställen vi har förändrat i det föreliggande förslaget?

Efter diskussioner som stundom har varit ganska långa har det slutat med: Det är väl ändå bäst att det står som det står. Det är precis som om det kära paret Britt Bohlin och Anders Svärd var så rädda om korthusbyggnaden, att pillade man över huvud taget på den skulle den ramla ihop och aldrig kunna rekonstrueras. Jag är uppriktigt sagt inte främmande för att de har rätt på den punkten. Men det är så umgänget har gått till, och det har varit tröttsamt att inte ha kunnat göra någonting.

Anders Svärd talade om FO-staberna och uttryckte sig så, att propositionen i och för sig inte var otydlig. Jag vill då tillägga: Det var bara att vänta tills Anders Svärd hade gjort sitt ändringsyrkande! Då var den det! Det är det som nu står i propositionen.

Anders Svärd inledde sitt anförande med att tala om att Centern nu i båda etapperna har samarbetat med Socialdemokraterna. Det är helt klart att det var så. Däremot framgick över huvud taget inte om Centern hade påverkat Socialdemokraterna på någon punkt. Var det rentav så att Anders Svärd med detta väl modulerade anförande ville ha sagt: Vi har garanterat att socialdemokratisk politik kan fullföljas på försvarsområdet i Sverige.

Vid samma tid som utskottets betänkande justerades stod det på TV-skärmarna hela den dagen i ett meddelande: Protesterna hjälpte inte. Det blev som det var tänkt. Centern har lovat att fullt ut stödja Socialdemokraterna i frågan. Det stod på skärmarna hela dagen. Ingenting motsäger att det är precis på det sättet.

Anf. 38 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Vad gäller frågan från Arne Andersson om vi i Centern kanske inte har fått igenom någonting låter jag Lennart Rohdins tidigare replik vara svar på den frågan. Han påstod att vi har fått igenom allting. Ni kan ju ta den diskussionen efter den här debatten.

Sedan tycker jag att det är litet förmätet av Arne Andersson att börja tala om grundorganisation och annat. Moderaterna har över huvud taget inte talat om vad de vill. De har sagt att de vill ha mera pengar, men får de inte de pengar som de vill ha gör de som barn som inte får som de vill. De sätter sig ned och gråter, men de talar inte om i sak vad de vill göra för de pengar som majoriteten faktiskt är beredd att ställa upp med.

Detta kan inte var någon nyhet för en gammal riksdagspolitiker och försvarspolitiker som Arne Andersson att det handlar om att skapa majoritet för ekonomiska ramar, och de ekonomiska ramarna skall man använda på bästa sätt. Vari ligger det nya i detta?

Arne Andersson säger att man inte har fått igenom en enda förändring i utskottet. Det är inte detsamma som att man inte har fört diskussioner och prövat argumenten. Man måste till sist ta ställning. Återigen: När man som Arne Andersson och hans kamrater väljer att mörka i frågan om vad man vill är det inte så särskilt lätt att få igenom så mycket.

Anf. 39 ARNE ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Vi har inte fått igenom det vi ville. Det är därför det har varit en så tråkig förhandling under ett års tid. Det har varit mera värt att måna om den majoritet man hade från Socialdemokraternas sida, och den har Anders Svärd bestått med. Härav blir det hela onekligen litet träigt. Det var att stöta sin panna blodig från sammanträde 1–57. Så är det.

Vad gäller Moderaternas politik vill jag säga att det framgår alldeles exakt av vår partimotion alldeles hur vi vill se det. Vi vill att grunden för organisationen ändå skall springa fram ur ÖB:s försvarsmaktsplan. För den skull yrkar vi nu avslag på era förslag till förändringar, som sannolikt också kommer att klubbas i eftermiddag. Vinner vi voteringen i eftermiddag kommer vi att gå tillbaka till ÖB för en organisationsbestämning. Vi vill ha fast mark under fötterna. Det är inte så rasande noga att vi får bestämma detta själva. Det bör göras med högre kompetens än vad som finns inom Centern och socialdemokratin. Ni må ursäkta denna förmätna ståndpunkt!

Anf. 40 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Det sorgliga faktumet att Arne Andersson är företrädare för åsikten att det är Överbefälhavaren som bestämmer över Sveriges riksdag har framgått med all önskvärd tydlighet. Jag delar inte den uppfattningen. Jag påstår att det är alldeles korrekt att det är här vi fattar de avgörande besluten.

När man yrkar avslag från Moderaternas sida står man utan alternativ. Arne Andersson pratar om att man inte har fått komma fram och att man inte har fått igenom sina förslag. Förslagen finns i en motion, säger Arne Andersson. Den kan alla läsa, men sedan skall förslagen diskuteras och föras samman. När man inte har fått ramen som man vill ha den har man sagt att det är fel och att man behöver göra om allting. Det är det som gör beskyllningen om att inte vilja diskutera till en bumerang. Kom ihåg det, Arne Andersson!

Anf. 41 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp frågan om försvarsområden. Centerpartiet har alltid värnat de lokala regementena och folkförankringen. Vi kristdemokrater har i mycket samma syn. Det är väldigt viktigt att Försvarsmakten och totalförsvaret är synligt.

Varför nu slå sönder den väl fungerande lokala och regionala organisation som finns, och sedan säga att vi, eftersom vi får tio försvarsområden mindre, måste försöka hitta andra former och bygga upp nya organisationsenheter? Varför slå sönder den befintliga? Det är att gå åt fel håll. Folkförankringen är viktig. Vi kan ta ett exempel utifrån de fyra uppgifter som totalförsvaret skall ha och som vi förhandlade fram i Försvarsberedningen, där bl.a. Anders Svärd och jag fanns med hela tiden.

I Gävleborg läggs FO-staben ned. Gävleborg och Dalarna – X och W län – blir väldigt stort med en FO-stab, 600 000 människor och ca 25 kommuner. Det blir svårt att utifrån totalförsvarets fyra huvuduppgifter förankra och kontinuerligt samverka i fred.

Anf. 42 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Åke Carnerö och jag är alldeles överens om att det är viktigt med lokal förankring av ett folkförsvar. Det är detta det hela handlar om.

Beträffande försvarsområdena vill jag börja med att påminna om att Kristdemokraternas huvudyrkande är att vi skall följa ÖB:s förslag när det gäller grundorganisation. Vad säger ÖB om försvarsområden? Jo, han säger att man skall lägga ned 10 försvarsområden och inte göra någonting annat.

Vad vi medverkar till – givetvis tillsammans med Socialdemokraterna för att få majoritet i frågan – är att försvarsområdena får den indelning som ÖB har förordat av ekonomiska skäl. Det är mycket pengar att spara. När det gäller staberna har regeringen fått ett uppdrag, som jag nämnde i mitt anförande, genom ett tillkännagivande, som säger att man i ännu större utsträckning skall undersöka möjligheterna att ha kvar det väsentliga i en försvarsområdesstab, nämligen kontakten med frivilligorganisationer, kommuner och andra myndigheter.

Det förslag som nu är betänkandets förslag tillmötesgår detta så långt man kan tycka är rimligt, om man också skall ha litet respekt för ÖB och hans behov av att följa våra riktlinjer att spara pengar.

Anf. 43 ÅKE CARNERÖ (kd) replik:

Herr talman! ÖB har naturligtvis utformat sitt förslag utifrån den penningssumma som Centern och Socialdemokraterna skickade med. Genom en organisationsminskning kan det naturligtvis utifrån ÖB:s synpunkt bli nödvändigt att dra ned ledningsorganisationen. Kristdemokraterna utgår i huvudsak från ÖB:s förslag, men jag menar att de fyra huvuduppgifter som totalförsvaret har är så viktiga, och kommer att bli än viktigare, att det är nödvändigt att ha kvar en väl fungerande organisation.

Det talades om att spara pengar. Kristdemokraterna har naturligtvis ingenting emot att sanera statens finanser. Vi var ett av de första partier som propagerade för besparingar även när det gäller totalförsvaret. Men jag menar att man inom befintlig organisation kunde ha slimmat staberna, och sedan sett efter vad det fått för konsekvenser. Därefter kunde man eventuellt ha förstärkt.

Anf. 44 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Efter Åke Carnerös senaste inlägg är jag inte alldeles säker på att han har läst betänkandet i denna del. Det är just inom ramen för en slimmad organisation som man skall överväga att ha mer av försvarsområdesstabsverksamhet kvar ute i länen, utöver det man har i försvarsområdets huvudort. Jag förstår inte riktigt protesterna.

Anf. 45 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Det försvarsbeslut som riksdagen i dag skall fatta har förberetts mycket grundligt och i mycket stor öppenhet. Försvarsmakten och försvarets övriga myndigheter har alla lämnat underlag. Försvarsdepartementets dörrar har stått öppna för uppvaktningar, motförslag och protester. Men det är regeringen och i sista hand riksdagen som fattar besluten. Försvarspropositionen är utarbetad med oväld och med stor noggrannhet.

Jag vill med kraft tillbakavisa alla insinuationer och allt tal om mygel. I den politiska debatten förekommer ibland överdrifter, skamgrepp och personangrepp. Så har också varit fallet efter det att försvarspropositionen lagts fram. Jag har valt att inte polemisera eller bemöta, hur skamliga angreppen än har varit. I dag vill jag här i kammaren göra ett undantag.

Det senaste dagarna har det gått så långt att man ifrågasätter de demokratiska institutionernas rätt att göra en självständig prövning av Försvarsmaktens förslag, och man ifrågasätter riksdagsledamöternas oväld. Jag måste säga att jag blev utomordentligt förvånad och dystert. Jag trodde att en sådan inställning tillhörde det förgångna.

Herr talman! Jag vill därför göra det fullkomligt klart att Sverige är en demokrati. Ytterst är det svenska folket som bestämmer i allmänna val. Riksdagen och regeringen fattar besluten. Myndigheterna är underordnade riksdag och regering, och myndigheterna och deras tjänstemän har att verkställa vad de demokratiska institutionerna har beslutat.

Det nya försvarsbeslutet lägger grunden för ett modernt och starkt försvar långt in på nästa århundrade. Under den kommande femårsperioden kommer det svenska folket att lägga ned över 220 miljarder kronor på sitt gemensamma försvar. Vi sänker försvarsutgifterna något därför att krigsriskerna har minskat radikalt och vårt säkerhetspolitiska läge har förbättrats markant efter det kalla krigets slut.

Men vi sparar mindre än de flesta länder. Det är inte fråga om vare sig nedrustning eller avrustning. Det är ett väl avvägt försvarsbeslut som ger vårt land ett värn mot krigstida angreppshot, ett skydd vid fredstida påfrestningar och en förmåga att delta i fredsfrämjande verksamhet utomlands. Försvarsbeslutet fullföljer satsningen på den bästa och modernaste materielen och tar samtidigt vara på det värdefullaste vi har i försvaret, nämligen den enskilda människan.

Det är mycket glädjande att en stabil majoritet i riksdagen står bakom regeringens förslag. Socialdemokraterna och Centerpartiet har utarbetat försvarspropositionen i nära och mycket förtroendefullt samarbete. Men det är värt att framhålla att också Folkpartiet liberalerna står bakom den föreslagna ekonomiska ramen.

Det finns sålunda en betydande samsyn i den politiska mittfäran. På ömse sidor finns däremot partier med helt motstridiga uppfattningar. Ett parti vill satsa tiotals miljarder kronor mer på försvaret, andra vill nedmontera rejält.

När man läser reservationerna blir det tydligt hur fullständigt splittrad oppositionen är i kammaren i den här frågan. Det finns bara regeringens förslag, dvs. Socialdemokraternas och Centerpartiets förslag. Det finns inte något huvudalternativ, bara spridda meningsyttringar från vänster och från höger – fem motstridiga partimotioner från fem oppositionspartier. Så är det, det kan ingen förneka.

Jag noterar – det vill jag gärna säga – med viss besvikelse att Moderata samlingspartiet har valt att isolera sig i försvarspolitik. Moderaterna står pinsamt ensamma och utan inflytande i dag i försvarsfrågan. Det beklagar jag uppriktigt. Jag har gång på gång inbjudit företrädare för moderaterna till överläggningar och samtal. Men moderaterna har av taktiska skäl slagit igen dörren, och det har skapat förundran och missmod också inom de egna moderata leden.

Moderaterna blev griniga när de inte fick bestämma försvarsbudgetens storlek. Då var det enklare för dem att dra sig tillbaka och låta dörren gå igen, än att ta ansvar för de svåra besluten. Jag måste säga, herr talman, att Moderata samlingspartiet kort sagt har valt den enkla vägens politik, en ensam ökenvandring bort från det politiska inflytandet i försvarsfrågan. Det säger faktiskt en hel del om tillståndet i dag i Moderata samlingspartiet.

Det är framför allt tre viktiga frågor som jag vill lyfta fram i det nya försvarsbeslutet.

För det första skall flexibilitet och förmåga till anpassning efter skiftande hotbilder styra försvarets utformning. Det är en följd av det kalla krigets slut och gamla konfliktscenarier som har mist sin relevans. Detta är ett försvarspolitiskt nytänkande.

För det andra utgår försvarsbeslutet från ett vidgat säkerhetsbegrepp. Säkerhetspolitik i vår tid handlar inte bara om militära angreppshot, utan också om civila hot och risker. Detta är ett säkerhetspolitiskt nytänkande.

För det tredje slår Socialdemokraterna och Centern entydigt fast att folkförvarstanken skall genomsyra totalförsvaret. Detta är både ett vägval och en klar markering av att försvaret av vårt land är hela svenska folkets angelägenhet.

Herr talman! Samtliga partier har liksom Försvarsmakten anslutit sig till anpassning som en styrande princip för försvarets utformning. Anpassning är en nödvändighet, inte som somliga tycks tro därför att försvarskostymen har krympts utan därför att det i dag och under de närmaste åren är omöjligt att förutse den säkerhetspolitiska utvecklingen på längre sikt. Vi måste ha en beredskap för att den militära hotbilden kan förändras till det sämre. Det är därför som anpassning löper som en röd tråd genom det nya försvarsbeslutet. Det är de säkerhetspolitiska bedömningarna och ingenting annat som avgör de ekonomiska satsningarna på försvaret. Det har riksdag och regering slagit fast i det första försvarsbeslutet för ett år sedan.

Nya säkerhetspolitiska bedömningar kommer att göras vid kommande säkerhetspolitiska kontrollstationer. Nästa kontrollstation skall granskas av riksdagen 1998, om inte omvärldsutvecklingen motiverar en ytterligare kontrollstation redan 1997. Vi kan inte planera för en bestämd hotsituation eftersom vi i dag inte kan förutse vilka hot vi kan komma att möta. Vi kan inte ange exakt hur stort försvaret skall kunna bli i framtiden eftersom vi i dag inte vet hur stort det behöver bli. I denna fråga, herr talman, befinner vi oss i exakt samma situation som flertalet andra länder.

Vi måste ha ett försvar som är flexibelt, som förmår att utvecklas i takt med omvärldsförändringarna. Det är det nya. Försvaret skall kunna växa och förändras om det säkerhetspolitiska läget försämras. Det är därför som regeringen ställer konkreta krav på konkreta, ständigt aktuella planer och beredskap för hur det skall gå till.

På längre sikt innebär anpassning förmåga till ominriktning och tillväxt. Anpassning är då inte bara kvantitativ tillväxt, inte bara mer av det gamla – fler brigader, fler soldater eller fler stridsflygplan. Anpassning är också försvarets förmåga att ställa om för att kunna möta nya hot.

Vi vet att det tar lång tid att anskaffa moderna vapensystem. Det är därför som vi i dag satsar stora belopp på modern materiel – u-båtar, ytstridsfartyg, flygplan och andra vapen av det allra modernaste slaget. Vi

kommer att köpa ny materiel för mer än 15 miljarder kronor per år, och vi skaffar oss garantier för att svensk försvarsindustri behåller kompetens och kunskap på försvarsområdet och materielområdet. Över en halv miljard, 550 miljoner kronor, avsätts varje år för just detta.

Moderaterna var tidigt ute och förklarade att det inte går att bygga en ansvarsfull försvarspolitik på anpassning. Men efter höstens intensiva debatt får jag till min glädje konstatera att moderaterna först gjorde halt och sedan helt om. Det som tidigare var hart när omöjligt att genomföra är nu en nödvändighet, oavsett anslagsnivå om jag får tro moderaternas partimotion. Det som förut hånades av moderaterna är nu enligt samma partis historieskrivning egentligen deras eget förslag. Jag bjuder gärna, herr talman, på detta i glädjen över en moderat tillnyktring på denna punkt.

I vår tid kan inte försvaret betraktas enbart som en försäkring mot militära angrepp på vårt land. Gör man det menar jag att man visar okänslighet inför medborgarnas legitima krav på trygghet i det fredstida vardagslivet, och man gör försvaret en björntjänst. De resurser som vi bygger upp för att klara kriget måste vi kunna använda för att möta svåra påfrestningar i fred. Det vidgade säkerhetsbegreppet och framför allt synen på försvarets roll i det fredstida samhället gör de ideologiska skillnaderna tydliga mellan å ena sidan socialdemokratin och Centern, å andra sidan Moderaterna. De båda folkrörelsepartierna vill stärka samhällets förmåga att möta också civila hot och risker.

I hot-och-risk-propositionen tar regeringen för första gången ett samlat grepp om beredskapen mot fredstida hot och risker. Regeringen ställer krav på myndigheterna att varje år i sina årsredovisningar redovisa beredskapsläget för regeringen. Sedan kommer riksdagen varje år att få en samlad redovisning av hur beredskapsläget är.

Det här är en nyhet, men det är också ett mycket klart besked om ett ökat ansvarstagande för de civila hoten och riskerna. Regeringen vill stärka det civila försvaret genom att starta utbildning till civila beredskapsstyrkor. På sikt skall 10 000 ungdomar utbildas varje år för uppgifter inom räddningstjänst och befolkningsskydd. Det är en viktig satsning och en investering i kunskap och förmåga. Det har också rönt stor internationell uppmärksamhet.

Det är detta som Moderata samlingspartiet kallar för trams.

Att inte bygga upp ett starkare civilt försvar och en bättre beredskap för att möta de fredstida hoten vore att misshushålla med resurserna. Det vore att inte ge Sveriges folk skydd mot civila hot och risker.

Regeringens satsning ger ett starkare civilt försvar i krig, samtidigt som den ger en fredstida bonuseffekt. Om ett antal år kommer det att finnas tiotusentals ungdomar runt om i Sverige med bättre kunskaper i sjukvård och katastrofberedskap.

Herr talman! En av de viktigaste frågorna för mig har varit att bevara och utveckla folkförsvartanken. Jag tror inte på någon yrkesarmé. Jag är rädd för att en fortsatt urholkning av värnpliktssystemet hade skapat en allt större klyfta mellan vanligt folk och försvaret. Jag instämmer helt och fullt i Överbefälhavarens uttalande om att det inte går att bygga ett starkt svenskt försvar utan det svenska folkets stöd. Det är vad det handlar om.

Vi behåller värnpliktsutbildningen på en fortsatt hög nivå. Att många ungdomar får en utbildning inom totalförsvaret är viktigt, men minst lika

viktigt är att utbildningen i sig är meningsfull och utvecklande. Att göra lumpen skall vara en merit, inte ses som en belastning.

Jag vill passa på att informera riksdagen om att jag redan i slutet av januari kommer att inbjuda arbetsmarknadens parter till överläggningar för att diskutera hur pliktutbildningen skall bli en verklig merit på arbetsmarknaden.

Men folkförsvaret är också hemvärn och frivilliga försvarsorganisationer. Hemvärn, lottakårer, bilkårister och de andra hör framtiden till. Hemvärdet moderniseras och förnyas. Vissa av frivilligorganisationerna skall erbjudas möjligheter att delta i Östersjösamarbetet.

Jag har sedan min första dag som försvarsminister engagerat mig starkt för att öka antalet flickor som frivilligt mönstrar och gör värnplikt. Jag vill se mångdubbelt fler kvinnliga officerare i framtiden.

Den omställning som försvarsbeslutet innebär kommer att påverka många anställda och deras familjer och medföra stora påfrestningar för dem. Det är naturligtvis mycket beklagligt, men det är en konsekvens av varje omorganisation. Och varje omställning innebär en påfrestning också för dem som skall genomföra den. Vårt försvar har anställda med hög kompetens, och jag är därför övertygad om att detta borgar för att det positiva tar överhand över det negativa och att alla nya möjligheter tas till vara på bästa sätt.

Herr talman! Socialdemokraterna och Centerpartiet har tillsammans axlat ansvaret för att forma en ny försvarspolitik, som sträcker sig långt in på nästa sekel. Vi gör det med utgångspunkt i det vidgade säkerhetsbegreppet och med en tydlig ambition att också ta de civila hoten och riskerna på allvar.

Vi fullföljer en omfattande modernisering av försvaret.

Vi skapar en bra balans mellan människor och materiel.

Vi utkräver att försvaret skall ha förmåga till anpassning efter nya hotbilder.

Vi vidareutvecklar Sveriges beredskap för fredsfrämjande humanitära insatser.

Herr talman! Utifrån dessa principer förändrar vi det svenska försvaret. Utifrån dessa principer skapar vi ett starkt och modernt försvar på tröskeln till ett nytt århundrade.

(Applåder)

Anf. 46 ARNE ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Försvarsministern berörde bl.a. folkförvarstanken. Jag tycker att det är viktigt att vi ägnar några ord åt den, eftersom det dessvärre är en av de få punkter som vi är överens om vid detta tillfälle. Men jag vill gärna säga, att med det sätt som försvarsministern tar hand om folkförvarstanken på är det tur att han har moderater bakom ryggen, som försöker t.ex. bredda hemvärnets möjligheter. Det är under försvarsministerns tid, under den allra sista tiden då propositionen har varit under diskussion, som fullmakter har lämnats in från hemvärnsmän därför att medlemskåren i hemvärdet minskar, i stället för att öka i enlighet med propositionens intentioner.

Vi skall nog sjutton hjälpas åt om folkförvarstanken, men sluta att raljera!

Jag kopplar då omedelbart över till frågan om vilka som är ute i kylan. Om man har stött sin panna blodig, som jag sade, vid 57 sammanträden utan att ha uppnått någonting är det klart att man känner sig vara litet vid sidan om. Men vi åstundar inte att ha vare sig ett finger eller en hand med i den här propositionen. Den är alltför präglad av den socialdemokratiska politiken och självtillräckligheten för att vi skulle vilja ha med den att göra.

Det sades av försvarsministern att han har stabila majoriteter, att han t.o.m. hade hört invändningar huruvida det var så eller så och att han t.o.m. var upprörd. Det gläder mig att höra att försvarsministern var upprörd. Om det är på det sättet att de stabila majoriteterna för ett beslut här i dag uppnås därför att 67, om jag minns rätt, socialdemokrater som har skrivit motioner inte tillåts rösta så att motionerna går igenom här i kammaren, är det inte mycket beställt med socialdemokratisk politik.

Anf. 47 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag vill säga att jag är glad att äntligen få en debatt med försvarsutskottets ordförande, även om det bara blir tolv minuter sammanlagt.

Jag har redovisat principerna för regeringens försvarspolitik, stödda av Socialdemokraterna och Centerpartiet. Men det är många som i dag ställer sig frågan vad Moderaternas försvarspolitik egentligen går ut på, förutom att ni alltid i alla lägen kräver mer pengar till försvaret. Hur hög försvarsbudgeten än hade varit hade ni krävt 10 miljarder mer.

Jag har några frågor till Arne Andersson som jag hoppas att han vill svara på.

För det första motarbetar ni moderater ett starkare civilt försvar och de civila beredskapsstyrkorna. Det var det här som Arne Andersson själv kallade "trams". Vad blir det då kvar av det vidgade säkerhetsbegreppet, Arne Andersson?

För det andra säger ni moderater nej, litet överraskande, till att göra de internationella uppgifterna till en ny huvuduppgift för försvaret. Då frågar jag: Förstärker vi inte vår nationella trygghet genom att arbeta för fred i Bosnien eller genom att stötta de nyblivna demokratierna runt Östersjön?

För det tredje vill ni moderater uteslutande satsa på materiel. Men vad händer då med människorna, med folkförsvarstanken?

För det fjärde vill ni moderater inte redovisa vilka förband ni vill ha kvar eller vilka ni vill lägga ned. Varför vill ni inte vara med och ta ansvar för utformningen av det svenska försvaret? Vad vill ni moderater egentligen i försvarspolitik?

Anf. 48 ARNE ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Nu måste det gå fort, därför att jag fick många frågor som jag gärna vill svara på.

Jag kan upplysa åhörarna och kammaren om att jag en dag efter det att Sune Olofson i Svenska Dagbladet hade kungjort hur den föreliggande propositionen skulle se ut fick ett telefonsamtal från försvarsministern, som sade: Skulle ni ändå inte komma över och prata om detta? Var det

inte litet sent? Jag talade med min gruppledare, och vi var överens om att det var sent. Dessutom ville vi tala om den ekonomiska ramen.

Civila beredskapsstyrkor – det är jättebra, men då skall vi ha pengar för dem, och inte hämta dem på det reguljära försvarets bekostnad. Då blir det dumt.

Vi har en lång tradition i den internationella verksamheten, längre än de flesta länder i världen. Men att göra internationell verksamhet till en huvuduppgift vänder vi oss emot. Den kan på sin höjd vara jämställd med det svenska försvarets förmåga. Vi anser, precis som tidigare, att vi skall ha ett så gott svenskt försvar att vi ur de reguljära styrkorna kan ta ut god trupp för att delta i internationell verksamhet. Det är balansen vi talar om, och då är vi mera svenskar än internationella avseende uppbyggnad av försvaret. Bygg inte upp meningsskiljaktigheter oss emellan! Det är så rasande litet som förenar just nu att vi skall vara aktsamma om de här sakerna, försvarsministern.

Anf. 49 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Såvitt jag förstod fick jag inte svar på en enda fråga. Dessutom ville Arne Andersson att jag skulle svara för Svenska Dagbladets skrivelser. Detta måste dock Arne Andersson överlåta till någon annan.

Mina frågor var: Vad vill Moderaterna i sakfrågorna? Kan ni annat än att säga mer av det gamla och nej till det nya? Egentligen är det upp till er att avgöra om ni vill fortsätta den ökenvandring ni befinner er på när det gäller försvarsfrågan.

Sedan sade Arne Andersson i sitt inlägg, och det framgår också av partimotionen, att det här försvarsbeslutet skulle vara ett nedrustningsbeslut. Nej, det är faktiskt inte vare sig nedrustning eller avrustning. Jag tror att Moderaterna borde vara mer varsamma med orden. Vår 10-procentiga besparing är mycket måttfull internationellt sett. Jag undrar vilka ord ni moderater använder när ni träffar partivännerna från regeringarna i Bonn och London, som diskuterar nedskärningar på 15 %, 20 % och 25 %. Om 10 % är nedrustning och avrustning i Sverige, vad är då procentsatserna i deras länder?

Jag vill återigen säga till Arne Andersson och till kammaren att vi satsar – dvs. Socialdemokraterna och Centern, och jag utgår även från stöd av Folkpartiet på den punkten – 220 miljarder på försvaret under försvarsbeslutsperioden. Det är inga småsummor. Vi måste väl få någonting för de pengarna? Det militära försvaret får nästa år 38 miljarder i budgeten, och vi kommer också nästa år att köpa materiel för 17–18 miljarder kronor. Är det en nedrustning?

Jag umgås gärna med Arne Andersson. Jag har flera gånger beklagat att vi inte har fått samtal med Moderata samlingspartiet. Ni har många duktiga försvarspolitikere och många duktiga säkerhetspolitikere – inte minst Carl Bildt – som hade kunnat tillföra samtalen något. Men ni vill inte ställa upp – av partipolitiska skäl. Ångrar inte Arne Andersson i dag att ni slog igen de dörrarna?

Anf. 50 TREDJE VICE TALMANNEN (s):

I enlighet med kammarens debattregler är detta replikskifte därmed avslutat.

Prot. 1996/97:45
13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Anf. 51 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag vet att försvarsministern värnar om totalförsvarstanken. Låt mig därför ställa en konkret fråga till försvarsministern.

Det finns ju tankar på att samordna utbildningen för militär och civil personal inför internationella insatser. När det gäller totalförsvarspunkten här i Sverige har ÖB kraftfullt avvisat samlokaliserad utbildning för civila och militära totalförsvarspiktiga. Det här har jag skrivit en motion om, eftersom jag anser att det ligger ett stort värde i samlokaliserad utbildning – just för att värna om totalförsvarstanken och öka samhörigheten mellan de här två grenarna som vi bör försöka få ihop så mycket som möjligt. Det är dessutom effektivt med tanke på både ekonomi och resurshushållning.

Därför undrar jag: Hur ser försvarsministern på det här med samlokaliserad utbildning vad avser civilt och militärt?

Anf. 52 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag tycker att Annika Nordgren säger mycket klokt och sympatiskt i många sammanhang. Jag tycker också om Miljöpartiets engagemang för det vidgade säkerhetsbegreppet och de civila hoten och riskerna. Jag uppskattar det.

Men man får inte glömma bort eller förringa risken för framtida militära hot och konflikter. Det går inte, Annika Nordgren, att ta freden för given. Det går inte att försvara Sverige med miljövärnsregementen. Det krävs ett modernt militärt försvar. Där är det avgrunder mellan våra parti-ers uppfattning av det framtida försvaret.

Under försvarsbeslutsperioden vill Miljöpartiet minska försvarsramen med svindlande 35 miljarder kronor utöver regeringens förslag. Det är när ni kommer med sådana förslag som jag tycker, och har sagt tidigare, att det är litet svårt att ta Miljöpartiets försvarspolitik på riktigt allvar.

Sverige behöver såväl en bättre beredskap att möta den nya tidens hot och risker som ett betryggande militärt försvar inför en osäker framtid. Om Miljöpartiet skulle nyktra till på den punkten så att vi kunde vara överens om denna utgångspunkt skulle det vara lättare att föra samtal med Annika Nordgren i andra försvarsfrågor. I dag har jag litet svårt att göra det, beroende på att det finns så avgrundsdjupa skillnader mellan oss.

Anf. 53 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Nu är helt plötsligt våra besparingsförslag svindlande. Förut var de minsann för små. Det finns skillnader i synsätt på Miljöpartiets försvarspolitik här. Det tycker jag är trevligt, för det är skillnader man skall diskutera. Det är oftast det som leder fram till konstruktiva ställningstaganden och förslag.

Nej, vi tar inte freden för given, herr försvarsminister. Det är precis det vi inte gör. Vi vill snarare investera i att motverka att hotet kommer – investera för fred. Det innebär inte investeringar av den typ som försvarsministern var så stolt över nyss. Vi skall köpa materiel för 17–18

miljarder kronor nästa år, vi skall satsa 220 miljarder i det här försvarsbeslutet och vi sparar mindre än de flesta andra länder, sade försvarsministern. Det tycker inte jag är något att vara stolt över.

Vi kanske nu kan lämna den här pseudodebatten och koncentrera oss på de av våra politiska förslag som inte har vunnit gehör. Vi kanske skall diskutera det försvarsbeslut vi skall fatta här i kammaren i dag. Att säga att något är konstigt i andra partiers försvarspolitik gör inte precis den egna politiken bättre.

Jag önskar att försvarsministern kunde svara på min konkreta fråga om samlokaliserad utbildning.

Anf. 54 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag vet, Annika Nordgren, att både Försvarsberedningen och dess ordförande Lars Rekke har lyssnat mycket noga på era synpunkter. Jag vet också att både Britt Bohlin och Anders Svärd lyssnat och tittat mycket på Miljöpartiets förslag i olika sammanhang. Det är alltså inte så att man är ointresserad av era förslag, men förslagen har varit sådana att det inte har gått att följa dem.

Ta t.ex. materielområdet. Jag har sagt det tidigare: Vi kan inte låta svenska pojkar och flickor i en krigssituation sitta på stranden, i Stockholms skärgård eller runt Sveriges kuster, och bara titta ut i vattnet. De måste ha ytstridsfartyg, ubåtar och moderna vapen för att kunna försvara vårt territorium. Jag har inte lyckats få fotfäste för detta budskap hos Miljöpartiet.

Som svar på frågan framgår det mycket tydligt av propositionen att vi skall samordna resurserna mellan det militära och det civila försvaret. Det är också det nya i försvarsbeslutet: Vi skall ha ett samutnyttjande. Det är bra för skattebetalarna, men det är också bra både för det civila och för det militära försvaret. Mycket av Annika Nordgrens tankegångar kan vi säkert väva in i ett sådant sammanhang.

Anf. 55 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Sverige är och skall förbli en demokrati – där kan jag instämma till fullo med försvarsministern. Sedan är vi säkert också överens om att demokratin i sig aldrig är en garant för att det inte ändå fattas tokiga beslut ibland.

Försvarsministern sade att Folkpartiet står bakom den ekonomiska ramen. Ja, det gör vi. Föreliggande underlag medger inte något annat. Vi skulle, det har vi sagt flera gånger tidigare, gärna spara ännu mer. I dag saknas dock underlag för ett sådant ställningstagande.

Försvaret skall inte kosta en skattekrona mer än vad som behövs i dag. Men om det behövs skall det också kunna växa så starkt och så snabbt som då behövs.

Då måste jag fråga försvarsministern: Varför skall man med hänvisning till sekelgamla dogmer ha kanske dubbelt så många värnpliktiga i krigsorganisationen, om de inom samma ekonomiska ram är sämre utrustade och utbildade än de kunde ha varit? Om det blir allvar och de skickas ut på det moderna slagfältet blir den mänskliga kostnaden mycket större än den ändå tvingas bli. Vore inte det ett alldeles för högt pris för folkförsvarstanken? Den skall ju bära också om det blir allvar.

Anf. 56 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag har inget emot Lennart Rohdin och Folkpartiet. I början av min försvarsministerperiod hade jag många förtroendefulla samtal med Folkpartiet. Men Folkpartiet liberalerna väljer sin egen väg i försvarspolitiken. Detta är heller inte första gången, utan kammaren har säkert minne av det inbördeskrig som rådde mellan regeringskollegerna Anders Björck och Bengt Westerberg inför det senaste valet. Det starkaste intrycket man får när man tar del av Folkpartiets försvarspolitik är att Folkpartiet inte kan ena sig om en gemensam försvarspolitik med någon annan, och en förutsättning för att få framgång i det politiska arbetet är ju att man kan kompromissa, ge och ta.

Nu har Folkpartiet det gemensamt med de förenade högerpartierna Moderaterna och Kristdemokraterna att man vill satsa på materiel men inte på människor. Folkpartiet sätter tekniken i centrum på ett sätt som pekar rakt mot en yrkesarmé, och då tycker jag att man skall säga det rakt ut och inte göra en massa omskrivningar.

Folkpartiet vill inte satsa lika mycket pengar på försvaret som Moderaterna, och det tycker jag är ett riktigt val. Man förespråkar tio armébrigader – eller är det åtta? – att jämföra med Moderaternas 14. Vilken gemensam försvarspolitik blir det av detta?

Jag vill gärna upprepa det jag sade i mitt inledningsanförande, att jag noterar med tillfredsställelse att Folkpartiet sluter upp bakom Socialdemokraternas och Centerpartiets förslag till försvarsram. Men att Folkpartiet gör det innebär ju ingen anslutning till de båda folkrörelsepartiernas säkerhets- och försvarspolitiska grundsyn, eftersom Folkpartiet alltför mycket satsar på vapen och teknik. Jag beklagar det, för en gång i tiden var faktiskt folkförsvartanken mycket levande hos liberalerna, hos de frisinnade och sedan hos Folkpartiet.

Anf. 57 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Tanken på allmän värnplikt föddes i det liberala politiska lägret, och det finns ingenting som talar för att det skulle vara bättre med en yrkesarmé än med allmän värnplikt. Men pliktlagen säger att man skall ta ut dem som behövs för krigsorganisationen, varken fler eller färre. Det står vi fast vid.

Försvarsministern säger att Folkpartiet satsar mer på materiel och mindre på människor. Om man gör tvärtom skickar man ut för många soldater, otillräckligt utbildade, otillräckligt utrustade, otillräckligt skyddade i det moderna kriget. Det är möjligt att det är att slå vakt om folkförsvartanken, men det blir ett fruktansvärt blodigt pris. Att satsa på att ge bästa möjliga utrustning och utbildning till de soldater som ändå måste försvara vårt land om det blir allvar, det är också omtanke om just de människor som vi med värnplikten tvingar att göra detta åt oss.

Försvarsministern sade också att Folkpartiet väljer sina egna vägar, men politik är också att kompromissa, byta argument och liknande. Ja, vi hade inte haft något emot om dörrarna hade varit vidöppna under hela den här försvarsbeslutsprocessen. Men vi ser ju, med erfarenhet från energiförhandlingar och liknande, att Centerpartiet ställer sina krav, och har man en uppgörelse får man ju följa den. Vi blir då tvungna att gå vår egen väg.

Prot. 1996/97:45

13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Efter att ha hört Britt Bohlin tidigare i debatten väntar jag nu på sedvanligt sätt på de retoriska frågor som kommer när jag inte längre har replikrätt.

Anf. 58 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag skall inte komma med några frågor. Jag tycker inte att Lennart Rohdin behöver bli sur eller ledsen nu. Så här nära jul och allt! Jag startade ju överläggningar med Folkpartiet. Innan jag hade samtal med Centern var det Folkpartiet som gällde. Men eftersom jag menar att ett svenskt försvar är *både* materiel och människor kunde inte samtalen fortsätta. Dessutom ville ni spara mycket mer på försvaret än vad jag ville göra.

Jag är tacksam för erkännandet att inget säger att det blir bättre med en yrkesarmé än en värnpliktsarmé. Om Lennart Rohdin menar allvar med det uttalandet har vi faktiskt en bra grund att bygga vidare på för fortsatta samtal. Jag tror inte att Centerpartiet har någonting emot att få in Folkpartiet i samtalskretsen. Vi har ju några timmar på oss till voteringen, så om Lennart Rohdin vill fullfölja sitt resonemang och är beredd att använda eftermiddagen kan ni kanske komma överens på de här punkterna och stödja det som Lennart Rohdin just sade.

Det är faktiskt inte så att vi svälter ut materielsidan, och det vet Lennart Rohdin mycket väl. Vi köper och moderniserar just nu materiel som aldrig förr. Nästan hälften av den stora försvarsbudgeten går faktiskt till materielinköp. Jag fick lära mig på FMV förra veckan att vi nästa år kommer att köpa materiel för uppemot 18–19 miljarder. Vi har beställt fyra nya ytstridsfartyg i miljardklassen, vi bygger vårt eget flygplan, vi har sjösatt tre nya, kanske de mest moderna ubåtarna i världen, vi får nya stridsvagnar, och mycket mer. Inte tar vi risker med Sveriges soldater, när vi har den mest moderna materiel som vi någonsin har haft i Sverige!

Anf. 59 HENRIK LANDERHOLM (m):

Herr talman! Dagens fråga, försvaret av Sverige, handlar inte om krig utan om kärlek. Ibland målas det upp att vi som är anhängare av ett starkt militärt försvar skulle tycka mer om vapen än om människor. Här i dag har vi anklagats för militarism och manligt tänkande. Verkligheten är naturligtvis en annan. Försvaret handlar om kärleken till medmänniskorna och om omtanke, så att medborgarna skall kunna känna trygghet. Att de mest akuta militära hoten är borta förändrar inte det. Vi här har ändå ett ansvar att forma ett försvar mot de hot som kanske inte kan skönjas en bit in i framtiden.

Försvaret är en djup humanitär verksamhet. Det vi försvarar är mänskliga värden, värden som är gemensamma för de flesta av oss: äganderätt och marknadsekonomi, yttrandefrihet och demokrati. Därför skall ingen av oss någonsin be om ursäkt för våra försvarsanstängningar. De har ett högt moraliskt värde, eftersom de försvarar höga moraliska värden.

Försvaret av Sverige måste också ske med hög moral och stor humanitet. Folkkräbrott, brutalitet och barbari har ingen plats hos oss, och aldrig någonsin skall mer våld än vad nöden kräver användas för att hindra en angripare och skydda vårt land och folk.

I flera avseenden innehåller dagens utskottsbetänkande emellertid moraliska betänkligheter. Det gäller bl.a. frågan om försvarets totala styrka och förnyelse, men det gäller också frågan om det är försvarbart att ta den risk som regeringens förslag om en mindre säkerhetsmarginal och därmed större risktagning faktiskt innebär. Det gäller också om vi tror på försvarets inneboende förmåga till anpassning, dvs. upprustning om mörka moln börjar torna upp sig vid horisonten. Är anpassningsfilosofin ett trumfkort, eller är det försvarsministerns svagaste kort som utskottet än en gång har synat? Den moraliska aspekten på frågan om anpassning och återtagning är naturlig att föra fram. Kan medborgarna lita på att politiker och militärer klarar av det här? Tror vi på det, eller är det att slå blå dunster i folk att hänvisa till att det ordnar sig sedan?

Moral handlar också två andra delfrågor i dagens beslut om. Det gäller frågan om ett ensidigt svenskt minförbud och frågan om pliktssystemets utnyttjande till s.k. civila beredskapsstyrkor. Låt mig först säga några ord om civilplikten och värnplikten.

Pliktsystemet är grunden för försvarets personalförsörjning. Därom är vi ense. Det gäller särskilt armén och kustartilleriet. Pliktsystemet garanterar en viss folklig förankring, eftersom många deltar i försvarsansträngningarna. Men det är också, så länge som det svenska försvaret är så stort i förhållande till vår lilla folkmängd, helt nödvändigt för att vi skall kunna få så många och så duktiga soldater och civilpliktiga som möjligt. Att vi inte har ett yrkesförsvaret i Sverige är enligt min mening i första hand inte ett ideologiskt val utan ett sakligt. Hur skulle det annars gå till att rekrytera ett försvar med våra förutsättningar?

Pliktsystemet har gamla anor. Redan i forntidens Sverige gick bönderna man ur huse för att försvara sin hembygd, men just sin hembygd och inget annat. Under Sveriges stormaktstid utskrevs soldater däremot med tvång, även för utrikes krigstjänst. Men under Sveriges senaste fredliga århundrade utan värnplikt, dvs. fram till år 1901, var yrkesrekryteringarna legio.

Vad skiljer då årets pliktbeslut, som nu ligger på riksdagens bord, från tidigare års? Jo, och det är allvarligt, vi är inte längre överens partierna emellan om vad plikten skall nyttjas till. Den tuffa, men ytterligt noggranna, genomgång av pliktssystemet som gjordes av alla partier tillsammans i Pliktutredningen 1990–1991, resulterade i ett gediget stycke lagstiftning, lagen om totalförsvarsplikt, som antogs av denna kammare för nästan exakt två år sedan.

Nu bryts det gemensamma ansvarstagandet för pliktssystemets utformning genom förslaget att grundutbilda unga män till s.k. civila beredskapsstyrkor. Detta förslag var dåligt underbyggt hösten 1995 när det först lades fram, och det är inte bättre i dag. Då handlade det om att unga män skulle kommenderas till korttidsutbildning för att med granruska i hand stå beredda vid t.ex. skogsbränder. Nu har syftet plötsligt förändrats. Det handlar inte längre om att möta i första hand förra årets slagnummer, svåra nationella påfrestningar i fred, utan om att stötta kommunernas åtaganden inom t.ex. barn- och äldreomsorg.

Ingen i denna kammare kan väl säga att detta inte är behjärtansvärda uppgifter. Men om vi inte vet vilka behov som föreligger eller vilka utbildningsbehov som bör lösas och inte har vägt detta mot andra behov i totalförsvaret och andra sätt att lösa den rekrytering som riksdagen fat-

tade beslut om förra hösten, då måste vi ställa oss frågan om dyrbar grundutbildning av unga män i sina bästa år är rimlig i det här hänseendet. Den här frihetsinskränkningen är enligt min uppfattning omoralisk, och de partier som står bakom den får ensamma motivera missbruket av pliktssystemet.

Vi anvisar som jag sade i december 1995 gemensamt till försvarsutskottet i första hand andra lösningar än dyrbar grundutbildning som sätt att lösa dessa behov. Krigsplacering av redan yrkesverksamma genom allmän tjänsteplikt eller krigsplacering genom avtalsskrivning med frivilligorganisationerna tyckte försvarsutskottet då var rimliga lösningar.

Jag tycker – det är hårda ord, men jag yttrar dem ändå – att regeringens och utskottsmajoritetens förslag till beslut är ett hån mot de unga människor som på lösa boliner tvingas till denna tjänstgöring, men också ett hån mot de mycket tydliga synpunkter som riksdagen gjorde till sina genom sitt kraftiga ifrågasättande av rekryteringen till dessa beredskapsstyrkor förra året.

Regeringen lyder enligt min uppfattning inte riksdagen, och det är mycket allvarligt, men än värre är att utskottsmajoriteten väljer att gå emot gjorda uppgörelser och pressar igenom så dåligt underbyggda förslag som just detta.

Regeringen har sökt strid före samverkan i pliktfrågan. Det är allvarligt, och det är ett frångående av de principer om konsensus som varit gällande sedan den allmänna värnpliktens införande för snart 100 år sedan. Tyvärr riskerar det att motverka försvarsministerns egna ambitioner att stärka pliktssystemet. Genom diskutabelt utnyttjande av pliktssystemet, som alla partier inte står bakom, urholkas ju den folkliga motivationen och stödet för pliktssystemet. Det tycker inte jag är bra.

Anpassningsfrågorna är också i ordets djupaste bemärkelse moraliska frågor, eftersom de handlar just om svenska folkets förtroende för politikernas förmåga att fatta rätt beslut i rätt tid och för statsapparaten i övrigt förmåga, inklusive försvaret, att öka och förändra sin förmåga när det behövs. I likhet med förra året ställer sig utskottet skeptiskt till det underlag som presenterats av regeringen. Grundprincipen är oantastlig. Den fattade vi beslut om redan i försvarsbeslutet 1992, och vi moderater var anhängare till detta i vår partimotion hösten 1995. Jag förstår inte varför försvarsministern har valt att något förleda kammaren i denna fråga vad gäller Moderaternas inställning. Däremot – och det är ett ansvar inte bara för moderater utan för alla – gäller det att ställa sig frågan om hur detta skall gå till i praktiken. Vackra ord är en sak, men verklighet och handling är en annan.

Regeringen har inte presenterat annat än lösryckta förslag om en litet större krigsorganisation, 300 officerare extra, litet gammal materiel i mobiliseringsberedskap och satsning på forskning och teknisk utveckling; allt till en sammanlagd kostnad av 550 miljoner om året. Det är mycket pengar, men man måste fråga sig vilken effekt de får. Regeringen har inte trovärdigt lyckats beskriva hur det hela skall gå till. Det gäller särskilt frågorna om hur nya förband skall kunna förses med kvalificerade vapensystem. Regeringen har heller inte redovisat vad man anser att försvaret skall anpassa sig till.

Jag tror, och där har vi övertygats under utskottsbehandlingen, att det är rimligt att inte sätta upp exakta mål för vad vi skall klara av om tio år.

Vi måste ha en rullande planering och ett rörligt mål, därför att världen och hotbilden utvecklas. Men för att över huvud taget ha någon grundval för de beslut om åtgärder som nu kostar 550 miljoner måste vi ju ha en tanke och ett spektrum av möjligheter att arbeta mot och som planeringen inriktas mot. Det finns inte i dag. Det är viktigt att noggrant penetrera hela anpassningsproblematiken. Det behövs utbildningsanordningar, övnings- och skjutfält, planer i pärmar och en mängd beredskapsavtal innan det här blir verklighet.

I likhet med regeringens eget konstaterande att ett betydande utvecklingsarbete återstår, som väl får betraktas som ett av årets tydligaste understatement, kritiserar utskottet återigen enhälligt regeringen för den bristande förmågan att ta fram ett beslutsunderlag. Nu förutsätter utskottet att regeringen återkommer när jobbet är klart, och det hoppas jag blir snart.

Problemet med den kortsiktiga återtagningen är att den lätt kan få en snöbollseffekt om riksdagen fattar felaktiga beslut. Därför är de beslut om årlig redovisning av beredskapsplaner, både för kortsiktig återtagning och för långsiktig tillväxt och anpassning, som försvarsutskottet nu föreslår kammaren viktiga beslut.

Även minfrågan har flera moraliska dimensioner. Den gängse frågan handlar om ifall svenskt ensidigt förbud är moraliskt riktigt, eftersom det skulle kunna hjälpa till på vägen mot en värld fri från truppminor. Det är denna argumentation som Anders Svärd har framfört. Om det verkligen har någon betydelse vet ingen. Inte ens dess upphovsman, försvarsmministern själv, har velat kommentera förbudets betydelse för möjligheterna att nå målet, ett internationellt totalförbud. Jag vill inte här i kammaren utesluta ett ensidigt svenskt minförbud och att det skulle kunna vara till nytta. Men det borde vara uteslutet att fatta ett beslut på så svaga grunder som dem som regeringen har presenterat. Minfrågan borde ha utretts före beslutet i stället för efter, och varje anhängare av förbudet borde ge sin syn på hur den förlorade försvarsförmågan skall ersättas och hur denna ersättning skall bekostas.

De bortglömda humanitära frågorna i samband med minorna är de om det lidande och den död som svenska soldater i större utsträckning kommer att drabbas av om de blir angripna. Om de skall göra minornas jobb, vem riskerar livet då? Civilbefolkningen, kanske främst i Norrland, kommer att drabbas snabbare av krigshandlingarnas verkningar eftersom vi inte kommer att hinna skicka förstärkningar på samma sätt som i dag. Varför skall de drabbas av död och lidande, vilket ett minförbud kan komma att innebära, om det sannolikt är verkningslöst för uppnående av det övergripande målet?

Herr talman! Vi moderater har många reservationer till detta betänkande, närmare bestämt 14 egna och 14 tillsammans med andra partier. Tillsammans med 5 särskilda yttranden ger det åtminstone mig, som har både läst och skrivit, en helhetsbild av vår politik.

Vi står bakom varje reservation i exakt samma utsträckning, men av tidsskäl väljer jag att yrka bifall till endast reservation 1 mom. 11 och mom. 46. I övrigt instämmer jag i de yrkanden om bifall till de reservationer som lämnats av oss moderater i utskottet som Lennart Rohdin och Åke Carnerö redan har gjort.

Prot. 1996/97:45
13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Anf. 60 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Henrik Landerholm tog upp pliktsystemet. För mig är det ett ideologiskt grundat sätt att hantera ett personalbehov. Det är inte fråga om vad som är praktiskt rent allmänt eller ekonomiskt fördelaktigt. Det handlar ytterst om det kollektiva ansvaret för dödandet. Jag menar att varje annat system riskerar att urholka detta kollektiva ansvar och minska möjligheterna att utkräva det.

Däremot finns det naturligtvis gränser för vilka uppgifter som samhället med folklig acceptans kan kräva skall utföras. Pliktsystemet kan inte användas för vilka triviala uppgifter som helst. Samhällets utövande av våld i en allvarlig situation när vi själva blir utsatta för våld är ingen trivial uppgift, och jag tror att det är ytterst viktigt att vi behåller det system vi har för den saken, just av ideologiska skäl.

Minförbudet har vi olika åsikter om. Det finns enligt min mening ingen anledning att tro att vår förmåga att genomdriva det internationella förbudet skulle minska av att vi själva genomför ett ensidigt beslut. När det dessutom sker i en säkerhetspolitiskt gynnsam situation har vi allt att vinna på att det genomförs just nu.

Anf. 61 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med Jan Jennehag om att om ett ensidigt svenskt minförbud efter noggrann utredning skall genomföras är den tidpunkt som regeringen har valt ovanligt välvald.

Däremot är kärnfrågan den som Jan Jennehag ställer men omvänt. Frågan är inte om detta hindrar oss från att ytterligare trycka på i de internationella förhandlingarna om ett internationellt minförbud, utan frågan är om det ökar våra möjligheter – det har regeringen inte lyckats bevisa – och i så fall i vilken utsträckning.

När det gäller frågan om pliktsystemets utnyttjande konstaterar jag att vi från delvis olika utgångspunkter har liknande inställning. För mig är det däremot väldigt svårt, för att inte säga omöjligt, att acceptera det förslag som nu ligger på riksdagens bord och som innebär en försöksverksamhet där 750 man skall utbildas till något som kommunerna inte har bett om utan som har pressats fram genom en process där man verkligen har fått värka fram befattningar. Dessutom får de betalt för att genomföra förslaget. Det finns ingen krigsorganisation, det finns inget definierat behov och något sådant eventuellt behov har inte vägts mot andra behov. Det är anledningen till att vi är motståndare till den här korttidsutbildningen av civila beredskapsstyrkor.

Däremot är vi definitivt anhängare av längre utbildning när det gäller en del kvalificerade uppgifter i det civila försvaret – t.ex. befolkningskydd och räddningstjänst. Även det civila försvarets behov av ung och kvalificerad personal kan också enligt vår uppfattning tillgodoses endast genom pliktrekrytering.

Anf. 62 JAN JENNEHAG (v) replik:

Herr talman! Jag kan inte se att den verksamhet som nu föreslås på något vis skulle vara otänkbar inom det nuvarande pliktssystemet. Förändringar måste naturligtvis börja någonstans, och själva syftet med systemet är att vi skall pröva hur det kan komma att fungera. Regeringens och utskottets förslag i det här stycket ligger alltså väl i linje med vad jag själv tycker.

Ett minförbud som vi själva inte är beredda att ta de omedelbara konsekvenserna av minskar vår trovärdighet i det internationella arbetet. Det är min utgångspunkt. Därför välkomnar jag det här beslutet. Jag tror att det på ett mycket konstruktivt sätt stärker våra möjligheter att arbeta för ett internationellt förbud.

Anf. 63 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! I minfrågan konstaterar jag att Jan Jennehag vänder sig mot sin tidigare uppfattning, att detta inte hindrar det svenska arbetet för ett internationellt minförbud, och det tror inte heller jag ett ögonblick. Däremot är jag långt ifrån övertygad om att det stärker de svenska möjligheterna att driva igenom ett sådant förbud.

Min motvilja mot de civila beredskapsstyrkorna beror på att krigsorganisationen inte är definierad, på att det inte är klargjort att det skall syfta till krigsplacering, på att förbandsomsättningen inte är klargjord och framför allt på att det som riksdagen fattade beslut om förra året – att man i första hand skulle söka andra lösningar för att fylla dessa behov, dvs. allmän tjänsteplikt och rekrytering genom frivilligorganisationerna – inte är ordentligt genomlyst. Vi har i utskottet varit beredda att dra tillbaka vårt eget förslag i partimotion och be regeringen återkomma när frågan om behov, volym osv. är utredd; kommunerna är inte färdiga med det förrän den 1 juli nästa år. Men denna möjlighet att få ett ordentligt beslutsunderlag innan riksdagen tar ställning har förvägrats oss av utskottsmajoriteten, och det är jag den förste att beklaga.

Anf. 64 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Beträffande minförbudet är jag, liksom Jan Jennehag, helt övertygad om att ett sådant skulle ha stor betydelse. När Sverige nu vill driva frågan om ett internationellt förbud kan vi lyckas bättre i den avsikten när vi är beredda att i handling visa att vi också vill gå före. Jag tycker att det är en stark grund för det här att vi vill medverka till att man kan få stopp på något som innebär att ett stort antal människor årligen skadas i andra länder – jag är medveten om att det inte är i Sverige.

Det är ju ändå inte fråga om ett anfallsvapen, så även om alla samtidigt skulle avskaffa de antipersonella minorna hamnar det land som till äventyrs skulle bli anfallet inte i någon ny situation. Jag är alldeles övertygad om det riktiga i det här.

Vi är för närvarande inte utsatta för något hot – det är vi överens om i Försvarsberedningens arbete. Vi har god tid på oss att fundera över om vi behöver någon ersättning och vilken den i så fall skall vara. Det vore fel att nu skynda åstad och bestämma sig för en ersättning som med stor sannolikhet skulle kunna vara fel den dag vi eventuellt skulle behöva en ersättning för minorna.

Prot. 1996/97:45

13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Anf. 65 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Problemet är ju att vi blottlägger försvaret av Norrland utan att anvisa ett alternativ.

Som jag tidigare sade är omvärldsläget sådant att om vi verkligen bestämmer oss för att genomföra ett ensidigt svenskt förbud efter en noggrann utredning är den tidpunkt som regeringen har valt god. Däremot är underlaget inte gott. Jag måste ställa den humanitära frågan på sin spets. Menar Anders Svärd att det är av större humanitärt värde att svenska soldater som skall göra minornas jobb utsätts för ökade risker, trots att de svenska minorerna inte på något sätt bidrar till civilbefolkningens lidande i tredje världen?

Anf. 66 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Henrik Landerholm säger att vi blottlägger försvaret av Norrland. Men vi är ju faktiskt överens om att det under ett antal år framöver inte föreligger något hot. Finns det inte något hot handlar det inte heller om något blottläggande.

Hur hotbilden ser ut är noggrant utrett, och mot den bakgrunden menar jag att vi har tid att i lugn och ro arbeta med de eventuella ersättningsbehov som kan uppkomma i framtiden, men det viktiga nu är att vi sällar oss till de länder som redan har gått före och med det markerar allvaret i den här saken.

Anf. 67 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Jag ifrågasätter inte Anders Svärds ställningstagande utifrån hans personliga moraliska utgångspunkter. Däremot ifrågasätter jag hans värdering av försvaret av Norrland. Med samma argumentation skulle vi kunna ta bort även resterande delar av det militära försvaret i Norrland – det finns inte något hot nu. Problemet är att minorerna i dag är en integrerad del av den försvarseffekt som vi behöver kunna utväxla i Norrland. Ett ensidigt förbud kommer på några års sikt att kraftigt sänka den operativa försvarseffekten. Då måste man i samband med diskussionen om ett ensidigt svenskt totalförbud ta upp de frågor som är relevanta, nämligen dem om ersättningsvapen, splitterbomber till JAS, långräckviddigt artilleri och större andel territorialförsvarsförband – låt vara att det finns en humanitär nackdel med dem; de innebär ju att svenska soldater utsätts för större risker än vad som skulle ha varit fallet om minorerna hade varit där. Varför utreddes inte denna fråga – sakligt, noggrant och grundligt – innan förslaget om förbud lades fram i riksdagen? Denna fråga är ännu obesvarad.

Anf. 68 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Jag lyssnar alltid med stort intresse på Henrik Landerholm, därför att han ibland kan kosta på sig att kritisera också det egna partiet.

Moderaterna vill ha 20 miljarder kronor mer till försvaret under försvarsbeslutsperioden. Jag utgår från att detta är pengar som skall gå till det militära försvaret. Hur skall det betalas? Jo, Moderaterna säger i sin ekonomiska partimotion att de högre försvarsutgifterna skall betalas genom att man skall spara ytterligare på kommunerna.

Men, Henrik Landerholm, 20 miljarder kronor är faktiskt 80 000 jobb i vården och omsorgen. Jag drar slutsatsen att det är de lågavlönade, alltså främst kvinnor, undersköterskor, hemsamariter, vårdbiträden, som skall betala för Moderaternas extra miljarder till det militära försvaret. Då har jag frågan till Henrik Landerholm: Tycker verkligen Henrik Landerholm att det är en bra och rättvis idé?

Prot. 1996/97:45
13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Anf. 69 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Försvarsministern är mycket väl medveten om att staten har vissa grundläggande uppgifter. Till de allra mest grundläggande hör att värna medborgarnas väl och ve och deras trygghet mot inre och yttre hot. Det militära försvaret och det civila försvaret är därmed bland samhällets allra viktigaste och allra främsta uppgifter. Att ställa ytterligare satsningar på det militära försvaret – en något högre försäkringspremie med ett mindre risktagande, även om försvarsministern vänder sig emot den beskrivningen – mot utpekade besparingar i andra delar av den offentliga sektorn är ungefär lika begåvat som att säga att Socialdemokraterna satsar 38 miljarder på Försvarsmakten nästa år, varav 17 miljarder i materielkostnader. Där har emellertid försvarsministern fel, det är inte nyanskaffning för 18–19 miljarder det handlar om, utan det beloppet innefattar även reservdelar, ammunition och annat smått och gott. Att koppla de 38 miljarderna direkt till de nedskärningar i a-kassan och andra sociala system som regeringen nu medför är inte den retorik som försvarsministern själv brukar använda på sina möten.

Vi gör den här prioriteringen inom ramen för ett samlat, hållbart budgetalternativ, som också innehåller en mängd skattesänkningar, både för låginkomsttagare och för företag, som på ett helt annat sätt än den socialdemokratiska politiken skulle kunna få fart på Sverige. Försvarsministern måste se våra 19,7 miljarder under femårsperioden i ett helhetsperspektiv. Jag anstränger mig att lyssna på försvarsministerns helhetsargument och ställer inte just de 38 miljarder som ni vill lägga på det militära försvaret nästa år mot någon annan specifik utgift, utan förutsätter att ni står för helheten i er politik på samma sätt som vi står för helheten i vår. Vi är övertygade om att den är bäst för Sverige.

Anf. 70 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! På något sätt tycker jag faktiskt att den duktige försvarspolitikern Henrik Landerholm här gick ordentligt i fällan. Bakgrunden är Moderaternas egen säkerhetspolitiska rapport, där ni skriver att Sveriges säkerhetspolitiska situation inte sedan 20-talet har varit bättre än den är nu. I detta trygga säkerhetspolitiska läge, då vi inte har något militärt hot mot Sverige, vill ni alltså öka anslaget till försvaret med 20 miljarder kronor. Då ställer jag den litet oförsämda frågan: Hur skall ni betala det? Enligt er egen partimotion skall ni betala det genom att dra ned på kommunerna. Då blir det lågavlönade kvinnor i sjukvården, omsorgen och kanske i grundskolan som får betala de extra 20 miljarderna till det militära försvaret, i ett läge där alla andra partier säger att vi inte behöver göra denna satsning.

Det är en väldig skillnad, Henrik Landerholm. De 38 miljarderna i budgeten, som socialdemokratin, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna

står bakom är faktiskt totalfinansierade. De är finansierade redan. Men ni vill lägga på 20 miljarder kronor till, och då är jag nyfiken. Hur skall ni betala dem? Jo, vi skall dra ned på kommunerna. Budskapet i dag från denna kammare är att Moderaternas försvarspolitik förutsätter att det blir ytterligare kraftfulla neddragningar på kommunerna. Lågavlönade kvinnor, sjukvårdsbiträden, hemsamariter och undersköterskor, skall betala de extra miljarder till försvaret som i dag egentligen inte behövs, enligt Moderaternas egen säkerhetspolitiska strategi. Hur förklarar Henrik Landerholm det här? Det är nog en dålig idé trots allt.

Anf. 71 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Herr talman! Försvarsministern har även tidigare läst moderata säkerhetspolitiska rapporter som vissa potentater läser andra skrifter.

Den beskrivning i den säkerhetspolitiska rapport som han refererar till, och som jag själv var huvudförfattare till, återger det säkerhetspolitiska läge som vi bedömde var vid handen hösten 1995. Det är samma läge som rådde 1992, när vi fattade det försvarsbeslutet. Den stora frågan är med förlov sagt inte att måla upp en motsatsställning mellan ytterligare satsning på försvaret och specificerade besparingar i den offentliga sektorn, utan den stora frågan, som försvarsministern inte har lyckats göra trovärdig, är vilka stora säkerhetspolitiska förändringar som har skett sedan den stora förbättringen mellan 1989 och 1992 och fram till nu.

Ingen, med ett undantag, jag tror att det var Anders Svärd, har framfört något argument för att läget skulle vara säkrare, tryggare 1995 och 1996 än det var 1992. Det är de baltiska staterna som har befriats från några tiotusental i ryska trupper, en förändring som var förutsedd i 1992 års försvarsbeslut.

Vi satsar inga extra pengar på försvaret, försvarsministern. Vi fullföljer 1992 års försvarsbeslut, som var det försvarsbeslut som tog konsekvenserna av förändringarna efter det kalla kriget. Det var det försvarsbeslut som tog konsekvenserna av murens fall, Sovjetunionens upplösning och Warszawapaktens upphörande. Den här neddragningen och sänkningen av ambitionsnivån behöver inte göras en gång till. Den riskerar att bli ett misstag. Om det blir av historiska dimensioner eller inte kan ingen annan än vår eftervärld avgöra.

Anf. 72 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Min uppgift i dag är att närmare redovisa Folkpartiets inställning, framför allt vad gäller pliktfrågor, men även i helikopterfrågan samt att ge en och annan egen synpunkt på Västsveriges försvar.

Det är i grunden fel att inkalla människor till flera månaders utbildning för en krigsuppgift som de i själva verket inte behövs för. En pliktlag skall inte användas för att uppnå andra målsättningar än att skapa ett fungerande totalförsvar. Regeringens önskan att hålla uppe antalet värnpliktiga kommer i praktiken att verkställas på bekostnad av att en stor mängd unga människor får avstå många månader av sina liv för att genomgå en utbildning för någonting de aldrig kommer att göra. Detta är inte moraliskt försvarbart.

Statsfinansiellt är det orimligt att utbilda fler värnpliktiga än vad som behövs för krigsorganisationen. När den militära organisationen minskas

går faktiskt också behovet av de värnpliktiga ned. Staten kräver av lands-
ting och kommuner att de skall spara och rationalisera, då är detta att
föregå med mycket dåligt exempel. Socialt finns det också en mycket
stark invändning mot tanken att söka återuppväcka ”värnpliktstanken”
från tiden före 1992 års riksdagsbeslut. Genom att på det här sättet un-
derblåsa föreställningen att det ingår i mansrollen att ha gjort lumpen blir
det desto mer utpekande att inte ha gjort det, eller desto konstigare att
kvinnor skulle vilja göra detta frivilligt. På det här sättet pekas kvinnor ut
på ett negativt sätt.

I dag testas ca 50 000 pojkar årligen. Med vårt förslag skulle den siff-
ran dubblas. Det mönstringssystem som finns i dag skulle antagligen
behöva omstruktureras och moderniseras. Detta har för övrigt även Plikt-
verket uttalat sig om alldeles nyligen och alldeles oaktat det vi säger
hävdat att det behöver moderniseras. Erfarenheterna visar dock att den
kvalitativa delen av bedömningen vid mönstring inte utgör mer än ca 10–
20 minuter av de två mönstringsdagarna. Den övervägande delen av tiden
förläggs till teoretiska prov och fysiska tester av olika slag.

Båda de här delarna skulle med fördel kunna utföras redan innan man
inställer sig hos en mönstringsförrättare. Fysiska tester kan utföras av
skolläkare, husläkare, vårdcentraler eller genom någon annan praktisk
lösning. Den tid som varje värnpliktig får med mönstringspersonalen
skulle kunna öka dramatiskt i både kvantitet och kvalitet om man gjorde
på det här sättet. Det skulle också med all sannolikhet innebära att färre
skulle placeras felaktigt eller på olämpligt tjänsteställe och därför också
resultera i färre avbrutna tjänstgöringar, som kostar försvaret mycket
pengar i dag. Det skulle inte bara spara pengar, det skulle också spara
lidande för den enskilde.

Större uppmärksamhet skulle då också kunna ägnas åt problemet med
värnpliktiga med dolda eller uttalade rasistiska och nazistiska inställning-
ar, som i dag inte alls hinns med i den praktiska hanteringen.

Även i dagens betänkande finns det en annan grundläggande brist.
Man räknar fortfarande bara med att hälften av Sveriges befolkning skall
omfattas av denna plikt. Trots att behovet egentligen skall styra antalet
och att varje plats skall fyllas av den bäst lämpade, har man valt att avstå
från att kalla den kvinnliga halvan av Sveriges befolkning till mönstring.
Att på detta sätt avstå från en betydande kompetensresurs innebär att vi
får ett sämre totalförsvaret än vad som skulle kunna vara fallet om såväl
kvinnor som män kallades till mönstring.

Under de snart 20 år som Folkpartiet envist har pläderat för en
könsneutral totalförsvarsplikt har partiet inte fått något medhåll officiellt.
Om man gör som vi föreslår tillgodoser man de samlade personalbehoven
inom civilt och militärt försvar genom att utgå från hela befolkningen.
Det hittillsvarande talet om en ”allmän värnplikt” har egentligen aldrig
varit sant, utan vi har i verkligheten haft en manlig värnplikt. Vi anser att
det skall vara hela folkets försvar, inte halva.

Samma grundkrav på deltagande av rikets totala försvar måste ställas
på både kvinnor och män. Vi måste nu likställa flickor med pojkar även
inom Försvarsmaktens område. Vi måste som ett relativt litet land tillva-
rata all den kompetens som vi förfogar över och inte välja bort halva
nationen innan vi ens har provat dugligheten.

Erfarenheterna visar på ett tydligt sätt att ökningen av antalet kvinnor i det militära försvaret har varit mycket positiv. Av de många problem som Försvarsmakten trodde sig förutse innan har i de allra flesta kommit på skam. De få fall av trakasserier som trots allt har förekommit förutsätter vi löses snabbt och konsekvent inom Försvarsmakten. De allra flesta talar nu i stället om att så snabbt som möjligt öka antalet kvinnor i försvaret. Regeringen, utskottet och Försvarsmakten delar denna inställning. Det är bra.

Regeringen anser att för att öka antalet kvinnliga officerare måste också basen, dvs. de som genomgår pliktutbildningen, breddas. Det framgår också av propositionen att de fördelningsbara totalförsvarspåbuds till lång grundutbildning under de senaste åren minskat och sannolikt kommer att minska ytterligare. Båda dessa påståenden ser vi som ytterligare bevis på att rekryteringsunderlaget måste öka. Det gör man faktiskt enklast genom att övergå till en könsneutral tillämpning i urvalsprocessen, dvs. en kvinnlig värnplikt. Antalet värnpliktiga påverkas självfallet inte, eftersom det är krigsorganisationens storlek som skall styra det årliga rekryteringsbehovet och inte ett fixerat antal.

De värnpliktiga kommer från många skilda verksamheter i samhället. De bidrar med sina olika kunskaper och erfarenheter till mångfalden i den militära verksamheten. Det är i själva verket styrkan i folkförvarstanken. Vilken förankringstänke ligger bakom att vi i dag utestänger halva befolkningens erfarenheter och kompetens? Den frågan hade jag egentligen tänkt ställa till Thage G Peterson, men eftersom han inte är här ställer jag den till utskottets talesman Britt Bohlin.

Fru talman! Inför det stundande försvarsbeslutet har regeringen föreslagit nedläggning av ett antal brigader. För Göteborgs och Västsveriges del innebär det att I 15 läggs ned. Nu är däremot risken stor att man fattar ett dåligt beslut på grund av ett tidigare fattat lika dåligt beslut. Frågan är dock om ett beslut blir mer rätt bara därför att man fortsätter på den inslagna felaktiga vägen.

Alldeles oavsett om man tror att fienden kommer inom en snar framtid eller ej, om han kommer över land, till sjöss eller i luften, om han kommer från öst eller väst är en sak helt klar: Det finns ett antal centrum i Sverige som helt enkelt måste intas, förlamas eller helt förstöras för att ett väpnat angrepp mot Sverige skall bli framgångsrikt. Göteborg är ett av dessa strategiska viktiga mål.

Med ett invånarantal i Storgöteborg på ca 750 000 invånare – räknar vi det nya storlänet kommer siffran att ligga på knappt en och en halv miljon – är Göteborg Sveriges näst största befolkningscentrum. Man har den överlägset största hamnen, störst i Norden, två av landets största flygplatser – Landvetter som nummer två och Säve som nummer fyra – ett antal för landet helt unika industrier samt Göta älv och E 6:an som stora inkörsportar till Sveriges inland. Allvarligt talat: den fiende som nobbar en sådan strategisk femetta, ett fullkomligt bingo, dessutom med ett försvagat försvar skulle jag gärna vilja se. Han är antagligen både blind och döv.

Det strategiska överfallet är lika sannolikt som att det skall börja regna. Folkpartiets mintkarameller från himmeln. En internationell kris som går över i öppen konflikt kommer däremot att vara det mycket mer troliga scenariot, med fartygsblockader och andra marina sanktionsverk-

tyg. All marin aktivitet i Östersjön kommer därför att låsas inne och kraftfullt begränsas i sin gärning. Beredskap för och förmåga att genomföra ett sådant marint lås kommer därför helt naturligt att ställas på de marina stridskrafterna på västkusten. I ett sådant scenario är det därför berättigat att ställa frågan om riksdagen gör så klokt i att stilla acceptera och rent av ge sin välsignelse till att den framtida marina produktionen kommer att ha sin tyngdpunkt på just syd- och ostkusten.

Min fråga, egentligen till Thage G Peterson med återigen till Britt Bohlin, blir därför: Vilka skäl talar för denna geografiska koncentration till ost- och sydkusten, särskilt med tanke på det ovan nämnda scenariot?

Vid en konflikt som successivt trappas upp till ett kris- och senare krigsläge kommer också ett av de stora problemen att vara att upprätthålla den viktiga exporten och importen av förnödenheter och krigsmateriel. Det kommer att ställa krav på att hamnen och fartygsrörelserna skyddas med ett mycket bestämt marint uppträdande. Det kräver att man har det marina försvaret intakt i alla sina delar, inklusive helikopterförbandet på Säve.

Det är dock enligt min och Folkpartiets mening bra att samordna Försvarsmaktens helikopterresurser i ett gemensamt program. Det kommer att leda till en bättre inköpsstruktur och en bättre samordning över försvarsgränserna. Däremot finns det all anledning att fundera över om de marina helikopterdivisionerna skall koncentreras till enbart två orter, särskilt med tanke på de viktiga sjuktransporterna med militära helikopter men också med tanke på det nämnda konfliktscenariot. Det finns uppgifter, Britt Bohlin, som visar att en fördelning på tre orter är en minst lika kostnadseffektiv lösning. En ordentlig genomlysning av problemen är nödvändig innan beslut fattas i denna del.

Det är därför verkligen synd att inte utskottet vill tillstyrka mitt och Folkpartiets yrkande om att tillsätta en utredning i fråga om helikopterdivisionernas framtida placering. Det hade kunnat ta fram sakskalet för och emot samt belysa problemet på ett neutralt sätt. Allt vi vet nu är att beslutet skjuts upp i ett år, och då kommer situationen att vara precis densamma, om inte värre.

Varför ville inte utskottet detta? Vad finns det för skäl för riksdagen att inte belysa frågan? Utskottet säger visserligen att man förutsätter att departementet gör en sådan utredning. Kan Britt Bohlin garantera att det kommer att göras?

Det finns tyvärr i dag ingen anledning att tro att beslutet kommer att bli mer positivt för Västsverige nästa höst, tvärtom.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer och yrkar dessutom bifall till reservationerna 48 och 64.

Anf. 73 BRITT BOHLIN (s) replik:

Fru talman! När jag hör Eva Flygborg frestas jag att tro att hon inte har läst betänkandet och vad som där står om helikopterdivisionen i Västsverige. Jag tänker emellertid inte svara på hennes frågor. Ulf Kero kommer att omfattande tala om helikopterdivisionen litet längre fram, och då kommer Eva Flygborg att få svar på alla sina frågor.

Prot. 1996/97:45

13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Anf. 74 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! Det var ett väldigt knapphändigt svar på en mycket allvarlig och seriös fråga. Men, som sagt, Folkpartiet har avgett en reservation i utskottet och har lämnat en rekommendation om att genomföra just en sådan här utredning. Frågan är egentligen ganska enkel. Varför kan inte utskottet gå med på en neutral utredning av frågan? Vad är det för farligt med att ta fram sakkunskap för och emot?

Jag vill bara tillägga att jag har läst utredningens betänkande i detalj, så jag känner till precis vartenda ord som står om Säve. Det är få meningar som har blivit så genomgångna. Tyvärr ger inte de svepande formuleringarna i detta betänkande någon som helst grund för oss i Västsverige att tro att det blir någonting bättre än det som nu har föreslagits.

Anf. 75 BRITT BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Jag tvingas att konstatera att vad vi har skrivit om i utskottsbetänkandet handlar om att man skall bibehålla verksamheten i Göteborg, inte om att densamma skall utredas. Jag tror att detta är nog så väsentligt att få veta för dem som är beroende av denna verksamhet.

Anf. 76 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! Jag skall be att få läsa högt. Det står så här i betänkandet: Utskottet konstaterar att en framtida produktion av krigsförband kommer att ha sin tyngdpunkt på syd- och ostkusten. Mot denna bakgrund bör Försvarsmakten och den kommande helikopterflottiljen ha till uppgift att svara för att marinens uppgifter när det gäller helikopterförband kan lösas även på västkusten.

Detta är i sanning luddigt.

Anf. 77 SVEN LUNDBERG (s):

Fru talman! Det har här på förmiddagen debatterats rätt mycket kring detta viktiga ärende. Anders Svärd gjorde en väldigt uttömmande redovisning av grundorganisationen och skälen för det betänkande som vi nu har att behandla.

I det här betänkandet föreslås vissa reduceringar i den militära organisationen, såväl i krigsorganisationen som i grundorganisationen.

De reduceringar som föreslås är en konsekvens av den besparing som riksdagen beslutade om i december förra året och som ytterst bottnade i den förbättrade och glädjande förändringen av den säkerhetspolitiska situationen i vårt närområde.

Alla partier i riksdagen är i dag överens om att det inte föreligger något som helst militärt hot mot Sverige inom överskådlig tid.

Vår säkerhetspolitiska bedömning delas också av andra länder i vår omvärld. Liksom vi genomför de också reduceringar av sina militära volymer. Vår besparing på 10 % ter sig måttlig i jämförelse med vad som sker i många andra länder, t.ex. i NATO-länderna där man genomför kraftiga reduceringar av sina volymer.

Skulle Sverige – som moderaterna är inne på – i det förbättrade säkerhetspolitiska läge som vi nu upplever inta en helt annan hållning än den som nu intas i vår omvärld? Nej, självfallet inte. Där är moderaterna ensamma i sina bedömningar.

Jag tror mig kunna hävda att det finns en bred acceptans för de besparingar som nu sker. Den insikten finns även bland de flesta försvarsanställda, att besparingarna är nödvändiga och önskvärda.

Fru talman! Det försvarsbeslut som riksdagen nu skall ta ställning till har föregåtts av en unik process.

Sedan riksdagen för ett år sedan lade fast den säkerhetspolitiska bedömningen och den ekonomiska ramen för totalförsvaret har det föreliggande försvarsbeslutet föregåtts av en bred demokratisk process. Den började med att ÖB fick uppdraget att utifrån riksdagens givna förutsättningar utforma en försvarsmaktsplan för det militära försvaret. Denna plan överlämnades i mars i år till departementet. Under den tid som högkvarteret behandlade frågan har inflytandet från förbanden varit brett.

Den produkt som ÖB överlämnade var självfallet en kompromiss mellan olika uppfattningar som kommit till uttryck vid Försvarsmaktens hantering av uppdraget. Och det är inget fel i detta. Det ligger i sakens natur att det blir så när man till sist skall komma till ett slutligt avgörande.

I den politiska processen fram till riksdagens behandling har det också funnits ett osedvanligt stort inflytande från enskilda förband och kommuner som har haft synpunkter på regeringens proposition.

Inför propositionsskrivningen höll försvarsministern – som han här tidigare talade om – ett Öppet hus i departementet dit han inbjöd alla som var hågade att komma med sina synpunkter, och det var många som kom.

Inför utskottets behandling av propositionen har också ett mycket stort antal uppvaktningar skett. Därutöver har enskilda ledamöter rest runt i landet och besökt militära förband och kommuner och sammanträffat med fackliga representanter.

Utskottet har även ägnat tid åt att granska underlaget – vilket tidigare har redovisats i debatten – och de inlagor som har lämnats in från skilda förband och kommuner runt om i landet. Det är en stor mängd material som vi har fått.

Vi har också som enskilda ledamöter fått många skrivelser och telefonsamtal. Allt detta är självfallet en naturlig del i den demokratiska processen.

Trots att alla inte är nöjda med resultatet så tror jag inte att någon kan klaga på den demokratiska processen och öppenheten i detta avseende. Även om det ibland har framskyttat att det har funnits brister i den demokratiska hanteringen tror jag inte att man med fog kan hävda att det har varit så.

Självfallet har den här processen varit plågsam för oss som har haft att handlägga den. Men mest plågsam har den varit för alla dem som berörs av förbandsnedläggningarna.

Har man någon inlevelseförmåga inser man vad det innebär framför allt för alla anställda inom försvaret som förlorar sina jobb eller tvingas flytta.

Men likväl måste förändringar ske, och livet måste gå vidare även efter detta försvarsbeslut.

Fru talman! Jag finner det naturligt att man slåss för sina förband och att reaktionerna blir starka inför ett nedläggningsbeslut.

Jag vill betona att flertalet representanter från de olika förbanden som vi mött och som vi mottagit skrivelser från har uppträtt på ett korrekt sätt

när de har framhållit det egna förbandets förtjänster och fördelar. Detta har ingett respekt.

Däremot har det enbart varit trist och tröttsamt att ta del av de skrivelser som företrädare för vissa förband har överlämnat till oss. I besvikelsen över nedlägningsbeslutet har man hängett sig åt ett språkbruk med invektiv som jag personligen faktiskt inte hade väntat mig från officerare som har fått sin utbildning inom Försvarsmakten.

Man har beskrivit den politiska processen som har lett fram till detta förslag bl.a. i termer av "ljusskygg verksamhet", "falsarium", "mygel och korruption" och "svågerpolitik".

En officer uttryckte sitt förakt för den demokratiska processen med orden: Vad annat är att vänta av en malaj som vill bestämma över ÖB i försvarsfrågor.

Det är så att man tar sig för pannan när man läser många av dessa inlagor. Jag vill betona att huvuddelen av de officerare som jag har mött har uppträtt korrekt.

Men som sagt är detta enbart trist och tröttsamt att ta del av. Jag hade förväntat mig mer av respekt för den demokratiska processen från dem som är utbildade för och satta att försvara vårt land och vår demokrati. Jag kan möjligen tillägga att Försvarsmakten i sitt kursprogram skulle kunna lägga in en grundkurs i demokrati. Det kanske skulle behövas. Vi får ta upp frågan med ÖB.

Fru talman! Det försvarsbeslut som vi nu står inför innebär att vi trots besparingen kommer att få ett modernt totalförsvar med en hög kvalitet såväl personellt som materiellt – ett försvar som är mer flexibelt och bättre anpassat för de kommande vidgade uppgifterna.

Vi avvisar Moderaternas försvarspolitik, som skulle innebära att vi fastnade i en föråldrad struktur som inte skulle ta hänsyn till att världen starkt förändras och till att kraven i totalförsvarets uppgifter därmed förändras.

I Moderaternas reservation finns en skrivning som jag ställer mig något undrande inför. Jag citerar: "Vi utesluter inte att de moderata förslagen innebär förändringar i främst arméns grundorganisation. Dessa förändringar är emellertid av en helt annat omfattning än de som föreslås av regeringen."

Jag tycker att det är märkligt att riksdagens största oppositionsparti inte har det politiska modet att tillkännage vad dessa förändringar består i. Men det kanske är bekvämast att dölja det, vad vet jag? Det finns ju andra partier i riksdagen som, trots andra ekonomiska ramar, faktiskt har kunnat precisera sig. Men Moderaterna väljer här att agera fritt för att inte utsätta sig för någon kritik för nedläggningar av förband i grundorganisationen.

Fru talman! Det kommer en tid efter försvarsbeslutet då det blir angeläget för oss socialdemokrater att följa upp hur försvarsbeslutet verkställs inom Försvarsmakten. Jag har erfarit att det finns en viss oro – vilket det kanske finns fog för – t.ex. i Karlsborg, där det har kommit militära påpekanden om minskad militärverksamhet. Vi socialdemokrater anser att detta icke är acceptabelt. Försvarsbeslutet skall gälla.

Anf. 78 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Sven Lundberg på vilket sätt moderat försvarspolitik skulle stå för en föråldrad försvarsstruktur. Vi föreslår en satsning på en attackhelikopterbataljon med moderna attackhelikoptrar. De skulle vara möjliga att sättas in var som helst i landet och skulle delvis ersätta den förlorade eldkraft som det minskade antalet brigader innebär. Vidare föreslår vi en större satsning på teknisk forskning och förnyelse på 750 miljoner kronor i stället för 550 miljoner kronor. Vi har också krav på att den nuvarande höga ambitionsnivån på 40 % av försvarsanslagen skall gå till anskaffning. Detta har ingenting med föråldrad försvarspolitik att göra, utan det har med förnyelse att göra.

Ert problem är att ni fullföljer 1992 års materiella satsningar, men bakom hörnet finns det ingenting av förnyelse i det beslut som kommer att fattas. Tvärtom kortar ni serier, bl.a. när det gäller arméns mekanisering, vilket är otillständigt med tanke på alla de soldater som inte kommer att kunna få splitterskydd med er politik.

Anledningen till att vi inte pekar ut enskilda förband i grundorganisationen är att vi är visa av de misstag som andra partier har begått. Socialdemokraterna gjorde sådana utpekanden 1991, andra partier har gjort det den här gången. Det blev ett godtyckligt utpekande med ett dåligt underlag som grund.

Vi är beredda att ta ansvar för förändringar i grundorganisationen, som grundar sig på det förslag till politik som vi har lagt fram. Men med det underlag som finns här i dag kan vi inte göra något annat än att avvisa de förslag som regeringen har lagt fram. Det är mycket begärt att vi skall ta ansvar för den soppa som ni har kokat ihop med Centern, Sven Lundberg.

Anf. 79 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Henrik Landerholm: Kan ni alltså inte redovisa hur er grundorganisation skulle se ut på det underlag som föreligger i dag? Men ni kan väl redovisa hur grundorganisationen skulle gestalta sig utifrån era egna ekonomiska ramar. Det har andra partier här i riksdagen klarat av. Men det kanske är något obekvämt att redovisa detta.

När det sedan gäller den materiella förnyelsen har vi ju i dag fått höra försvarsministerns redovisning av hela den materiella förnyelsen och den kapacitet som finns i det militära försvaret. Jag vill påstå att om man ser på de funderingar och uppslag som de olika partierna i riksdagen har fört fram visar det sig att det finns *en* stabilitet i riksdagen, nämligen den samverkan om försvarspolitik som nu har uppnåtts mellan Centerpartiet och socialdemokratin. Det hade varit önskvärt att andra partier också hade kunnat närma sig och delta i en helt annan debatt i dessa frågor. Men jag tror att det också här var bekvämt att måla sig ur.

Anf. 80 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Fru talman! Vi mäter oss inte ur därför att det är bekvämt, Sven Lundberg. Vi mäter oss ur därför att vi har en annan syn på politiken. Så länge vi har rätt och känner att vi har rätt är vi också beredda att stå ensamma bakom rätt politik.

Innan man frågar, Sven Lundberg, tycker jag att man skall svara. Jag fick inget svar på frågan om vilka konkreta exempel på förnyelseprojekt som finns i det förslag som vi nu skall fatta beslut om. Svaret är: Förutom JAS i delserie tre, som är viktigt för flygvapnet, är de förnyelseprojekt som nu ligger i *pipeline*, om man nu får använda uttrycket, ett resultat av 1992 års försvarsbeslut och den förnyelse som vi då fattade beslut om.

Åter till grundorganisationsfrågorna. Vi hade naturligtvis på detta bristfälliga underlag kunnat lämna ett förslag till grundorganisatorisk utformning. Men vi ville inte göra det misstaget, eftersom överbefälhavaren, genom den beslutskonstruktion som ni har drivit igenom med två faser efter varandra, inte har givits möjlighet att räkna på de ekonomiska konsekvenserna av vårt försvarspolitiska alternativ med en ekonomisk ram som är 19,7 miljarder större för de närmaste fem åren.

Innan Sven Lundberg ställer nya frågor till mig vill jag gärna ha svar på de frågor som jag har ställt.

Anf. 81 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Vad gäller den materiella förnyelsen är det inte fy skam att vi nu fattar beslutet om delserie tre. Det svenska försvaret har faktiskt genomgått en stark förnyelse när det gäller materiel och kvalitet.

Jag kan inte sia om vad som sker i framtiden. Men tiden stannar ju självfallet icke efter detta beslut. Det är också så mycket som är satt i utveckling och förändring, och så mycket kan jag säga som att efter detta försvarsbeslut är det naturligtvis inte stopp för materiell förnyelse i det svenska försvaret. Vi får väl se på vilka grunder och på vilket sätt det är möjligt att skaffa nya materiel. I och med detta försvarsbeslut är det inte slut på den materiella förnyelsen.

Anf. 82 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Britt Bohlin sade här på förmiddagen att Sven Lundberg skulle redogöra för förändringar i grundorganisationen. Det är möjligt att det var det som han gjorde.

Socialdemokraterna och Centern har lagt fram ett annat förslag än ÖB när det gäller grundorganisationen. Man kräver respekt för att det skall vara en försvarsmässig helhetsbedömning. Jag utgår då från att ÖB:s förslag bedöms på samma sätt. Men då uppträder naturligtvis frågan: Varför ifrågasätter man då den bedömning som företräds av den som kritiserar regeringens förslag och genast kallar detta för särintressen? Jag måste be om ursäkt för min fråga: Men var finns då förståelsen för de demokratiska samtalen?

Sven Lundberg! Titta på Sveriges karta! Med regeringens förslag får man en skarp flygflottilj för hela Mellansverige, som skall täcka bl.a. Mälardalen och huvudstadsområdet, och tre flygflottiljer i Sydsverige. Är detta en rimlig avvägning från försvarsmässig utgångspunkt?

Om svaret är ja – varför? Om svaret från Sven Lundberg är att det kvittar var man har flygflottiljerna där man utbildar, varför skall man då koncentrera dem i Sydsverige, där konkurrensen om luft- och markutrymmet är som störst?

Nu blir det en utredning om skolverksamheten i försvaret. Det finns många goda skäl att titta särskilt på den grundläggande flygutbildningen.

Där finns det mycket intressant inför framtiden. Men det undantas. Varför undantas det? Jo, för att då faller korthuset. Man formulerar det inte på det sättet, men det är innebörden. Då faller det ena förslaget efter det andra. Man måste alltså fullfölja för det är en helhetsuppgörelse.

Men då tar man faktiskt också ytterligare beslut för framtiden, för då kommer det på samma sätt att falla på plats vilka förband som läggs ned nästa gång. Med det här beslutet skriver riksdagen också dödsdomen för t.ex. F 17 i Kallinge.

Anf. 83 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar, på samma sätt som jag gjorde i fråga om Moderata samlingspartiet, att Folkpartiet inte har haft kraft eller förmåga att precisera och presentera en bild av hur *deras* grundorganisation skulle se ut. Både Moderaterna och Folkpartiet säger i stort sett bara nej till det förslag som föreligger. Man orkar inte prestera någon egen organisation att redovisa för riksdagen.

Nu får det här betänkandet gälla, och jag tror att det står på mycket fast mark inför framtiden. Man kan naturligtvis diskutera var i landet utbildningsplattformarna skall ligga. Det har föregåtts av väldigt stor debatt även i vårt parti, självfallet. Det har debatterats i vår utskottsgrupp, i riksdagen och bland alla partierna. Men till slut tar man ju ställning, och då försöker man få ett beslut som är så hållbart som möjligt. Så enkelt är det.

Anf. 84 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Efter 57 timmar i utskottet skall jag inte påstå att jag förväntade mig svar på mina frågor från Sven Lundberg, även om jag är övertygad om att han, liksom utskottsmajoriteten, mycket väl förstår dem.

Sven Lundberg säger att Folkpartiet inte har haft orken eller förmågan. Vi har väl inte riktigt förfogat över samma utredningsresurser som Försvarsdepartementet och högkvarteret, men jag skall gärna erkänna att regeringen och Centern har haft *orken* att presentera ett förslag. När det gäller *förmågan* räcker det att studera det här dokumentet och se vad det är för kvalitet på det.

Anf. 85 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Folkpartiet har inte haft tillgång till samma resurser som regeringen och utskottet för att göra egna bedömningar. Men då är det märkligt – inte för att jag delar Vänsterns försvarspolitik – att Jan Jennehag i dag har kunnat presentera vilka förband Vänstern vill lägga ned. Hur kan det skilja på resurserna så att ett litet parti i riksdagen som Vänsterpartiet förmår detta, men inte Folkpartiet?

Hade man ansträngt sig, hade man också kunnat göra det inom Folkpartiet. Men det kanske var likadant där. Det var bekvämare att mörka.

Anf. 86 MY PERSSON (m):

Fru talman! Sven Lundberg har just givit sin syn på den beslutsprocess som har föregått det försvarsbeslut vi nu skall fatta. Jag skulle också vilja fokusera på denna process, bl.a. utifrån alla de frågor som jag, liksom många andra, har fått från människor ute i landet.

Hela processen har varit väldigt långdragen. I många stycken har den också varit diskutabel. För att forma ett för vårt land långsiktigt gott försvarsbeslut, bör man enligt min mening först ingående diskutera innehållet, och därefter ekonomin. Så har inte skett i detta fall.

Vidare syns det mig mycket märkligt att ÖB ges i uppdrag att utarbeta en försvarsmaktsplan utifrån riktlinjer som sedan delvis förändras när regeringen skall utarbeta sin proposition. Så har vi också fått två i många stycken olika förslag till grundorganisation på bordet.

Många kommer här i dag att ha synpunkter på grundorganisationen i det liggande förslaget. Det har livligt diskuterats hela hösten. Även jag kommer att ha synpunkter, men mina synpunkter tjänar också som exempel på den, som jag tycker, i många stycken ofullkomliga beslutsprocess som nu ligger bakom oss.

Jag tänker uppehålla mig vid ett av de enligt regeringen tre vitala kraftcentrum i vårt land som skall, och måste, försvaras. Det handlar om Västkusten med Göteborgsområdet.

Det har sagts tidigare i dag att detta befolkningstäta område med sina industrier, sina nyckelfunktioner – bl.a. hamnar och flygplatser – och sin närhet till Österjöinloppet är mycket sårbart i fred såväl som i krig. ÖB:s förslag till skydd för detta område var att behålla Älvsborgsbrigaden och i gengäld göra neddragningar av den marina verksamheten vid MKV. En bidragande orsak till ÖB:s ställningstagande var troligen det mycket goda förslag om framtida samarbete över vapengrensgränserna som cheferna för MKV och I 15 gemensamt utarbetade. Det är för övrigt ett samarbete som propositionen efterlyser och som vi enligt mitt förmenande borde se mycket mer av inom Försvarsmakten.

Propositionens förslag å andra sidan, raderade ut armébrigaden från kartan, och föreslog i stället en något mer omfattande marin verksamhet i Göteborg. Älvsborgsbrigadens roll skulle övertas av IB 16 i Halmstad. Jag kan konstatera att detta är ett av flera exempel på hur två diametralt motstridiga uppfattningar i grundorganisationsfrågan står mot varandra. Jag kan förstå människors undran när de frågar sig vem det är som skall utforma försvarspolitik, eller framför allt: Vem är mest skickad att utforma organisationen? Är det ÖB, som väl ändå har det operativa ansvaret i händelse av att vi skulle behöva krigsmakten på fot, eller är det politikerna?

Låt mig uppehålla mig en kort stund vid Västkostens försvar. Min bestämda uppfattning är att det, oaktat vilken armébrigad man väljer, är otroligt viktigt att en kvalitativt och kvantitativt omfattande militär närvaro säkerställs på Västkusten, bl.a. av de skäl jag tidigare har anfört här.

Till detta måste läggas att jag, med tanke de som jag tycker mycket svaga skrivningarna om K 4 och om tolfte helikopterdivisionen i Säve som lades på utskottets bord bildligt talat en minut i tolv och som därmed blev utskottets mening, hyser mycket stor oro för att vare sig Försvarsmakt eller regering har en tillräcklig stark vilja för att i framtiden leva upp till målsättningen att säkerställa en tillräcklig marin närvaro på Västkusten.

För att vidare hålla fast vid Västkusten som exempel, frågar sig många om det är regionalpolitiska aspekter som gör att regeringen föreslår att Hallandsbrigaden, och inte tidigare Älvsborgsbrigaden, i framtiden skall vara det arméstöd som det sårbara Göteborgsområdet

fordrar. Likaså ställs frågan huruvida den styvmoderliga inställningen till en stark marin närvaro i detta ett av våra mest vitala kustområden, är föranledd av ett inom Försvarsmakten accepterat geografiskt revirtänkande.

Detta får anses vara retoriska frågor, men eftersom Caesars hustru som bekant aldrig får misstänkas, borde måhända ovanstående synpunkter ge upphov till en viss självvrannsakan såväl inom försvarsledningen som bland de politiker som är ansvariga för propositionen.

Denna långdragna beslutsprocess har, precis som krig, hårdast drabbat tredje man. Såväl försvarsanställda som enskilda i de bygder som mest påtagligt kommer att påverkas av försvarsbeslutet har under ett helt års tid levt med en stor osäkerhet. Gäller ÖB:s förslag? Gäller propositionens förslag? Vad kommer att gälla slutgiltigt den 14 december?

Denna avsaknad av tidiga klara besked har på ett, vill jag säga, nästin-till otillständigt sätt drabbat alla som kommer att beröras av det beslut som vi fattar här i kväll. Detta får inte upprepas. Det måste komma an på de politiker som har att forma nästa femåriga försvarsbeslut att det görs på ett sådant sätt att man garanterar att det icke sker.

Slutligen, fru talman, drar jag mig till minnes den mörka augustikväll för drygt ett år sedan då jag tillsammans med hundratusentals londonbor stod vid Themsen och beskådade ett storslaget fyrverkeri som satte punkt för femtioårsfirandet av freden efter andra världskriget. Intill mig stod en äldre engelsk gentleman. Vi kom att samspråka med varandra. Då han förstod att jag var från Sverige tittade han eftertänksamt på mig och sade: Jag tror att det misstag ert folk gör och ni gör i ert land är att ni *tar freden för given*.

Det försvarsbeslut som vi om några timmar skall fatta tycker jag understryker sanningen i detta påstående. En riksdagsmajoritet, som väl också får anses företräda en majoritet av svenska folket, är inte beredd att teckna en, enligt min mening, tillräckligt hög försäkring för att om och när så behövs värna allas vår fred och frihet.

Gud give att inte sådana händelser timar som gör att denna majoritet får anledning att ångra sig!

Anf. 87 KARIN WEGESTÅL (s):

Fru talman! Jag kommer att dela upp min talartid så att jag först belyser utskottets syn på totalförsvarspliktiga och på volym och utbildning. Sedan har jag ett inlägg i debatten om grundorganisationen.

Enligt utskottet kommer 29 000 totalförsvarspliktiga att fördelas till det militära försvarets behov. Av dessa kommer ca 4 000 färre att kallas in till grundutbildning under åren 1998 och 1999. Behovet av att utbilda till särskilda bevakningsuppgifter med kort utbildning har diskuterats, men det behovet föreslås nu kunna bli tillgodosett med pliktpersonal som tidigare genomgått grundutbildning. Försöksvis utbildning under tre månader för hemvärnet bör kunna genomföras. Totalförsvarspliktiga som har placerats i utbildningsreserven bör tillfrågas om de vill genomgå denna utbildning för att sedan få fortsatt utbildning inom hemvärnet.

Totalförsvarspliktiga i stödproduktion beräknas fortfarande behövas, men i mindre utsträckning på grund av den minskade grundorganisationen. Försvarsmakten bör fortlöpande pröva behovet av detta.

Sedan den 1 juli 1995 har det varit möjligt att skriva in totalförsvarspliktiga för lång utbildning med civilplikt. De befattningar som totalförsvarspliktiga skrivs in till med civilplikt är sådana där yrkespersonal och frivillig personal inte räcker till. Utbildningen skall leda fram till krigsplacering i den civila delen av totalförsvaret, bl.a. i kommunernas krigsorganisation.

Under det första året fick ca 1 400 personer en sådan utbildning. Regeringen ger i propositionen uttryck för en högre ambitionsnivå. Inriktningen är att ytterligare 400 civilpliktiga skall utbildas 1997 och 800 under 1998. Det totala antalet skall uppgå till 5 000 årligen från år 2001.

Uppgifter om kommunernas totala behov av pliktpersonal kommer inte att kunna sammanställas förrän den 1 juli 1997. Som lämpliga områden för krigsplacering anges information, social verksamhet, skolverksamhet, teknik, befolkningsskydd och räddningstjänst, dvs. till stor del sådana uppgifter som kommunerna svarar för. Det är behovet av höjd beredskap som är utgångspunkt för utbildningen. Grundutbildningen bekostas av staten. I nästa steg bör utbildningen successivt ökas till att omfatta 10 000 personer per år.

Myndigheternas förslag om att upprätta regionala beredskapsstyrkor övervägs ytterligare, bl.a. i fråga om den närmare rollfördelningen mellan länsstyrelser och kommuner. Regeringen avser att ge ÖCB i uppdrag att närmare utveckla förslagen när vi behandlar denna fråga.

ÖCB och Rikspolisstyrelsen har föreslagit att beredskapspolisorganisationen skall utökas med 7 000 personer under försvarsbeslutsperioden. Organisationen kommer successivt att utökas till 15 000 personer. Beredskapspolisen kan utgöra ett lämpligt komplement för bevakning av skyddsobjekt.

Ytterligare ett nytt inslag i totalförsvarspliktutbildningen är möjligheten för kvinnor att genomgå enbart grundutbildning. Regeringen har gett Pliktverket uppgiften att redovisa erfarenheter av verkets uppgifter enligt den nya lagstiftningen. Erfarenheterna är goda och en översyn kommer att göras efter hand.

Med denna redovisning av de utbildningsinsatser som har det vidgade säkerhetsbegreppet som grund yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande samt avslag på samtliga motioner i denna del.

Fru talman! Det är min uppfattning att utbildningsförbandens placering kommer att ha mycket större betydelse i framtiden. Därför är det viktigt att ha förband i tätbefolkade områden, främst av beredskapsskäl. Ekonomiska och personalpolitiska skäl talar också för detta. Eftersom jag är skåning ses detta naturligtvis som en partsinlaga.

Trots att jag ställer mig bakom den ekonomiska bedömning som utskottet har gjort – att man i kronor och ören sparar mera på att behålla IB 16 i Halmstad och lägga ned IB 15 i Borås och därmed flytta verksamheten från Ystad till Halmstad – har jag några kompletterande synpunkter och frågor.

Ystad har två gånger bedömts vara det ställe där de bästa förutsättningarna för luftvärnsutbildning finns. Detta visade den utredning om luftvärnet i Sverige som utskottet begärde av chefen för armén 1993, liksom årets försvarsmaktsplan. Utskottet delar i betänkandet denna uppfattning. Ändå föreslogs flyttningen av verksamheten vid Lv 4 i Halmstad både 1993 och nu. Det har varit svåra år för personalen i Ystad – tyvärr

gäller det inte bara där. Den utredningsprocess som föregått dagens beslut har varit utomordentligt illa fram med de anställda i så gott som hela landet. Det är enligt min mening nödvändigt att finna bättre metoder att utreda och förbereda förändringar i framtiden.

Det förslag till beslut som nu föreligger är naturligtvis en följd av beslutet om att flytta Lv 6 från Göteborg till Halmstad. Det beslutet fattades 1993. Det påpekas också särskilt i propositionen att Luftvärnsskåren i Halmstad nyligen omlokaliserats. Beslutet 1993 fattades av den borgerliga regeringen, med stöd av Ny demokrati. I beslutet ingick att Lv 4 fick stanna kvar i Ystad. Den socialdemokratiska oppositionen föreslog då en samlokalisering i Ystad av Lv 6 och Lv 4. Detta skulle ha sparat skattebetalarna många miljoner och säkrat goda utbildningsbetingelser för framtiden.

Jag har svårt att se hur vi som ansvarskännande försvarspolitiker i dagens situation, där vi vill försöka utnyttja försvarsorganisationens resurser ekonomiskt och rationellt, kan flytta verksamhet från de bästa skjut- och övningsfälten i Sverige till ett ställe där man måste köpa in ny mark och skapa nya övningsfält. Dessutom föreligger skilda uppfattningar både om behovet av denna mark och om möjligheterna att förvärva marken. Det gäller också kostnaderna både för förvärvande och för iordningställande av det blivande övningsfältet.

Om vi kan besluta att flytta den verksamhet som har de bästa utbildningsbetingelserna till ett ställe där vi inte vet något om förutsättningarna i framtiden, måste man på det omlokaliserade Lv 4 åka från Halmstad till de utmärkta övningsfälten i Ystad för att öva. Kan det vara riktigt att vi här i dag skriver en check in blanco för kostnader som inte är kända? Det är min förhoppning, fru talman, att försvarsministern inte ger klartecken till flyttning från Ystad innan man vet hur problemen med det nya övningsfältet i Halmstad skall lösas och vad det kostar.

I detta anförande instämde Ulla Rudin (s).

Anf. 88 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Fru talman! Karin Wegestål och jag liksom Jan Jennehag i denna kammare gjorde, som jag nämnde i mitt tidigare anförande, en grundlig genomgång av pliktfrågorna i Pliktutredningen 1990–1991.

Jag skulle vilja ställa några frågor till Karin Wegestål som gäller utskottets betänkande från förra året där vi när det gällde de civila beredskapsstyrkorna menade att regeringen allvarligt borde pröva vilka personalbehov som kan tillgodoses genom de frivilliga försvarsorganisationernas medverkan, på annat sätt än genom grundutbildning. Jag undrar om Karin Wegestål anser att regeringen på ett tillfredsställande sätt har visat att detta inte är möjligt. Utskottet menade ju då att grundutbildning skulle vara den sista utvägen för att tillgodose detta personalbehov, eftersom grundutbildning kräver plikt, alltså frihetsinskränkningar, men också kräver ganska mycket pengar.

Frågorna kring de civila beredskapsstyrkorna är inte utredda vad gäller det totala antalet, kommunernas behov, i krigsorganisationen. Ändå skall det påbörjas en försöksutbildning, och det anges att 10 000 skall organiseras i detta. Anser Karin Wegestål att det är tillfredsställande att kommunernas behov inte är klargjorda, att krigsorganisationen inte är

färdig och att utbildningstiden och utbildningsinnehållet inte är klara innan vi sätter i gång med den här verksamheten? Hade det inte varit en klokare politik att låta regeringen komma tillbaka när den hade ett färdigt förslag?

Anf. 89 KARIN WEGESTÅL (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt att vi har suttit i Pliktutredningen tillsammans, Henrik Landerholm och jag. Men jag skulle vilja säga att så väldigt överens som Henrik Landerholm i dagens debatt har framställt att vi var, tycker jag ändå inte att vi var. I det särskilda yttrande som Henrik Landerholm lämnade till Pliktutredningen framgår det nämligen tydligt att det finns skillnad i fråga om hur vi ser på detta, dvs. att han bedömer den skrivning där det sägs att det som ger den största försvarspolitiska effekten skall ha företräde när man väljer mellan civil och militär personal. Henrik Landerholm menar då att det är den militära personalen och den militära utbildningen som har företräde. Det kan hända att Henrik Landerholm tyckte det då, men jag tycker att det är konstigt om han tycker det nu. Det är väl i alla fall på det sättet att, med den förändrade omvärldsbild som vi lever i och med de satsningar som vi naturligtvis måste göra på det breddade säkerhetsbegreppet, det faktiskt är lika viktigt med befolkningsskydd och med möjligheter att ställa upp med civila resurser i en krigssituation. Vi kan ju varje dag se på TV hur det ser ut i krigsområdena, nämligen att det är civilbefolkningen som far mest illa.

Anf. 90 HENRIK LANDERHOLM (m) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret, även om jag inte fick svar på någon av de frågor som jag ställde till Karin Wegestål. I mitt särskilda yttrande i Pliktutredningen 1991 – observera att det inte var en reservation – gjorde jag en filosofisk anmärkning som grundar sig på det förhållandet att värnplikten i vårt land grundas på det militära försvarets behov. Då kunde man föra en diskussion om vad som skulle hända om dessa två, den civila och den militära sidan, skulle krocka. Min uppfattning är fortfarande att det av symboliska skäl finns anledning att låta den militära organisationen ha företräde. Detta har dock ingen som helst praktisk effekt i dagens läge, eftersom det finns många fler unga människor än vad det totala behovet någonsin kan svälja.

Mina frågor till Karin Wegestål kvarstår. Hade det inte varit bättre att regeringen hade fått återkomma och berätta för oss i utskottet hur krigsorganisationen skulle se ut, hur många som skulle vara i den, vilket utbildningsinnehåll, vilken utbildningsform och vilken huvudman den skulle ha, och vem skulle ta hand om detta, och kanske allvarligast av allt, till vad? Jag är anhängare av civil plikt. Moderata samlingspartiet ändrade uppfattning i och med det utredningsarbete som vi genomförde när det gäller uppgifter som inte kan lösas på annat sätt än genom lång grundutbildning, när det gäller kvalificerade uppgifter i befolkningsskydd och räddningstjänst. Men vi kan aldrig ställa upp för det bara för pliktens egen skull, och jag hoppas att Karin Wegestål delar den uppfattningen.

Anf. 91 KARIN WEGESTÅL (s) replik:

Fru talman! Jag har inte heller samma uppfattning här som Henrik Landerholm har, eftersom jag tycker att hela propositionen, när det gäller den civila plikten, andas att man först och främst skall använda de som finns i verksamheten, dvs. de som har utbildning och de som är anställda och att man skall använda de frivilliga innan man går in och utbildar. Man kan inte bestrida att detta behov finns, att vi behöver föryngra och att vi behöver ha en organisation där man skall kunna använda dessa grupper av utbildad personal.

Efter jul kommer vi att behandla en proposition som bygger på Hot- och riskutredningen. I samband med det får vi också ett bättre underlag. Dessutom har myndigheterna lagt fram sina synpunkter på detta, och det pågår ett fortsatt utredningsarbete. Jag kan inte se att det är fel att man är förberedd på att kunna komma i gång med denna utbildning så fort som möjligt.

Anf. 92 Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Fredagar den 13 brukar av tradition betecknas som olycksdagar. I varje fall skall man ta det extra lugnt och försiktigt fredagar den 13. Det är naturligtvis ett slags makaber logik i att just i dag, fredagen den 13, fattar vi ett beslut som måste betraktas som ett olyckligt försvarsbeslut. Dagen kunde i så måtto inte vara bättre, eller sämre, vald, beroende på hur man nu ser det hela.

Jag tänkte börja med att säga att det inte är lätt att förutsäga framtiden. Det är en gammal sanning. De senaste årens dramatiska förändringar i Europa har ju understrukt detta. Det intressanta är att ingen förutsåg dessa dramatiska förändringar 1989 – kommunismens fall, Warszawa-paktens upplösning, frihet och marknadsekonomi och allt annat som vi nu ser i Central- och Östeuropa.

Om förståsigpåarna – politiker, journalister, diplomater och för den delen säkerhetspolitiker och militärer – inte kunde förutse detta hyser jag stark tvekan om att de skall kunna förutse händelser som går i negativ riktning, även om jag tycker att vi ser många tecken i skyn härvidlag just nu.

Vi befinner oss bara i början av det postkommunistiska Europa. Precis som det dramatiska 1789 fick återverkningar som både till karaktär och omfattning vida överträffade den tidens analyser tror jag att samma sak förmodligen kommer att gälla 1989.

Det försvarsbeslut som kammaren nu står i begrepp att fatta bygger på önsketänkande. Det är inte ett beslut som har vuxit fram ur en omsorgsfull säkerhetspolitisk analys av omvärlden. Det är ett beslut som börjar i andra ändan. Försvarsministern fick sig tilldelad en mindre ram än tidigare. Sedan har han försökt göra en dygd av nödvändigheten. Han har försökt tråckla ihop argument för detta. Detta, fru talman, är sanning. Jag brukar inte ta till starka ord här i kammaren, men den som påstår något annat far faktiskt med osanning. Så mycket känner jag till om hur spelet har gått till i denna fråga. Så många kontakter har jag fortfarande i branschen som f.d. försvarsminister. Sådant händer i politiken. Men jag tycker inte att man skall hyckla och påstå att detta bygger på en säkerhetspolitisk analys. Det bygger möjligen, fru talman, på en analys av de ekonomiska

problem som vi har hemma. Men erkänn då detta! Det är hederligt, och jag kan vara beredd att till nöds köpa ett sådant argument.

Strategiska reträtter kan göras mer eller mindre elegant. Tyvärr måste jag konstatera att denna reträtt har skett utan större finess.

Samtidigt ger det här återtåget, på det sätt som det har genomförts, oss ganska goda illustrativa exempel på konsekvenserna.

Just genom den här oordnade flykten kombinerad med diverse interna slagsmål mellan försvarsministern och hans militära befälhavare har bris-terna blottats på ett nästan övertydligt sätt. Även om försvarsministern är emot minor, tycker jag att han själv har trampat på mina efter mina under den här beredskapsprocessen. Det har knappt varit en månad utan att medierna har kunnat rapportera om ganska rejäla interna eller externa slagsmål. Min efterträdare har ibland beskyllts för att vara föga stridslysten. Jag tycker nog att hans tid i ämbetet ger en annan bild. Problemet är bara att i stället för att slåss för sitt fögderi, som var en självklarhet för mig som försvarsminister, har han mest råkat i slagsmål med amiraler och generaler. Jag tycker faktiskt att det är att något missuppfatta försvarsministerns uppgift.

Fru talman! En del länder får sitt försvar förstört av fientlig makt. Här i Sverige klarar vi det själva. För visst tillfogas det svenska försvaret allvarlig skada. Antalet armébrigader, flygdivisioner och fartyg minskar. Det är allvarligt i sig. Men det jag tycker är mest allvarligt, och det som bekymrar mig mest och gör mig så sorgsen är att den kvalitativa profil som präglade 1992 års försvarsbeslut nu håller på att raseras. Sedan hjälper det inte, fru talman, om skriver sida upp och sida ned om kvalitativ förnyelse.

Som här har påpekats av Henrik Landerholm har det inte fattats ett enda nytt materielbeslut. Att det nu sker en stor tillförsel av materiel till det svenska försvaret beror ju uteslutande på de beslut som fattades i 1992 års försvarsbeslut under min tid som försvarsminister. Det är de besluten som nu faller ut, och det är i och för sig bra. Men, fru talman, det har icke fattats något nytt beslut som ökar det svenska försvarets slagkraft. Ge mig i så fall ett exempel på något nytt system som man har tagit initiativ till som skall verka på 2000-talet, 2010-talet och 2020-talet. Något sådant beslut finns faktiskt inte. Och det är detta som är det djupt bekymmersamma. Den här processen har stoppats upp. Kvantiteten minskar, men kvaliteten minskar faktiskt också.

Just därför finns det anledning att karakterisera det försvarsbeslut som riksdagen nu står i begrepp att fatta som ett nytt 1925. Jag hoppas att konsekvenserna inte blir lika allvarliga. År 1925 ville ju ytterst få förutse att det kunde ske snabba förändringar. Jag rekommenderar kammarens ärade ledamöter att läsa om riksdagsdebatterna från 1925 års försvarsbeslut. Det finns här på riksdagsbiblioteket. Läs självgodheten, naiviteten, tvärsäkerheten och fraserna hos majoriteten. De fick ju i grunden fel. Det var de som var orsaken till att vi fick kröka ryggen för Hitler på det mest förödmjukande sätt. Det är de som bar det ansvaret.

Det beslut som vi nu står i begrepp att fatta kommer att verka ett tag. Sedan får man tycka till igen. Jag tycker att tillkomsten har varit mycket bedrövlig. Orsaken till detta har jag redan nämnt. Det har varit en process där det uppenbarligen har saknats förtroende mellan den politiska ledningen och den militära ledningen. Det är ingalunda ovanligt att politiker

och militärer har olika uppfattningar. Men jag har ändå den erfarenheten att det gick, trots de olika uppfattningarna, att ha ett förtroendefullt samarbete där man kunde ge och ta. De oändliga offentliga slagsmålen under de senaste två åren borde ha kunnat undvikas om man kraftsamlat för landets bästa. Detta är den stora skillnaden.

På många orter känner man nu sorg och vrede över att fredsförband försvinner. Jag känner starkt med de människor som nu har fått leva med den här oron och som i dag får det dystra beskedet. Jag vet själv att detta är oerhört svåra beslut att fatta. Men jag känner inte för det hyckleri som jag har sett när politiker, vars partier står för de här nedskärningarna, våldsamt har protesterat mot dem lokalt, just bara på den egna orten. Detta är djupt ohederligt. Man blir litet betänksam när man får brev från människor som är kända som goda pacifister och för att kräva att försvaret skall raderas ut, men just när det gäller det egna förbandet, fru talman, skall det behållas. Detta är naturligtvis ett kvalificerat hyckleri och ingenting annat.

Det har talats mycket om återtagning. Hittills har vi aldrig sett några exempel i historien på att återtagning har lyckats. Om kammarens ärade ledamöter känner till några sådan ber jag att få reda på dem. Men en sak är säker, när talmannens klubba har fallit i dag kommer i alla fall Moderata samlingspartiet att börja med återtagningen. Det kommer att behövas en återtagning för att restaurera det beslut som vi nu fattar.

Anf. 93 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag begärde ordet när jag hörde Anders Björck säga att försvarsministern har gjort en dygd av en nödvändighet och att det var de ekonomiska utgångspunkterna som har format det nya försvarsbeslutet. Så är det självfallet icke.

Det är det förändrade säkerhetspolitiska läget i världen runt omkring oss som har gjort det möjligt för oss att göra en besparing, precis som man gör i många andra länder, inte minst i NATO-länderna. De gör samma bedömning, Anders Björck, att det säkerhetspolitiska läget har förbättrats så starkt att man kan börja förändra i sina militära volymer. Så är det ju.

Skulle det i stället ha varit så, Anders Björck, att vi hade sett orosmolnen vid horisonten och det säkerhetspolitiska läget hade varit skakigt hade ingen önskat att dra ned på det svenska försvaret, varken ekonomiskt eller volymmässigt. Då hade vi kanske fått ta fram nya pengar för att stärka upp försvaret. Så är situationen. Svensk socialdemokrati har ju haft ansvaret för det svenska försvaret under årtionden och stått i spetsen för det. Det har vi kunnat sköta med ära.

Nu sade Anders Björck någonting om att någon krökte rygg för Hitler. Jag hann inte uppfatta vad han menade med det. Det vore bra om han kunde återkomma med ett klargörande på den punkten.

Anf. 94 Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Fru talman! Det Sven Lundberg säger är inte korrekt. Det fattades beslut inom den nya socialdemokratiska regeringen att skära ned försvarsanslagen. Man fattade det initialt efter bara några veckor. Detta fick försvarsministern sedan effektuera. Det var en helt annorlunda handläggning

än i den borgerliga regeringen. Jag tycker att man skall erkänna det i stället för att tala om att man i själva verket gör en säkerhetspolitisk bedömning som skiljer sig från den som gjordes 1992.

Vi skall inte återropa andra länder här. Försvarsministern gjorde det i sitt anförande. Han nämnde två länder. De är båda medlemmar i NATO och har då en helt annan situation. Samtidigt förbjöds ju Försvarsberedningen att på ett öppet sätt diskutera olika former av kollektiv säkerhet för vårt land. Den s.k. NATO-nojan hade slagit till igen.

Jag tycker att det i hög grad är tid att vi kan ta upp den diskussionen öppet, förutsättningslöst och i stor enighet, även om vi må bli oense om slutsatserna.

Varför krökte vårt land rygg för Hitler? Varför släppte vi igenom över en miljon tyska soldater bara i permittenttrafiken? Det var väl inte därför att vi gillade Hitler och vad han stod för, utan det var därför att vi inte hade någon möjlighet att sätta oss emot militärt under krigets absoluta slutskede.

Vem var ansvarig för 1925 års försvarsbeslut? Ja, det var inte Moderata samlingspartiets dåvarande motsvarighet.

Men, säger kanske Sven Lundberg – jag får måhända föregripa honom: År 1936 piggnade vi till. Nej, socialdemokraterna var emot 1936 års försvarsbeslut. T.o.m. då, när Hitler hade varit vid makten i tre–fyra år, röstade ni emot.

Anf. 95 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill säga till Anders Björck att det i utgångspunkten för det här betänkandet angavs ”om det säkerhetspolitiska läget medger”, och så var också fallet. Det var grunden för att vi kunde göra en neddragning i det svenska försvaret, ekonomiskt och även i viss mån volymmässigt.

Som jag sade har omvärlden gjort samma bedömningar som vi. Det skulle ha varit märkligt om vi här hemma i Sverige inte skulle ha noterat att det har skett förändringar i vår omvärld så att det säkerhetspolitiska läget har förbättrats och att omvärlden gör precis samma bedömningar som vi.

När det gäller Hitler och frågan om att kröka rygg vill jag nog säga att jag inte är så säker på att Sverige, även om vi då skulle ha haft ett förhållandevis starkt försvar och hade stått emot de propåer som kom från Hitlertyskland, över huvud taget hade haft en chans att klara sig.

Jag vet inte om Anders Björck hade önskat att vi hade dragits in i kriget, men jag antar att han icke önskar det. Jag tror att det var skicklig statsmannakonst och naturligtvis också eftergifter gentemot Hitlertyskland som ledde till att Sverige hölls utanför kriget. Det är inte bara krigsmakten utan också diplomati och förebyggande åtgärder som skapar säkerhetspolitik. Det är inte bara krut och kulor, Anders Björck.

Anf. 96 Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Fru talman! Det sistnämnda kan jag helt och hållet instämma i. Men var och en som har sysslat med säkerhetspolitik, historia och framtidsanalyser vet att diplomatisk skicklighet för att kunna lyckas nästan alltid måste ha stöd av militära resurser.

Jag tycker, fru talman, att det som händer i Bosnien är ett lysande exempel på detta. Det var först när NATO satte hårt mot hårt som diplomatin lyckades. Men innan man hade nått så långt, Sven Lundberg, hände samma sak som i Tyskland. Oskyldiga människor kom till skada.

Det är väl inget att skryta över att vi tvangs göra eftergifter, när vi vet vilka ohyggligheter som hände i Hitlertyskland – när gaskamrarna arbetade, när bomberna föll och när människor avrättades. Att vi tvangs göra eftergifter är väl inget att vara stolt över.

Vidare är det som nu händer på andra sidan Östersjön väldigt svårbedömbart. Jag ser ljusa tecken men också mörka sådana. För inte länge sedan hade jag möjlighet att vid Europarådets session i Strasbourg se livs levande och i någon mån även lyssna till såväl Tjirinovskij som Tjuganov. Det har jag gjort ett antal gånger. Jag vill inte precis påstå att jag känner mig särskilt lugn ifall den typen av människor om något eller några år skulle få makten i Ryssland.

Detta vet vi inte, men nu sänker vi försäkringspremien. Man kan säga: Tja, det händer väl också i det privata livet. Men problemet är att om man avstår från att teckna en rimlig försäkring på sitt hus och det brinner, drabbas man bara själv som husägare. Vad vi nu gör är att vi drar undan försäkringspremien för ett helt folk.

Anf. 97 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Fru talman! Inte för att jag tror att det hjälper – eftersom Anders Björck redan har sagt sig ha monopol på vad som är sanning och osanning när det gäller hur den här frågan har tagits fram till detta tillfälle – men jag vill ändå instämma i det som Sven Lundberg nu har sagt beträffande i vilken ordning den här frågan har beretts, nämligen först den säkerhetspolitiska analysen och sedan den ekonomiska frågan.

Anders Björck pratar här mycket om brister som nu blottas och har blottats. Vilka är då de bristerna? Som jag har sagt i ett tidigare replikskifte med Arne Andersson är de moderata alternativförslagen är tunna. Det finns inget alternativ. Det finns en större ram, som man inte har majoritet för i riksdagen. Man talar inte om vad man vill göra för de pengarna. Jag tycker inte att det ger anledning till så särskilt stora ord om andra förslag.

Vad sedan beträffar att materiel enligt Anders Björck uteslutande beror på tidigare beslut vill jag säga att det naturligtvis inte är sant, eftersom delserie 3 av JAS beslutas nu. Det är en ganska betydande del av materielanslaget. Men det som är kanske allra viktigast är att pengarna skall räcka till den materiel som vi nu beslutar om.

För att karakterisera Anders Björcks fögderi vill jag närmast säga att köpglädjen var större än det som pengarna räckte till för. Därför har vi nu att ta hand om ett antal svarta hål som i stor utsträckning beror på denna köpglädje.

Anf. 98 Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Fru talman! Jag brukar inte använda starka ord – som talman brukar man försöka dämpa sig litet – men det sista som Anders Svärd sade är lögn. Det finns inga svarta hål som beror på mig. Detta har utretts gång på gång. Jag har dokumenten här från Riksrevisionsverket, från För-

svarsmakten osv. Men eftersom några är fega, inte vågar stå för sin egen försvarspolitik och skyller ifrån sig på andra, har vi från moderat håll begärt att en opartisk utredningsman skall granska detta.

Jag har fått ett skriftligt nej från försvarsministern, men om dennes gode vän Anders Svärd kan få försvarsministern att ta reson, så att vi får utreda dessa svarta hål, som jag hävdar inte finns, har Anders Svärd för en gångs skull gjort en stor insats för det svenska försvaret.

Jag fick däremot ta över stora obetalda materielbeställningar från Roine Carlsson. Det gällde haubitsar som var avstyrkta av ÖB och arméchefen. Det gällde ubåtar som var avstyrkta av ÖB och marinchefen. Jag klarade upp problemen. Jag gick inte runt och gnällde. Jag skällde inte en enda gång på Roine Carlsson. Jag är nämligen inte feg. Jag tycker att man skall vara karl för sin hatt.

Det är då bedrövligt när man inte vågar ta ansvaret för de förbandsnedläggningar som nu sker utan försöker skjuta det ifrån sig. Men det är den vanliga tekniken här i kammaren. Allt skyller man på andra. Som förre vice statsministern Odd Engström så riktigt har påpekat är modet inte särskilt stort.

När det slutligen, fru talman, gäller materielprojekt: Inte är väl tredje delserien av JAS något nytt materielprojekt. Det är snart 15 år sedan som vi fattade initialbeslutet om JAS. Det är här fråga om nya projekt och ingenting annat.

Anf. 99 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Anders Björck att vi på samma generösa sätt som han säger sig ha tagit hand om bristerna efter Roine Carlsson på skall ta hand om de brister som fanns efter Anders Björck.

Anf. 100 Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Fru talman! Men se då till att reda ut eventuella brister, Roine Carlssons och andra! Låt oss få en opartisk utredning om detta. Den utredning som redan har gjorts av försvarsminister Petersons egen arbetsgrupp, betänkandet från kommittén med uppdrag att analysera ekonomiska osäkerheter i Försvarsmakten, visar ju vad som är sanningen. ÖB:s egen utredning visar att 85 % av de problem som finns består av beslut som socialdemokrater och centerpartister har tagit gemensamt om ramminskning och utebliven kompensation.

Och vad består de övriga 15 procenten av? Jag vill gärna redovisa det för kammarens protokoll: Det är den stabiliseringsproposition som antogs hösten 1992, då socialdemokrater krävde att försvaret skulle drabbas, vilket icke var meningen från början, eftersom vi så sent som i början av juni det året hade vi fattat ett försvarsbeslut. Men socialdemokraterna krävde detta, och vi var för husfridens skull hyggliga nog att gå med på det. Sedan vill man inte ta ansvar för detta.

Det är väl inte underligt att Sverige har en regering i förfall, när den inte ens i sådana här sammanhang vågar ta ett ansvar. Men nu har vi fått ett löfte av Anders Svärd om att utreda dessa frågor ordentligt.

Se nu till att svärdet används mot Thage G Peterson så att han verkligen kommer snabbt fram, och ta icke till harvärjan som vanligt, Anders Svärd!

Anf. 101 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Fru talman! Anders Björck är en av dem som snabbast brukar kritisera neddragningar i det svenska försvaret, men jag har aldrig hört honom berätta i vilken säkerhetspolitisk situation han tycker att försvaret skulle kunna krympa.

Mina frågor till Anders Björck är följande: Anser han att försvaret för evigt skall vara dimensionerat för att möta ett militärt i-värsta-fall-scenario? Hur skulle ett scenario eller en utveckling se ut där Anders Björck skulle föreslå och tala för en minskad ekonomisk ram och en krympande försvarsorganisation? Anders Björck sade här tidigare att det finns orosmoln osv. Kan han specificera vilka säkerhetspolitiska hot han ser mot Sveriges säkerhet? Hur skulle de hoten bäst kunna mötas – är det i form av en större ekonomisk ram och investeringar i fler militärvapen?

Anf. 102 Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Fru talman! Jag har faktiskt gång på gång, i tal och i skrift, talat om just när jag anser att vi kan krympa det svenska försvaret. Jag håller helt med Annika Nordgren om att detta är självfallet ingenting som är givet en gång för alla.

Gång på gång har jag sagt och skrivit att när Ryssland har en stabil demokrati och marknadsekonomi, och när det har skapats ett fungerande kollektivt säkerhetssystem i Sveriges omgivning skall nedskärningar självfallet kunna göras på det svenska försvaret. När dessa två parametrar är uppfyllda – ingen av dem är det nu – skall vi naturligtvis spara. Försvarsvänner är skattebetalare de också. Det finns ingen anledning att hålla sig med ett försvar för uniformernas eller militärmusikens skull, hur mycket jag än tycker om det sistnämnda.

Det viktiga är naturligtvis att göra en korrekt analys av detta. Sedan finns det andra hot och risker, som Annika Nordgren tidigare påpekat. Det har också nämnts i olika anföranden här i dag.

Låt mig bara peka på att när det gäller de civila hot och risker som Annika Nordgren har tagit upp så var det jag som tillsatte Hot- och riskutredningen – inte den nuvarande regeringen. Den genomfördes av en före detta moderat försvarsminister. Kom inte och försök monopolisera initiativtagandet till att utreda hot och risker! Det är ett rent moderat initiativ, och ingenting annat.

Anf. 103 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Fru talman! Jag försöker inte alls att monopolisera utredandet av civila hot och risker. Tvärtom tycker jag att det verkar väldigt lovande att vi är så eniga om att vi skall beakta hoten och riskerna väldigt allvarligt och lägga resurser så att vi kan ge arbetet en reell mening, och inte bara tillsätta en utredning och låta det hela stanna vid bara ord.

Så fick vi reda på att det var en stabil demokrati och marknadsekonomi i Ryssland som var parametern för när man kan dra ned eller öka de svenska försvarssatsningarna. Jag går tillbaka till mina inledande frågor. Hur framges detta? Hur skall man få till stånd en sådan utveckling? Framges en sådan av investeringar i militär materiel i Sverige? Jag är väldigt tveksam till det. Om det är så skulle jag vilja ha ett konkret exempel på hur investeringar i svensk krigsmakt och svensk försvarsmateriel

skall kunna bidra till en demokratiutveckling och en marknadsekonomisk utveckling i Ryssland. Det skulle vara intressant att få höra det.

Anf. 104 Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Fru talman! Stabiliteten i närområdet säkras bl.a. av att vi i Sverige kan värna vårt eget sjö- och luftterritorium, att det inte uppstår vakuum och att vi kan ha ett samarbete inom kustbevakning etc. Detta är saker som jag var med och tog initiativ till. Jag var med och tog initiativ till det första Östersjömötet någonsin mellan nordiska och baltiska försvarsministrar. De Östersjömöten m.m. vi ser nu är ingenting som den nuvarande regeringen har hittat på.

När det gäller att ta initiativ, Annika Nordgren, så var det viktigaste kanske att de baltiska staterna blev fria och demokratiska. Jag var med under 60- och 70-talen som ungdomspolitiker, och uppträdde gång på gång i baltiska exilorganisationer för att främja friheten och därigenom också freden. Det var inte särskilt populärt då. Det var t.o.m. litet farligt, och man blev mobbad från visst håll. Sådana organisationer skulle man inte ha med att göra. Nu går folk – även på statsministernivå – runt och talar om hur viktig de baltiska staternas frigörelse och demokrati är. Jag träffade varken Göran Persson eller några socialdemokrater på den tiden i den här typen av aktiviteter.

Anf. 105 TALMANNEN:

Jag vill bara påminna om att det är 44 talare kvar på talarlistan. Vi behöver alla hjälpas åt för att kunna votera i tid i kväll.

Anf. 106 BIRGITTA GIDBLOM (s):

Fru talman! Det har redan sagts mycket om försvarsmateriel i den här debatten. Jag vill ändå konkret peka på några olika satsningar som görs.

Det svenska försvaret har aldrig varit så modernt och välutrustat som det är i dag. I det försvarsbeslut vi nu diskuterar föreslår Socialdemokraterna en årlig anskaffning av materiel och utrustning för 15–17 miljarder kronor per år under försvarsperioden.

Flygvapnet tillförs ett flygplan – JAS 39 Gripen, delserie 3. Det är världens modernaste flygplan för jakt, attack och spaning. Dessutom tillförs flygburen spaningsradar, taktiskt radarsystem och stridsledningscentraler.

Marinen tillförs nya ytstridsfartyg – YS 2000, kustkorvetter, ubåtar och minröjningsfartyg.

Armén får bl.a. nya Leopardstridsvagnar, ytterligare Stridsfordon 90, luftvärnsrobot Bamse och artillerilokaliseringsradar Arthur.

Detta är en imponerande och betydelsefull modernisering. Dessutom, i syfte att skapa en tillräckligt god förnyelse av materiel, ges Försvarsmakten i uppdrag att skapa förutsättningar för anpassningsinriktade tekniksatsningar. Försvarsmakten kommer sammanlagt att avsätta 550 miljoner kronor till teknologiutveckling.

Sverige skall ha ett starkt försvar, och vi skall klara av de svåra och skilda uppgifter vi kan ställas inför.

För närvarande sker en snabb utveckling när det gäller materielsamarbete mellan länder vad gäller anskaffningsplaner samt etablerande av

bättre regler och riktlinjer för samarbete. Det är angeläget att svenska försvarsmyndigheter i ökad utsträckning medverkar i detta samarbete så att industrin kan delta i den nu snabba internationella omstruktureringen. Det är också viktigt att Sverige kan säkerställa tillgång till väsentliga kompetenser och underlätta materielförsörjningen i en anpassningssituation.

Sverige bör eftersträva att ingå i WEAG. Det ankommer på regeringen att pröva hur samarbetet från svensk sida närmare bör utformas.

Redan i försvarsbeslutets första etapp beslutades det att inom landet säkerställa viktig baskompetens. Det handlar om telekrigsteknik, avancerad signaturanpassning, undervattensteknik, flygteknik för JAS på längre sikt samt underhåll och vidmakthållande av det system som ingår i krigsorganisationen.

Regeringen kommer också att vidta särskilda åtgärder för att säkerställa inhemsk kompetens inom krut- och explosivämnesområdet.

Fru talman! Försvarsbeslutet innebär en minskning av både militär och civil personal. Detta kommer givetvis att leda till stora problem för de enskilda anställda. Regeringen anförde i propositionen att något instrument kan behövas som gör att äldre officerare med fullmakt kan lämna sina anställningar i förtid. Även viss äldre civilanställd personal borde kunna erbjudas särskild pensionsersättning.

Regeringen ansåg att det är nödvändigt att parterna tar till vara alla möjligheter som finns för att omstruktureringen av Försvarsmakten skall kunna fullföljas.

Den civilanställda personalen är besviken över de villkor som erbjuds denna från Försvarsmakten, men jag vill betona att utskottet delar regeringens uppfattning att det ankommer på arbetsmarknadens parter att i avtal reglera villkoren för övertalig personal. Jag vill också understryka att omstruktureringen av Försvarsmakten måste ske med stort hänsynstagande till de anställdas bästa. Alla möjligheter till kompetensutveckling, omplacering och avgång med pension måste beaktas.

Utskottet förutsätter också att myndigheten avsätter de medel som behövs för att finansiera kostnaderna för både militär och civil personal. Även civil personal måste få ta del av utbildning och kompetensutveckling. Utskottet anser att den civila personalen fyller en viktig funktion i Försvarsmakten, och det är bra att regeringen noga kommer att följa upp Försvarsmaktens utvecklingsinsatser för den civila personalen.

Fru talman! Jag vill också ta upp frågan om fler kvinnor i försvaret. Det är onaturligt med kvinnor i försvaret, lär dåvarande arméchefen ha sagt 1987. Lyckligtvis har tiderna förändrats under de år som gått sedan dess. Antalet kvinnor i försvaret har successivt ökat, och antalet kvinnliga officerare är nu ca 300.

Den nya totalförsvarsplikten öppnar också nya möjligheter för kvinnor att göra värnplikten. Sedan den 1 juli 1995 kan kvinnor mönstra utan att bli officerare. Intresset för att göra värnplikten har därigenom ökat bland kvinnorna. De första åtta månaderna efter beslutet mer än fördubblades intresseanmälningarna jämfört med ansökningarna under hela 1994. Det har emellertid inte varit helt problemfritt för dessa unga kvinnor. Antagningskraven är höga, många har svårt att klara de fysiska kraven, och en del kan inte heller finna sig riktigt till rätta i den typiskt manliga värld som försvaret utgör. Men i stort sett är erfarenheterna ändå goda.

Det lilla motstånd som kan finnas i försvaret mot kvinnor måste övervinnas. Det är naturligtvis inte acceptabelt att kvinnor behandlas annorlunda, och Försvarsmakten har här ett stort ansvar att förbättra arbetsmiljön och stödja kvinnorna för att få dem att stanna kvar i försvaret. Mycket har redan åstadkommits, men än återstår det mycket att göra. Här krävs beslutsamhet och modernt ledarskap.

Jag har dock träffat kvinnliga officerare som trivs mycket bra i sitt yrke, som blivit väl mottagna och som kommer bra överens med sina manliga arbetskamrater. Jag anser att det är viktigt att ännu fler flickor söker sig till försvaret. Det är en styrka för dem som är där att det kommer in flera. Informationen om möjligheterna att göra kvinnlig pliktutbildning bör också förbättras.

Men det finns i dag inte någon anledning att ändra lagen om möjligheter för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Eftersom kvinnor nu har möjlighet att göra värnplikt enligt den nya lagen, bör vi invänta ytterligare erfarenheter från lagens tillämpning innan den ändras beträffande kvinnors uppgifter och ansvar i totalförsvaret.

Det råder glädjande nog stor enighet när det gäller att få fler kvinnor in i försvaret. Försvarsmakten arbetar aktivt för att öka antalet kvinnliga officerare. Regeringen med försvarsministern i spetsen framhåller också att detta ämnesområde är högt prioriterat, och det har vi hört tidigare i dag. Även försvarsutskottet instämmer i dessa synpunkter. Utskottet förutsätter i betänkandet att regeringen och försvarsmakt fortsätter arbetet med att öka antalet kvinnliga officerare. Det är bra för Försvarsmakten och värdefullt för hela vårt samhälle.

Anf. 107 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag vill börja mitt anförande med att argumentera något för behovet av hjärt- och lungräddning, i enlighet med reservation 19 avseende mom. 64. I dag utbildas värnpliktiga endast till att kunna stoppa blödning och upprätthålla andning. Om alla landets värnpliktiga fick utbildning i hjärt- och lungräddning skulle det innebära att det civila samhället varje år skulle få ett tillskott på ca 30 000 utbildade hjärt- och lungräddare, med färskas aktuella kunskaper och färdigheter. På sikt skulle det få stora positiva effekter för samhället, och förbättra möjligheterna att rädda liv vid olyckor och katastrofer. Att utbilda de värnpliktiga i hjärt- och lungräddning skulle också innebära en välkommen statushöjning för värnpliktsutbildningen och höja de värnpliktigas motivation.

Fru talman! Den springande punkten i debatten i dag är att regeringen och majoriteten av försvarsutskottet nu beslutar om att skånska luftvärnsskåren och försvarsområdesstaben i Ystad skall läggas ned, direkt motsatt den bedömning som ÖB av militärstrategiska skäl har gjort. När försvarsministern presenterade Socialdemokraternas och Centerpartiets omkullkastning av ÖB:s plan sade Thage G Peterson: Skulle inte en departementschef ha rätt att ändra en myndighets förslag?

Detta var förstås en retorisk fråga. Vi vet alla att så är fallet. Men om och när en minister stöper om myndighetens – eller om vi skall uttrycka det annorlunda, experternas – förslag, kräver faktiskt anständigheten att det levereras hållbara argument för omstöpningsen. Detta har hittills inte skett, och inte heller i debatten i dag.

I dag hade försvarsministern och hans handgångna män och kvinnor i Centerpartiet sin absolut sista chans att ge svenska folket förklaringar och hållbara argument till de förändringar av rent omvälvande karaktär som människor i allmänhet grubblar över. Nu har försvarsministern gått, och jag får därför vända mig till utskottets majoritet. Kom då inte med så taffliga argument som tal om flyttkostnader som ÖB inte skulle ha beaktat! Vad skulle det ligga för strategiska bedömningar i ett sådant argument?

Kom inte heller med en promemoria från augusti som ÖB inte skulle ha hunnit ta del av! Det är generande argument av s och c. Det är som om ÖB inte hade följt strategiska och säkerhetspolitiska analyser, och att detta förslag skulle kastas omkull av en promemoria från augusti månad år 1996! Nu spekuleras det i TV, radio och tidningar, i ett otal brev och i e-post i vår dator om att det kan förhålla sig så att statsrådets hemorter och partiers väljartäthet har avgjort lokaliseringen. Det är inte jag som påstår detta, men ryktesspridningen går.

Den enda möjligheten att ta död på detta är att i dag, här och nu, prestera hållbara argument för att s och c kastar omkull ÖB:s plan. Om inte detta sker får Thage G Peterson och Olof Johansson ta på sig att politiskermissstron förstärks. Och på tal om flyttkostnader: Om man skall spara på flyttkostnader, varför skall då F 5 flyttas?

Fru talman! Jag ser att min taletid är slut. Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 8 vid mom. 28 och reservation 19 vid mom. 64.

Anf. 108 TALMANNEN:

Jag vill varmt anbefalla att de angivna taletiderna hålls och att efterföljande talare håller sig i närheten av talarstolen så att vi inte förlorar tid i onödan.

Anf. 109 OLLE LINDSTRÖM (m):

Fru talman! Jag kommer i mitt anförande i denna försvarsdebatt i huvudsak att ägna mina minuter till Försvarsmaktens grundorganisation och försvarsindustrins framtid.

Till skillnad från tidigare försvarsbeslut har detta betänkande tillkommit och styrts av en i förväg bestämd ekonomisk nivå. Utskottsmajoriteten har tvingats att anpassa försvarspolitikerna efter detta, och därav resultatet.

Verkligheten har förvanskats och hotbilden har ändrats så att den passar en i förväg beslutad ekonomisk nivå. De positiva signalerna i vår omvärld har värderats högre medan det negativa har förbisetts.

Det innebär en betydande obalans mellan målen, uppgifterna och den ekonomiska nivån. Moderata samlingspartiets ekonomiska femårsram för totalförsvaret är 19,7 miljarder kronor högre än regeringens, vilket innebär en handlingsfrihet i framtiden.

Vår uppfattning har varit och är fortfarande att Försvarsmakten borde givits uppdrag att lägga fram ett förslag också på den ekonomiska nivå som Moderata samlingspartiet föreslagit. Något sådant underlag har inte redovisats i utskottet. Mot den bakgrunden är det inte särskilt meningsfullt att peka ut de exakta grundorganisatoriska konsekvenserna.

Vi utesluter inte att våra förslag också skulle innebära förändringar i grundorganisationen, även om de skulle ha en annan omfattning än det som föreslagits av regeringen och som utskottsmajoriteten har ställt sig bakom. Moderata samlingspartiet har därmed ingen anledning att nu ta ställning till framtiden för enskilda förband inom ramen för den av Socialdemokraterna och Centern förda politiken.

Den förutbestämda ekonomiska ramen har begränsat, för att inte säga förhindrat, nästan alla möjligheter till samsyn mellan partierna i utskottet.

I den beredningsprocess som regeringen anvisade inför 1996 års försvarsbeslut ingick bl.a. en försvarsekonomisk värdering och en samhällsekonomisk värdering. Regeringen skulle lämna sina avvägningar som grund för förslaget i propositionen. Dessa tre parametrar har inte fullödigt redovisats, vilket vi moderater påpekat. Under utskottsbetänkandets framtagande har vi blivit alltmer övertygade om den uppenbara brist som finns särskilt vad det gäller de ekonomiska underlagen.

I den ekonomiska analys som utskottet gjort konstateras att den försvarsekonomiska värdering som Försvarsmakten genomfört avseende förändringar i grundorganisationen till väsentliga delar är tillfredsställande. Däremot är det inte möjligt att med ledning av förslagen i propositionen utläsa i vilka delar regeringen gjort en annan ekonomisk bedömning än Försvarsmakten, och vad en sådan bedömning grundar sig på. Även om vissa korrigeringar gjorts i efterhand ger analysen inslag av stor osäkerhet.

Fru talman! Vårt förslag innebär att Försvarsmakten ges i uppdrag att med de förutsättningar som följer av att de moderata förslagen vinner gehör snarast lämna ett underlag för grundorganisationens inriktning. Därför avvisar vi nu, liksom i vår partimotion, samtliga nedläggningar av produktionsplattformar enligt utskottsmajoritetens förslag.

Vi avvisar förslaget att lägga ned krigsflygskolan i Ljungbyhed. Den grundläggande flygutbildningen bör utredas i samband med övrig utbildningsverksamhet.

Fru talman! Jag skall nu gå över till en specifik del i grundorganisationsförändringen. Enligt min mening är utarmningen av försvaret i norra Sverige ett allvarligt och oroande problem. Med en nedläggning av Lapplandsbrigaden och NB 20 i Umeå blir hela Västerbotten utan militärt försvar. 40 % av landets yta skulle endast ha en brigad tillgänglig om något allvarligt skulle hända.

Däremot har jag sagt, och jag säger det än i dag, att jag inte har förstått varför man har ställt Östersund och Umeå mot vartannat. Jag har aldrig kunnat acceptera det resonemanget. Vi borde ha båda kvar om vi skall kunna försvara hela Norrland.

Den enda landgräns Sverige har österut finns i norra Sverige. Om en invasion eller något väpnat angrepp skulle inträffa skulle Norrbottensbrigaden och befolkningen utsättas för oerhört stora risker när avståndet till närmaste hjälp ligger 70 mil bort.

Den frustration, besvikelse och ilska som norrlänningar nu ger uttryck för är befogad. Många frågar sig om Västerbotten och norra Sverige inte är värt att försvara.

800–900 hemvärnsmän har bestämt sig för att lämna in utrustningen och tacka för sig om NB 20 läggs ned. För de försvarsanställda i Umeå är nog Socialdemokraternas och Centrerns motiv och argument för beva-

rande av vissa utbildningsplattformar mot nedläggning av andra det mest frustrerande.

Det måste vara svårt att acceptera att en färdigutvecklad och rationell garnison som Umeå läggs ned, medan garnisoner som är möjliga att utveckla bibehålls. Jag tror att man kan säga att försvarspolitik inte har kommit i första hand.

Den andra delen i mitt anförande gäller försvarsindustrin. Svensk försvarsindustri har betytt och betyder fortfarande mycket för vårt säkerhetspolitiska förtroende. Genom vår kompetenta och högteknologiska försvarsindustri visar vi i handling vår vilja och vår förmåga och skapar på så sätt ökad trovärdighet och tillit till vårt lands säkerhetspolitik. Det förtroendekapitalet måste vi förvalta väl även i framtiden.

1992 års försvarsbeslut innebar att den nödvändiga materielförnyelsen kunde påbörjas, men också genomföras. Den lägre förnyelsetakt som blir följd av utskottsmajoritetens förslag är därför oroande.

Kravet på att försvarsindustriell kompetens bibehålls ökar med behovet av anpassning och tillväxt. Därför föreslår vi att det avsätts 750 miljoner kronor årligen för anpassningsinriktade tekniksatsningar i stället för de föreslagna 550 miljoner kronorna.

Den nedgång som sker på den försvarsindustriella marknaden innebär att svensk försvarsindustri fullt ut måste ta steget in i internationellt samarbete. Detta är en förutsättning för industrins överlevnad, för framtida produktutveckling och för att man skall kunna förse Sverige med högkvalitativ utrustning till rimliga priser.

I näringsutskottets yttrande påpekas behovet av ett fördjupat europeiskt samarbete på försvarsindustriområdet. Regeringen och utskottet skriver också positivt om det internationella samarbetet. Men för att det skall kunna fungera på marknaden, där olika affärskulturer möts, måste svensk försvarsindustri få nödvändigt stöd och support både vad gäller export och samverkan. I detta avseende måste vi bli bättre.

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga moderata reservationer. Jag instämmer i Henrik Landerholms yrkande samt yrkar bifall till reservation 18, mom. 43.

Anf. 110 ULF KERO (s):

Fru talman! Jag skall i denna debatt ta upp en fråga som inte är den mest kontroversiella och som inte är den som har debatterats längst. Det gäller ändå en viktig del i det moderna samhället, nämligen Försvarsmaktens helikoptrar och deras organisation.

Helikopterflygverksamheten inom Försvaret står inför stora förändringar; det vet vi alla. Försvarsmaktens helikoptrar har vid förhöjd beredskap viktiga funktioner. Deras krigsuppgifter – dvs. de militära – är av den anledningen förstahandsuppgiften.

Det moderna samhället ställer också andra krav, där helikopterresurserna kommer i en annan dimension. Av den anledningen har verksamheten en given plats. Vi talar mycket om en helhetssyn i totalförsvaret och om en samordning av resurserna. De fredstida uppgifterna kan vara skiftande och av olika slag. Speciellt vid behov av snabbhet och rörlighet har helikoptern sin givna plats.

I dag har de tre vapenslagen olika organisationer och framför allt kulturer. Man har byggt upp verksamheten under en lång tid. Detta har fun-

gerat. Det fungerar givetvis bra på sitt sätt. I september 1995 träffade Sjöfartsverket och Försvarsmakten avtal om dygnetruntberedskap på bl.a. Säve, Berga, Kallinge och Visby. Sjöfarts- och Luftfartsverket studerar för närvarande samordning av räddningsresurserna. Bl.a. frågan om beredskap i den norra delen av landet, där det inte finns någon ständig jourberedskap, blir då belyst.

Genom det s.k. nödhelikoptersystemet ges också utökade möjligheter att använda Försvarsmaktens resurser för angelägna civila ändamål till en rimlig kostnad för sjukvårdshuvudmännen. Detta har gällt sedan den 1 juli.

Utskottet föreslår, liksom Försvarsmakten, att en ny organisation – Försvarsmaktens helikopterflottilj – inrättas på Malmen utanför Linköping. Genom att inrätta denna nya organisation skapas ett gemensamt ledningsorgan för Försvarsmaktens helikopterverksamhet. Detta underlättar ledning av större samlade insatser under förhållanden som kallas kris eller krisliknande. Det blir även en bättre samordning och planering av framtida verksamheter, där det internationella samarbetet kommer att få en allt större plats.

Utskottet anser det lämpligt att den nya flottiljens ledning lokaliseras till Malmen. En arméflygbataljon är redan lokaliserad dit, och det finns en infrastruktur och en tradition för flygverksamhet. Vad avser denna del avser regeringen återkomma till riksdagen inför budgetåret 1998.

Säve har figurerat i debatten och i ett flertal motionsyrkanden. Det har gällt framtiden för den marina helikopterverksamheten på västkusten, med tanke på den stora sjöfartsstad som Göteborg är och den livliga trafik och den befolkningstäthet som finns på västkusten.

Utskottet konstaterar att tyngdpunkten i produktionen av marina krigsförband i framtiden kommer att ligga på ost- och sydkusten. Men det betyder inte att västkusten överges. Det kommer att finnas helikoptrar på Säve, både för den marina och den civila verksamheten.

De administrativa samordningsfrågorna kommer att handhas i den nya organisationen för Försvarsmaktens helikopterflottilj. Däremot måste ledningsfunktionerna för Göteborgsområdet givetvis fungera på ett sådant sätt att samordningen mellan det civila samhället och militären kan upprätthållas och utvecklas i en positiv riktning. I betänkandet finns också inskrivet att Säve fortsättningsvis skall ha en god räddningsberedskap på västkusten. Den oro som kommit till uttryck i bl.a. massmedierna är i denna del obefogad. Tunga helikoptrar kommer att finnas inte bara på Säve utan också på Sätenäs och i Ängelholm.

Riksdagen bör dock inte nu göra några uttalanden om det blivande helikopterprogrammets organisation och om var den skall vara baserad. I stället bör man låta Försvarsmakten arbeta färdigt. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i detta ärende under hösten 1997.

Vidare har utskottet konstaterat att det för närvarande inte är aktuellt med ett organiserat luftburet kavalleri. Försvarsmakten har utfört prov med en amerikansk och en rysk attackhelikopter. Dessa prov skall utvärderas, och man fortsätter med proven.

Enligt Försvarsmakten är det inte aktuellt med en ny typ av organisation i samband med detta försvarsbeslut. Däremot kan det finnas anledning att återkomma då nästa försvarsbeslut skall debatteras.

Utskottet har vid tidigare försvarsbeslut behandlat frågan om räddningsinsatser och sjuktransporter med försvarets helikoptrar. Dessa bör samordnas i så stor utsträckning som möjligt. De helikoptrar som är inköpta för att i krig transportera sjuka och skadade bör kunna användas bättre i det civila samhället. Givetvis är det viktigt att upphandlingen sker på ett konkurrensneutralt sätt i förhållande till civila helikopterföretag.

Utskottet förutsätter att arbetet med effektivare helikopterberedskap när det gäller sjuktransporter fortsätter, och att ansträngningar görs för att få till stånd avtal om sjuktransporter med sjukvårdshuvudmännen.

Avslutningsvis, herr talman: Den nya organisationen bör också, vilket utskottet även tidigare framhållit, ge möjlighet till en bättre räddningsberedskap i norra Sverige, men även, vilket är mycket viktigt, i landet som helhet – för nationens och medborgarnas bästa.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan i mom. 47.

Anf. 111 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Den nya helikopterflottiljen är bra. Det har vi i Folkpartiet också tillstyrkt. Det är bra att man samordnar inköp m.m. och förbättrar utnyttjandet av skattemedlen.

Jag måste ändå ställa en fråga till Ulf Kero som svarar för socialdemokraterna på det här området. Det kommer ju att finnas två marina centrum på ost- och sydkusten. Där måste enligt all rimlig logik helikopterverksamheten med divisioner ingå. Innebär det att Ulf Kero kan garantera att det även i fortsättningen kommer att finnas en division helikoptrar på Säve?

Anf. 112 ULF KERO (s) replik:

Herr talman! Försvarsmakten har – vilket även utskottet konstaterar – kommit fram till att tyngdpunkten för den nya organisationen kommer att finnas på ost- och sydkusten. Men det innebär ju inte att man gräver ned sig där. Det är ju rörliga farkoster och man kan transportera sig väldigt snabbt. Så det är ju ingenting som säger att man enbart kommer att vara där, utan man kommer även att finnas på västkusten. Som jag sade kommer västkusten för den skull inte att bli utan resurser.

När det gäller frågan om hur det blir med den nya helikopterdivisionen är det så att Försvarsmakten skall bli klar med utvärderingen och återkomma till regeringen under nästa år. Så Eva Flyborg kan ju återkomma när det blir aktuellt.

Anf. 113 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Ulf Kero säger nu att västkusten inte kommer att bli utan resurser. Men det kan ju innebära allt från 1 kr till nästan vad som helst. Inga resurser innebär noll, allt annat är vad som helst. Det är absolut inte detsamma som en väl fungerande division. En sådan finns i dag och den är dessutom oerhört viktig för den marina infrastrukturen som helhet i Göteborgsområdet.

Jag har inte fått något riktigt svar, så jag måste fråga Ulf Kero: Vad är egentligen anledningen till att utskottet inte kan tillstyrka den utredning som Folkpartiet har föreslagit? Då hade vi fått en saklig grund för att fatta

ett bra beslut, i stället för att som nu lämna frågan till regeringen eller Försvarsmakten. Varför skall vi i riksdagen inte använda de medel vi har för att göra en utredning och få en egen uppfattning?

Anf. 114 ULF KERO (s) replik:

Herr talman! Försvarsmakten gör ju en utredning. Det är bäst att vänta på den först. Sedan kommer den ju till riksdagen.

Jag kan också säga till Eva Flyborg att jag har fått ett brev om att försvarsbeslutet är positivt för Säve.

Det står: Personalen vid tolfte helikopterdivisionen har under flera år arbetat för ett nytänkande inom den offentliga sektorns flygverksamhet, ökad effektivitet och minskade kostnader för samhället. Med den skrivning om att Försvarsmaktens helikoptrar skall utnyttjas även under fredstid som riksdagen antagit i sitt försvarsbeslut kommer förhoppningsvis tolfte helikopterdivisionen på Säve att få en fortsatt viktig militär som civil funktion i samhället i framtiden.

Det är just detta som vi arbetar med.

Anf. 115 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Fredagen den 13 december 1996 kommer att bli en ljusets dag på många håll i landet, och en dag av mörker på andra håll. Allt beror på hur snävt man ser på försvarsfrågan, på hela frågan om vår försvarspolitik – allt med sikte på sekelskiftet.

Utan att först vara lokalpatriot, utan att ens försöka tala i egen sak, utan att starta med att tala för ett hemmaregemente kan jag konstatera det som flera av mina moderata företrädare i debatten har konstaterat: Dagens beslut är ett beslut som handlar om reell nedrustning av det svenska försvaret. Det är den sorgliga mörka delen denna luciadag 1996.

Herr talman! Jag tänkte inleda med något om den moderata synen på försvarsområdena och försvarsområdenas betydelse – deras, som vi moderater anser, stora betydelse.

Med den kraftiga nedrustning av FO-stabernas arbete som majoriteten föreslår i dag blir det ännu viktigare var i landet de finns. Detta enligt den moderata synen.

Regeringen och Centern har i det betänkande som vi behandlar i dag ett luddigt, inte särskilt väl definierat förslag. Det är kanske något av en viljeyttring om en, som det heter, militär organisationsenhet. Den skall ersätta de riktiga FO-staber som majoriteten vill lägga ned. Det finns inte någon konkret definition av vad denna enhet innebär. Den här meningen kom till i allra sista stund innan betänkandet skulle slutjusteras. Det blev kanske något av en nödlösning då majoritetspartierna var hårt pressade från många nedläggningsdrabbade orter runt om i landet.

Nu ger man ett löfte om något odefinierbart, något luddigt, en enhet som ingen vet något om.

Jag måste här återge vad Anders Svärd från Centern sade i sitt anförande på förmiddagen. Han sade något om att propositionen inte var konkret på den här punkten. Men sedan tyckte han och tycker tydligen att den skrivning som nu finns är mera konkret.

Jag skulle vilja påstå att det är exakt tvärtom. Det har kanske att göra med att herr Svärd själv författade den luddiga texten om de nya FO-staberna.

Vi moderater har en klar uppfattning om försvarsområdesstabernas betydelse. Betydelsen har definitivt inte minskat och kommer definitivt inte att minska, som jag inledde med att säga. Vi skulle kunna påstå att värdet har ökat och ökar kraftigt med det förslag om fredsförbandsnedsättningar som majoriteten i dag föreslår och som man vad jag förstår avser att klubba igenom senare i kväll. Att då också lägga ned ett antal försvarsområdestaber, till vars viktigaste uppgifter hör samverkan med de civila delarna av totalförsvaret, bl.a. den viktiga biten med hemvärnet som har diskuterats tidigare i dag, förefaller vara ett steg i totalt fel riktning och aningen ogenomtänkt.

Den huvudprincip som tidigare finns och som i dag gäller, om ett län ett försvarsområde, bör vara det som gäller även fortsättningsvis – detta enligt vår moderata modell. I stället för att slå ihop FO-staberna bör nuvarande organisation, enligt den moderata inriktningen, vara den som gäller och vara den modell som är bäst. Sedan kan säkert organisationen slimmas.

Ett undantag i vår syn på bevarandet är FO-staberna i Kiruna och Kalix.

Men som sagt var: Vad är det nu som föreslås av majoriteten? Det finns ju stora oklarheter i den delen. Och kan Centern och Anders Svärd verkligen säga att de värnar om folkförsvaret då de nu är beredda att lägga ned en rad staber?

Det talas ju i dag mycket om den folkliga förankringen. Det är riktigt, att utan en folklig förankring kommer det aldrig att bli ett slagkraftigt försvar. Det har många sagt i dagens debatt.

Men just bibehållandet av FO-staberna är, som vi ser det, en viktig pusselbit för att bibehålla just den folkförankringen. Det går inte att i ena stunden tala om behovet av folklig förankring och samtidigt rycka undan benen och förutsättningarna för verksamheten. Låt oss se den folkliga förankringen som ett bord – då kommer det bordet att rasa omkull. Vi kommer, då röstningen sker i kväll, att noga notera vilka och vem som ser till att det bordet rasar samman.

Det talas i majoritetsförslaget om en anknytning till länsstyrelserna av den s.k. militära enheten. Vi vet hur det har gått med de s.k. beredskapsenheterna, de tidigare försvarsenheterna vid våra länsstyrelser.

Enheterna har skurits ned dramatiskt, och vi har i försvarsutskottet fått larm från vissa län, där kraven på neddragningar på länsstyrelserna – krav som vi ställt här i riksdagen – tecknats in och genomförts just genom neddragningar på försvarssidan, på beredskapssidan.

Därför är det, som vi ser det, olyckligt att lägga också den här verksamheten på länsstyrelserna.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla moderata reservationer, men jag vill här instämma i Lennart Rohdins yrkande om bifall till reservation 6, mom. 17.

Jag skall avsluta med något som jag kallar funderingar från en ersättare i försvarsutskottet, eftersom det är första gången jag haft förmånen att följa ett försvarsbeslut på nära håll – själva arbetet bakom kulisserna, om jag får uttrycka mig så slarvigt.

Jag påstår att det endast är här i riksdagen, och möjligen i en statlig verksamhet, som det kan ske en så okonkret handläggning som har präglat detta arbete. Flera har varit inne på det. Jag tror att handläggningar av det här slaget knappast gynnar försvaret, knappast gynnar och stärker försvarsviljan eller gynnar och stärker dem som arbetar inom det svenska försvaret.

Jag har under debatten sagt att det har varit knapphändiga, rätt underliga och bristfälliga ekonomiska underlag. Jag tycker mig ha sett ett mycket varierat intresse då det gäller att ta fram ekonomiska underlag för de olika enheterna.

Nu skall jag gå över till en viktig bit, enligt min mening. Jag vet inte riktigt hur det blir bildligt då man ber en överbefälhavare rätta in sig i ledet. Men jag menar att ÖB nu måste, oavsett vilken åsikt han har om det beslut vi fattar i kväll om fredsorganisationen, rätta in sig i ledet och acceptera det. Det är alltså helt nödvändigt att ÖB rättar sig efter det demokratiska beslut som vi fattar.

Jag kan ta ett konkret exempel. Om nu riksdagen i dag – vilket jag självklart hoppas, och då är jag väldigt mycket en lokalpatriot – beslutar att Dalabrigaden i Falun, NB 13, skall vara kvar, måste också detta accepteras av alla. Och då menar jag de satsningar, kvantitativt och kvalitativt, som är nödvändiga för att det skall bli en livskraftig brigad och ett livskraftigt regemente. Det här är en fråga som har oroat många på regementen i landet.

Herr talman! Den här sista delen var, som sagt var, personliga funderingar. Rent personligen tycker jag också att den diskussion och den debatt som förts har varit för mycket fokuserad till den södra delen av vårt land. Visst är jag medveten om att stordelen av Sveriges befolkning bor där, men allt har fokuserats för mycket på problemen i söder. Och jag har funderingar och undringar på en hel del, då det gäller lufttrum, lokaliseringar av förband i fråga om framtidsperspektiv och annat.

Hos oss i Norrland – även om jag själv representerar nordligaste delen av Svealand – har vita fläckar på den svenska försvarskartan varit det stora samtalsämnet. Först var det den vita fläcken från Uppsala/Kungsängen upp till Sollefteå/Östersund. Då den fläcken försvann dök en ny, stor och otäck vit fläck upp, nu i Västerbotten. Låt mig säga, herr talman, att jag – fortfarande med mina egna ögon – med stor oro noterar detta faktum.

Anf. 116 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Rolf Gunnarsson säger med darrande röst att han noga skall följa hur vi röstar här i kammaren i kväll. Det är inte ett särskilt upphetsande påstående, eftersom det är offentligt hur vi röstar. Den här debatten är till för att vi skall tala om var vi står. Det är alltså inte något märkligt i det.

Jag är helt övertygad om att det skulle vara bra för den fortsatta debatten om försvarsområden respektive försvarsområdesstaber om Rolf Gunnarsson läste betänkandet. Det anförande som jag har haft möjlighet att lyssna till gav tydliga belägg för att det råder en viss förvirring i frågan.

Utskottet stryker under vikten av att man inte utan att först noga pröva saken en gång till skall lägga ned fler staber än nödvändigt, just på grund av den folkliga förankringen och behovet av kontakter med myndigheter

och andra. Själva syftet är vi alltså överens om, och jag har litet svårt att inse att Rolf Gunnarsson inte har förstått det som vi har skrivit i betänkandet.

Jag vill upprepa att det vore intressant att få veta mera ingående vilka de moderata alternativen är till det som är majoritetens förslag här i dag. Men jag får väl inte något svar av Rolf Gunnarsson heller.

Prot. 1996/97:45
13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Anf. 117 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Anders Svärd sade tidigare till Anders Björck att han hade monopol på vad som är sanning. Det smittade möjligen av sig, så att monopolet nu har överförs till en annan Anders, nämligen Anders Svärd.

Nedläggningar sker i Ystad, Växjö, Kalmar, Gävle, Borås, Linköping, Västerås och Östersund. Kallar ni det att stärka folkförankringen, som Centern och Anders Svärd pratar så mycket om? Är nedläggningarna på de uppräknade orterna att stärka den folkliga förankringen? Det har jag väl inte fattat fel i alla fall?

Anf. 118 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Jag redde ut detta i ett tidigare replikskifte. Den minskning av antalet försvarsområden som Överbefälhavaren föreslog är ju betingad av ett behov att spara pengar. För att denna nedskärning av försvarsområden inte skall få den omfattande negativa konsekvens som den skulle få om det skedde rakt av, har det förslag som nu finns i betänkandet i form av ett tillkännagivande kommit till. Det handlar om försvarsområdesstaberna och hur de organiseras, om resurserna och hur de används, för att man skall kunna se till att det finns staber på mer än ett ställe inom varje försvarsområde. Det är den frågan som regeringen har fått i uppdrag att titta på. Det är ett sätt att stärka den folkliga förankringen i förhållande till försvarsmaktsplanen, som var ÖB:s förslag.

Anf. 119 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Det kommer nog fler under kvällens lopp, Anders Svärd, som vill veta någonting inom det här ämnesområdet, så jag skall inte förlänga tiden med det.

Jag blev inte mycket klokare i frågan om enheter och vilka som inte skulle kosta någonting. Enligt betänkandet skulle det inte kosta någonting utan gå inom det nuvarande ekonomiska utrymmet. Men vad det är vet ingen. Det var väl ett hastverk av bästa märke när det här skrevs in i betänkandet i slutsekunderna.

Anf. 120 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s):

Herr talman! Näringsutskottet har haft möjlighet att yttra sig över försvarsindustrins ställning vid besparing inom försvaret.

Näringsutskottet anser att den svenska försvarsindustrins förmåga att leverera kvalificerade högteknologiska produkter till det svenska försvaret har ett stort försvars- och säkerhetspolitiskt värde. Här gäller att den industripolitiska betydelsen av denna produktion är hög. Ett kvalificerat tekniskt kunnande har frambringats i försvarsindustrin.

Spridningseffekterna har i ett flertal fall uppstått i form av civila tillämpningar av tekniken inom den övriga industrin, genom civil omvärdering i samhället.

Ett exempel är den s.k. hundnosen, som man nu arbetar med. Den kommer även att kunna användas i civil produktion. Bl.a. Tullen kommer att kunna använda den för att hitta narkotika och på andra områden. Det finns alltså från försvarsindustrins synpunkt ett mycket stort område för civil tillämpning.

Den höga tekniska nivån grundar sig bl.a. på ett väl fungerande samspel mellan forskning och industriproduktion. Vid en jämförelse med omvärlden står den svenska försvarsindustrin i främsta ledet. Trots att det handlar om högteknologiska produkter med omfattande utvecklingskostnader är den kostnadseffektiv även sett till motsvarande produktion i de försvarsindustriella stormakterna.

Utformningen av försvarets anpassningsförmåga kommer att ställa förändringskrav på försvarsindustrins tekniska kompetens och industriella struktur. Näringsutskottet finner det värdefullt att en utredning skall tillsättas inför 1998 års säkerhetspolitiska kontrollstation med syfte att analysera vilka försvarsteknologiska kompetenser som krävs för en god anpassningsförmåga. I en sådan bör ingå att se över de kort- och långsiktiga förutsättningarna för försvarsindustrins överlevnad och utveckling.

Näringsutskottet understryker vikten av att Försvarsmaktens kompetens som kravställare och uppköpare av försvarsmateriel kan vidmakthållas.

Näringsutskottet går inte in på medlemskapet i WEAG. Den frågan tar vi inte ställning till, utan det överläter vi till Försvarsdepartementet och försvarsutskottet att göra. Utskottet välkomnar däremot ett fördjupat europeiskt samarbete inom försvarsindustrins område. Med hänsyn till vikten av att bibehålla en hög teknisk nivå inom kritiska områden och en fortsatt kostnadseffektiv materielförsörjning framstår ett utökat internationellt samarbete som en förutsättning för den svenska försvarsindustrins överlevnad.

Det är viktigt att den svenska försvarsindustrin får delta på likvärdiga villkor i den omstrukturering som görs ute i Europa inom försvarsindustrin. Ett organiserat samarbete kommer enligt näringsutskottets uppfattning att ge försvarsmyndigheter och försvarsindustri bättre möjligheter till samordning med andra deltagarländer. Samarbetet bör också omfatta försvarsforskningen.

I detta sammanhang vill näringsutskottet påminna om vad vi sade i vårt yttrande hösten 1995: "Från strikt näringspolitisk synpunkt och utan att beröra frågan om ändring i lagstiftningen menar utskottet att det kan vara av värde med en översyn av eventuella hinder som försvårar för svensk försvarsindustri att delta i främst europeisk men även övrig internationell samverkan." I syfte att undanröja sådana hinder är det enligt näringsutskottets mening väsentligt att denna analys infogas i den nämnda utredningen om en strategi för försvarets förmåga till materiell förnyelse.

Näringsutskottet ser med tillfredsställelse att regeringen bedömer att de planerade materiellprojekten innebär att kompetens kan bevaras och utvecklas inom stora delar av den svenska försvarsindustrin under försvarsbeslutsperioden.

Näringsutskottet understryker vikten av att den planerade avsättningen till teknologiska satsningar på 550 miljoner kronor också kommer att genomföras. Näringsutskottet ser det också som angeläget att regering och försvarsmyndigheter på ett aktivt sätt stöttar försvarsindustrins exportansträngningar, under förutsättning att dessa överensstämmer med våra riktlinjer för export.

Då det gäller civil produktion hänvisar utskottet till slutsatserna i de två studier som framhållits i rapporten av f.d. generaldirektören Per Borg, nämligen att tillgången på riskvilligt kapital är ett problem för den civila produktionen.

I detta anförande instämde Håkan Strömberg och Helena Frisk (båda s).

Anf. 121 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Vi hörde nyss Nils-Göran Holmqvist berätta om försvarsindustrin som om man bara skulle göra industriella ställningstaganden när det gäller den sektorn. Vi hörde att den svenska försvarsindustrin skall få likvärdiga villkor med den europeiska, och majoriteten i näringsutskottet vill undanröja eventuella hinder för försvarsindustrin. Däremot hörde vi att näringsutskottet inte tar ställning till huruvida vi skall bli medlemmar i WEAG eller inte.

Min fråga blir då: Anser Nils-Göran Holmqvist verkligen att det går att ensidigt tala om försvarsindustrin från rent försvarsindustriella synpunkter? Måste inte även ledamöterna i näringsutskottet diskutera andra överväganden och väga in dessa i sina ansträngningar att exportera så mycket som möjligt? Det är krigsmateriel det handlar om. Då menar jag att det automatiskt kommer in en moralisk aspekt och en etisk aspekt som alla, oavsett vilket utskott man sitter i, borde dela.

Anf. 122 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik:

Herr talman! Det är självklart att vi tittar på det här ur näringspolitisk synpunkt. Därför sade jag också i mitt anförande att det är viktigt att försvarsindustrins produkter går att överföra till civil produktion. Jag visade också med några exempel hur svensk försvarsindustri har berikat den civila produktionen. Bl.a. tog jag upp den s.k. hundnosen, som är en av de produkter som har kommit till på grund av det höga tekniska kunnandet i försvarsindustrin.

Anf. 123 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Just där är Nils-Göran Holmqvist och jag överens. Det finns en stor kompetens inom den svenska försvarsindustrin. Jag menar att vi bäst hjälper fram den genom att satsa på civil produktion, som är betydligt mer långsiktig och mer strävar mot det mål som jag hoppas att vi har gemensamt, nämligen en fredligare värld.

Men om man tittar på det här ur en enbart näringspolitisk synvinkel får man förstås fram de argument om likvärdiga villkor med den europeiska försvarsindustrin som Nils-Göran Holmqvist tog upp i sitt anförande, och det innebär automatiskt en uppluckring av våra exportregler.

Man skall också undanröja eventuella hinder osv., samtidigt som man delvis gör andra ställningstaganden när det gäller att uttala om vi skall bli medlemmar i WEAG eller inte. Jag tycker att det här haltar litet. Jag tycker att man tassar i en gråzon när det gäller vad man skall uttala sig om och inte. Även näringsutskottets medlemmar måste se till etiska och moraliska aspekter när man diskuterar försvarsindustrifrågorna och inte enbart näringspolitiska. Det går inte att hålla isär detta, Nils-Göran Holmqvist.

Anf. 124 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik:

Herr talman! Om Annika Nordgren hade lyssnat på vad jag sade hade hon uppfattat varför vi tar dessa hänsyn. Vi tittar på försvarsindustrin ur näringspolitisk synpunkt. Försvarsindustrin är i Sverige en stor näring, och det måste vi ha med oss när vi diskuterar. Vi i näringsutskottet har tittat på det här utifrån helt näringspolitiska utgångspunkter. Vi har inte tagit hänsyn till om vi skall vara med i WEAG eller inte därför att det inte tillhör vår kompetens att göra det. Vi har tittat på vad vi skall använda svensk försvarsindustri till.

Jag sade också att svensk försvarsindustri har mycket som vi kan överföra till civil produktion. Jag visade på ett exempel. Jag skulle kunna visa på många fler. Jag kan inbjuda Annika Nordgren att komma ned till Bofors i Karlskoga, så skall vi titta på de civila produkter som man har där och som har kommit till utifrån försvarsindustrins höga tekniska kunskande.

Anf. 125 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Jag vill i dagens debatt ta upp några av de komponenter som ingår i det försvarsbeslut som riksdagen skall ta ställning till i dag, av vilka någon ännu inte är berörd. Det gäller framför allt min första punkt, som handlar om reservofficerarnas roll i försvarsmakten i framtiden.

Jag kan inte annat än uttrycka min förvåning över förhållandet att regeringen ännu inte återkommit till riksdagen med en sammanhållen syn på personalförsörjningsfrågorna vad avser de anställda i Försvarsmakten. Försvarsutskottet och riksdagen har vid två tillfällen begärt förslag från regeringen. I april 1995 skrev utskottet i sitt betänkande att regeringen slutligen borde redovisa ett förslag inför försvarsbeslutet 1996. Där är vi nu. Trots att utskottet på nytt tog upp samma fråga i november 1995, med samma uppmaning till regeringen, kan vi ännu ej se något resultat.

Det torde vara relativt unikt att riksdagen för tredje gången i en fråga av denna dignitet måste påpeka för regeringen att den måste lämna en sammanhållen syn på personalfrågorna. Jag kan inte tolka regeringens underlåtenhet att handla på annat sätt än att man inte har någon viljeinriktning när det gäller synen på reservofficerarnas roll i Försvarsmakten i framtiden. Eller, vilket vore ännu värre, rör det sig måhända om ointresse?

I propositionen finns endast en grund text om att reservofficeren måste kunna tjänstgöra inom grundorganisationen, något som regeringen tydligen vill ta sig mer tid för att göra en grundlig analys av.

Enligt min mening är det viktigare att skapa en struktur som gör det möjligt att i första hand tillvarata reservofficerens kompetens i krigsorganisationen. Övergripande för Försvarsmakten är i det läget att förbandsövningar kan genomföras och att personalen får tillfälle att träna sig i sina respektive befattningar.

I ett krympande försvar drabbas naturligtvis också reservofficerens möjligheter till övning. En idé som förts fram i den moderata partimotionen är att låta två reservare dubblera varandra i samma befattning. Det är viktigt att ha en tydlig krigsbefattning. Annars riskerar motivationen att minska.

Det är också av stor betydelse att ta ställning till frågor som gäller de ekonomiska villkoren och meritvärderingen av reservofficersutbildningen.

Jag vill därför, herr talman, verkligen understryka att regeringen nu måste ta riksdagens beslut på allvar och återkomma med förslag. Riksdagen anser sig nu nödsakad att rikta en uppmaning tre gånger i samma ärende, och det är redan två gånger för mycket.

Ett annat förhållande som inte blir föremål för beslut denna gång är försvarets skolverksamhet. Regeringen har tillsatt en utredning som skall se över denna. Likväl tar regeringen nu steget att slå samman Försvarshögskolan och Militärhögskolan, utan att förslaget blivit föremål för någon närmare beredning. Med hänsyn till att någon sakligt underbyggd beredning inte har förekommit och att en utredning om just skolverksamheten tillsätts ter sig förslaget något förhastat.

I propositionen nämns kortfattat verksamheten vid flygvapnets Halmstadsskolor, F 14. Det är Försvarsmaktens största skolenhet, med ansvar för utbildning främst inom Flygvapnet men även för totalförsvaret i övrigt.

I propositionen står det: ”Det bör ankomma på regeringen att besluta om den framtida förändringen av verksamheterna vid F 14.” På ett annat ställe framgår att F 14 är en del av den i propositionen föreslagna grundorganisationen. Jag förutsätter därför att riksdagen får ta ställning till F 14:s framtid i ett beslut som också rör den övriga skolverksamheten inom försvaret, mot bakgrund av den skolutredning regeringen just har beslutat om direktiv till. Det är en skolutredning som för övrigt innebär att osäkerheten om framtiden kvarstår för väldigt många anställda inom Försvarsmakten.

De erfarenheter som hittills presenterats avseende F 14 visar att en uppdelning och omlokalisering av utbildningen medför avsevärda kostnader och kompetensförluster. Någon påtaglig ekonomisk vinst har således inte kunnat påvisas, vare sig för den kommande eller för den därpå följande femårsperioden.

Britt Bohlin talade i sitt huvudanförande om att skolutredningen skulle leda till en kraftsamling i ett totalförsvarsperspektiv. Jag menar att F 14 redan har kommit en mycket god bit på väg i den riktningen.

Jag är dessutom mycket optimistisk vad gäller möjligheterna att samordna en del av den utbildning som bedrivs vid F 14 med utbildningen inom Halmstad armégarnison. Samordningen mellan arméns och flygets enheter i Halmstad bör således kunna utvecklas från att som nu i första hand gälla stödfunktioner till att även avse utbildning. Genom att man har

slagit in på den här vägen kommer man att kunna uppnå ytterligare effektiviseringar.

Den breda kompetens som finns vid F 14 för både officersutbildningen och annan för totalförsvaret gemensam utbildning har dokumenterat mycket bra förutsättningar att utvecklas i Halmstad.

Till slut, herr talman, vill jag nämna något om arméns enheter i Halmstad. Genom den omlokalisering av Lv 6 som riksdagen beslutade för några år sedan, och genom de investeringar som därefter gjorts i mark- och övningsanläggningar, har det skapats en utbildningsplattform som motsvarar högt ställda krav för en modern soldatutbildning. Förutsättningarna för kommunens markförvärv är för övrigt klara, i motsats till vad någon tidigare talare sade, och kommunfullmäktige i Halmstad kommer att fatta sitt beslut i nästa vecka.

Den sammanlagda effekten av de investeringar som gjorts i Halmstad och beslutet att låta garnisonen få vara kvar och utvecklas där är bra. Ytterligare samordningsvinster som finns att göra mellan flyget och armén gör att Försvarsmakten har anledning att med tillförsikt se fram emot ett gott produktionsresultat avseende de enheter som utbildas i Halmstad.

Det är emellertid beklagligt att den totala ekonomiska ramen för Försvarsmakten blivit så liten som nu är fallet. Det moderata alternativet hade inneburit helt andra förutsättningar för soldatutbildning på olika platser i landet, inte minst vad avser den materiella förnyelsen.

I detta anförande instämde Liselotte Wågö (m).

Anf. 126 INGA BERGGREN (m):

Herr talman! Riksdagens tidigare beslut om Försvarsmakten som en myndighet skulle göra det möjligt att ge en samlad och bättre överblick och sammanvägning mellan krig, fred, operativa krav, utbildning och inte minst ekonomi. Alltså skulle ÖB utifrån riksdagens bedömningar av det säkerhetspolitiska läget och ekonomiska ramar forma en helhetslösning för grund- och krigsorganisation. Direktiven till ÖB efter förra årets decemberbeslut innebar prioritering av luftförsvaret, långsiktighet, rekryteringskraft, återtagnings- och utvecklingsmöjligheter i kvarvarande krigsförband och fredsanläggningar och en över tiden hållbar ekonomi.

Alla är eniga om luftförsvarets betydelse. Det är det sista man bör inskränka på. De militära hoten kommer först genom luften. Tvärt emot bättre vetande och mot ÖB föreslår försvarsutskottet en avveckling av Lv 4 i Ystad och en flyttning av mer än 150 officerare i kårens krigsförband. Detta innebär att kompetensen skingras och att dugligheten sänks för lång tid. Utskottet konstaterar att de bästa förutsättningarna för att utbilda luftvärnsförband finns vid Lv 4. Detta förband, som med råge uppfyller alla kriterier som uppställs för den framtida krigsmaktens utveckling och vidmakthållande, föreslås läggas ned. Att i stället behålla det som i dag enbart är godtagbart håller inte. Endast det bästa är gott nog. Endast det bästa kan utvecklas.

Kostnader spelar naturligtvis en mycket stor roll, speciellt då ramar har skurits ned. En rationell förbandsproduktion och ett effektivt utnyttjande av de samlade försvarsresurserna är då givetvis av särskild vikt, sett över en längre tidsperiod. Investeringsbehovet inom den närmaste 5–10-årsperioden är i Ystad försumbart, till skillnad från läget på andra håll.

Drifts- och utbildningskostnaderna för luftvärnssoldaterna är där lägst i landet. Mark för utbildning och övning finns i tillräcklig omfattning och är den bästa i landet.

Att sammanläggningar i samma garnisonsort skulle skapa särskilt goda förutsättningar för bra förbandsproduktion, något som ofta framhålls, är ett helt obevisat påstående. Vad som däremot är säkert är att tiden går åt till ett evigt sammanträdande för att nödigt fördela otillräckliga resurser. Garnisonen i Ystad och Revinge har däremot inte dessa nackdelar.

När ÖB gjorde sina överväganden om vilka fredsförband som skulle vara kvar tog han stor hänsyn till resultatet i den s.k. Leva-vidare-kalkylen. Regeringen har, liksom utskottsmajoriteten, ignorerat de siffrorna. Efter hand har man i stället punktvist fabricerat eller låtit fabricera nya siffror bakom ryggen på ÖB, den som vid behov i så fall skulle få ta fram ytterligare underlag. Litar man inte på ÖB? Hela konceptet att göra ÖB till ÖB med ett sammanhållet ansvar undermineras och saboteras. Stora delar av det underlagsarbete som på ett föredömligt sätt på stor bredd togs fram inom Försvarsmakten underkänns.

Beträffande Lv 4 lyser de ekonomiska motiven definitivt med sin frånvaro. Detta kostnadseffektiva förband vill man lägga ned. Försvarsministern har med emfas vid ett flertal tillfällen upprepat att enbart försvarspolitiska motiv ligger till grund för förslagen. Det måste i så fall vara rent politiska motiv, för försvarsmotiv kan det ju inte vara. De verkliga motiven är för mig och andra medborgare fullständigt höljda i dunkel.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 8, mom. 28, vilket innebär ett stöd för de motioner från alla partier utom Vänsterpartiet som avstyrker nedläggningen av skånska luftvärnsskåren i Ystad. Naturligtvis ställer jag mig också bakom övriga moderata reservationer i betänkandet.

I detta anförande instämde Rune Rydén (m).

Anf. 127 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! I december 1964 ledde jag som den förste i den årskursen på troppchefskolan vid Kunglig Smålands Artilleriregemente utläggning av dimridå med 15,5 cm rökgranater över Spännberget på Skillingarydsfältet. Vi var väl utbildade, och jag fick beröm. Ändå känner jag mig som en amatör när jag hört inläggen här i dag från försvarsministern, utskottets vice ordförande Britt Bohlin och representanten för det centerparti som en gång var ett i försvarsfrågor stabilt parti, Anders Svärd. Med ords mängd och orwellskt nyspråk försöker man dölja vad det rör sig om, nämligen att vi i dag skall fatta ett dåligt beslut. Dessvärre torde dock deras dimma inte vara tillräckligt tät för att lura vår omgivning.

Först vill jag bara göra några kommentarer till försvarsministerns första inlägg. Han måste ha läst fel i sitt manus. Moderaternas ställningstagande bygger inte på taktiska skäl, som han sade, utan på faktiska skäl. Men att så är fallet kan han självfallet av *sina* taktiska skäl inte erkänna, trots att han vet bättre.

En andra kommentar är att han säger att man väger in civila hot och risker lika högt som de militära. Då är det för alla oss på västkusten – och även för övriga med insikt – obegripligt varför man inte har kunnat ge ett klart besked redan nu om helikopterdivisionen på Säve. Den skall vara

Prot. 1996/97:45
13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

kvar! Till detta finns i nuläget inget alternativ. Oavsett om man skall spana på ubåtar, leta upp drivande minor eller göra civila insatser som i samband med Scandinavian Star-katastrofen måste man ha lokalkännedom och tätt mellan överflygningstillfällena i den bohuslänska skärgården med sina svåröverskådliga samlingar av kobbar, skär och öar. Även här har man i den luddiga skrivningen lagt ut en ridå. Jag skulle inte vilja vara den försvarsminister som går till historien för att ha spelat rysk roulett med vår säkerhet.

Jag kan inte se Ulf Kero här nu – han tycks ju vara regeringens helikopteransvarige – men jag skulle ändå vilja veta: När man skall gå ned från tre till två divisioner, vilka garantier har vi för att en av dem blir på Säve?

Bl.a. mot den bakgrund av osäkerhet om den närmaste tiden som avspeglas i de omvärldsanalyser som utskottet och departementet har haft till sitt förfogande och den faktiska tid som s.k. återtaganden tar rör det sig hart nog i själva verket om s.k. omvänd rysk roulett – den variant där man bara tar ur en patron ur magasinet och låter fem sitta kvar. Jag vill samtidigt peka på den kritik som framförts i Tyskland mot den tidsangivelse för återtagande som fanns i den senaste tyska försvarsplanen, en angivelse som ändå var mera realistisk än den vi arbetat med hos oss.

Sveriges säkerhet och frihet är ovärderlig och inget man spelar om! Eftersom vi alla är överens om att vi så långt som möjligt även skall kunna nyttja de militära resurserna för andra katastrofer än väpnade konflikter medför detta förslag även ett roulettspel med den civila säkerheten.

Herr talman! Jag redovisade i mitt inlägg i försvarsdebatten för ett år sedan de ekonomiska effekterna av det ovisa försvarsbeslutet 1925 och vad det kom att kosta efter upplåningen för återtagandet under andra världskriget. Detta faktaunderlag togs fram av riksdagens utredningstjänst. Slutbetalningen av det sista lånet skedde 1992, med andra ord 67 år efter försvarsbeslutet.

Om en parallell utveckling skulle äga rum – vilket Gud förbjude – vore det intressant om man kunde få veta vad omdömet om dagens beslut kommer att bli år 2063.

Men det är inte bara ekonomiska effekter som vi nu får se genom de tvära kasten och korta tidsperspektiven som t.ex. onödiga investeringar under de senaste åren. Det blir förlust av kompetens. Det blir svårigheter för det frivilligförsvar som flera här har talat varmt om att kunna verka utan de fasta punkter som närhet till kvalificerade lärare och specialutrustade övningsområden har utgjort. Det blir längre avstånd mellan folket och försvaret vilket också har negativa följder för inställningen till försvaret och minskar den psykologiska försvarsberedskapen. Det oriktiga förslaget om nedläggningen av IB 15, som jag motsätter mig, är ett exempel på detta.

Herr talman! Slutligen vill jag säga några ord om antipersonella minor. Den som har haft mintjänst i Sverige vet hur noggrant vi fick lära oss vad gällande konventioner föreskriver. Jag kan ännu framför mig se minprotokollen med kartsnitt, noggrann koordinatangivelse, angivande av typ och mycket annat, samt utmärkningen med de gula triangelformade varningsmärkena med sin röda dödsbalk – ett utmärkt och billigt skydd för ett stort och glesbefolkat land som Sverige. Utan ersättning – en dyrare sådan, som vi inte har pengar till – får vi ett än svagare försvar. Sam-

tidigt hjälper inte detta på något sätt dem som drabbats och drabbas varje dag i Afghanistan, Kambodja och Angola. Där har mineringarna skett på ett regelvidrigt sätt. Genom att vi skulle fatta nu föreslaget beslut missleds andra att tro att vi skulle agera på samma sätt. Det är fel signaler och en tom symbolisk gest.

Herr talman! Efter ännu en påminnelse om behovet av ett klart besked omgående om helikopterdivisionen på Säve ställer jag mig bakom samtliga de yrkanden som gjorts och kommer att göras rörande de moderata reservationerna.

Anf. 128 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Lennart Fridén ägnar en del av sitt anförande åt att prata om dimridåer och kunskaper i att lägga ut sådana. Ändå gjorde han ingenting för att skingra de dimridåer som ligger kring de moderata alternativen till det som nu är majoritetens förslag. Jag hade väl inte förväntat mig det, men jag vill konstatera det. Det är inte någon risk för att det moderata förslaget kan komma att bli bedömt år 2063, eftersom det ju faktiskt inte finns. För att det sedermera skall kunna bedömas måste det finnas i sinnevärlden.

Eftersom Lennart Fridén som en av de få tar upp och diskuterar minfrågan på det sätt som han gör vill jag ändå påpeka skillnaden mellan att lägga ut minor i fredsförhållanden, i vackert väder och med måttstocken i närheten så att man kan vara noggrann, och i krigsförhållanden, när det faktiskt inte fungerar på det sättet. Vi behöver i och för sig inte argumentera kring detta, för jag tycker att det är självklart att vi skall avveckla minorna. Detta visar bara det orealistiska synsättet på detta inhumana vapen.

Anf. 129 LENNART FRIDÉN (m) replik:

Herr talman! De minor som det är problem med här i världen just nu är redan utlagda. Dem kan vi inte göra någonting åt genom att fatta det beslut vi skall fatta i dag.

Det lustiga är att så fort man kommer med ett annat förslag än det som majoriteten har lagt fram här är man orealistisk. Jag tycker att Anders Svärd gör det oerhört lätt för sig. Har han inte på de 57 timmar som det sägs att man har diskuterat de här frågorna i utskottet rätt förstått vad det moderata förslaget går ut på, så är det ganska svårt för mig att på några sekunder här redogöra för det för honom. Jag tror inte att det går hem det heller.

Sedan kan man ju fråga sig varför vi inte skall förbjuda alla vapen – de är ju alla avsedda att ta död på folk. Det rimliga vore ju att vi lägger ned alltihop, Anders Svärd, eller hur?

Anf. 130 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag tror att det var en ganska omöjlig uppgift som Anders Svärd avkrävde Lennart Fridén. När Anders Svärd uppenbarligen inte har tagit till sig all den utförliga information som Arne Andersson och Henrik Landerholm här har givit inom det här frågeområdet tror jag inte att det finns någon möjlighet att få sikten att klarna. Det är ju risken

om man hamnar i en så tät röd dimma och ett så rött töcken som Anders Svärd dessvärre har hamnat i.

Vi är många moderater i försvarsdebatten. Det är en avspegling av vår omsorg om svenska folkets trygghet. Vi moderater motsätter oss försvarets nedrustning.

Jag vill här under mycket kort tid peka på några orimligheter i majoritetens behandling av organisationsfrågor. Ett antal FO-staber skall läggas ned, däribland i Kalmar och Kronobergs län. Flera moderater har starkt kritiserat förslaget. I motionen Fö13 har jag utförligt kritiserat nedläggningsbeslutet. Vi moderater begär i en reservation att FO-staberna blir kvar, och vi motiverar det utförligt.

Försvarsområdesorganisationen är en väsentlig del av vårt folkförsvar. FO-staberna är frivilligrörelsens främsta tillgång, förutom mänskorna och de egna vapnen. Fråga hemvärnsmän, fråga lottor, fråga bilkåristen, m.fl. FO-staberna är relativt sett billiga, oavsett vilka nya dimridåer som har lagts ut genom skrivningen i betänkandet. Och ändå skall de läggas ned!

Ett annat av många sorgliga majoritetsförslag är sammanslagningen av Militärhögskolan och Försvarshögskolan. Det är galet. Försvarshögskolans chef, Nils Gyldeń, har ingående analyserat och i utskottet utförligt berättat hur det förhåller sig. Det får negativa följder. Försvarshögskolans särart, bl.a. civilt inriktad, går förlorad. Ett sådant beslut är inte klokt. Jag motsätter mig detta i motionen Fö47.

Ett tredje inslag i betänkandet som jag – som alla andra moderater – vill ändra på är de begränsade anslagen till materielinköp åt försvaret. Svensk försvarsindustri är i ett svårt läge, och jag känner starkt med alla Boforsanställda och andra inom våra försvarsindustrier – i Malmö, i Karlskrona, i Linköping, i Örnsköldsvik, osv. Jag känner också starkt med alla försvarsanställda som mister sina arbeten när Socialdemokraternas och Centerns förslag nu genomdrivs.

Självfallet står jag, herr talman, bakom de moderata reservationerna. Det ovissa inrikespolitiska läget i Ryssland med dess enorma krigsarsenal och kärnvapenlager gör behovet av moderat försvarspolitik större än någonsin.

Jag skulle också vilja ta upp minfrågan, men jag har tyvärr inte tid att göra det. Henrik Landerholm gjorde det. Jag får av tidsbrist nöja mig med att instämma i hans kritik av ett ensidigt svenskt minförbud. Det krävs nu – jag vill understryka detta – flera miljarder kronor i ökat svenskt försvarsanslag för att kompensera bortfallet av den försvarsmateriel som de personella minorna och andra minor utgör.

Anf. 131 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Herr talman! Socialdemokraterna och Centern verkar för en nedrustning som helt saknar proportioner.

I försvarsbeslutet 1992 genomfördes den neddragning av försvaret som var säkerhetspolitiskt motiverad. De omvärldsförändringar som av åtskilliga talare nu än en gång anföras som motiv för en omfattande nedrustning var kända redan då, 1992. Genom denna ytterligare neddragning kommer staten inte att på ett tillfredsställande sätt kunna sköta en av sina mest grundläggande uppgifter, nämligen att svara för den yttre tryggheten.

Bland allt som skall läggas ned finns också ett antal försvarsområdesstaber, och även jag tänkte säga några ord om detta. Att vissa län inte kommer att få någon tydlig försvarsnärvaro stämmer mycket dåligt med de positiva ord som förekommer i propositionen om den folkliga förankringen och om att landets försvar är en hela folkets angelägenhet. Mot bakgrund av dessa skrivningar är det svårt att förstå att regeringen föreslår att försvarsområdesstaberna i t.ex. Kalmar och Växjö skall läggas ned. När principen ett försvarsområde – ett län frångås kan den folkliga förankringen gå förlorad. Det militära försvaret vinner, som all annan verksamhet, på att ha ett känt ansikte. Försvarsområdesbefälhavaren och landshövdingen är sådana kända ansikten.

Den ekonomiska vinsten av att minska antalet försvarsområden är dessutom liten, eftersom det territoriella försvaret måste vidmakthållas även i framtiden, liksom frivillig- och hemvärnsverksamheten.

Intressant i sammanhanget är det försök att leda Kalmar försvarsområde från Växjö som prövades tidigare. Detta visade sig vara en mindre bra lösning, så Kalmar regemente och försvarsområde återupprättades så sent som 1990.

Landskapsregementen som försvarsområdesstaber har fortfarande viktiga uppgifter i totalförsvaret. De är inte minst kostnadseffektiva.

Skrivningen av majoriteten i försvarsutskottet om att det kan bli aktuellt med något slags understaber i bl.a. Kalmar och Växjö, trots att områdesstaben då centraliseras till Eksjö, kan väl i bästa fall ses som en välmenande halvmesyr. Den kan också uppfattas som ett försök att dölja att det faktiskt handlar om nedläggningar. Att som vissa talare här försöka få en avveckling till en utveckling är inte trovärdigt. Man kan inte utveckla försvarsområdesstaberna genom att avveckla dem.

Begreppet ”understab” är mycket oklart. ”En enhet för”, som det heter på militärt språk, är för övrigt inte någon stab. Det har hela tiden stått klart att ett antal personer kommer att vara kvar i Kalmar respektive Växjö för att administrera frivilligverksamheten m.m., men någon stab handlar det alltså inte om.

Den civila beredskapen har decentraliserats till kommunerna, men beträffande den militära organisationen föreslår alltså Socialdemokraterna och Centern en centralisering. I själva verket genomförs genom förslaget en ny regionindelning, som inte alls stämmer med den civila. Samverkan med länsstyrelse och landsting – sjukvården skall inte glömmas i sammanhanget – kommer naturligtvis att försvåras med denna nya militära organisation, som omfattar tre län.

Att Centerpartiet gått med på detta, trots att det så uppenbart strider mot de tankar som partiet annars torgför, är bara ytterligare ett exempel på vart den intima samverkan med Socialdemokraterna leder. Det är klart att de fåtaliga personer som blir kvar, t.ex. på det f.d. Kalmar regemente, kommer att kunna diskutera med kommunen om samordning av civilt och militärt, men den riktiga myndighetskontakten kommer naturligtvis att ske centraliserat, i Eksjö, när det kaderorganiserade länsregementet försvinner. Det territoriella området Kalmar län kommer därför, liksom Kronobergs län, att sakna riktig försvarsnärvaro, om beslutet blir som man kan befara. Detta är olyckligt och strider mot det högtidliga talet om folklig förankring runt om i Sverige.

Herr talman! Mot bakgrund av det jag har anfört yrkar jag bifall till reservation 11.

I detta anförande instämde Jan-Olof Franzén och Leif Carlson (båda m).

Anf. 132 DAN ERICSSON (kd):

Herr talman! År 1992 tog en majoritet i Sveriges riksdag, mot den dåvarande fyrklöverregeringens förslag, beslutet att avveckla flygdivisionen i Norrköping, F 13. Det var på den dåvarande socialdemokratiska oppositionens initiativ som riksdagen tog detta för Norrköping, för Östergötland och, som jag ser det, för Sverige så beklagliga beslut. Sammantaget med den socialdemokratiska regeringens och Centerpartiets nu föreslagna försvarsbeslut, som innebär en avveckling av garnisonen i Linköping, kommer Östergötland att avrustas helt på en mycket kort tidsperiod.

I den kristdemokratiska försvarsmotionen hävdas att säkerhetspolitiken måste präglas av klarhet och långsiktighet. Sverige skall upprätthålla ett effektivt totalförsvar med en sådan styrka, sammansättning, ledning, beredskap och uthållighet att det utgör ett väsentligt bidrag till stabiliteten i vårt närområde. Det är en förutsättning för att vår strävan att hålla oss utanför krig skall kunna bli respekterad och skapa respekt för vår vilja och förmåga att försvara oss om vi skulle utsättas för angrepp. Vårt totalförsvar skall vara en försäkring mot ofred.

För att armén skall kunna lösa ålagda, operativa uppgifter krävs välutbildade och välutrustade förband. Fältförbanden föreslås nu av regeringen reduceras. Regeringens och Centerpartiets förslag innebär att man frångår ÖB:s inriktning vad gäller armébrigader. Detta är synnerligen anmärkningsvärt och bör avvisas.

Utgångspunkten vid utformningen av grundorganisationen måste enligt min uppfattning vara hänsyn till säkerhetspolitiska aspekter.

När regeringen nu frångår ÖB:s bedömningar har man uppenbarligen gjort det utifrån andra principer än de militäroperativa och säkerhetspolitiska. Som framgår av Kristdemokraternas försvarsmotion vill partiet i förhållande till regeringens förslag ej minska försvarsanslaget med de nu föreslagna 2 miljarder kronorna.

I försvarsbetänkandet, som vi nu har på bordet, föreslås att Sveriges näst största garnison, Linköpings garnison, skall läggas ned. Förslaget strider mot de målsättningar med den nya försvarsorganisationen som anges i propositionen. Garnisonen i Linköping och skjutfältet i Kvarn utgör tillsammans en av landets effektivaste enheter, som i alla avseenden uppfyller de högt ställda kraven på den nya försvarsorganisationen. Både samhällsekonomiska och militära skäl talar entydigt för att garnisonen skall ingå i den nya försvarsorganisationen.

Inför hotet av ett strategiskt anfall har Östgötaregionen mycket speciella förutsättningar. Det var förmodligen en av anledningarna till ÖB:s förslag till regeringen att garnisonen i Östergötland skulle kvarstå i organisationen. Det är strategiskt mycket viktigt med en tydlig militär närvaro i Östergötland, Sveriges i storlek fjärde region, dels med hänsyn till den mycket snabba förändring av hotbilden som kan följa av den politiska osäkerheten i vårt närområde, dels för att visa den vikt som Sverige tillmäter Östersjöfrågan. För att åstadkomma detta och samtidigt möjliggöra

en eventuell framtida övergång till en organisation med kaderuppbyggda utbildningsplattformar måste armébrigaden med plattform i Östergötland bibehållas. Kristdemokraternas samlade försvarspolitik möjliggör detta, vilket framgår av betänkandet.

Förutom Kristdemokraternas samlade försvarspolitiska motion har jag en egen motion som behandlar Försvarsmaktens situation i Östergötland på ett mer utförligt sätt. Där behandlas också frågan om målflygdivisionen på Malmen i Linköping. Om detta har jag tidigare under året haft en debatt med försvarsministern.

I huvudfrågan, om garnisonen i Linköping finns det i betänkandet en tydlig reservation. Det är reservation 15, en reservation som kristdemokraterna står bakom. Om den skulle få majoritet innebär det att garnisonen i Linköping blir kvar. Jag yrkar bifall till reservation 15.

Anf. 133 CARL G NILSSON (m):

Herr talman! Många talare i dag har påvisat att regeringsförslaget är äventyrligt och att det är oansvarigt. Jag instämmer i de argumenten. Det här förslaget tjänar inte vårt lands intressen.

Försvarsministern uttryckte härförleden i en intervju att han tyckte särskilt synd om Linköping och de berörda på Linköpings garnison. Det är ett märkligt uttalande. Jag tycker att Thage G Peterson själv är att beklaga. Han har fått vika sig för Centerpartiets krav att offra Linköping till förmån för andra orter. Det här är tragiskt ur flera sakliga synpunkter.

Många skäl talar för att bibehålla Linköpings garnison, och det är inte bypolitik, herr talman, det är försvarspolitik. Här finns Sveriges kanske bästa övningsfält, här finns universitet med universitetssjukhus och deras samarbete inom t.ex. katastrofmedicin. Här finns goda rekryteringsmöjligheter för kvalificerad personal. Här har det nyligen gjorts stora investeringar, m.m. Jag kan i det sammanhanget instämma i många av de argument som Dan Ericsson just utvecklade för Linköping.

Men, herr talman, först och främst är det naturligtvis det försvarsstrategiska argumentet som är viktigt, nämligen att behålla brigad och regemente i den här delen av vårt land. Utan ett sådant samband mellan brigad och regemente är naturligtvis talet om en möjlighet till återtagning värdelöst.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 15.

I detta anförande instämde Birger Hagård (m).

Anf. 134 ROLAND LARSSON (c):

Herr talman! Jag tänker i mitt anförande ägna mig åt tre begrepp som är hämtade ur propositionen och som ofta återkommer i debatten. Det är begreppen helhetssyn, återtagning och det strategiska överfallet.

I begreppet helhetssyn ligger att på ett så effektivt sätt som möjligt kunna bygga upp och använda försvarets resurser för såväl militära som civila uppgifter och att vid denna uppbyggnad så långt som möjligt utnyttja det civila samhällets möjligheter och resurser.

Eftersom det civila samhället knappast kan organiseras med utgångspunkt från Försvarsmakten är det av avgörande betydelse för helhetssynen hur Försvarsmakten organiserar sig och lokaliserar sin verksamhet i

förhållande till det civila samhället. Detta har i alltför liten utsträckning beaktats i de förändringar som regeringen och utskottet föreslår i förhållande till ÖB:s försvarsplan.

De ekonomiska konsekvenserna av denna förändring i förhållande till ÖB:s plan för såväl försvaret som för samhället som helhet har inte på något sätt kunnat klargöras i förslaget, trots att det på försvarsutskottets eget uppdrag har tagits fram material som belyser detta. Men det finns av någon anledning inte med i betänkandet.

Hotet av en militär konflikt på svenskt territorium har visserligen minskat, i vart fall i det korta perspektivet. Men det finns ändå fortfarande kvar som ett fullt tänkbart scenario, om än i andra former än vi tidigare varit vana vid.

För att vi med rimliga insatser skall kunna hålla oss med ett militärt försvar som kan möta den nya hotbild vi kan se är helhetssynen ett villkor. Det räcker inte med att ha ett försvar som kan sättas in med tillräcklig kraft vid rätt tidpunkt och på rätt plats vid en militär konflikt. Vi måste också på samma sätt kunna använda resurserna för insatser vid stora civila olyckor, vid katastrofer och för internationella uppgifter.

Det är därför av vital betydelse att resurserna är snabbt och lätt tillgängliga i förhållande till både de militära och civila behoven. I båda dessa avseenden har Östgötaregionen med sina hamnar, sina flygfält, sin kust mot Östersjön och närhet till Stockholmsområdet ett mycket strategiskt läge. Genom regionen går också både vår största Europaväg och vår mest trafikerade järnväg. Riskerna vad gäller stora olyckor och katastrofer är av naturliga skäl dessutom störst i befolkningstäta regioner med många riskfaktorer.

Östgötaregionen erbjuder stora möjligheter till samordningsvinster mellan militära och civila verksamheter. Ett mycket gott exempel på det är den samverkan som nu sker mellan Regionsjukhuset i Linköping och Trängbataljonen i fråga om katastrofmedicin och krigskirurgi. Denna såväl för försvaret som för det civila samhället mycket betydelsefulla verksamhet förutsätter en militär närvaro av något slag i länet. Möjligheterna att som hittills kunna ta emot krigsskadade på Regionsjukhuset i Linköping och att sända ut fältsjukhus till olika krigs- och katastrofplatser i världen är också avhängiga denna samverkan.

Ett av de bärande begreppen i regeringens försvarsstrategi är återtagning.

För att vid ett ökat militärt hot i vår omvärld på ett snabbt och ekonomiskt effektivt sätt kunna återta avvecklad militär kapacitet måste vissa grundförutsättningar finnas. Det måste finnas goda möjligheter att rekrytera välutbildad och kompetent personal. Om det skall vara möjligt måste det också finnas en god arbetsmarknad och goda utbildningsmöjligheter för anhöriga. För en flexibel organisation måste det också finnas en arbetsmarknad med en profil som gör det möjligt för militär personal att övergå till civil verksamhet och tvärtom.

Ett politiskt beslut att återuppbygga försvaret, dvs. i realiteten en upprustning, kommer med stor säkerhet inte att fattas förrän det militära hotet i vår omvärld allvarligt ökat. En återtagning kan därför i praktiken behöva verkställas inom en mycket kort tid. Det kommer att kräva att det finns bl.a. utbildningsresurser i det civila samhället som går att ta i anspråk för denna uppbyggnad.

Återtagningsdoktrinen kräver också att det finns tillgång till militär mark för övning och utbildning.

Allt detta finns inom landets i storlek fjärde region, Östgötaregionen, med sitt universitet, sin arbetsmarknadsprofil och ett av landets bästa militära övningsfält i Kvarn.

I stället för att utnyttja dessa unika förutsättningar föreslås nu en avveckling av huvuddelen av den militära verksamheten i denna del av landet.

Herr talman! På kort sikt är hotet av en militär konflikt på svenskt territorium, som förut nämnts, inte särskilt stort. Med den labila politiska situation som råder i vår omedelbara närhet kan det militära läget snabbt förändras. I en sådan situation kan risken för ett strategiskt överfall på mycket kort tid bli en realitet.

Alla scenarier som hitintills visats upp med det strategiska överfallet förutsätter koncentrerade militära operationer mot vitala administrativa och försörjningsstrategiska centrum. I praktiken innebär det i första hand Stockholmsområdet men även övriga storstadsområden.

Vid ett strategiskt överfall mot Stockholmsområdet måste det finnas möjligheter att på relativt nära avstånd mobilisera förband som mycket snabbt kan sättas in i ett motangrepp. För detta ligger den nuvarande infanteribrigaden i Östergötland, IB 4, speciellt bra till.

Förutsättningarna för en snabb mobilisering och därmed också snabba insatser är mycket goda i brigaden i Östergötland, där 90 % av de värnpliktiga finns inom det omedelbara närområdet.

I vissa situationer av ett strategiskt överfall kan dessutom Östergötland med sitt slättland, sina flygfält, hamnar och sin infrastruktur vara speciellt intressant för en fientlig operation, bl.a. för en uppmarsch mot Stockholmsregionen. Att lägga ned förbanden i Linköping men även i Borås innebär en betydande försvagning för att möta ett strategiskt överfall riktat mot våra storstadscentrum. Varför regeringen valt att med öppna ögon välja denna försvagning är höljt i dunkel.

Det förslag, herr talman, till försvarsmaktsplan som ÖB redovisade hade förvisso sina svagheter. Ambitionen borde därför ha varit att eliminera dessa. I stället har man valt att föreslå förändringar som försvagar möjligheterna till helhetssyn, som ger sämre förutsättningar för en återtagning och för att möta hotet av ett strategiskt överfall.

En demilitarisering av Östergötland bidrar i hög grad till denna försvagning och framstår därför utifrån rationella militära och ekonomiska utgångspunkter som obegriplig.

Jag yrkar därför bifall till motionerna Fö8 och Fö29 samt Fö50 i motsvarande delar.

Låt mig slutligen säga ett par ord om en fråga som inte i de här sammanhangen tagits upp förut. Det här är ingen fråga av regionalpolitisk karaktär för oss i Östgötaregionen. Det här är en militär samhällsekonomisk fråga, och det måste vara en sådan fråga. Det får inte vara regionalpolitiken som avgör den här typen av beslut. Jag vill ändå påpeka att det för den skull inte är en oväsentlig regionalpolitisk fråga för oss i Östergötland. Det betyder inte att den är ointressant därför att vi i det län som jag representerar är mycket beroende av försvarsbeslut, inte minst med tanke på den försvarsindustri som vi har. Jag tycker att det är viktigt att alla i denna kammare har klart för sig att Östergötland inte är okänsligt

för den här typen av beslut. Östergötland är mycket känsligt för försvarsbeslut och kommer att vara ännu känsligare såvitt vi inte kan räkna med fortsatta försvarsbeställningar för Saab. Vi kommer från länet att i annan ordning och i andra sammanhang uppvakta regeringen och klargöra detta därför att vi på något sätt måste känna trygghet även i vår situation.

Anf. 135 CARL G NILSSON (m) replik:

Herr talman! Egentligen kunde det vara ett instämmande. Jag tycker att Roland Larsson på ett väldigt klokt och bra sätt formulerade hur viktigt det är att vi behåller de resurser som vi har i Östergötland. Jag beklagar emellertid att han inte med de kloka orden har lyckats beveka sin egen partiledning att i de olika stegen fram till ställningstagandet komma till samma slutsats.

Anf. 136 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jag instämmer med Carl G Nilsson om att jag är klok och förständig.

Anf. 137 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Garnisonen i Linköping är en mångsidigt sammansatt och kostnadseffektiv försvarsplattform. Garnisonen ligger i en från totalförsvarssynpunkt gynnsam region med korta och etablerade kontaktvägar såväl till kommuner och statliga myndigheter som till universitet, landsting, regionsjukhus och näringsliv. I sin nuvarande form utgör garnisonen en bred, kostnadseffektiv och rationell komponent i totalförsvaret med en geografiskt mycket god och central placering i en infrastrukturellt väl avvägd region med närhet till Stockholmsområdet.

Förutsättningarna för anpassning till de säkerhetspolitiska bedömningarna både på kort och på lång sikt är därför utomordentligt goda med Östergötland som försvarscentrum. Vidare är Linköping med universitet och katastrofmedicinskt centrum en lämplig ort för forskning och utveckling bl.a. av militärt bistånd såväl inom landets gränser och utomlands.

Vidare är övningsfältet i Kvarn, som ligger i Motala kommun, södra och mellersta Sveriges till ytan största utbildningsplattform som i dag utnyttjas för utbildning av officerselever och krigsförband. När nu förbanden i Linköpings garnison utgår ur Försvarsmaktens organisation, vilket föreslås av en majoritet i denna kammare bestående av socialdemokrater och centerpartister, riskerar utbildningsplattformen Kvarn att underutnyttjas. Därmed är även Kvarns framtid i fara.

Alla dessa fakta och alla dessa argument kände naturligtvis överbefälhavaren till när han lade fram sitt förslag vad gäller det svenska försvaret. Det var därför han inte föreslog nedläggning av Linköpings garnison. Försvarsministern och regeringen lyckas dock driva igenom dessa nedläggningar med hjälp av röster från socialdemokrater och Centerpartiet.

I denna fråga måste jag tillstå att jag har betydligt större tilltro till överbefälhavarens försvarsstrategiska bedömningar och avvägningar än de oklara och svårförståeliga argumenten, om några över huvud taget finns, i utskottsmajoritetens förslag vad gäller nedläggningen av garnisonen i Linköping.

Anf. 138 CONNY ÖHMAN (s):

Herr talman! Det mesta i regeringens försvarsproposition vad gäller t.ex. inriktning, ekonomisk totalram tycker jag är bra. Även jag inser att regementen måste läggas ned. När det gäller nedläggningen av IB 4 kan jag inte finna att förslaget stämmer överens med de principer man sagt sig ha använt vid bedömningen av olika förband. I propositionen säger regeringen att kraven på folklig förankring ställer krav på att Försvarsmaktens verksamhet har en tillfredsställande geografisk spridning.

I Östergötland har vi under drygt tio år upplevt att försvaret har lagt ned en flygflottilj på Malmen, flygflottiljen i Norrköping och T 1 i Linköping. Nu föreslås att Mellersta arméfördelningen i Linköping, försvarsområdestaben i Linköping, Svea terrängkår i Linköping, Svea artilleriregemente i Linköping och Livgrenadjärbrigaden i Linköping skall läggas ned. Trots många tidigare nedläggningar får Östergötland ta största stöten i detta försvarsbeslut. Vad som händer med den folkliga förankringen i mitt hemlän är högst tveksamt när landets fjärde största region inte har någon värnpliktsutbildning kvar och inte heller ens en FO-stab. Tidningarna i Östergötland har också rapporterat om avsevärt många avhopp från hemvärnet i länet.

Ett urvalskriterium som jag tycker är bra är att man säger sig prioritera samordnade garnisoner med kostnadseffektiv produktion. Trots detta föreslås nedläggning av Sveriges näst största garnison, den i Linköping, där man sedan mer än tio år tillbaka samordnat alla funktioner som kan samordnas i en garnison.

Ytterligare ett urvalskriterium är låga investeringsbehov. I Linköping har försvaret under de senaste tio åren investerat 170 miljoner kronor. Jag har med egna ögon sett förband på en del andra platser i landet som föreslås vara kvar där det såvitt jag förstår finns ganska stora underhålls- och investeringsbehov som måste tillgodoses. I något fall finns det t.o.m. behov av inköp av ny mark för att man skall få tillgång till övningsområden.

Centrum för utveckling av infanteriet samt den redan samordnade högskoleutbildningen för infanteriet, kavalleriet och pansartrupperna ligger i Kvarn och Östergötland. Utskottets argument för att lägga ned A 1 är att man då kan satsa på förband som ligger samlokaliserade med truppslagscentrum. Men för infanteriet är man beredd att bryta detta samband i och med att man föreslår nedläggning i Linköping. Logiken i ett sådant resonemang haltar minst sagt. Varför är det viktigt med närhet i samband med vissa truppslagscentrum? Undantagen är den närhet som i dag redan finns i Östergötland.

Tillgång till övningsfält är en annan viktig faktor. Vi har – och det tror jag att de flesta instämmer i – ett av södra och mellersta Sveriges bästa övningsfält i Östergötland, det som ligger i Kvarn. Ingen annan garnison än Linköpings garnison har i dag möjlighet att samöva infanteri, artilleri, arméflyg och terrängförband med kadetter från alla dessa vapenslag.

Ytterligare ett kriterium har varit utvecklingspotential. I Linköping finns sedan länge en etablerad samverkan mellan garnisonen, universitet,

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

FOA och universitetssjukhuset. Lägg därtill att det i Linköping finns ett betydande mått av IT-utveckling, något som efterfrågas alltmer av försvaret.

Samverkan med det civila samhället är en annan viktig faktor. Garnisonen i Linköping har tillsammans med sjukhuset där och medicinska fakulteten under många år bedrivit ett utvecklingsarbete som handlat om katastrofmedicin och krigskirurgi. Jag tycker att detta är lysande exempel på samverkan mellan det civila samhället och försvaret, en samverkan som gynnat båda parter.

Visserligen skriver utskottet att det är viktigt att det samarbetet kan fortsätta, och jag välkomnar den skrivningen. Men jag hyser ändå en viss oro över hur det skall gå till rent praktiskt när det saknas en försvarsmakt på platsen som man kan samverka med.

Flera talare har här i dag understrukt hur viktigt det är att kvarvarande förband och utbildningsplatser finns så nära den tänkta uppgiften som möjligt. Det är också självklart att ett förband blir effektivare om den tänkta uppgiften skall lösas i en terräng där man utbildats eller övats. Mot den bakgrunden är jag bekymrad över att det på kuststräckan mellan Skåne och Stockholm – en kuststräcka som måste anses ligga strategiskt till i försvarssammanhang – i framtiden inte kommer att finnas något kustnära arméförband.

Det sägs i utskottets betänkande att man vid det slutliga avgörandet har bibehållit Dalabrigaden i Falun i stället för IB 4. Motivet sägs vara möjligheten till vinterutbildning. Visst måste jag medge att Linköping inte är något köldhål. Å andra sidan kan jag konstatera att även Vasaloppet har inställts i brist på snö.

Jag är väl medveten om att det är svåra avvägningar som måste ske i samband med ett försvarsbeslut. När man lägger ned förband måste man avväga väldigt noga. Men att lägga ned kostnadseffektiva förband – förband som har visat sig ha hög kvalitet där stora investeringar har gjorts, en garnison som har hög utvecklingspotential där truppslagscentrum finns som man samverkar med – anser jag inte vara en riktig bedömning.

Jag tycker att utskottet i många frågor har argumenterat klart och sakligt. Men när det gäller argumentationen kring Linköpings garnison är den minst sagt tunn. Därför, herr talman, vill jag yrka bifall till motionerna Fö8 och Fö29.

I detta anförande instämde Inge Carlsson, Berit Löfstedt, Viola Furubjelke, Berndt Sköldestig, Lars Stjernkvist och Sonia Karlsson (alla s).

Anf. 139 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag instämmer i Conny Öhmans principiella hållning, att vi skall satsa på garnisonen i Linköping. Det är korrekt. Men jag har en fråga till Conny Öhman.

Av debatten har det framgått att av militära, strategiska och samhälls-ekonomiska skäl talar allt för garnisonen i Linköping, vilket också ÖB insåg. Hittills under dagens debatt har jag inte hört några hållbara argument för eller motiv till varför regeringen har frångått ÖB:s bedömning.

Conny Öhman tillhör ändå regeringspartiet. Han måste åtminstone internt ha fått höra någon sorts argumentation från regeringen. Det skulle vara intressant att höra om Conny Öhman kunde redovisa den andra si-

dans syn på varför man har valt bort garnisonen i Linköping när allting rent logiskt talar för att den skall få vara kvar. Det vore av värde för debatten att få höra det. Kanske har regeringen till Conny Öhman redovisat något skäl för detta.

Anf. 140 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Jag har talat för att garnisonen i Linköping skall bevaras. De som har en annan uppfattning får svara på frågan varför de har gjort en annorlunda bedömning. Den frågan bör rimligtvis inte riktas till mig.

Anf. 141 LARS BJÖRKMAN (m):

Herr talman! I vårt land har vi levt så länge i frihet att många har lockats tro att det är en rättighet för evigt given. Alla hoppas vi naturligtvis att så skall vara fallet, men historien visar att detta inte är en självklarhet. Men förutsättningen för att fredsperioden förlängs ökar genom att vi i Sverige bibehåller ett omvärldsförtroende om att vi är beredda att hålla ett modernt och kraftfullt försvar, starkt nog att kunna avvisa en eventuell angripare. Om denna målsättning har det tidigare funnits en politisk enighet. Dock har det förslag till tioprocentiga neddragningar som den socialdemokratiska regeringen med stöd av Centern drev igenom förra året påtagligt förändrat såväl målsättningen som enigheten.

ÖB, som på regeringens uppdrag utarbetade ett förslag till försvarsmaktsplan vilande på de ekonomiska grundvalar som riksdagen fastställt, presenterade våren 1996 sin bedömning av hur man mest effektivt utnyttjar den bantade ramen.

Detta förslag innebär för Västsveriges vidkommande att Göteborg med landets näst största befolkningskoncentration och med ett omland som rymmer landets största och enda transoceana hamn och landets näst största flygplats, Landvetter, bäst kan försvaras genom ett bevarande av IB 15 i Borås. I regionen Väst finns utöver vad som redan nämnts ett stort antal företag som har stor strategisk betydelse för förutsättningen att uthålligt kunna klara en militär avspärning. Låt mig bara nämna några företag: Volvo, Saab, Volvo Flygmotor, Vattenfall, raffinaderier samt några av landets största petrokemiska anläggningar. Alla dessa för landet så betydelsefulla industrier kan i orostider enligt de bedömningar som ingick i ÖB:s plan erhålla bästa skydd genom att Älvsborgsbrigaden, IB 15, även fortsättningsvis behåller den uppgiften.

Detta förband, vars hemmaterräng och övningsområde sammanfaller med det område mellan Borås och Göteborg som i första hand skall skyddas, kan med kortast tänkbara varsel ingripa för att skydda rikets andra stad mot en eventuell inkräktare. ÖB vill i sitt förslag behålla IB 15 just för att klara den uppgiften. Genom att mob-utrustningen är förlagd inom uppmarschområdet och genom att merparten av de värnpliktiga befälen rekryteras inom brigadens ansvarsområde kan denna styrka med absolut minsta tidsutdräkt finnas på plats väl övade för att klara sin stridsuppgift.

Allt detta hade vägts in i det underlag som överbefälhavaren använde för att ge bästa möjliga förutsättningar att skydda de vitala intressen som denna del av landet representerar. Men försvarsbeslutet av modell 1996 präglas uppenbarligen inte främst av militärstrategiska överväganden.

Inte heller väger argument som goda, redan befintliga övningsförutsättningar särskilt tungt i en socialdemokratisk regerings planeringsunderlag.

Älvsborgsbrigadens permanenta övningsområde i Borås har bedömts vara fullt tillräckligt och är dessutom koncessionsprövat för sin uppgift. I Halmstad, IB 16, köper kommunen i dagarna in delar av landets bästa jordbruksmark för att kunna uppfylla kravet på ett tillräckligt stort övningsområde. Köpet genomförs uppenbarligen för att förbättra övningsförutsättningarna därstädes. Men i utskottets skrivningar kan vi ändå läsa att utvecklingsmöjligheterna även före köpet är bättre än de som föreligger för IB 15. En naturlig fråga blir då: Varför genomföra detta köp? Frågan har ställts tidigare här i dag, men svaret har hitintills uteblivit.

Herr talman! Bara åtgärden att kompletteringsköpa mark för att uppfylla kraven på ett godtagbart övningsområde talar för att det inte längre är ekonomiska, miljömässiga eller militärstrategiska överväganden som har fällt utslaget. Politiska och partistrategiska bedömningar väger uppenbarligen tyngre än de bedömningar som ÖB gör. Sakargument tycks inte längre vara i förgrunden.

Enligt min mening får den strategiskt viktiga västra regionen och Göteborg med det förslag som utskottet nu presenterar ett väsentligt sämre skydd än vad ÖB-planen ursprungligen syftade till. Ansvar för detta åvilar försvarsministern stödd på den socialdemokratiska och centerpartistiska majoriteten i försvarsutskottet. Vi kunde tidigare under debatten höra utskottets vice ordförande Britt Bohlin uttrycka den stolthet och glädje som hon kände över det resultat som man har åstadkommit i utskottet. Jag måste fråga om denna glädje delas av hennes vänner i respektive partier som via motioner och på annat sätt har gjort – som jag gärna vill tro – ärliga försök att påverka sina partiföreträdare i utskottet att ändra slutresultatet.

Herr talman! Under århundraden har hundratusentals sjuhäringar marscherat under Älvsborgs regementes fanor. I dag avgörs om detta anrika regemente och IB 15 skall leva vidare eller förvisas till historiska arkiv. Försvarsutskottets majoritet av socialdemokrater och centerpartister har på ett beslutsunderlag, som på goda grunder kan ifrågasättas, presenterat ett förslag till beslut som innebär nedläggning av garnisonen. Reservation nr 12, undertecknad av moderater och kristdemokrater, är det alternativ som ger Älvsborgsbrigaden och I 15 möjlighet att överleva. Med ett beslut baserat på denna reservation bejakas också det militära skydd som Västsverige förtjänar.

Herr talman! Jag står självfallet bakom alla de moderata reservationerna och yrkar bifall till reservation nr 12.

I detta anförande instämde Birgitta Wichne och Elizabeth Nyström (båda m).

Anf. 142 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Alla länder och statsbildningar i världen har behov av att hävda sin självständighet och integritet. Nästan alla länder har ett eget militärt försvar eller ingår i någon form av militär allians. Ett försvar för säkerhet och trygghet, för fred och frihet är livsnödvändigt för att hävda det demokratiska statsskicket och det egna landets suveränitet. När det gäller att försvara dess värden handlar det om många praktiska områden.

Även om det militära försvaret har en särställning och en dominerande roll i sammanhanget så är – som jag litet ytligt har uttryckt det några gånger – försvar av vitala säkerhetspolitiska värden mer än kulor och krut. Det handlar om diplomatisk aktivitet, rättvisa handelsvillkor, en bättre fördelning av jordens resurser, värnet om miljön, ett aktivt och solidariskt bistånd och inte minst möjligheten till folkligt umgänge och kulturutbyte.

När detta är sagt finns det anledning att återvända till den stora roll som Försvarsmakten har i dess planerande och operativa uppgift. Försvarsmakten har den svåra rollen att efter givna förutsättningar ha rätt att döda för att minimera antalet sårade och döda för att ytterst säkra fred och frihet.

Det svenska försvaret har genomgått dramatiska förändringar under senare år. Teknisk utrustning i kombination med neddragningar av både militär och civil personal har medfört att ett stort antal förband har försvunnit från fredsorganisationen – förändringar som också har fått genomslag i krigsorganisationen. Det finns anledning att stödja grundkonceptet ett smalare men vassare försvar. Neddragningarna har självfallet medfört regionalpolitiskt tunga förändringar på arbetsmarknaden.

De senaste månaderna har det förts en intensiv diskussion om slutsatserna kring den nya organisationen. Överbefälhavarens förslag har mottagits med blandade reaktioner. Men sammantaget har det ändå funnits fog att ge ÖB vitsord för en i stort sett väl avvägd försvarsorganisation, som har haft sin utgångspunkt i den militära och operativa slagkraften.

I det s.k. politiska varvet har det skett stora förändringar. Uppenbart är att regeringen har tagit betydligt mindre hänsyn till den försvarspolitiska aspekten och mer sneglat på andra intressen som har gjort sig gällande i sammanhanget. Regionalpolitiskt synes Överbefälhavarens militära bedömning ur operativ synpunkt ändå vara förhållandevis gynnsam.

Att K 3 i Karlsborg blir kvar känns riktigt av flera skäl. Men det är fel att lägga ned utbildningen av stabs- och sambandsförbanden vid S 2 i Karlsborg. När den upphör faller en del av både motiv och underlag bort för den militära verksamhet som blir kvar. Karlsborg är hårt plågat av regionalpolitikens påfrestningar. Regeringens och utskottsmajoritetens förslag är därför mycket tungt för hela kommunen och för östra Skaraborg. Försvaret bör kunna avgöra hur signalförbanden utbildningsmässigt skall fördelas på befintliga utbildningsplattformar. Riksdagen bör ge regeringen detta till känna.

Jag yrkar bifall till reservation 14.

Vad som är olyckligt i propositionen är den obefogade argumenteringen som är till nackdel för I 15 i Borås och som innebär att Älvsborgsbrigaden, enligt propositionen och försvarsutskottet, skall läggas ned.

Det känns fel när man inför bildandet av den civila västsvenska regionen med Göteborgs- och Bohus län, Älvsborgs- och Skaraborgs län skall förlägga den militära garnisonen utanför detta storlänsområde. Det finns också invändningar ur militärstrategisk synpunkt, då det är viktigt att ha kontroll i ett kris- eller krigstillstånd. Hamnarna i Göteborg, Uddevalla och Stenungsund är ju viktiga för landets försörjning av varor i ett krisläge, då Sverige måste ha beredskap för att förse människor och livsviktig industri med förnödenheter. Det bygger på insikten om att

också i krislägen kunna importera en betydande del av oundgängliga varor.

Storflygplatsen Landvetter och flygplatsen i Säve är viktiga att hålla öppna för nödvändiga transporter. Nedläggning av dessa trafikstationer skulle göra det mycket svårt att klara en militär konflikt. Göteborgsområdet är därför speciellt viktigt för hela vårt land. Både de militära och de civila motiven kan tillgodoses med ett bibehållande av Älvsborgsbrigaden.

Den tredje invändning som vi har är att försvarsministern dömer ut Borås som ett olämpligt utbildningsområde. Det övningsfält på närmare ett par tusen hektar som finns i anslutning till kasernerna är synnerligen väl, för att inte säga överlägset, lokaliserade. Militära experter anser dessutom att terrängområdena synes lämpliga för aktuell utbildning.

Propositionens alternativ, att förlägga brigaden till Halmstad, som för närvarande bara har en dryg tiondel av Älvsborgsbrigadens markområden, kräver oerhört stora kompletteringar och investeringar. Detta är nödvändigt om en brigad placerad i Halland skall bli övningsduglig. Det torde handla om att ta god åkermark i anspråk. Det kan knappast vara i linje med vare sig jordbruksintresset eller miljöhänsynen.

Detta ter sig som så mycket mer märkligt eftersom lämpligt övningsfält finns på I 15:s mark. Då rör det sig om mark som inte är så tjänlig för andra näringsområden. Andra skäl som bör motivera en Boråslokalisering är, som jag sade, närheten till storflygplatsen Landvetter och, det skall vi inte bortse från, den folkliga förankring som finns inom hemvärns- och frivilligorganisationer. Där finns ett starkt stöd för totalförsvaret och samhället, särskilt i kristid.

Min slutsats är att det finns anledning att i Västsverige inte frånga ÖB:s förslag, och att riksdagen i denna del måtte korrigera regeringens förslag. Det jag nu har sagt innebär att Älvsborgsbrigaden bör behållas i Borås. Motiveringarna finns i allt väsentligt i reservation 13, men är väl tillgodosedda också i reservation 12. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 12.

Anf. 143 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Jag måste börja med en sak som jag inte hade tänkt säga. Jag vänder mig till Lars Björkman: Ifrågasätt inte min och mina kollegers ärlighet i de motioner vi skriver!

I dag hade jag velat ha en karta, en stor karta över Sverige här bakom talmanspodiet. Nu har vi inte det, men jag tror ändå att kammarens ledamöter kan se bilden av Sverige framför sig. De kanske t.o.m. kan se Västsverige framför sig.

Om ni ser denna bild för er inre blick, så skall jag nämna några ställen: Landvetter, Göteborg, hamnarna, kanske framför allt oljehamnarna, i Göteborg, Säve flygplats på Hisingen, Stenungsund och Uddevalla. Flyttar ni sedan blicken en bit österut, kommer ni till Borås. Alla de platser jag nu har nämnt, är oerhört viktiga för Sveriges och Västsveriges försvaret.

Varför är det så? Jo, det beror på att dessa hamnar, det är i första hand hamnarna jag tänker på, och dessa flygplatser behövs för vårt lands försörjning av varor i krisläge. Dessutom måste vi behärska de flygplatser

jag nämnde så att inte en angripare får luftherravälde från dessa. Därför är det viktigt.

Min utgångspunkt när jag diskuterar försvarsfrågor är att vi inte skall ha ett enda flygplan mer, inte en enda ubåt mer, inte en enda stridsvagn mer, inte en enda artilleripjäs mer, inte ett enda förband mer än vad som behövs för att en eventuell angripare skall säga: Det blir för dyrt. Det blir för dyrt ekonomiskt att anfälla Sverige. Det blir för dyrt politiskt att anfälla Sverige. Det blir för dyrt mätt i antalet förlorade soldater och förlorad materiel att anfälla Sverige. Det blir för dyrt i förlorad tid att anfälla Sverige.

Då frågar man sig var denna balanspunkt ligger. Naturligtvis vore det utomordentligt förmåtet av mig att påstå att *jag* vet var den ligger. Men just därför, och med denna utgångspunkt, blir det oerhört viktigt att man gör de riktiga militärstrategiska bedömningarna. Det vore som sagt förmåtet av mig att påstå att jag kan det här bättre än försvarsutskottets ledamöter eller Försvarsmaktens chefer på olika nivåer. Därför måste jag lyssna. Jag måste noggrant värdera och omsorgsfullt överväga vad experterna på olika håll i riksdagens försvarsutskott och i Försvarsmakten säger. Jag tror också att jag måste vara litet lyhörd och höra *hur* de säger det. Jag har gjort allt det. Jag har varit noggrann, jag har varit lyhörd och jag har varit omsorgsfull.

Då vill jag be er försöka man fram den där kartan över Västsverige igen. Försök att se Landvetters flygplats framför er! Den ligger 42 km från Borås. Försök att se oljehamnarna i Göteborg och Säve flygplats framför er! De ligger 65–70 km från Borås. Var mobiliseringsplatserna för de förband som har till uppgift att försvara dessa platser ligger, vet jag inte exakt. Jag vet inte var mob-förråden ligger. Men så pass mycket vet jag, som att de i varje fall inte ligger längre bort från dessa platser än Borås. Jag *skall* ju inte veta var de finns – utom möjligen i fråga om det förband som jag själv var chef för. Det vet jag var det ligger. Det är av dessa skäl jag anser att IB 15, alltså det förband som mobiliserar Sjuhäradsbygden, skall vara kvar.

Nu skall jag lämna den tänkta kartan för ett ögonblick och gå till propositionen och till försvarsutskottets betänkande. Det har sagts hela tiden, från det att riksdagen förra året fattade principbeslutet, att enbart, lägg märke till *enbart*, försvarspolitiska skäl skall avgöra hur grundorganisationen skall se ut och, får man anta, var utbildning av de soldater som skall ingå i organisationen skall ske.

I betänkandet kan man läsa att de försvarsekonomiska kalkylerna skall kompletteras med samhällsekonomiska faktorer. Konsekvenserna för de orter som berörs av avveckling skall belysas. Vidare står det att regeringen anmäler att analysen innehåller samhällsekonomiskt konsekvensresonemang, analys av offentliga transfereringar och regionalpolitisk analys. Detta är gjort, står det i betänkandet.

Vidare skriver utskottet att man förutom propositionen och motionerna – ganska många sådana – haft tillgång till Försvarsmaktens respektive Försvarsdepartementets försvars- och samhällsekonomiska bedömningar.

Med detta som bakgrund vill jag för det första säga att det inte skulle vara så dumt att få ta del av de försvars- och samhällsekonomiska bedömningar som utskottet haft tillgång till. De hade varit bara om de hade funnits redovisade, om så bara med ett litet stycke, i betänkandet.

Prot. 1996/97:45
13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

För det andra vill jag säga att det alltså står i betänkandet att konsekvenserna för de orter som berörs av avvecklingar skulle belysas. För att vara litet fin i kanten, skulle jag vilja uttrycka mig så här: Jag hade uppskattat om det i betänkandet hade funnits några rader om vilka konsekvenserna blir för Borås, Ystad, Linköping och Umeå för att nämna några platser.

Herr talman! Utskottet säger att det i första hand skall vara försvarspolitiska överväganden som skall ligga till grund för hur Försvarsmaktens organisation i fred skall utformas. Precis så tycker jag också. Jag håller med om det. Det är i linje med den principiella uppfattning som jag tidigare redovisade. Jag talar om hur jag tycker att man bör se på hur stort ett försvar skall vara, var det skall ligga, hur det skall utrustas och hur dess personal skall utbildas.

I den motion som jag tillsammans med mina kolleger Sonja Fransson och Berndt Ekholm har undertecknat har vi bl.a. följande väldigt centrala skrivning i propositionen som bakgrund, och det handlar om ett principresonemang: ”Grundorganisationens utformning har dock på olika sätt en inverkan på dessa förutsättningar. Lokaliseringen påverkar var den fasta personalen är bosatt. Krigsorganisationens materiel måste kunna utnyttjas för utbildning m.m. och mobiliseringsförråden bör av rationalitetsskäl finnas inom rimligt avstånd.”

Denna skrivning har utskottet gjort till sin, har jag förstått, och eftersom jag utgår från att både propositionen och utskottets betänkande är allvarligt menat, tycker jag att man lika gärna kunde ha skrivit att det förband som skall försvara Västsverige skall ligga i Borås. Det är ju vad som står i texten. Därför tycker jag att det är konstigt att utskottsmajoriteten inte har kommit till den slutsatsen.

Vi tycker att det finns väldigt goda sakliga skäl – jag tar inte med några andra skäl – för vårt yrkande i motion Fö25, där vi säger att vi vill att Älvsborgsbrigaden i Borås skall behållas och bilda en garnison under C MKV ingående i Södra militärområdet. Eftersom vi tycker att detta är sakligt betingat yrkar jag härmed bifall till motion Fö25.

I detta anförande instämde Berndt Ekholm och Sonja Fransson (båda s).

Anf. 144 LARS BJÖRKMAN (m) replik:

Herr talman! Endera lyssnar inte Arne Kjörnsberg, eller också vill han inte tro vad jag säger. Om det finns tvivel om hur hans ärlighet uppfattas måste det grundas på andras uttalanden, inte på mitt uttalande i mitt huvudanförande. Jag sade: Jag vill gärna tro att de försök som gjorts för att påverka sina partiföreträdare via motioner och på annat sätt är ärligt menade. Jag vet att det är så. Därför har jag ingen anledning att betvivla det.

Jag hade också byggt in en frågeställning i det momentet grundad på ett uttalande som tidigare i dag gjordes av försvarsutskottets vice ordförande Britt Bohlin. Hon uttalade ju att hon känner stolthet och glädje över den försvarspolitiska produkt som man nu levererar till kammaren och som man med stöd av Centerpartiet kan fullfölja. Jag frågade om Arne Kjörnsberg och andra känner samma glädje som Britt Bohlin. Arne Kjörnsberg får nu tillfälle att redogöra för det.

Anf. 145 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Lars Björkman vill gärna tro att Sonja Fransson, Berndt Ekholm och jag är ärliga. Lars Björkman, vi är ärliga!

På den andra delfrågan i Lars Björkmans replik vill jag svara, och detta bör ha framgått av vad jag nyss sade här i riksdagens talarstol: På den här punkten tycker jag att försvarsutskottets majoritet har fel. Av sakliga skäl, som noga framförts i talarstolen, tycker jag att regeringens förslag i denna del är fel. Jag har kurage nog att säga det och jag står för det. Jag har inte några som helst problem i mitt parti när det gäller att få säga detta.

Anf. 146 LARS BJÖRKMAN (m) replik:

Herr talman! Det här kan upplevas som en okynnesreplik. Om Arne Kjörnsberg hade lyssnat från första början skulle hans ärlighet aldrig ha behövt ifrågasättas. Jag har inte gjort det. Det måste vara andra som har gjort det. Kanske kände Arne Kjörnsberg på sig att det är bäst att försvara en sak som inte är angripen.

Anf. 147 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag står bakom den ekonomiska ram som riksdagen beslutade om i våras. En del av försvarspolitikerna är ju också att föra en realistisk och ansvarsfull ekonomisk politik. När det gäller organisationen av försvaret och hur den här ramen nyttjas är jag starkt kritisk till det förslag som försvarsministern lagt fram. Han väljer att stuvna om i ÖB:s förslag utan att ge rimliga motiveringar till varför de här förändringarna sker. De antydningar som görs är inte av den arten att jag kan tycka att de är riktiga. De ekonomiska bedömningar som görs är inte på något sätt rimliga. Den kunskap som jag har säger att de ibland dessutom är felaktiga. Därför har jag kommit till en annan slutsats. Detta redovisar Mari-
anne Andersson och jag i motion Fö321.

I det här sammanhanget är det viktigt att konstatera att försvaret av Göteborg och det som finns runt omkring Göteborg är väsentligt för Västsverige, ja, för hela Sverige. Där finns det en hamn som är väldigt viktig, men det finns ju också flera andra hamnar som också är viktiga för oss när det gäller tillförseln av förnödenheter i en avspärningssituation eller i ett krigsläge. Vi måste även då kunna få in förnödenheterna, som vi sedan måste kunna sprida över landet.

I en krigssituation är det ju också viktigt att det civila samhället fungerar. Om inte det fungerar kommer inte heller resultatet av militära operationer att kunna bli gott. Vi måste alltså ha ett fungerande samhälle även i en krigssituation. Då är försvaret av Västsverige en grundläggande faktor.

Vad vi skall försvara oss mot är inte bara ett stort överfall. Många gånger är vi ju rädda för kupper och strategiska överfall. Den militära enhet som skall kunna klara det måste finnas på nära håll, för här har vi inte den förvarning som vi annars får och som gör att vi kan mobilisera förband i närheten av där vi kan vänta oss att fienden kommer in.

Bl.a. Arne Kjörnsberg och Lars Björkman har här tidigare redovisat hur viktigt det är att detta organiseras på rätt sätt och att soldaterna utbildas i den terräng där de skall försvara viktiga funktioner. Det skriver både

försvarsministern och försvarsutskottet, men ingen av dem tar konsekvenserna av detta när det gäller att placera utbildningen av de förband och de soldater som skall försvara Västsverige.

Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till reservation 12, som rymmer, och även tillgodoser, det som står i motion Fö321.

Avslutningsvis skulle jag bara vilja säga att jag också är starkt kritisk mot att man väljer att placera den här infanteriutbildningen i Halmstad, där man ju måste köpa in ganska stora marker. Det tycker jag är ett brott mot jordbrukspolitiken, försörjningspolitiken och miljöpolitiken. I Borås finns de övningsförutsättningar som behövs. Dem kunde man nyttja. Det är alltså dålig hushållning med resurser att hantera det hela på detta sätt. Jag yrkar, som sagt, bifall till reservation 12.

Anf. 148 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Förra onsdagen, den 4 december, firades slaget vid Lund på K 3 i Karlsborg. Detta är en mycket gammal tradition. Garnisonskyrkan var fylld till sista plats, men det vilade en viss förstämning över firandet. I fortsättningen kommer det inte alls att vara så många som firar. Om propositionens förslag vinner vid voteringen senare i dag flyttas ju S 2.

Det är dock inte tradition, nostalgi eller ens regionalpolitik som skall styra våra beslut om det framtida försvaret. I stället är det försvarets inriktning och kvalitet samt de ekonomiska ramarna som skall vara avgörande. Vi moderater föreslår, som bekant, större ramar än regeringen och Centerpartiet.

För det första krävs det en viss volym när militär verksamhet skall bedrivas på en ort. Om S 2 flyttas från Karlsborg finns risken att återstående verksamhet vid K 3 visar sig vara för liten för en rationell militär organisation. T.ex. kommer Karlsborgs fästning, som är en mycket billig militär utbildningsanstalt, att utnyttjas endast till hälften.

För det andra förlorar försvaret med stor sannolikhet många dugliga sambandsofficerare, samtidigt som personalläget inom signaltrupperna i dag är mycket besvärande – dock inte inom S 2 i Karlsborg.

För det tredje arbetar S 2 redan i dag efter den ledningsfilosofi som önskas i propositionen. Man har ett omfattande samarbete med civila myndigheter, t.ex. med Banverket och Telia, när det gäller utvecklingsarbete och utbildning inom Milo Syd. Risken finns nu att detta samarbete försvåras. Kanske upphör det t.o.m. helt.

Sten Svensson och jag har tagit upp dessa frågor i motion Fö30, där vi säger att vi vill att S 2 får vara kvar i Karlsborg. Motionen har följts upp i reservation nr 14, vilken jag yrkar bifall till.

Avslutningsvis skulle jag helt kort vilja ställa en fråga. Nu, fem i tolv så att säga, har jag fått ett brev från Karlsborg. I brevet sägs det att det under den senaste tiden har ryktats om att S 2 trots allt kommer att få vara kvar i Karlsborg. Man säger att stabs- och sambandsutbildningen i Karlsborg *inte* skall upphöra. Detta skulle ha sagts efter ett besök som Britt Bohlin gjort i Karlsborg. Jag kan inte se att Britt Bohlin är kvar i kammaren, men skulle vilja fråga majoritetens företrädare om det ligger något i det här ryktet. I så fall vore det mycket glädjande.

I detta anförande instämde Sten Svensson (m).

Anf. 149 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Då jag en stilla vårdag i slutet av april vid ett besök i Lettland fick uppleva ett land som i nära nog de senaste 75 åren genomlidit ockupation, ofrihet, frånvaro av demokrati och folkstyre slog det mig att friheten alltid är värd att försvara. Den tragedi som drabbat det lettiska folket med deporteringar till Sibirien, miljöförstöring och fattigdom borde stämma oss alla till eftertanke.

Det är just för att förhindra sådana tragedier i vårt land som vi har ett försvar. Vi moderater hävdar därför att om trovärdigheten i vilja och förmåga att klara uppgiften skall bevaras måste vi ha ett större och varsare försvar än vad majoriteten nu föreslår.

Nu sker den största neddragningen av försvaret sedan 1925, detta i ett läge när osäkerheten i de länder som tidigare utgjorde det gamla Sovjetunionen är större än för ett år sedan. Detta är inte ansvarsfullt. Vi moderater hävdar att hela landet skall försvaras, vilket blir allt svårare med majoritetens förslag till nedskärningar.

Fru talman! De moderata förslagen kommer först efter ett eventuellt bifall här i kammaren att föreläggas överbefälhavaren. Det är mot den bakgrunden vi moderater från Sydsverige stöder samtliga de moderata reservationerna. Vid voteringar röstar vi för dem och i övrigt röstar vi för utskottets hemställan med få undantag.

För sydsvenskt vidkommande innebär detta stöd för bibehållande av Lv 4 i Ystad, F 10 i Ängelholm samt de övriga förband som inte berörs av förändringar i dagens beslut. Vad gäller anrika krigsflygskolan i Ljungbyhed anser vi att även om viktiga delar av verksamheten kan bedrivas på F 10, borde verksamheten ha utretts i ett sammanhang med flygvapnets skolverksamhet i övrigt.

I detta anförande instämde Maud Ekendahl, Peter Weibull Bernström och Inga Berggren (alla m).

Anf. 150 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag står bakom två motioner som berör Ljungbyhed. Jag vill börja med den motion som berör trafikhögskolans framtid. Både regeringen och försvarskommittén anser att trafikhögskolan bör läggas ned senast den 1 juli 1997 och övergå till annan huvudman.

I min motion har jag påtalat att flygtrafiken ökar både på utrikes- och inrikessidan. Detta innebär att de civila flygbolagens behov av piloter ökar. Då finns det risk för att militära flygförare rekryteras i så stor omfattning att det skulle kunna få stora negativa effekter för Försvarsmakten. Som framhålls i betänkandet är det angeläget att hitta en lösning. Mitt förslag i motionen är att verksamheten vid trafikhögskolan bör fortsätta i Ljungbyhed på oförändrad nivå men med annan huvudman. Jag har föreslagit Utbildningsdepartementet. Jag anser att den civila pilotutbildningen bör fortsätta. Jag ser att motionen är mycket positivt behandlad. Det framgår att utskottet kan inse fördelarna med fortsatt verksamhet i Ljungbyhed men med annan huvudman.

Så till det andra motionsyrkandet, som inte har fått gehör, nämligen kravet att inrymma också den grundläggande flygutbildningen i den översyn av Försvarsmaktens skolor som skall äga rum. En sådan utredning skulle mer i detalj ha kunnat belysa att alla olika aspekter angående flyg-

Prot. 1996/97:45

13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

säkerhet kan upprätthållas där grundutbildningen skall äga rum. Alla berörda skulle kunna få svar på fler av sina frågor genom att även grundutbildningen inrymdes i den totala översynen. Därför vill jag yrka bifall till reservation 29.

Jag vill redan nu föra fram att om det, efter översynen av skolverksamheten, skulle visa sig att mycket stora delar av verksamheten vid F 5 kommer att försvinna långt bort från Ljungbyhed kan det bli nödvändigt med extraordinära insatser för Klippans kommuns räkning, i likhet med vad staten bidragit med för Söderhamns kommun.

Krigsflygskolan i Ljungbyhed har 450 anställda i dag. Det är lika många som Hälsinge flygflottilj har. I hela Kristianstad län finns i dag enbart 110 lediga jobb. Enbart 14 av dessa finns i Klippan-Perstorpområdet jämfört med 105 lediga jobb i Gävleborgs län. Klippans kommun kan komma att få liknande problem som de har i Söderhamn, där staten som väl är sätter in extra insatser. Det kan som sagt komma att behövas i Klippans kommun också, fru talman. Det beror på vad utredningen om skolutbildningen kommer fram till.

Till sist gläder det mig och många andra att vi i Centern genom uppgörelsen med regeringen lyckats bevara F 10 i Ängelholm. Jag är väl medveten om att det finns invånare i kommunen som har större eller mindre problem med framför allt buller. Men de angelägna problemen och frågorna måste lösas i annat sammanhang.

Anf. 151 KERSTIN WARNERBRING (c):

Fru talman! I dag skall vi fatta beslut i en fråga som är hela svenska folkets angelägenhet, nämligen vårt framtida försvar. I förslaget till beslut ligger bl.a. en nedläggning av Lv 4 i Ystad. Processen fram till beslutsförslag har varit lång, och säkert också tung för berörda parter. Den har skapat en debatt som inte bara präglats av fullt förståelig osäkerhet och oro, utan dessvärre också av misstro och bristande trovärdighet.

På åtskilliga punkter gjorde regeringen förändringar i ÖB:s Försvarsmaktsplan 1997, men tyvärr fanns inga argument i propositionen som styrkte de antaganden som låg till grund för de enskilda förändringarna och som kunde ha bidragit till en ökad trovärdighet. Försvarsutskottets betänkande har inte heller skingrat några dimmor, snarare tvärtom då där t.o.m. konstateras att de ekonomiska bedömningarna inte har getts något överordnat inflytande. Kvar står ett otal frågor om varför och på vilka grunder.

I vissa stycken är betänkandet en sorglig läsning. Utskottet har t.ex. ”övervägt ett antal faktorer och därvid funnit att de bästa förutsättningarna för att utbilda luftvärnsförband finns vid Lv 4”. Den slutsats utskottet drar av detta är att Lv 4 i Ystad skall läggas ned.

Det måste självfallet vara säkerhetspolitiska krav som skall uppfyllas då det militära försvarets krigsorganisation och dess grundorganisation utformas. Utifrån givna ekonomiska ramar gav ÖB i Försvarsmaktsplan 1997 förslag till just en sådan utformning. Regeringen har därefter fört in två nya principer, nämligen att det nya försvarsbeslutet inte får leda till osäkra investeringar och att de långsiktiga utvecklingsmöjligheterna på varje förbandsort skall vara avgörande.

Men nog får man leta ett bra tag innan man hittar ett ställe där investeringar är så nödvändiga och utvecklingsmöjligheterna så osäkra som i

Halmstad, det ställe som skall finnas kvar på bekostnad av Ystad. Förutom högsta utbildningskvalitet till lägsta produktionskostnader har Lv 4 i Ystad med råge tillgång till ypperlig terräng för utbildning av luftvärnsförband. I en tillväxtsituation är det av avgörande betydelse att övnings- och skjutfält disponeras i tillräckligt stor omfattning. Dessa förutsättningar finns vid Ystad-Revinge garnison, men saknas i Halmstad. Investeringar behövs inte vid Lv 4, men väl i Halmstad. Det markinköp som där är nödvändigt har förorsakat en obeskrivlig karusell. Klart tycks nu vara att kommunen skall inköpa mark för 68 730 000 kronor. Det är en samhällsekonomisk konsekvens som inte finns medtagen någonstans i några kalkyler. Klart är också att kommunen skall ha betalt för att upplåta marken som övningsfält, en kostnad för försvaret som inte medtagits i några kalkyler. Naturligtvis borde dessa kostnader belasta de ekonomiska kalkylerna i jämförelserna mellan Lv 4 och Lv 6.

Det är obegripligt att man ignorerar också de nödvändiga behoven av investeringar för att utbilda, öva och mobförrädsställa Robotssystem 77 i Halmstad. Och, ännu värre, försvarsutskottet ignorerar fullständigt det faktum att den unika kompetensen att hantera Robotssystem 77, som bara finns vid Lv 4, kan gå totalt förlorad. Det har i dag talats en del om barnet som åker ut med badvattnet. Lv 4 är ett praktexempel på detta.

Förändringarna kommer också att leda till fördyringar på sikt, eftersom man bara tagit hänsyn till den besparingseffekt som uppstår genom flyttning eller avveckling av verksamhet och i alltför hög grad har bortsett från framtida produktionskostnader. För mig är, fru talman, ett sådant kortsiktigt tänkande oacceptabelt, då vi under många år ännu måste föra en restriktiv ekonomisk politik för att kunna fylla igen det stora svarta hål som en skuld om 1 ½ billion kronor har skapat.

Det har legat på regeringens ansvar att komplettera de försvarsekonomiska värderingarna med en väl genomarbetad samhällsekonomisk kalkyl. Både regeringen och utskottet anser att kraven på samhällsekonomiska analyser är uppfyllda. Den åsikten delas dock inte av alla.

I försvarsutskottets kansli har regeringens ekonomiska underlag granskats, och i rapporten av den 5 november 1996 heter det: "Regeringen har inte korrigerat och kompletterat de försvarsekonomiska värderingarna utifrån ett samhällsekoniskt perspektiv." Det anförs vidare: "det underlag som regeringen tillställt riksdagen är i väsentliga delar ofullständigt". Om detta finns inget sagt i betänkandet, och det underlag som utskottet tillställt riksdagen är lika ofullständigt.

Fru talman! Under hela resans gång har inga uppgifter framkommit som visar på någon rimlig anledning till att Lv 4 i Ystad skall läggas ned. Skrivningarna i betänkandet är motsägelsefulla och knapphändiga. Nya frågetecken kommer ständigt till, och de gamla rätas inte ut. Under dessa premisser kan jag inte medverka till ett beslut att lägga ned Lv 4 i Ystad. Jag är förvisso, fru talman, inte försvarspolitik, men mitt sunda förnuft säger mig att jag inte kan acceptera det underlag som vi har fått i den här frågan. För mig känns det också absolut nödvändigt att kunna se min spegelbild i ögonen och säga: Jag har gjort vad jag känner är rätt, och jag har stått upp för det som jag tror på.

Prot. 1996/97:45
13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 8, vilket också innebär bifall till vår motion Fö17. Jag yrkar vidare bifall till reservation 5 under hemställanspunkt 45.

I detta anförande instämde Helena Nilsson (c).

Anf. 152 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är litet olyckligt att polemisera om enskilda förband, men Kerstin Warnerbring använde ju en stor del av sitt anförande till att polemisera mot Halmstad. Låt mig bara helt kortfattat göra två saker klara. För det första visar de ekonomiska överväganden som har gjorts inom utskottet och som jag har tagit del av på en ekonomisk fördel för alternativet Halmstad gentemot alternativet Borås Lv 4.

För det andra nämnde Kerstin Warnerbring när det gäller markinköpet i Halmstad ett belopp om 69 miljoner. Det är riktigt att kommunen gör det förvärvet just nu, men en hel del av den marken förvärfvas för andra ändamål än för övningsfält, vilket gör att kostnaden för den militära delen inte blir så stor som Kerstin Warnerbring vill göra gällande.

Anf. 153 KERSTIN WARNERBRING (c) replik:

Fru talman! Jag har inte sett några som helst ekonomiska kalkyler som har hållit i jämförelsen mellan Lv 4 i Ystad och Lv 6 i Halmstad. Ovanpå de kalkyler som redan tidigare inte har hållit borde självklart både samhällsekonomiska och försvarsekonomiska kostnader ha lagts till när man nu måste inköpa ny mark för att få det här att fungera.

Anf. 154 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag delar den uppfattning som Lennart Rohdin deklarerat för Folkpartiets räkning under förmiddagen om det olämpliga i att flytta den grundläggande flygutbildningen på F 5 i Ljungbyhed till Ängelholm. Jag delar också hans argument att en sammanläggning av skarp flygverksamhet med grundläggande flygutbildning på samma flottilj med korsande start- och landningsbanor är att ta alltför stora risker ur flygsäkerhetssynpunkt. I Ljungbyhed finns ju parallella banor som lämpar sig sällsynt väl för grundläggande flygutbildning.

Förslaget innebär också att det mest konkurrensutsatta luftrummet i Sverige väljs för flygutbildning, trots att det dessutom finns bättre alternativ. Jag menar liksom Lennart Rohdin gjorde att starka skäl talar för att den grundläggande flygutbildningen bör ligga kvar i Ljungbyhed. När nu regeringen har tillsatt en utredning om hela försvarets skolverksamhet, vore det sakligt rimligt att den grundläggande flygutbildningen ingick i denna översyn och att man inte antar några förslag om förändringar vad gäller Ljungbyhed innan den utredningen är färdig.

Det läggspel som socialdemokrater och centerpartister har gjort i detta förslag tillåter inte att någon del tas upp till förnyad prövning, men jag menar att en klok riksdag inte låter detta förslag passera. Jag yrkar bifall till reservation 9 under mom. 29.

Fru talman! Det finns övervägande sakskalet för att behålla Lv 4 i Ystad, som Siw Persson från Höganäs och jag skrev i vår motion Fö40. Där finns de bästa förutsättningarna för att utbilda luftvärnsförband i syd, och

det håller försvarskommittén med om i sin text. Där finns kompetent personal, moderna lokaler i tillräckligt antal, modern utrustning och övningsfält.

Man är i Ystad också ensam om att ha kompetens för och vana vid att utbilda för samtliga luftvärnssystem. Man är ensam i Sverige om att utbilda på RBS 77. Man är också mycket kostnadseffektiv. Ystad är t.ex. den enda luftvärnsskåren i hela försvaret som uppfyller ÖB:s krav på mindre än 7 % värnpliktsavgångar under grundutbildningen.

Dessa positiva effekter, denna strävan efter excellens, har man inte fått gratis. Det har krävts ett uthålligt och målmedvetet arbete på alla nivåer och en ledning som förmått att entusiasmera och gå i täten. Att Lv 4 i Ystad är det bästa luftvärnsförbandet konstaterar ju utskottet, men det, fru talman, har ingen betydelse när socialdemokrater och centerpartister av andra skäl bestämmer sig för att lägga ned i Ystad.

Med dagens beslut talar riksdagen om för hela försvaret att det inte lönar sig att sträva, att vara bra och att bli bättre och bättre. När förändringar måste genomföras smäller andra skäl högre. Kom inte, Britt Bohlin, och säg att människorna är Försvarmaktens bästa resurs! Det sades av Britt Bohlin under förmiddagen, men det stämmer inte med den behandling som personalen här får.

Jag vill å mina och Siw Perssons vägnar deklarerat att vi kommer att rösta för reservation 8 under mom. 28. Jag yrkar bifall till denna reservation.

Anf. 155 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Fru talman! Vi som har försökt att greppa denna materia tror jag kan vara ense om en sak, nämligen att detta är ett mycket komplext ärende. Debatten har varit lång, och många argument har framförts både för och emot propositionens och utskottets förslag. Jag skall inte upprepa dem, utan bara ta upp en del som jag tror är väsentlig för en sydsvensk att fundera litet på. Jag skall nämligen ta upp den del som gäller propositionens förslag om att Lv 4 i Ystad skall avvecklas.

Resan fram till i dag har innehållit två intressanta stoppställen. Det första var Överbefälhavarens utredning och förslag som innebar att Lv 4 skulle vara kvar. Nästa viktiga stoppställe var regeringens proposition, där den föreslår att Lv 4 i Ystad skall avvecklas. Vilka motiv har regeringen för att göra denna avveckling? Jo, att en avveckling i Ystad tillsammans med en avveckling av I 15 i Borås, i stället för I 16 i Halmstad, ger en ekonomiskt fördelaktigare helhetslösning än en avveckling av den nyligen omlokaliserade luftvärnsskåren i Halmstad. Motiven uppges vara enbart grundade på denna besparingseffekt, eftersom alla övriga förhållanden anses jämförbara.

Det är en intressant utgångspunkt. Den betyder nämligen att det finns behov av att granska kalkylunderlaget. Hur ser då kalkylunderlaget ut, och vad har vi motionärer som står bakom motion nr 37 sagt om detta? Ja, vi finner faktiskt inget stöd för påståendet om att den föreslagna avvecklingen av Lv 4 kommer att ge någon besparing. Vi har också sagt att det vore intressant om utskottet ville redovisa – när nu alla andra ting är jämförbara eller försumbara – vad det är för ekonomiskt kalkylunderlag man har att stå på.

Tyvärr måste jag konstatera att utskottet inte har sakbehandlat motionen på det sätt man skulle önska. Man har klumpat ihop den med en del andra motioner och ganska lätt fört den åt sidan. Därför är det faktiskt så, fru talman, att frågorna från motionen kvarstår:

Hur ligger det till med de ekonomiska kalkylerna? Hur är det med den väldigt avgörande fråga som ligger i markförsörjningen i Halmstad? Vilka effekter kommer den att ge i de ekonomiska kalkylerna? Hur ser det ut om man vidgar kalkylsättet från att vara en snäv försvarskalkyl till att vara en litet bredare samhällsekonomisk kalkyl?

Jag kan konstatera att det saknas svar i utskottets betänkande som stöder propositionens förslag. Det har lett mig och mina medmotionärer fram till att vi står kvar vid den bedömning vi redovisar i vår motion, nr 37. Från den utgångspunkten skulle vi alltså rätteligen yrka återremiss, för att få tag i dessa kalkyler och se vad de innehåller. Men jag skall inte lägga något yrkande om återremiss.

Vi motionärer har prövat om vi skall stödja den moderata reservationen, nr 8, som också omfattar ett bifall till vår motion. Men vi har kommit fram till att vi inte skall göra det av det enkla och lättförklarliga skälet att Moderaterna har helt andra motiveringar, en annan ram osv. än vad vi kan stå bakom.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till motion 1996/97:37 som innebär att riksdagen skall avslå propositionens förslag vad gäller avvecklandet av skånska luftvärnskåren Lv 4 i Ystad. Jag hemställer att detta yrkande skall ställas under proposition.

I detta anförande instämde Ulla Rudin, Kurt Ove Johansson, Anita Jönsson, Catherine Persson, Ronny Olander, Marie Granlund och Kaj Larsson (alla s).

Anf. 156 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! När jag för cirka en och en halv vecka sedan anmälde mig på talarlistan inför denna debatt råkade jag av en händelse sammanträffa med försvarsministern på kammarkansliet.

Jaså, du skall upp och försvara Västerbotten, sade han litet försmädligt. Och du har anmält dig för bara sex minuter – har du inte fler argument?

Som om inte både försvarsministern och jag visste att om jag så skulle ha argument som räckte i 100 timmar skulle det inte påverka vare sig försvarsministern eller riksdagens majoritet!

Fru talman! Jag vet inte hur många gånger jag har suttit i den här kammaren under det senaste året och omväxlande hört Olof Johansson och Göran Persson tala om vikten av att ta ansvar. Centern tar minsann ansvar, säger de. Centern gör uppgörelser med Socialdemokraterna – kohandel och ett handslag!

Lakejerna i riksdagen har därefter bara att se till att ingen ruckar på överenskommelsen, för då faller korthuset ihop. Vad hjälper då fakta och starka argument? Om själva vitsen med processen är att se till att man kommer fram till resultatet i facit – vad spelar det då för roll om logiken fallerar och delberäkningar görs fel?

Behandlingen av detta ärende har varit ett sällsamt skådespel. Rege-
menten, kommuner, län och riksdagsopposition som engagerats som

statister i dramat har kunnat konstatera att huvudrollsinnehavarna lämnade scenen redan före premiären för att sedan agera sufflörer åt skådespelarna som placerats på läktaren. Jag tycker faktiskt inte att det är speciellt ansvarsfullt av huvudrollsinnehavarna att svika publiken på det viset.

Därför, fru talman, har jag efter överväganden beslutat att inte upprepa alla de argument mot en nedläggning av Lapplandsbrigaden som redan är kända.

Men med tanke på beslutet som helhet tänker jag i stället illustrera förslaget med en dikt som jag fick mig tillsänd via elektronisk post i dag från en man vid namn Bengt Andersson i Umeå. Den heter Öppet hus, eller Lyser alltid solen över svensk säkerhetspolitik?

Vem vill bo
i ett hus,
som till tak
blott har himmel,
alltid oroligt
blicka dit upp.
Alla dagar
är inte en sommar
tider växla,
vi minns dem
som flytt

Att det regnar
om hösten,
det vet vi,
och att vintern
blir kall
och med snö.
Ändå river vi taket
som finns där,
drömmer endast
om framtid
och tö

Men om vintern
blir hård,
så vi tänker,
vi bygger på nytt,
enkel sak.
Att ej kunskap,
ej virke
då finns där.
Det är glömt,
för en sol
varm i dag.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till reservation 18, mom. 43.

Prot. 1996/97:45
13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Anf. 157 KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! Jag tänkte i alla fall att kammaren skulle få lyssna på några skäl till varför Lapplandsbrigaden skall få finnas kvar, eftersom Ulla Löfgren inte ansåg att det var så värdefullt.

Försvarsekonomiska kalkyler talar till Umeås fördel, och det gör även de produktionsmässiga skälen. Det ansåg ÖB när han kom med sin rapport rörande vilka förband som skulle finnas kvar. Lapplandsbrigaden i Umeå hade redan fått en särställning då man efter en ekonomisk och verksamhetsmässig analys funnit att det finns stora fördelar med en lokalisering av den regionala stridsfordonsutbildningen till Umeå.

Jämförelse gjordes då mellan Umeå, Sollefteå och Östersund. Umeås fördel var främst den närhet till övnings- och skjutfält som finns.

Investeringar har därefter gjorts i utbildning av personal, utbyggnad av utbildnings- och vårdlokaler samt övnings- och skjutfält. Detta har pågått under fem år till en kostnad av ca 61 miljoner kronor. I en sitting med samtliga brigadchefer i Norrland kunde man konstatera att Umeå och Lapplandsbrigaden hade så många fördelar att Umeå med nuvarande förutsättningar ger de bästa förutsättningarna för en utbildning till låga kostnader.

Stridsfordonsutbildningen i Umeå kommer fr.o.m. 1997/98 att producera ett färdigt kompani att krigsplacera varje år utan ytterligare kostsamma investeringar. Den avgörande förutsättningen för att Umeå valdes i FU 88 att utveckla stridsfordonsutbildningen var närheten till övningsområden. Markens bärighet och förmåga att motstå slitage spelade också en stor roll. Närheten mellan garageplan, främre underhåll och övningsterräng är helt avgörande för goda ekonomiska förutsättningar.

Dessa utbildningar kommer naturligtvis att kunna bedrivas i Umeå även fortsättningsvis, men med en väsentlig skillnad om riksdagen i dag röstar för att Lapplandsbrigaden skall läggas ned. Det kommer alltså att saknas värnpliktiga på orten som krävs för att ge en realistisk utbildning. Min misstanke är därför, även om en särskild utredare tillsatts att se över utbildningsverksamheten inom försvaret, att Umeås roll som regementsstad och utbildningsstad för militär verksamhet är till ända. I och med att Lapplandsbrigaden läggs ned kommer även utbildningen att omöjliggöras. Man hör redan i korridorerna gamarna slita utbildningen i stycken och inkorporera den till Boden eller Östersund.

Trots allt ger jag inte upp kampen för att få behålla dessa utbildningar i Umeå. Närheten till universitetet, FOA och till regionsjukvården ger dessa utbildningar en unik möjlighet i ett framtidsperspektiv med ett försvar inriktat på miljökatastrofer, smittskydd och naturligtvis fientligt anfall. Varför slå sönder en fungerande samverkan? Varför sprida verksamheter som är väl etablerade och har en samverkan som man inte kommer att kunna bibehålla med en flyttning av skolverksamheten?

Att lägga ned Lapplandsbrigaden är också att lämna stora delar av Norrland utan ett förband. Visserligen vet jag att Västerbotten i ett kris- och krigsläge kommer att försvaras, om vägarna klarar transporterna. Men det känns främmande för mig som centerpartist att lämna kravet på en förbandsverksamhet regionalt placerad. Ett regemente i varje län har i många år varit vår paroll.

Jag känner stor besvikelse på dem som förhandlat fram underlaget till försvarspropositionen utan att ta dessa hänsyn. Att Östersund och Falun

skulle på ett bättre sätt täcka denna regionala fördelning är mycket tveksamt. Inte ens argumentet att dessa förband av försvarspolitiska skäl skulle vara att föredra framför Umeå kan jag förstå. Man avrustar ju Östersund. Den garnison man påstår vida överlägsen Umeå blir aldrig så utvecklingsbar som man har påstått. Ekonomiskt blir det en dyr satsning. Att man sedan inte kan återfinna de ekonomiska beräkningar som sägs stå som underlag för detta beslut är dessutom mycket märkligt.

Jag kan varken acceptera de försvarspolitiska eller de ekonomiska skälen för att lägga ned Lapplandsbrigaden. Varför inte säga det rakt ut? Det är regionalpolitiska skäl som grundar det försvarsbeslut som riksdagen nu skall ta ställning till. Min motion rörande Lapplandsbrigaden, Fö32, tas upp i reservation 18. Jag yrkar därför bifall till reservation 18.

Anf. 158 ULLA LÖFGREN (m) replik:

Fru talman! Karin Israelsson var litet grand försmädlig mot mig i början av sitt anförande. Trots att jag till fullo håller med Karin Israelsson i hennes anförande måste jag fråga till vilken nytta Karin Israelsson tror det är att här i kammaren dra alla de argument som är kända, då Karin Israelsson inte har lyckats övertyga sin egen riksdagsgrupp.

Anf. 159 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Fru talman! Har Ulla Löfgren den inställningen har hela den här debatten varit överflödig.

Anf. 160 TORSTEN GAVELIN (fp)

Fru talman! Det försvarsbeslut som vi skall fatta i dag har förberetts bl.a. genom ett mer än årslångt arbete inom Försvarsmakten, där ÖB tillsammans med försvarsledningen och förbanden runt om i landet diskuterat fram hur det effektivast möjliga försvaret skall utformas med utgångspunkt från de starkt begränsade resurser som ställs till förfogande. Denna diskussion ledde fram till ett förslag från ÖB som genom framtagningsprocessen också var förankrad och till största delen accepterad bland de berörda. Den för många så smärtsamma omställningen hade börjat, och sorgearbetet var så att säga avklarat.

Så går några ledande politiker från Centern och Socialdemokraterna och vänder upp och ned på ÖB:s plan och hävdar dessutom att skälen till detta är enbart försvarspolitiska. Nya sår rivs upp, och ingen kan förstå varför Försvarsdepartementet och försvarsministern nu kommer till en så helt annorlunda uppfattning än den samlade militära expertisen gjort tidigare. Den enda rimliga men i det närmaste otänkbara förklaringen syns vara att partiintressen satts före försvarsintressen. Under hela den tid som gått efter det att försvarsministern presenterade sina bedömningar har inte denna fula misstanke kunnat undanröjas.

Att mina väljare inte accepterar den behandling som Lapplandsbrigaden utsätts för torde inte vara någon hemlighet. Hemvärnsmännen i Västerbotten är t.o.m. så upprörda att de tillkännage att de kommer att lägga ned sina vapen om vi fattar ett beslut som innebär att Lapplandsbrigadens läggs ned. De känner sig helt utlämnade när de i en skarp situation inte får avlösning av en Lapplandsbrigad som mobiliserar mitt bland dem, runt om i det geografiskt mycket vidsträckt område de är satta att för-

svara. Enligt utskottets förslag blir det bara en brigad på 70 mil i norra Sverige medan landets övriga 85 mil får 12 brigader. Är detta rimligt? Jag instämmer helt i hemvärnsmännens bedömning: Nej, detta är inte rimligt!

Regeringen säger sig vilja att Försvarsmakten skall ha en folklig förankring och en god geografisk spridning. Försvarsutskottets förslag innebär att Västerbottens län, Sveriges i dag största försvarsområde, lämnas nästan helt utan militär närvaro. Umeområdet, som är den mest tätbefolkade delen av Norrland, blir av med den folkliga kopplingen till ett fredsförband.

Tillgången till ett väl fungerande och närbeläget övningsområde av tillräcklig storlek, den samlade stridsfordonsutbildningen, den inom ett år klara utredningen om försvarets skolor där den effektiva samverkan mellan Lapplandsbrigaden och Stridsskola Nord och Totalförsvarets skyddsskola skulle kunna prövas – dessa och alla andra starka argument för ett bibehållande av Lapplandsbrigaden och den väl utvecklade garnisonen i Umeå viftas bort av utskottet på två rader med formuleringen: "Det avgörande skälet är möjligheterna att i Östersund vidmakthålla och utveckla en allsidig och rationell försvarsmaktsgarnison".

Fru talman! Det beslut vi skall fatta i dag borde ge hela vårt land en god framtida försvarsförmåga. Det borde ge oss trovärdighet gentemot utlandet om vår förmåga att försvara hela landet och det borde trygga hela svenska folkets försvarsvilja. Tyvärr blir resultatet det omvända, bl.a. för oss i Västerbotten, ifall utskottets förslag blir riksdagens beslut. Det känns mycket tungt att vara med och fatta detta beslut som i så stor utsträckning inte grundar sig på kunskaper och fakta utan på partipolitiska hänsyn. Ansvaret faller tungt på Centern och Socialdemokraterna, som ligger bakom propositionen och utskottets majoritetsförslag.

Fru talman! Jag yrkar också bifall till reservation 18 mom. 43.

Anf. 161 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! I vår allmänna reservation framhålls att vi kristdemokrater anser att regeringen frångått Försvarsmaktens bedömningar utifrån helt andra principer än militäroperativa och säkerhetspolitiska. Vi anser att bl.a. Lapplandsbrigaden i Umeå skall vara kvar. I min motion Fö6 har jag påpekat att de motiv regeringen angivit för att gå ifrån Överbefälhavarens plan alla talar till förmån för Lapplandsbrigaden. Kraven avser huvudsakligen att fyra ordentligt vinterutbildade brigader skall finnas kvar, att geografisk spridning av fredsförbanden skall föreligga för att befästa en folklig förankring, att kostnadskrävande investeringar skall undvikas och att man skall satsa på bärkraftiga och utvecklingsbara garnisonsorter.

Umeå uppfyller samtliga nu angivna krav bättre än någon annan garnisonsort.

Det måste för alla vara helt klart att rent politiska och regionalpolitiska synpunkter varit bestämmande för att Socialdemokraterna tillsammans med Centern beslutat sig för att lägga ned Lapplandsbrigaden. Detta är inte bara olyckligt för Sveriges försvar utan också för tilltron till på vilka grunder politiska beslut fattas i Sverige. Makt är inte alltid rätt.

Med det nu sagda, fru talman, yrkas bifall för reservation 18.

Fru talman! Den ilska och bitterhet som många har känt under debatten om förändringarna i försvarsorganisationen kan jag mycket väl förstå. Men det är viktigt att inse att också krigsorganisationen måste förändras om det sker förändringar av de säkerhetspolitiska förutsättningarna. Dessutom finns det en viktig förutsättning för att Sverige skall kunna ha ett effektivt försvar. Det är att man fortsätter att utveckla den högteknologiska försvarsindustrin. Detta står inte i strid med den civila utvecklingen, utan är ett utmärkt komplement till denna.

När det sedan gäller frågan om hur många armébrigader som skall finnas delar jag utskottsmajoritetens uppfattning om neddragningarna. Neddragningar är dock nödvändigt. Jag tror att vi inom ganska kort tid kommer att vara tvingade till att göra ytterligare neddragningar. Det är med denna utgångspunkt som det är så oerhört viktigt att man bibehåller de rätta garnisonerna.

För motionärerna, ledningen och personalen vid Lapplandsbrigaden kom försvarsministerns beslut att lägga ned Lapplandsbrigaden som en chock – detta på grund av den rationella drift som redan finns vid brigaden och de utomordentliga resurser som finns i Umeå. Det är därför det är viktigt för oss att finna ut vad som legat till grund för försvarsministerns ställningstagande.

Vi kan i dag, efter att ha diskuterat denna fråga mycket noggrant, konstatera att det inte har kommit fram några sakskäl som stärker beslutet. Tvärtom visar det sig att Lapplandsbrigaden mycket väl fyller alla de krav som ställs på en modern och utvecklingsbar garnison.

Jag tycker att det pekar mot att det är regionalpolitiska skäl som fällt avgörande när det gäller nedläggning av brigaden. Det vore därför klädligt om försvarsministern också erkände detta.

Nu är det bara att inse att de beslut som vi är i begrepp att fatta kommer att innebära nedläggning av Lapplandsbrigaden. Det skall också påpekas att det finns en del positiva skrivningar i utskottets betänkande. Jag tolkar den skrivning som finns i betänkandet så, att man tagit notis om vår motion, när man erinrar om det långsiktiga behovet av bl.a. stridskolor. Det kommer att övervägas i den s.k. Skolutredningen.

Också den skrivning som finns under avsnittet om genomförande är positiv. Jag återger vad som sägs där: Inför olika detaljbeslut som regeringen och Försvarsmakten har att fatta för att genomföra avvecklingen anser utskottet att det är angeläget att i ett helhetssammanhang pröva om det är kostnadseffektivt eller från andra utgångspunkter lämpligt att tills vidare behålla och utnyttja vissa anläggningar och övningsområden som hör ihop med de förband som skall avvecklas.

Detta är också vad vi har föreslagit i vår motion. Det är viktigt att ta hänsyn till detta när man skall utveckla en effektiv organisation i utbildningsområdet.

Fru talman! Med detta i åtanke utgår jag ifrån att man även inom Försvarsmakten ser de fördelar som finns i en universitetsstad vad gäller en god utveckling och en hög kvalitet på utbildningen. Man kan inte bortse från de stora investeringar som finns, och som måste kunna användas på ett effektivt sätt. Den utvecklingspotential avseende totalförsvarsutbildningen som för närvarande finns i Umeå bör beaktas: totalförsvarets skyddsskola, FOA 4, Arméstridsskola Nord och Umeå universitet. Det är

också viktigt att framhålla att en nedläggning kommer att innebära att Sveriges största militärområde, med en yta motsvarande Skåne, Blekinge, Bohuslän, Dalsland, Gotland och Gästrikland, lämnas helt utan försvar.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till vår motion Fö46. Skulle det visa sig att det inte stämmer överens med kammarkansliets uppfattning om hur man skall yrka och att motionen läggs in i den moderata reservationen 18 kommer vi att lägga ned våra röster.

I detta anförande instämde Rinaldo Karlsson, Carin Lundberg, Lars Lilja och Lena Sandlin, alla (s).

Anf. 163 PATRIK NORINDER (m):

Fru talman! Detta är min andra mandatperiod. Under förra perioden lades I 14 i Gävle ned på en i mitt tycke osaklig grund. Förbandsområdet har nu tagits över av högskolan, som blomstrar. Fortfarande anser jag dock att I 14 borde ha varit kvar, samtidigt som högskolan kunde utvecklas.

Det är med sorg jag nu konstaterar att det under denna mandatperiod föreslås nedläggning av det sista militära förbandet i vårt län. Förslaget grundar sig på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna och Centern. För mig är det helt obegripligt att ett så viktigt beslut som hur en framtida freds- och krigsorganisation skall utformas grundar sig på partitaktiska överenskommelser i stället för sakliga argument, långsiktiga försvarslösningar och ekonomiska överväganden som säkerställer försvarskraften.

F 15:s fördelar vad gäller lufttrum, långsiktighet, operativa krav, miljö, produktivitet, geografiskt läge, investeringskostnader och ekonomi är obestridliga.

Socialdemokraternas och Centerns hantering av frågan om nedläggning av F 15 i Söderhamn är enligt mitt tycke ingenting annat än en politisk skandal. För att rättfärdiga uppgörelsen svänger parterna i sin argumentation allteftersom nya fakta framkommer. Jag riktar mycket skarp kritik mot Centern och Socialdemokraterna, som lägger fram ett mycket dåligt underbyggt förslag till beslut.

I propositionen står följande. "Besparingarna vid en avveckling av F 15 blir avsevärt större än om F 10 skulle lagts ned." Detta har visat sig felaktigt. Utskottsmajoriteten svänger då och anför att det avgörande skälet för att behålla F 10 har varit att de grundläggande flygutbildningarna snabbt kan föras över dit från F 5. Sammantaget bedöms också besparingsmöjligheterna vara större i detta alternativ.

Också denna argumentering har avfärdats.

Vad gäller ekonomin tillstår Anders Svärd att F 10 inte är billigare än F 15, utan kanske snarare tvärtom. Varför har Centern inte tagit konsekvenserna, om det nu är som Anders Svärd säger?

Om riksdagsmajoriteten beslutar att lägga ned F 15 i Söderhamn gör man det mot regeringens styrande principer, som innebär att kostsamma och osäkra investeringar skall undvikas och att satsningar skall ske på utvecklingsbara förband, samt att långsiktiga utvecklingsmöjligheter skall vara avgörande. F 15 har denna långsiktighet!

Ansaret för nedläggning av flygflottiljen i Söderhamn ligger nu i enskilda socialdemokratiska och centerpartistiska ledamöters händer. Min

förhoppning är att saklighet och långsiktighet tar överhand och det bildas en majoritet för behållandet av F 15 i Söderhamn.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 16, som bl.a. gäller avvísande av förslaget att lägga ned försvarsområdesstaben i Gävle och reservation 17 som innebär avslag av regeringens förslag till att lägga ned F 15 i Söderhamn.

I detta anförande instämde Rolf Dahlberg och Eva Björne (båda m).

Anf. 164 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Fru talman! Om Patrik Norinder hade varit här och lyssnat på vad jag sade i mitt huvudanförande hade han inte kunnat göra det påstående han gjorde beträffande vad som hade vägt för respektive mot F 15 och F 10. För övrigt sade jag att nedläggningsbeslut aldrig är enkla. Jag medgav att några beslut var svårare än andra. Just avvägningen mellan F 10 och F 15 var ett av de exempel jag gav. Nu är det emellertid så att ekonomin väger över till fördel för att behålla F 10. Dessutom har Överbefälhavaren med stöd av bl.a. flygvapenchefen gjort utredningar och lagt fram dessa. Jag slutade mitt anförande i denna del med att säga att vi i utskottsmajoriteten inte klarat att motbevisa Överbefälhavarens förslag beträffande F 15, F 10 och F 5. Detta är ett tillrättaläggande.

Anf. 165 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Bland det material jag fått finns ett utkast från försvarsutskottets kansli där man uppskattat mellan tumme och pekfinger. Om det är det Anders Svärd hänvisar till är det kanske inte så mycket bevänt med det. De ekonomiska undersökningar som jag tagit del av och som man har gjort inom F 15 har inte visat att det finns någonting som är till nackdel för F 15.

Anf. 166 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Fru talman! Jag kan inte veta vilka siffror Patrik Norinder har, men jag vet vilka siffror vi haft när vi tagit ställning i försvarsutskottet och tidigare under propositionsarbetet. De siffror som jag har tagit ställning till har framarbetats i samarbete med högkvarteret. En del av siffrorna har tagits fram i departementet men alltid varit kontrollerade i högkvarteret. Jag vet mycket väl att det valsar omkring väldigt mycket siffror i denna fråga som i många andra frågor, men det vi måste rätta oss efter är de siffror som vi får av experter inom myndigheter osv.

Anf. 167 PATRIK NORINDER (m) replik:

Fru talman! Det är kanske inte det rätta tillfället att diskutera ekonomi. Här står en uppgift mot en uppgift. De uppgifter jag har fått visar att det inte skall finnas några skiljaktigheter. Det var vad som sades från början, alltså att det inte var några större ekonomiska skiljaktigheter mellan t.ex. F 10 och *Förfallen* 15.

Anf. 168 KARIN STARRIN (c):

Fru talman! Jag tänker i den här långa försvarsdebatten uppehålla mig vid de motioner som jag står bakom och som jag skrivit om F 15 och om försvarsområden.

Efter ett ha läst betänkandet måste jag konstatera att jag är mycket besviken. Under hela processen, från det att Försvarsberedningen lade sitt förslag och efter det att propositionen har presenterats, har vi från olika ledande håll, dels från regeringens företrädare, dels från Centerpartiets företrädare, sagt att det här faktaunderlaget nog ska prövas och att försvarskommittén inte bara ska vara en transportsträcka. I min motion om flygflottiljen F 15 tycker jag att man måste ta fram ett noggrannare kalkylunderlag, som stärker det beslut som nu föreslås att vi ska fatta. Jag tycker också att man bättre ska ta reda på hur luftrummet räcker. Jag tycker också att man ska göra en tydlig miljökonsekvensanalys. I min motion presenteras underlag som man mycket väl hade kunnat kommentera i betänkandet.

Vad kan man då läsa i betänkandet? Det står bl.a. att andra alternativ, bland dem främst F 10 i Ängelholm, har övervägts. De tyngsta motiven för regeringens förslag är möjligheten att snabbt föra över flygutbildningen från Ljungbyhed till Ängelholm.

Det är alltså tiden, att det går snabbt att föra över utbildningen, som har avgjort valet. För övrigt ska den totala skolverksamheten brytas ut från beslutet och utredas särskilt. Vad är det då för konsekvens i detta, och vilken trovärdighet ger detta till ett riktigt försvarsstrategiskt beslut? Den frågan ställer jag mig.

Vad mer kan man läsa i betänkandet? Det står vidare att F 10 har miljötillstånd för flygning med tre divisioner JAS 39 Gripen.

Varför finns det argumentet fortfarande kvar, då regeringen med Koncessionsnämndens medgivande kan lämna koncession för tre JAS 39 Gripen även för F 15? Det tycker jag också är en berättigad fråga att ställa en sådan här dag.

Utskottet har alltså i det svåra valet mellan Ängelholm och Söderhamn lyckats prestera de här få korta raderna. Sedan har man följt propositionen. Jag är inte nöjd med detta. Flygflottiljen F 15 är en flottilj som långsiktigt har de allra bästa utvecklingsmöjligheterna. Det är angeläget att förbanden finns där de långsiktigt kan utvecklas.

Det förslag som lagts fram innebär på sikt att de enda JAS 39-divisionerna i mellersta militärområdet med Stockholm, Mälardalen m.m. är placerade på F 16 i Uppsala. Detta är en satsning på ett förband som redan nu har problem med miljöstörningar. Vid en eventuell framtida skärpning av miljökraven kan det bli svårt att få fortsatt koncession för JAS 39 på F 16. Däremot är F 15 den flottilj i mellersta militärområdet som långsiktigt säkerställer fredsbasering av JAS 39 i det här viktiga området. Tillgängligt luftrum måste bedömas mer långsiktigt än vad som görs i propositionen och som man följer upp i betänkandet.

Dessutom arbetar Luftfartsverket med en utredning, Luftrum 98. 90 % av den civila flygtrafiken över Sverige finns söder om en linje söder om Uppsala. Prognosen pekar mot nära en fördubbling av trafiken fram till år 2010. Det tillgängliga luftrummet för militära flygningar blir allt mindre. Restriktioner har t.ex. fått tillgripas nu under sommaren. Vad som kommer vet vi inte. Samordning av flyget görs och kommer att i framtiden

behöva göras över hela Europa. Det här gör man naturligtvis för att stärka flygsäkerheten. Att avlysa områden i södra Sverige för skarpa övningar kommer att bli svårt i framtiden. Jag har i min motion ställt dessa krav. Jag tycker att man borde ha kommenterat och utrett tillgängligt luftrum tydligare.

De största miljöstörningarna från den militära flygverksamheten är flygbullret och miljöutsläppen. Det är viktigt att ansträngningar görs för att minska både buller och utsläpp.

Försvarsmaktens egna beräkningar visar att de totala miljökostnaderna blir större både för F 10 och för F 16 jämfört med vad de blir för F 15. Inom en femmilsradie berörs F 15 av ca 64 000 människor, medan inom samma avstånd vid F 10 berörs ca 322 000 människor och för F 16 ca 545 000 människor. Detta talar sitt tydliga språk.

Jag tycker också att det är fel att man så snart efter det att man har inrättat försvarsområden i varje län är beredd att bryta upp detta och dra ned på olika försvarsområden, bl.a. på Gävleborg. Detta har jag också beskrivit i min motion som täcks av reservation nr 6, vilken jag yrkar bifall till. Jag yrkar också bifall till reservation nr 17.

Anf. 169 BRITT BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Jag skall bara mycket kort meddela Karin Starrin vad utskottet har gjort när det gäller utredningsarbete inför valet mellan F 10 och F 15. Vi har gått igenom ett mycket digert underlag som vi har fått dels från Försvarsmakten, dels från regeringen och dels från berörda förband. Dessutom har vi hört ansvariga myndigheter, exempelvis Luftfartsverket. Att säga att beslutet inte är grundat på ett tillräckligt utredningsmaterial är inte med sanningen överensstämmande.

Anf. 170 KARIN STARRIN (c) replik:

Fru talman! Då vill jag till Britt Bohlin säga att det hade varit klädsamt om man hade utvecklat dessa underlag mera i betänkandet. Eftersom det har varit en mycket svår avvägning tycker jag att det är nonchalant mot alla berörda att de inte får en tydligare förklaring. Jag tvivlar på att Luftfartsverket verkligen har gjort en långsiktig utredning om utrymmet i luften och bedömt möjligheterna utifrån den stora expansion som vi har att vänta framöver, inte minst inom civilflyget.

Jag tycker att det underlag som vi har att fatta beslut på inte är fullständigt.

Anf. 171 BRITT BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Det är bara att konstatera att om vi skulle ha redovisat ett fullständigt underlag hade betänkandet inte omfattat 400 sidor som det gör nu, utan då hade det blivit på närmare 4 000 sidor. Det är sanningen bakom detta.

De två ansvariga parterna för luftfartssäkerhetsfrågor är för militär luftfart chefen för flygvapnet och för civil luftfart Luftfartsverket. Dessa två parter har kommit till tals och lagt fram sin syn på hur man skall utveckla flygsäkerheten i framtiden. I synnerhet gäller detta chefen för flygvapnet som har dragit en slutsats där han säger att han förespråkar den nu valda lösningen.

Jag håller med om att det hade kanske varit bra om vi hade kunnat skriva mera i betänkandet. Av många skäl – bl.a. tidsbrist – har vi inte kunnat göra det. Men ett nödvändigt komplement för att förklara och diskutera den politik som vi för är de besök och möten som utskottets ledamöter deltar i. Det är få gånger som jag som riksdagsledamot under mina åtta år i riksdagen har flängt runt på så många förbandsbesök, så många möten och deltagit i så många aktiviteter för att försöka förankra och föra ut vår politik och de argument som finns bakom de framlagda förslagen.

Anf. 172 KARIN STARRIN (c) replik:

Fru talman! Vi fick i många olika sammanhang förklarat att allt faktaunderlag nog skulle analyseras i försvarsutskottet. Jag kan mycket väl förstå att man har diskuterat vid många sammanträden och under många timmar olika argument och fått fram olika underlag. Men det hade varit klädsamt om utskottet i några ytterligare stycken hade kunnat förklara just dessa viktiga ställningstaganden som jag har pekat på.

Jag tror att det i framtiden kommer att bli mycket svårt att tillsammans med den ökning som sker inom civilflyget få plats med de olika övningar som behöver göras för att man skall få säker flygning. Vi vet att det redan nu är trångt i luftutrymmet. Det kommer att bli mycket tuffare. Jag förstår att det är flygvapnet som har ansvar för detta. Men för det totala flyget – det militära flyget och det civila flyget – har Luftfartsverket och i slutändan Kommunikationsdepartementet ansvar. Jag tycker att det hade varit en styrka för betänkandet om även detta hade kommenterats.

Anf. 173 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Annika Nordgren har redan på ett bra sätt redovisat Miljöpartiets syn på det här betänkandet. I mitt korta anförande kommer jag därför bara att omnämna F 15, F 10 och F 16.

Jag börjar med att yrka bifall till reservation nr 17, vilket innebär att jag stöder Miljöpartiet de grönas partimotion Fö42 yrkande 29, där Miljöpartiet motsätter sig en avveckling av Hälsinge flygflottilj F 15 i Söderhamn.

Vi anser att det här beslutet skall vara långsiktigt och hållbart, och efter ett noggrant övervägande anser vi att F 15 är den flottilj som bl.a. av den andledningen skall vara kvar. Ett beslut som innebär att man behåller F 10 och F 16 är enligt vår mening däremot inte långsiktigt och hållbart.

Vid F 15 är luftrummet inte lika hårt belastat som vid F 10 och F 16, vilket också Karin Starrin nämnde. Konkurrensen från det civila flyget är betydligt större i södra Sverige och i Uppsalaområdet än i Söderhamnsområdet.

F 15 är också från miljösynpunkt ett mycket bättre alternativ än F 10 och F 16. Alla som har läst flygvapnets miljöutredning vet detta.

Närheten till övningsområdet talar också för F 15, vilket är en del av miljövinsten.

Det är också en förlust för oss efter Norrlandskusten om vi förlorar F 15:s räddningshelikopter, som är viktig vid räddningsinsatser till sjöss.

Fru talman! Jag vet att det finns riksdagsledamöter hos både Socialdemokraterna och Centern som även de ser fördelarna med att behålla F 15. Det skulle därför vara riktigt att voteringen i dag leder fram till att F 15 överlever.

Anf. 174 AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Låt mig börja med att försöka låsa fast utskottets talesman Sven Lundberg i stolen ytterligare några minuter. Jag har nämligen några frågor att ställa till honom.

I denna långa debatt har nästan alla talare varit eniga om att försvarsvolymen skall minskas. Att i en sådan situation med minskande resurser satsa på maximal uthållighet och förmåga och lösa försvarets uppgift borde också vara självklart, men det är det inte.

I utskottets betänkande kan man ta exemplet F 15, flygflottiljen i Söderhamn som föreslås skall läggas ned, vilket många talare före mig har kommenterat. Nu tänker nog de som orkar lyssna efter så lång debattid att det här kommer en till som skall dra den regionalpolitiska drapan. Men det behöver jag inte. Det räcker gott och väl med de sakargument som borde ligga till grund för ställningstagandet hur vi skall optimera en minskad kostym. Där har jag den alldeles solklara uppfattningen att F 15 platsar. Men de tunga instanserna i sammanhanget, inklusive försvarsutskottet, har en annan mening. De tre instanserna före utskottet – flygvapenledningen, ÖB och försvarsministern – tycker att F 15 skall läggas ned.

Inför en sådan bedövande uppställning, fru talman, borde jag ju vara alldeles tyst. Men det tänker jag inte vara. Jag tycker att förslaget bygger på felaktiga grunder. Inte någonstans i utskottets argumentation går det att finna säkerhetspolitiska och långsiktiga överväganden, miljöhänsyn eller möjlighet till ett bra och nära luftrum och ett optimalt försvar av Mellansverige. I stället dominerar kortsiktiga och, enligt min mening, något tvivelaktiga ekonomiska argument.

Fru talman! Tidigt i processen ställde flygvapenledningen två flottiljer mot varandra, F 10 och F 15. En av dessa skulle läggas ned. Man gjorde då en alternativjämförelse och fann att det inte var ekonomin som var alternativskiljande. I början gällde enbart försvarspolitiska skäl. Men sedan dess har ekonomin under processens gång seglat upp och är nu ett av de två argument som jag har funnit att utskottet anför som motiv för en nedläggning av F 15. I motsvarande grad har, vilket jag beklagar, de försvars- och säkerhetspolitiska bedömningarna hamnat i skymundan. Utskottet anser, som de nästan ordagrant säger, att det blir billigare att lägga ned F 15 än F 10.

Det andra argumentet för en nedläggning, som anføres från utskottets sida, är den fördel som man anser ligga i möjligheten att snabbt föra över den grundläggande flygutbildningen från Ljungbyhed till F 10 i Ängelholm. Men en liten enkel fråga: Varför särbehandla Ljungbyhed när man i övrigt säger att all annan skolverksamhet skall utredas ytterligare?

Fru talman! Den här sortens rullande argument imponerar inte på mig. Jag har några frågor till utskottets talesman Sven Lundberg, som snällt sitter kvar här i kammaren, vilka jag vill ha svar på.

För det första: Vad har de säkerhetspolitiska och långsiktiga övervägandena i utskottet tagit vägen?

För det andra: Varför vill utskottet skapa en flygvapenstruktur med överkapacitet för produktion av krigsförband i södra Sverige samtidigt som det högst prioriterade operationsområdet Mälardalen avlövas?

För det tredje: Är inte vinterutbildningen, Sven Lundberg, lika viktig för flyget som för armén?

För det fjärde: Varför avvisar utskottet en fredsorganisation som tillgodoser kraven på fria och nära flygövningsområden, skjutmål etc., som har stor betydelse i en återtagningssituation?

För det femte: Varför väljer man en lösning – F 10 – som redan nu kraftigt utmanar en svårt ansträngd miljö i ett av Sveriges mest tätbebyggda områden, när alternativet F 15 innebär den garanterat minsta miljöstöringen?

Jag väntar med intresse på Sven Lundbergs svar.

Till sist, fru talman, några ord om den förestående voteringen. Jag har informerats av kammarkansliet om att det inte är möjligt för mig och mina partikamrater från Gävleborg att yrka bifall till vår motion Fö35, eftersom den skulle vara helt tillgodosedd i reservation 17.

Eftersom jag normalt är litet obstinat yrkar jag i alla fall bifall till motion Fö35. Skulle inte ens detta beveka presidiet, kommer vi från Gävleborgs socialdemokrater att lägga ned våra röster i voteringen. Då kanske någon hickar till och säger att det inte är logiskt, eftersom det finns en reservation som tillgodoser kraven i motionen. Men för mig är det logiskt att ställa upp på det demokratiska system och de demokratiska regler som vi har inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen, vilka med säkerhet också finns i andra riksdagsgrupper. För att demokratin skall vara stabil och framgångsrik behövs regler.

Det var när den socialdemokratiska riksdagsgruppen debatterade frågan om försvaret en heldag i september månad detta år som vi socialdemokrater från Gävleborg blev förlorare i den meningen att vi kom att tillhöra minoriteten i s-gruppen.

Vi vill ha en svensk riksdag i Sverige, inte en polsk riksdag. För att inte störa några diplomatiska relationer vill jag vill säga att jag med polsk riksdag inte avser polsk i geografisk mening. Med polsk riksdag menar jag det uttryck som vi vedertaget brukar använda i Sverige, som står för kaos och oreda, vilket skulle bli följden om vi alla spretade åt var sitt håll som en prästkragen. Det skulle möjligtvis kortsiktigt vara populärt hemma, men det kräver inte något särskilt stort politiskt eller moraliskt mod. Det gör det däremot om man ställer upp på de regler som gäller.

Ingenting, fru talman, kan tvinga oss att rösta på ett, som vi tycker, dåligt förslag. Därför kommer vi att avstå från att rösta i voteringen om F 15.

I detta anförande instämde Agneta Brendt, Sinikka Bohlin, Sigrid Bolkéus, Karl Hagström och Widar Andersson (alla s).

Anf. 175 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra min gamle vän Axel Andersson att beslutet om F 15 har varit ett av de beslut som har diskuterats mest i utskottsbehandlingen. Jag skall erkänna att många av övervägandena har varit svåra. Som jag sade i en tidigare replik har vi fått väldigt mycket underlag, och Luftfartsverket har besökt utskottet, då vi har fått lugnande

försäkringar om att det kommer att gå att samsas även på denna sektor. Numera finns det ju också restriktioner på miljöområdet. Ängelholm har klarat miljöprövningen.

Jag förstår att Axel Andersson talar för sitt förband, vilket är hedervärt. Men han skall lita på sina partivänner i utskottet, som har att ta ett hedersansvar för det svenska försvaret, inte minst för flygvapnet. Vi har efter alla överväganden kommit fram till detta förslag, som jag tror är hållbart även för framtiden. Det kommer som sagt ett liv efter försvarsbeslutet. Det finns många exempel på positiva effekter när det gäller annan utveckling i regioner som t.ex. har förlorat ett förband.

Anf. 176 AXEL ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Naturligtvis tvingas jag konstatera att Sven Lundberg inte svarade på någon av de fem frågorna. Jag letade skyndsamt för att hitta de en och en halv raderna där utskottet motiverade nedläggningen av F 15. Men jag hittade dem inte. Därför gör jag som Arne Kjörnsberg, blundar och ser sidan framför mig. Jag ser då en och en halv rad som innehåller två argument.

Jag betvivlar inte att jag, som Sven Lundberg säger, kan lita på kamraterna i utskottet. Jag vet att de besitter ett oändligt mått av vishet och klokskap. Men varför är man då så blygsam att man inte visar upp visdomen och kunskapen? I så fall borde det inte vara så jobbigt att låta pen-
nan flyta litet mer. Här kommer man med dessa tunga goda argument som skall göra mig nöjd och glad när F 15 läggs ned.

Men det är inte så, Sven Lundberg, att jag talar här av regionalpolitiska skäl. Som jag sade i talarstolen behöver jag inte göra det. De argument som ligger i de frågor som jag ställde till Sven Lundberg räcker mer än väl. I stället anges enbart militära skäl för nedläggningen av F 15.

Anf. 177 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill inte förlänga denna debatt, men jag vill säga till Axel Andersson att det är vi i utskottet som har fått riksdagsgruppens, vår riksdagsgrupps, uppdrag att handlägga dessa frågor i försvarsutskottet. Där har vi en mängd material, och hade vi möjlighet skulle jag gå och hämta luntorna åt Axel Andersson, men då kommer vi inte att kunna votera förrän efter flera veckor när Axel Andersson har läst igenom det. Axel Andersson får som sagt lita på kamraterna i utskottet.

Anf. 178 AXEL ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är klart att jag litar på er. Men jag får det fortfarande inte att gå ihop. Sven Lundberg har pratat välvilligt utan att egentligen svara på någon enda av frågorna. Jag skall lita på luntan som finns att hämta. Det är klart att jag hade kunnat hämta den – det är en miss.

Jag trodde dock i min enfald att sådana här viktiga ting stod i det betänkande man lade fram. Det var tydligen inte på det sättet.

Anf. 179 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Fru talman! Som så många talare före mig i dag, skall jag tala för mitt eget hemlän, Halland, och min hemkommun, Halmstad.

IB 16 i Halmstad finns inte med på listan över det som skall läggas ned i regeringens förslag till grundorganisation. Det har vi i Halland naturligtvis noterat med stor glädje.

Vad som berett oss allt annat än glädje, är den osakliga debatt som regeringens förslag till beslut givit upphov till. Jag kan förstå och acceptera att människor som mottar besked om nedläggning av basen för deras tillvaro, arbetsplatsen, reagerar mycket starkt och känslomässigt. Vad som för mig och många andra som arbetat för IB 16:s fortbestånd är helt oacceptabelt, är de insinuationer som försvarsutskottets ordförande framfört i medierna och vid uppvaktningar. Vi skulle ha sysslat med skojerier, mygel och andra hästhandlarmetoder.

Framför allt har den osakliga kritiken riktat sig mot Halmstads kommuns förhandlingar med Vapnö gods om inköp av mark. Jag vill här ge en kortfattad historik över detta markköp. Den berörda marken har haft, och har, en strategisk betydelse för Halmstads kommuns utveckling. På tidigare Vapnö-mark ligger Halmstads flygplats. På Vapnö-mark ligger Halmstads senaste industriella utbyggnader. Marken är vidare nödvändig för fortsatt bostadsbyggande.

För drygt två år sedan framförde I 16/FO 31 till kommunen behovet av utökning av närövningsområdet vid Halmstads garnison. Kommunen åtog sig att förhandla om förvärv av den privata mark som skulle behövas för att uppfylla det framförda önskemålet. Detta skulle ske samtidigt som förhandling om köp av ytterligare industrimark fördes, liksom förhandling om köp av mark för bostadsbyggande och för bildande av naturreservat.

Förslag till överenskommelse har upprättats mellan Halmstads kommun och Vapnö gods. Nästa vecka godkänner kommunfullmäktige i Halmstad detta. Överenskommelsen innebär att mark för industriändamål har inköpts – liksom mark för bostadsbyggande och för inrättande av naturreservat. I köpet ingår också det tidigare nämnda området mellan nuvarande militära närövningsområde och Nyårsåsen.

I Halmstad har man med bestörtning åsett hur dessa seriösa kommunala satsningar utmålats som försök att med osunda metoder föra allmänhet och politiker bakom ljuset i försvarsfrågan. Som framstående politiker bör man vårda orden!

Anf. 180 ARNE ANDERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att informationen från Halmstad motsvarat särskilt högt ställda krav. Jag vill bara peka på att försvarsutskottet, som får ta del av de mest initierade uppgifter om rikets säkerhet, inte tilläts få reda på vad de här markområden kostade och på vad avgifter, om vi kallar det arrende eller något annat, skulle kosta. Det var hemligt.

Det sättet att hantera försvarsutskottet imponerar inte. Jag gratulerar Halland till att man får behålla förband med det förslag som nu föreligger, men jag gör det inte av det skälet att det var en bra uppvaktning. Uppvaktningen var dålig.

Anf. 181 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag vill återigen betona att markköpet är en kommunal satsning. Området, som *kan* avsättas till närövningsområde, skall vårdas av Vapnö gods, som också delvis kommer att nyttja området för jordbruk.

Anf. 182 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort, och jag hoppas att detta, precis som mitt yrkande, uppskattas.

Att lägga ned Svea ingenjörskår i Södertälje, Ing 1, som utskottsmajoriteten bestående av Socialdemokraterna och Centerpartiet föreslår, ger en väldigt liten besparing – om ens någon. Desto större blir de negativa konsekvenserna. Att SWEDINT blir kvar och omorganiseras till ett internationellt kommando i Södertälje är i och för sig bra. Det är glädjande att Sverige satsar på, och vill delta i, internationella uppdrag. Enligt min mening skall dock också Ing 1 vara kvar i Södertälje. Det nya internationella kommandot och Ing 1 har ömsesidigt behov och nytta av varandra.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen 1 i mom. 38, som i denna del överensstämmer med min motion Fö41.

Anf. 183 SÖREN LEKBERG (s):

Fru talman! Denna långa debatt börjar nu närma sig sitt slut. Jag skall också fatta mig kort.

Det är många som har framhållit att det är en mycket grannliga uppgift detta att genomföra en krympning av Försvarsmakten, men det är också naturligtvis nödvändigt att vi gör det. Vi måste anpassa oss till vår omvärld.

Men när man genomför en sådan här krympning av Försvarsmakten, är det viktigt att man gör det utifrån förutsättningen att man får en optimal organisation som baseras på försvarsstrategiskt riktiga lösningar. Vi socialdemokratiska ledamöter från Stockholmsområdet har på en punkt en avvikande mening när det gäller försvarsutskottets betänkande, och det gäller just förslaget att lägga ned Svea ingenjörskår, Ing 1. Vi tycker att det förslaget är dåligt ur försvarsstrategisk synpunkt.

I motionen anger vi flera viktiga argument mot förslaget. Först och främst har 80–90 % av fältarbetsförbanden i södra Sverige sin första handsuppgift i Storstockholm eller i området norr därom. Detta kräver naturligtvis, för att man skall få rätt utbildning, övning i rätt miljö – i Storstockholm och vid de södra Norrlandsälvarna. Också vid ett strategiskt överfall mot huvudstadsområdet med dess 1,7 miljoner invånare ligger Ing 1 perfekt till just från operativ synpunkt. Merparten av de värnpliktiga kommer ju från Stockholmsområdet. Det betyder låga värnpliktskostnader och en god värnpliktssocial miljö.

Jag vill i det här sammanhanget göra kammaren uppmärksam på det framgångsrika arbetet vid Ing 1 för att motverka rasism och främlingsfientlighet. Kåren har nämligen inlett ett arbete just för att informera om detta och för att ta vara på invandrarungdomar så att dessa kan komma in i vårt försvar. Häromdagen fick Ing 1 pris av Fem i tolv-rörelsen för sina insatser på detta område. Jag tycker faktiskt att Ingenjörs kåren här skall ha en eloge för detta fina arbete.

Fru talman! Vi är kritiska mot utskottets betänkande på denna punkt, men vi noterar med tillfredsställelse förslaget om att SWEDINT nu skall omorganiseras till försvarets internationella kommando. Vi menar att lokaliseringen till Almnäs utanför Södertälje innebär att kommandot får optimala möjligheter att utvecklas. I det här sammanhanget bör det kanske noteras att Moderaterna vill att det internationella kommandot, om riksdagen beslutar att lägga ned Ing 1, skall flyttas till annan ort.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår motion Fö18.

Anf. 184 SIRI DANNAEUS (fp):

Fru talman! Nu har vi hamnat i Mellansverige. Det hördes tydligt på föregående talare. Jag är norrländska. Därmed blir det i varje fall en annan accent.

I propositionen föreslås att SWEDINT skall få stanna kvar i Almnäs utanför Södertälje. Utskottet har samma åsikt. Jag tycker att det är litet märkligt. En av anledningarna till att ett nytt försvarsbeslut skall fattas är ju att staten skall spara pengar.

I det förslag som Överbefälhavaren lämnat till regeringen har han i valet mellan att lägga ned något av förbanden Ing 1 i Södertälje, Ing 2 i Eksjö och Ing 3 i Boden bestämt sig för att lägga ned Ing 1. Detta ÖB:s val har inte ifrågasatts av regeringen. Det innebär att två enheter i Almnäs försvinner. Läget i dag är att Ing 1 och SWEDINT utgör en samordnad och rationell garnison. Efter dagens försvarsbeslut kommer den inte att existera.

För att SWEDINT skall kunna finnas kvar i Almnäs krävs det att en stor del av stödorganisationen vid Ing 1 bibehålls. Besparingarna vid en nedläggning av Ing 1 kan alltså inte till fullo tas ut. Jag förstår att SWEDINT gärna vill vara kvar i Södertälje. Man slipper ju flytta och man kan bygga upp en bra verksamhet. Det är inte det som är ifrågasatt. Vad jag ifrågasätter är kostnaden.

Överbefälhavaren anser att det blir för dyrt att behålla SWEDINT som solitär i Södertälje och föreslår att SWEDINT flyttas och samordnas med garnisonen i Strängnäs. Anledningen är att det innebär en årlig besparing på 20–30 miljoner kronor. På tio år blir det alltså 300 miljoner, och då är ändå hänsyn tagen till de investeringar som behövs i Strängnäs.

I utskottets betänkande talas det om att bygga ut SWEDINT till ett internationellt kommando, men det behöver inte betyda att det krävs så mycket mera utrymme. Redan nu utbildas de bataljoner vid sina hemmaförband som skall tjänstgöra i exempelvis Bosnien. Swedrelief påverkar ytterst marginellt SWEDINT:s personal. Vad beträffar utbildningen av civila totalförsvarspliktiga är underlaget mycket osäkert.

Motiven för att gå på den betydligt dyrare lösningen är mycket tunna. Jag anser att SWEDINT i sin nya form som internationellt kommando bör flytta till Strängnäs i ett läge där Ing 1 läggs ned. En sådan lösning är rationell och långsiktig. Det är inte försvarbart att belasta försvarsbudgeten med 20–30 miljoner kronor årligen för att behålla SWEDINT som en solitär i Almnäs.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1, mom. 50. Jag hoppas att de andra riksdagsledamöter som har skrivit egna motioner men som inte deltar i debatten ändå stöder reservation 1.

I detta anförande instämde Ingrid Skeppstedt (c).

Anf. 185 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Fru talman! Det nedrustningsförslag som Socialdemokraterna och Centern har enats om kommer att få allvarliga konsekvenser för det svenska försvarets möjligheter att i framtiden stödja Sveriges säkerhetspolitik. Nedrustningen minskar också Sveriges möjligheter att spela en viktig roll i Östersjösamarbetet. Utan ett starkt försvar kommer Sverige att försvagas politiskt. Det är inte bra för stabiliteten i Östersjöområdet och inte heller för våra möjligheter att ta ansvar för vår framtida säkerhet.

Den röd-gröna majoritetens förslag vilar i hög grad på regionalpolitiska värderingar. Det är enligt min mening anmärkningsvärt att majoriteten i så stor omfattning har frångått Försvarsmaktens förslag om inriktningen av grundorganisationen. Ett sådant ställningstagande inger varken respekt eller förtroende.

Den politiska klåfingrigheten sträcker sig t.o.m. så långt att man från majoritetens sida vill besluta om vilken typ av produktion som skall bedrivas vid enskilda förband. Det är helt orimligt att riksdag och regering skall bestämma att amfibieförband skall utbildas vid Göteborgs marinbrigad. Det är så absurt att man kan misstänka att det inte finns något annat skäl än att det är starka påtryckningar från en viss partiföreträdare i Göteborg som tvingat inte bara regeringen utan även en majoritet i utskottet att följa denna propå.

Christer Skoog, som är ledamot av försvarsutskottet, har inte ens orkat följa upp den socialdemokratiska motionen från Blekinge, men han har deltagit i detaljstyrningen – dvs. att amfibieutbildningen skall behållas i Göteborg.

Vidare uttalar den röd-gröna majoriteten att den i övrigt inte vill ta ställning till var denna utbildning skall lokaliseras. Detta är fullt förståeligt. Men hur kan Christer Skoog i sin egenskap av företrädare för Blekinge län så undfallande ställa sig bakom denna inkonsekvens? Var finns logiken?

Moderaterna delar min och medmotionären Jeppe Johnssons uppfattning att det är Försvarsmakten som skall avgöra vilken typ av produktion som skall förekomma vid de olika förbanden. Vi avvisar med andra ord den detaljstyrning som Socialdemokraterna och Centern i detta betänkande gör sig till tolk för.

Regeringen har sent omsider fattat beslut om att beställa ytterligare två ytstridsfartyg, YS 2000. Det är emellertid inte tillräckligt. Sveriges marina förmåga, särskilt när det gäller krishantering kring Östersjön, måste i förhållande till den röd-gröna majoritetens ställningstagande stärkas betydligt. Vi vill därför slå fast att försvarsmakten skall ha nio operativa ubåtar till sitt förfogande samt att en andra delserie av ytstridsfartyg YS 2000 bör beställas inom en snar framtid. Dessutom bör den materiella förnyelsen av sjö- och kustförsvarsförbanden i övrigt inriktas på att anskaffa stridsbåtar till ytterligare två amfibiebataljoner. På så sätt

Prot. 1996/97:45
13 december

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

stärks landets försvarsförmåga och möjligheten att bibehålla och utveckla en inhemsk marin fartygsproduktion.

Vi moderater föreslår en 10 miljarder kronor högre ram för Försvarsmaktens materielbeställningar. Det ger utrymme för materiell förnyelse och framåtriktade beställningar. Vårt ställningstagande bygger på 1992 års försvarsbeslut som poängterade nödvändigheten att förnya materiellt. Vi påbörjade en moderniseringsprocess av försvaret under mottot: smälare, men vassare. Den saknar motstycke under 1900-talet. Till följd härav fick t.ex. Karlskronavarvet del av denna moderniseringsprocess genom ett stort antal fartygsbeställningar under den borgerliga regeringsperioden.

Jag kommer strax att rösta på de moderata reservationer som stöder min och Jeppe Johnssons motion.

I detta anförande instämde Jeppe Johnsson (m).

Anf. 186 CHRISTER SKOOG (s) replik:

Fru talman! Karl-Gösta Svenson försöker göra gällande att han och Moderaterna skulle kunna påverka utvecklingen av amfibieutbildningen i Karlskrona genom att i sin motion tala om att chefen för marinen skulle kunna styra över utbildningen och på vilka platser den skulle ligga. Det är att försöka att föra blekingar och andra bakom ljuset. Det som i själva verket har skett är att Moderaterna står helt utan möjlighet att påverka försvarsbeslutet, och det beklagar jag, precis som försvarsministern gjorde i förmiddags. Det är lättare att stå här i talarstolen likt en megafon på Karlshamns torg eller Karlskrona torg och säga det han säger, men han har försuttit chansen att kunna påverka.

Sedan vill jag rätta till ett fel som Karl-Gösta Svenson sade när det gäller beställningen av fartyg. De senaste fyra beställningarna av YS 2000 har skett av den nuvarande regeringen, av försvarsminister Thage G Peterson, och inte av någon annan, Karl-Gösta Svenson.

I detta anförande instämde Bengt Kronblad (s).

Anf. 187 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik:

Fru talman! Det var inte mycket att instämma i. Som ledamot i försvarsutskottet har Christer Skoog haft stora förutsättningar att kunna påverka behandlingen av dels den motion som socialdemokraterna i länet står bakom, dels den motion som Jeppe Johnsson och jag har skrivit som vill poängtera att det är Försvarsmakten som bör bestämma vilken produktion som skall ske på förbanden.

I den försvarsmaktsplan som alla fått ta del av vill Försvarsmakten koncentrera kustartilleriutbildningen till Vaxholm och Karlskrona av effektivitetsskäl och för att kunna utnyttja resurserna på ett optimalt sätt. Är det inte så, Christer Skoog? Christer Skoog har alltså inte kunnat ställa upp på detta, trots att han har haft möjlighet till det som ledamot i försvarsutskottet och som företrädare för socialdemokraterna i länet.

Anf. 188 CHRISTER SKOOG (s) replik:

Fru talman! Jag har, till skillnad från Karl-Gösta Svenson, kunnat vara med och påverka skrivningarna i försvarsbetänkandet. Att försvarsmaktsplanen innehöll en koncentration av utbildningen inom kustartilleriet till två platser var ett tilltalande förslag. Men jag försöker, precis som övriga som står bakom majoriteten, att se till helheten i det beslut vi skall fatta. Där ingick det att försöka hitta någon sorts militär lösning för rikets andra stad. Jag tycker att man har kommit fram till en rimlig sådan lösning. Den skrivning som finns i betänkandet i dag, och som riksdagen kommer att fatta beslut om inom kort, innebär att chefen för marinen har stora möjligheter att lägga en sådan utbildning, som passar bäst för de utbildningsbetingelser som finns, i Göteborgsområdet.

Sedan vill jag säga, som en liten upplysning till Karl-Gösta Svenson, att det faktiskt finns andra än mina partivänner i Göteborg som kanske vill värna sin hembygd. Det tycker jag att man skall kunna göra. Men ni skall kanske försöka reda upp i ert eget bo innan ni hoppar på andra.

Anf. 189 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik:

Fru talman! Jag kommer att rösta på reservationen om Västsverige där man har tillstyrkt bifall till Jeppe Johnssons och min motion. Så är det. Så följer vi moderater upp de motioner som har saklig grund. Jag kan bara konstatera att den som har haft inflytande inte har varit ledamoten Christer Skoog i försvarsutskottet.

Anf. 190 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag vill först hälsa med tillfredsställelse att de samlade försvarskostnaderna äntligen blir föremål för reduceringar. Det är en fråga som vi inom den kristna grenen av socialdemokratien drivit mycket länge. Med tanke på alla nedskärningar av den sociala välfärden och den mycket kraftiga reduktionen av biståndet är det i dagens läge inte heller någon stor uppoffring, även om moderater och kristdemokrater tycks anse detta.

Den tidigare debatten under dagen, där inte minst enskilda företrädare för mitt eget parti har ifrågasatt hur neddragningarna görs, har av bl.a. moderaten Anders Björck i dagens debatt betecknats som hyckleri. Ställer man sig bakom regeringens, och för övrigt också riksdagens, tidigare beslut om neddragningar av försvarsramen får inte regeringens förslag till fördelning av denna ifrågasättas. Detta är ju rent nonsens. Självfallet kan man inom en given ram fördela de tillgängliga medlen på olika sätt.

Jag anser personligen att det finns grund för kritiken mot hur det slutliga förslaget vuxit fram, hur försvaret nu organiseras samt hur medlen fördelas. Jag vill här, som representant för Broderskapsrörelsen, ta upp frågan om de medel som nu avsätts till nya beställningar av JAS-plan.

Det sades inför det första försvars- och säkerhetspolitiska beslutet, innan propositionen var klar, att bestämningen av antalet flygdivisioner inte innebar en låsning till att påbörja beställningen av delserie 3 av JAS. Vi i de socialdemokratiska sidoorganisationerna motionerade i frågan på den första propositionen om totalförsvarets förnyelse. Vi skrev bl.a.: "Vi utgår från, att en sådan inriktning på förberedelsearbetet inför försvarsbe-

slutets andra etapp (dvs. ca 12 divisioner stridsflyg med JAS-plan) inte innebär att ställningstagande till delserie tre av JAS föregrips.”

På detta fick vi i försvarsutskottets dåvarande betänkande svaret att inriktningen ”innebär att flygplan med tillhörande utrustning till ytterligare ca 4 divisioner JAS 39 Gripen behöver anskaffas”.

Med detta avslogs motionens yrkande, dvs. ställningstagandet föregreps genom valet av antalet divisioner.

Vi kristna socialdemokrater har motsatt oss en beställning av en delserie 3. Vi anser att det säkerhetspolitiska läget och Sveriges ekonomi inte motiverar en ny delserie. Samtidigt tvingas jag konstatera att det tidigare försvarsbeslutet – det ligger ett år tillbaka i tiden – bundit upp oss till tolv divisioner, dvs. fyra ytterligare. Då är det inte realistiskt att begränsa antalet plan till 140, motsvarande delserie 1 och 2.

Men det är synnerligen angeläget att det ytterligare antal plan som kommer att beställas blir så litet som möjligt. På den här punkten är den nu aktuella propositionen och utskottsbetänkandet oklara. Det borde tydligt ha utsagts att beställningen bör bli så begränsad som det av funktionella skäl är möjligt att åstadkomma inom ramen för tolv divisioner.

JAS har sagts vara en gökunge i försvaret, och det är det onekligen med tanke på de mycket höga kostnaderna. JAS tränger ut andra insatser, inte bara inom försvaret. Vi tvingas också hålla igen på andra områden inom statens budget för att få utrymme för JAS. Jag anser det utomordentligt angeläget att minimera denna gökungeeffekt – inte ett plan mer än vad vi oundgängligen behöver!

Riksdagen bör därför ges så mycket information som möjligt om hur JAS-projektet utvecklas i fortsättningen. Det får inte vara mer sekretess än vad som absolut krävs. Med tanke på projektets kostnader är det mycket angeläget med en omfattande insyn och påverkan från de folkvalda.

Jag hade hellre sett mindre pengar på JAS och mer på andra områden inom försvaret, och dessutom pengar över till det nu hårt trängda välfärdsområdet och ytterligare insatser för de fattiga folken. Det senare är för övrigt också en säkerhetspolitisk insats om vi ser utrikes-, försvars-, bistånds-, flykting-, utrikeshandels- och miljöpolitiken som delar av en sammanhängande säkerhetspolitik.

Jag har också fått svar på min motion om JAS-planets motor. Jag har i motionen påtalat risker för materialutmattning i motorn som tidigare har framförts från visst experthåll. Jag efterlyste information om hur dessa risker skulle mötas. Jag har knappast fått ett tillfredsställande svar. Osäkerheten kvarstår, och det beklagar jag.

Jag vill också ta tillfället i akt att uttrycka min uppskattning över att Sverige nu är berett att gå före med ett totalförbud avseende antipersonella minor. Jag hoppas verkligen att det skall driva på den internationella utvecklingen mot ett avskaffande av dessa grymma vapen. Jag är också glad över den bredare inriktning som det samlade försvarsbeslutet får. Det är inte bara militära hot som skall mötas.

Slutligen hoppas jag att man i nästa försvarsbeslut skall våga ta steget mot en mer radikal omformning av försvaret mot mer av lätt högteknologi och robotar, en försvarsprofil som vänder sig bort från storskaliga och tunga vapensystem. Samtidigt är det också nödvändigt att den svenska försvarsindustrin inser nödvändigheten av att ställa om till mer av civil

produktion, t.ex. inom miljö- och energiteknikområdet. En sådan utveckling bör staten stimulera.

Prot. 1996/97:45
13 december

I detta anförande instämde Lena Klevenås (s).

Anf. 191 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Det är klart att vi s-kvinnor tycker att det är bra att det nu skall genomföras besparingar i försvaret. Det hade minst sagt varit motsägelsefullt om försvaret skulle ha fått frisedel när vi hade sparat på alla andra områden inom den offentliga sektorn. Det finns dock ett område som vi tycker att man skulle ha kunnat spara mer på, nämligen JAS-planen.

Delserie 1 och delserie 2 föreligger nu. Vad som förvånat oss mycket – och med ”oss” menar jag i det här fallet s-kvinnorna och andra sidoororganisationer samt medlemmen i s-kvinnornas mansliga Lars Stjernkvist – är att man trots att det säkerhetspolitiska läget har förändrats så radikalt ändå vill fortsätta med delserie 3.

Med den försvarsmaktsstruktur som vi har godkänt kan vi dock med enkel matematik räkna ut att för att fylla de berörda divisionerna blir det trots allt inte mer än 40–60 plan – och då vill jag naturligtvis mest betona antalet 40. Vi kan känna oss relativt nöjda med det, eftersom utgångsläget var det trefaldiga antalet plan.

Med detta beslut kan vi också fortsätta att verka aktivt för att begränsa kostnaderna. Regeringen och utskottsmajoriteten har alltså tagit hänsyn till vår kritik mot JAS-projektet. Projektet har bantats i förhållande till ursprungliga planer. Med beslutet finns det också öppningar för en fortsatt debatt. I den debatten kommer vi att göra allt för att minimera antalet plan och för att kostnaderna för samhället skall bli så små som möjligt.

Mot den bakgrunden kan jag nu ställa mig bakom utskottets förslag.

Anf. 192 ANDERS YGEMAN (s):

Fru talman! Efter denna luciadags långa debatt, där ett antal debattörer har slagit vakt om hemortens eller hemlänets regemente, vill jag som ung socialdemokrat framföra min beundran för det arbete som försvarsministern och försvarsutskottet utfört för att anpassa försvarsmakten till nuvarande och framtida hotbilder.

Jag hade naturligtvis gärna sett att försvaret i högre grad hade anpassats till den nuvarande hotbilden, vilket hade lett till en större neddragning av försvarsutgifterna och fler nedlagda regementen. Därmed hade mer pengar frigjorts till andra angelägna framtidsprojekt. Men de avvägningar som har gjorts är bra och riktiga, och neddragningen av försvarsutgifterna gör att Sverige står väl rustat att möta framtidens utmaningar.

Fru talman! Det är ingen hemlighet att de unga socialdemokraterna sedan länge har motsatt sig JAS-projektet, den utan konkurrens största gökungen i det svenska försvaret. Försvarsmaktsplanen är redan beslutad av riksdagen, och den låser enligt min mening fast volymen för framtida JAS-beställningar. Min tolkning är att det kommer att behövas ytterligare 40 eller kanske maximalt 60 plan för att fylla den av riksdagen fastställda volymen. Jag välkomnar att man med föreliggande proposition och betänkande har satt en borte parentes för JAS-projektet, men jag vill ändå

*sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

fästa riksdagens uppmärksamhet på behovet av att följa hotbilden och i takt med omvärldsförändringar ytterligare minska beställningarna av JAS-planen.

Med hänvisning till det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

I detta anförande instämde Martin Nilsson och Tomas Eneroth (båda s)

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 2 (beställningsbemyndigande för materiel)

1. utskottet

2. res. 4 i motsvarande del (mp)

Votering:

207 för utskottet

14 för res. 4

87 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 1 m, 25 c, 22 fp, 12 kd

För res. 4: 14 mp

Avstod: 1 s, 70 m, 16 v

Frånvarande: 13 s, 9 m, 2 c, 4 fp, 6 v, 4 mp, 3 kd

Mom. 11 (ekonomisk ram för försvarsbeslutsperioden)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

3. res. 3 i motsvarande del (v)

4. res. 4 i motsvarande del (mp)

5. res. 5 i motsvarande del (kd)

Förberedande votering 1:

14 för res. 4

13 för res. 5

287 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

16 för res. 3

14 för res. 4

284 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

72 för res. 1

16 för res. 3

226 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

199 för utskottet

72 för res. 1

43 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 26 c, 23 fp

För res. 1: 72 m

Avstod: 16 v, 14 mp, 13 kd

Frånvarande: 11 s, 8 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 4 mp, 2 kd

Mom. 17 (försvarsområden)

1. utskottet

2. res. 6 (m, fp, kd)

Votering:

203 för utskottet

111 för res. 6

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 22 c, 16 v, 15 mp

För res. 6: 72 m, 3 c, 23 fp, 13 kd

Frånvarande: 11 s, 8 m, 2 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 21 (markstridskrafternas krigsorganisation)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (fp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 22 (antalet ytstridsfartyg och ubåtar)

1. utskottet

2. res. 4 i motsvarande del (mp)

Votering:

200 för utskottet

17 för res. 4

94 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 149 s, 1 m, 26 c, 23 fp, 1 kd

För res. 4: 2 m, 15 mp

Avstod: 66 m, 16 v, 12 kd

Frånvarande: 12 s, 11 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Prot. 1996/97:45

13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Mom. 26 (JAS 39 Gripen – delserie 3)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (v)
Votering:
209 för utskottet
32 för res. 3
74 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 147 s, 26 c, 23 fp, 13 kd
För res. 3: 1 s, 16 v, 15 mp
Avstod: 2 s, 72 m
Frånvarande: 11 s, 8 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 28 (Försvarsmaktens organisation i Ystad och Revingehed)

Yrkanden:
1. utskottet
2. res. 8 (m, kd)
3. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Fö37 (s)
Förberedande votering:
89 för res. 8
8 för mot.
219 avstod
33 frånvarande
Kammaren biträdde res. 8.
Huvudvotering:
164 för utskottet
91 för res. 8
61 avstod
33 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 20 c
För res. 8: 1 s, 73 m, 2 c, 2 fp, 13 kd
Avstod: 5 s, 4 c, 21 fp, 16 v, 15 mp
Frånvarande: 11 s, 7 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd
Rigmor Ahlstedt (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 29 (Försvarsmaktens organisation i Ljungbyhed)

1. utskottet
2. res. 9 (m, fp, kd)
Votering:
189 för utskottet
111 för res. 9
15 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 23 c, 16 v

För res. 9: 73 m, 3 c, 23 fp, 12 kd

Avstod: 15 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 3 kd

Prot. 1996/97:45

13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Mom. 32 (Försvarsmaktens organisation i Växjö, Kalmar och Jönköping)

1. utskottet

2. res. 11 (m, kd)

Votering:

189 för utskottet

111 för res. 11

15 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 149 s, 24 c, 16 v

För res. 11: 73 m, 2 c, 23 fp, 13 kd

Avstod: 15 mp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 33 (Försvarsmaktens organisation i Västsverige)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 12 (m, kd)

3. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Fö25 (s)

Förberedande votering:

78 för res. 12

5 för mot.

232 avstod

34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12.

Huvudvotering:

183 för utskottet

90 för res. 12

43 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 21 c, 15 v

För res. 12: 72 m, 2 c, 2 fp, 1 v, 13 kd

Avstod: 3 s, 1 m, 3 c, 21 fp, 15 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Hans Hjortzberg-Nordlund (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 35 (Försvarsmaktens verksamhet i Karlsborg)

1. utskottet

2. res. 14 (m, fp, mp)

Votering:
190 för utskottet
124 för res. 14
1 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 150 s, 25 c, 14 v, 1 kd
För res. 14: 73 m, 23 fp, 1 v, 15 mp, 12 kd
Avstod: 1 c
Frånvarande: 11 s, 7 m, 1 c, 3 fp, 7 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 37 (Livgrenadjärbrigaden och försvarsområdet i Linköping)

Yrkanden:

1. utskottet
2. res. 15 (m, kd)
3. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall i motsvarande delar till mot. Fö8 (c) och Fö29 (s)
Förberedande votering:
86 för res. 15
8 för mot.
222 avstod
33 frånvarande
Kammaren biträdde res. 15.
Huvudvotering:
180 för utskottet
88 för res. 15
48 avstod
33 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 142 s, 22 c, 16 v
För res. 15: 73 m, 1 c, 1 fp, 13 kd
Avstod: 8 s, 3 c, 22 fp, 15 mp
Frånvarande: 11 s, 7 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd
Christina Axelsson (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 38 (Försvarsmaktens organisation i Linköping i övrigt, Enköping och Södertälje)

Yrkanden:

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m)
3. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall i motsvarande delar till mot. Fö8 (c) och Fö29 (s)
4. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Fö18 (s)
Förberedande votering 1:
Kammaren biträdde mot. Fö8 och Fö29 med acklamation.

Förberedande votering 2:

73 för res. 1

11 för mot.

232 avstod

33 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

190 för utskottet

73 för res. 1

53 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 24 c, 15 v, 12 kd

För res. 1: 73 m

Avstod: 11 s, 2 c, 23 fp, 1 v, 15 mp, 1 kd

Frånvarande: 11 s, 7 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 40 (Försvarmaktens organisation i Västerås, Uppsala i övrigt, Falun och Gävle)

1. utskottet

2. res. 16 (m, kd)

Votering:

174 för utskottet

107 för res. 16

33 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 24 c

För res. 16: 71 m, 1 c, 22 fp, 13 kd

Avstod: 1 c, 1 fp, 16 v, 15 mp

Frånvarande: 11 s, 9 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Marietta de Pourbaix-Lundin (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Mom. 41 (Försvarmaktens organisation i Söderhamn)

1. utskottet

2. res. 17 (m, fp, v, mp)

Votering:

179 för utskottet

125 för res. 17

12 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 23 c, 12 kd

För res. 17: 71 m, 1 c, 21 fp, 16 v, 15 mp, 1 kd

Avstod: 6 s, 2 m, 2 c, 2 fp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Prot. 1996/97:45

13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Kerstin Warnerbring (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 43 (Försvarsmaktens organisation i Umeå)

1. utskottet

2. res. 18 (m, kd)

Votering:

181 för utskottet

86 för res. 18

46 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 20 c, 16 v

För res. 18: 73 m, 1 c, 1 fp, 11 kd

Avstod: 5 s, 4 c, 22 fp, 15 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 2 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 45 (förändringar i Försvarsmaktens grundorganisation i övrigt)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (kd)

Votering:

186 för utskottet

18 för res. 5

112 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 149 s, 21 c, 16 v

För res. 5: 4 c, 1 fp, 13 kd

Avstod: 1 s, 73 m, 1 c, 22 fp, 15 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 1 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Karl-Göran Biörsmark (fp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Mom. 46 (Försvarsmaktens grundorganisation och lokalisering)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

3. res. 2 i motsvarande del (fp)

Förberedande votering:

73 för res. 1

22 för res. 2

220 avstod

34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

188 för utskottet

72 för res. 1

54 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 149 s, 1 m, 25 c, 13 kd

För res. 1: 72 m

Avstod: 23 fp, 16 v, 15 mp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 2 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Prot. 1996/97:45

13 december

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Mom. 48 (sjuktransporter med helikopter)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (fp)

Votering:

239 för utskottet

22 för res. 2

48 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 149 s, 24 m, 25 c, 15 v, 14 mp, 12 kd

För res. 2: 22 fp

Avstod: 45 m, 1 fp, 1 mp, 1 kd

Frånvarande: 12 s, 11 m, 2 c, 3 fp, 7 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 50 (Försvarsmaktens internationella kommando)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

237 för utskottet

77 för res. 1

1 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 24 c, 19 fp, 16 v, 15 mp, 13 kd

För res. 1: 73 m, 1 c, 3 fp

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 2 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 54 (förbud mot antipersonella minor)

1. utskottet

2. res. 3 i motsvarande del (v)

3. res. 4 i motsvarande del (mp)

Förberedande votering:

18 för res. 3

15 för res. 4

281 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

207 för utskottet

32 för res. 3

75 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 24 c, 22 fp, 11 kd

För res. 3: 1 fp, 16 v, 15 mp

Avstod: 72 m, 1 c, 2 kd

Frånvarande: 11 s, 8 m, 2 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Inger Davidson och Ingrid Näslund (båda kd) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 64 såvitt avser utbildning i hjärt- och lungräddning

1. utskottet

2. res. 19 (fp, kd)

Votering:

220 för utskottet

40 för res. 19

54 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 149 s, 30 m, 25 c, 16 v

För res. 19: 4 m, 23 fp, 13 kd

Avstod: 39 m, 15 mp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 2 c, 3 fp, 6 v, 3 mp, 2 kd

Mom. 64 såvitt avser utbildningsbehovet av värnpliktiga

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (fp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 64 (i övrigt)

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

7 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 1996/97:52 Den kommunala redovisningen

1996/97:Fi29 av Lars Tobisson m.fl. (m)

1996/97:Fi30 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

1996/97:Fi31 av Per Rosengren m.fl. (v)

1996/97:Fi32 av Roy Ottosson m.fl. (mp)

1996/97:Fi33 av Mats Odell m.fl. (kd)

1996/97:Fi34 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)

Konstitutionsutskottets betänkande

1996/97:KU7 Ändring i sekretesslagen

Utrikesutskottets betänkande
1996/97:UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Prot. 1996/97:45
13 december

Näringsutskottets betänkanden
1996/97:NU1 Anslag inom utgiftsområde 24 Näringsliv
1996/97:NU2 Anslag inom utgiftsområde 21 Energi
1996/97:NU7 Ändringar i lagen om revisorer

*Sveriges försvars-
politik mot sekelskiftet*

Utrikesutskottets betänkanden
1996/97:UU5 Svenskt deltagande i fredsstyrka efter IFOR i Bosnien-
Hercegovina
1996/97:UU1 Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell sam-
verkan

8 § Meddelande om UU1 och UU5

Andre vice talmannen meddelade att beträffande utrikesutskottets be-
tänkanden 1996/97:UU1 och UU5 skulle talmannen måndagen den 16
december föreslå kammaren att dessa fick avgöras efter endast en bord-
läggning.

9 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 12 december

1996/97:92 av *Sten Svensson* (m) till arbetsmarknadsministern
Den danska Riksrevisionens berättelse om Nordiska ministerrådets verk-
samhet 1995

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 17 december.

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 12 december

1996/97:174 av *Annika Nordgren* (mp) till försvarsministern
Bullergränser
1996/97:175 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Thomas Östros
Införsel av alkohol
1996/97:176 av *Håkan Holmberg* (fp) till utrikesministern
Serbien
1996/97:177 av *Barbro Westerholm* (fp) till näringsministern
Kvinnorepresentationen i ALMI

den 13 december

1996/97:179 av *Margitta Edgren* (fp) till utbildningsministern
En sjöfartshögskola

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 17 december.

11 § Kammaren åtskildes kl. 19.45.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 16 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 72 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. anf. 110 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 149 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

1 § Anmälan om kompletteringsval.....	1
2 § Meddelande om middagsuppehåll.....	1
3 § Meddelande om ändringar i ärendepåsen	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	2
5 § Förnyad bordläggning.....	2
6 § Sveriges försvarspolitik mot sekelskiftet.....	2
Försvarsutskottets betänkande 1996/97:FöU1	2
Anf. 1 ARNE ANDERSSON (m).....	2
Anf. 2 LENNART ROHDIN (fp).....	6
Anf. 3 JAN JENNEHAG (v).....	10
Anf. 4 ARNE ANDERSSON (m) replik	14
Anf. 5 ANNIKA NORDGREN (mp).....	14
Anf. 6 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	18
Anf. 7 ANNIKA NORDGREN (mp) replik	19
Anf. 8 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	19
Anf. 9 ANNIKA NORDGREN (mp) replik	19
Anf. 10 JAN JENNEHAG (v) replik.....	20
Anf. 11 ANNIKA NORDGREN (mp) replik	20
Anf. 12 JAN JENNEHAG (v) replik.....	21
Anf. 13 ANNIKA NORDGREN (mp) replik	21
Anf. 14 ÅKE CARNERÖ (kd)	22
Anf. 15 BRITT BOHLIN (s).....	26
Anf. 16 ARNE ANDERSSON (m) replik	30
Anf. 17 BRITT BOHLIN (s) replik.....	31
Anf. 18 ARNE ANDERSSON (m) replik	31
Anf. 19 BRITT BOHLIN (s) replik.....	32
Anf. 20 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	32
Anf. 21 BRITT BOHLIN (s) replik.....	34
Anf. 22 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	34
Anf. 23 BRITT BOHLIN (s) replik.....	34
Anf. 24 JAN JENNEHAG (v) replik.....	35
Anf. 25 BRITT BOHLIN (s) replik.....	35
Anf. 26 JAN JENNEHAG (v) replik.....	36
Anf. 27 BRITT BOHLIN (s) replik.....	36
Anf. 28 ANNIKA NORDGREN (mp) replik	36
Anf. 29 BRITT BOHLIN (s) replik.....	37
Anf. 30 ANNIKA NORDGREN (mp) replik	37
Anf. 31 BRITT BOHLIN (s) replik.....	38
Anf. 32 ANDERS SVÄRD (c)	38
Anf. 33 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	42
Anf. 34 ANDERS SVÄRD (c) replik.....	43
Anf. 35 LENNART ROHDIN (fp) replik.....	43
Anf. 36 ANDERS SVÄRD (c) replik.....	43
Anf. 37 ARNE ANDERSSON (m) replik	44

Anf. 38	ANDERS SVÄRD (c) replik.....	44
Anf. 39	ARNE ANDERSSON (m) replik	45
Anf. 40	ANDERS SVÄRD (c) replik.....	45
Anf. 41	ÅKE CARNERÖ (kd) replik.....	45
Anf. 42	ANDERS SVÄRD (c) replik.....	45
Anf. 43	ÅKE CARNERÖ (kd) replik.....	46
Anf. 44	ANDERS SVÄRD (c) replik.....	46
Anf. 45	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	46
Anf. 46	ARNE ANDERSSON (m) replik	50
Anf. 47	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	51
Anf. 48	ARNE ANDERSSON (m) replik	51
Anf. 49	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	52
Anf. 50	TREDJE VICE TALMANNEN (s).....	52
Anf. 51	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	53
Anf. 52	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	53
Anf. 53	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	53
Anf. 54	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	54
Anf. 55	LENNART ROHDIN (fp) replik	54
Anf. 56	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	55
Anf. 57	LENNART ROHDIN (fp) replik	55
Anf. 58	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	56
Anf. 59	HENRIK LANDERHOLM (m)	56
Anf. 60	JAN JENNEHAG (v) replik.....	60
Anf. 61	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	60
Anf. 62	JAN JENNEHAG (v) replik.....	61
Anf. 63	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	61
Anf. 64	ANDERS SVÄRD (c) replik.....	61
Anf. 65	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	62
Anf. 66	ANDERS SVÄRD (c) replik.....	62
Anf. 67	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	62
Anf. 68	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	62
Anf. 69	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	63
Anf. 70	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	63
Anf. 71	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	64
Anf. 72	EVA FLYBORG (fp).....	64
Anf. 73	BRITT BOHLIN (s) replik.....	67
Anf. 74	EVA FLYBORG (fp) replik.....	68
Anf. 75	BRITT BOHLIN (s) replik.....	68
Anf. 76	EVA FLYBORG (fp) replik.....	68
Anf. 77	SVEN LUNDBERG (s)	68
Anf. 78	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	71
Anf. 79	SVEN LUNDBERG (s) replik	71
Anf. 80	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	71
Anf. 81	SVEN LUNDBERG (s) replik	72
Anf. 82	LENNART ROHDIN (fp) replik	72
Anf. 83	SVEN LUNDBERG (s) replik	73
Anf. 84	LENNART ROHDIN (fp) replik	73
Anf. 85	SVEN LUNDBERG (s) replik	73
Anf. 86	MY PERSSON (m)	73

Anf. 87	KARIN WEGESTÅL (s).....	75
Anf. 88	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	77
Anf. 89	KARIN WEGESTÅL (s) replik	78
Anf. 90	HENRIK LANDERHOLM (m) replik	78
Anf. 91	KARIN WEGESTÅL (s) replik	79
Anf. 92	Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m)	79
Anf. 93	SVEN LUNDBERG (s) replik	81
Anf. 94	Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) replik.....	81
Anf. 95	SVEN LUNDBERG (s) replik	82
Anf. 96	Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) replik.....	82
Anf. 97	ANDERS SVÄRD (c) replik	83
Anf. 98	Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) replik.....	83
Anf. 99	ANDERS SVÄRD (c) replik	84
Anf. 100	Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) re- plik.....	84
Anf. 101	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	85
Anf. 102	Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) re- plik.....	85
Anf. 103	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	85
Anf. 104	Förste vice talman ANDERS BJÖRCK (m) re- plik.....	86
Anf. 105	TALMANNEN.....	86
Anf. 106	BIRGITTA GIDBLÖM (s)	86
Anf. 107	TUVE SKÅNBERG (kd)	88
Anf. 108	TALMANNEN.....	89
Anf. 109	OLLE LINDSTRÖM (m).....	89
Anf. 110	ULF KERO (s)	91
Anf. 111	EVA FLYBORG (fp) replik	93
Anf. 112	ULF KERO (s) replik	93
Anf. 113	EVA FLYBORG (fp) replik	93
Anf. 114	ULF KERO (s) replik	94
Anf. 115	ROLF GUNNARSSON (m).....	94
Anf. 116	ANDERS SVÄRD (c) replik.....	96
Anf. 117	ROLF GUNNARSSON (m) replik.....	97
Anf. 118	ANDERS SVÄRD (c) replik.....	97
Anf. 119	ROLF GUNNARSSON (m) replik.....	97
Anf. 120	NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s)	97
Anf. 121	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	99
Anf. 122	NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik.....	99
Anf. 123	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	99
Anf. 124	NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s) replik.....	100
Anf. 125	CARL FREDRIK GRAF (m)	100
Anf. 126	INGA BERGGREN (m).....	102
Anf. 127	LENNART FRIDÉN (m)	103
Anf. 128	ANDERS SVÄRD (c) replik.....	105
Anf. 129	LENNART FRIDÉN (m) replik	105
Anf. 130	GÖTHE KNUTSON (m).....	105
Anf. 131	NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	106
Anf. 132	DAN ERICSSON (kd)	108

Anf. 133	CARL G NILSSON (m)	109
Anf. 134	ROLAND LARSSON (c)	109
Anf. 135	CARL G NILSSON (m) replik	112
Anf. 136	ROLAND LARSSON (c) replik	112
Anf. 137	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	112
Anf. 138	CONNY ÖHMAN (s)	113
Anf. 139	DAN ERICSSON (kd) replik	114
Anf. 140	CONNY ÖHMAN (s) replik	115
Anf. 141	LARS BJÖRKMAN (m)	115
Anf. 142	ELVER JONSSON (fp)	116
Anf. 143	ARNE KJÖRNSBERG (s)	118
Anf. 144	LARS BJÖRKMAN (m) replik	120
Anf. 145	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik	121
Anf. 146	LARS BJÖRKMAN (m) replik	121
Anf. 147	LENNART BRUNANDER (c)	121
Anf. 148	LARS HJERTÉN (m)	122
Anf. 149	INGVAR ERIKSSON (m)	123
Anf. 150	INGBRITT IRHAMMAR (c)	123
Anf. 151	KERSTIN WARNERBRING (c)	124
Anf. 152	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	126
Anf. 153	KERSTIN WARNERBRING (c) replik	126
Anf. 154	MARGITTA EDGREN (fp)	126
Anf. 155	PER OLOF HÅKANSSON (s)	127
Anf. 156	ULLA LÖFGREN (m)	128
Anf. 157	KARIN ISRAELSSON (c)	130
Anf. 158	ULLA LÖFGREN (m) replik	131
Anf. 159	KARIN ISRAELSSON (c) replik	131
Anf. 160	TORSTEN GAVELIN (fp)	131
Anf. 161	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	132
Anf. 162	MATS LINDBERG (s)	133
Anf. 163	PATRIK NORINDER (m)	134
Anf. 164	ANDERS SVÄRD (c) replik	135
Anf. 165	PATRIK NORINDER (m) replik	135
Anf. 166	ANDERS SVÄRD (c) replik	135
Anf. 167	PATRIK NORINDER (m) replik	135
Anf. 168	KARIN STARRIN (c)	136
Anf. 169	BRITT BOHLIN (s) replik	137
Anf. 170	KARIN STARRIN (c) replik	137
Anf. 171	BRITT BOHLIN (s) replik	137
Anf. 172	KARIN STARRIN (c) replik	138
Anf. 173	THOMAS JULIN (mp)	138
Anf. 174	AXEL ANDERSSON (s)	139
Anf. 175	SVEN LUNDBERG (s) replik	140
Anf. 176	AXEL ANDERSSON (s) replik	141
Anf. 177	SVEN LUNDBERG (s) replik	141
Anf. 178	AXEL ANDERSSON (s) replik	141
Anf. 179	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	141
Anf. 180	ARNE ANDERSSON (m) replik	142
Anf. 181	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	143

Anf. 182 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	143	Prot. 1996/97:45
Anf. 183 SÖREN LEKBERG (s)	143	13 december
Anf. 184 SIRI DANNAEUS (fp).....	144	
Anf. 185 KARL-GÖSTA SVENSON (m).....	145	
Anf. 186 CHRISTER SKOOG (s) replik.....	146	
Anf. 187 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik	146	
Anf. 188 CHRISTER SKOOG (s) replik.....	147	
Anf. 189 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik	147	
Anf. 190 BERNDT EKHOLM (s).....	147	
Anf. 191 MONICA GREEN (s)	149	
Anf. 192 ANDERS YGEMAN (s)	149	
Beslut	150	
7 § Bordläggning.....	158	
8 § Meddelande om UU1 och UU5	159	
9 § Anmälan om interpellation	159	
10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	159	
11 § Kammaren åtskildes kl. 19.45.....	160	

Gotab, Stockholm 1997